

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ШТАБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ ОПИС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(грудень 2022 року)



КИЇВ • 2023

Воєнно-історичний опис російсько-української війни (грудень 2022 року) підготовлений робочою групою фахівців Міністерства оборони України, Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України, Генерального штабу Збройних Сил України та Центру досліджень воєнної історії Збройних Сил України.

Голова робочої групи:
генерал Валерій ЗАЛУЖНИЙ

Робоча група:
генерал-лейтенант Євген МОЙСЮК, генерал-лейтенант Сергій ШАПТАЛА, віце-адмірал Андрій ТАРАСОВ, полковник Віталій БІДНИЙ, полковник Роман ГУЗЬ, полковник Данило КОМАРОВ, полковник Ігор КОСЯК, полковник Віталій КУРАВСЬКИЙ, полковник Олександр ОСТАПЧУК, полковник Олександр ПАЛАМАРЧУК, полковник Леся СКУРІНЕВСЬКА, полковник Андрій СЛЮСАРЕНКО, полковник Сергій УШАКОВ, полковник Сергій ХЛОНЬ, полковник Сергій ТАРАНЕЦЬ, капітан 1 рангу Степан ЯКИМ'ЯК, старший лейтенант Іван ПАТРИЛЯК, старший лейтенант Сергій СІВКОВ, лейтенант Дмитро ВЕДУЛА, лейтенант Андрій КОВАЛЬ, лейтенант Михайло КОВАЛЬЧУК, лейтенант Олександр ПАГІРЯ, працівник Збройних Сил України Валерій ГРИЦЮК, Володимир ГОЛОВКО.

Рецензенти:
головний консультант апарату Головнокомандувача Збройних Сил України генерал-майор запасу Віктор НАЗАРОВ;
заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майор Володимир КОВАЛЬ.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни:
В63 Вип. 10: грудень 2022 року / Міністерство оборони України, Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України, Генеральний штаб Збройних Сил України та Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України. – Київ, 2023. – 176 с.

У черговому випуску "Воєнно-історичного опису російсько-української війни" проаналізовано воєнно-політичну, воєнно-економічну, воєнно-стратегічну обстановку та хід бойових дій упродовж грудня 2022 року.

Матеріали опису призначені для військових і цивільних фахівців у галузі воєнної історії, національної безпеки і оборони, журналістів.

УДК 355.48(477-651.2:470-651.1)(05)"2022.12"

ISSN 2786-8028

© Міністерство оборони України, 2023
© Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023
© Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА	8
Розділ 1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА, ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ТА ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА У ГРУДНІ 2022 РОКУ	10
1.1 ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА	10
<i>Суб'єкти воєнно-політичних відносин у російсько-українській війні.</i>	
<i>Воєнно-політичні цілі протиборчих сторін.</i>	
<i>Ключові воєнно-політичні події, процеси, їх сутність.</i>	
<i>Воєнно-політичні рішення щодо забезпечення національної безпеки України.</i>	
<i>Висновки.</i>	
1.2 ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА	43
<i>Економічна обстановка у світі.</i>	
<i>Економічна обстановка в росії.</i>	
<i>Економічна обстановка в Україні.</i>	
<i>Висновки.</i>	
1.3 ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА	65
<i>Обстановка навколо України</i>	
<i>Загальна обстановка.</i>	
<i>Часткова обстановка (положення, завдання, угруповання військ (сил) сторін на напрямках, способи ведення, напрями зосередження зусиль, результати воєнних дій):</i>	
<i>у Східній операційній зоні;</i>	
<i>у Південно-Західній операційній зоні;</i>	
<i>у Північно-Західній операційній зоні.</i>	
<i>Висновки.</i>	
Розділ 2. ХІД БОЙОВИХ ДІЙ У ГРУДНІ 2022 РОКУ	81
2.1 ПІВНІЧНО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА	81
<i>Загальна характеристика оперативної обстановки.</i>	
<i>Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.</i>	
<i>Характер воєнних дій на операційних напрямках</i>	
<i>Результати.</i>	
<i>Висновки.</i>	

2.2	СХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА	878
	<i>Загальна характеристика оперативної обстановки.</i>	
	<i>Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.</i>	
	<i>Характер воєнних дій на операційних напрямках</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
2.3	ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА	102
	<i>Загальна характеристика оперативної обстановки.</i>	
	<i>Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.</i>	
	<i>Характер воєнних дій на операційних напрямках</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
2.4	ДІЇ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ У ЧОРНОМОРСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНІЙ ЗОНІ	110
	<i>Характеристика морської обстановки.</i>	
	<i>Завдання ВМС сторін. Склад угруповань ВМС.</i>	
	<i>Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській операційній зоні.</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
2.5	ДІЇ АВІАЦІЇ ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ	117
	<i>Характеристика повітряної обстановки.</i>	
	<i>Завдання авіації та ППО сторін.</i>	
	<i>Склад угруповань авіації та ППО. Особливості виконання завдань авіації та протиповітряної оборони.</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	127
	ДОДАТКИ:	
	1. ВТРАТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ У ГРУДНІ 2022 РОКУ	129
	2. МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ ТА ВОЄННА, ЕКОНОМІЧНА І ПОЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ З БОКУ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ	133
	3. РІШЕННЯ КЕРІВНИЦТВА УКРАЇНИ, НАПРАВЛЕНІ НА ПІДТРИМАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	149
	4. ОГЛЯД ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ І ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ РФ	153

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

А	армія (загальновійськова армія)
АА	армійська авіація
АЕС	атомна електростанція
аер	аеродром
АТО	антитерористична операція
ББМ	бойова броньована машина
БМД	бойова машина десанту
БМП	бойова машина піхоти
БпЛА	безпілотний літальний апарат
БпАК	безпілотний авіаційний комплекс
БРК	береговий ракетний комплекс
БТГр	батальйонна тактична група
БТР	бронетранспортер
ВМБ	військово-морська база
ВМС	Військово-Морські Сили
ВМФ	військово-морський флот
ВО	військовий округ
ВТЗ	високоточна зброя
ГА ООН	Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй
ГОУ	Головне оперативне управління
ГУР	Головне управління розвідки
ГШ	Генеральний штаб
ДВЗ	двигун внутрішнього згоряння
ДКУ	Державний кордон України
“днр”	“донецька народна республіка”
ДПС	Державна прикордонна служба
ДРГ	диверсійно-розвідувальна група
ДШВ	Десантно-штурмові війська
ЄС	Європейський Союз
ЗМІ	засоби масової інформації
ЗПС	злітно-посадкова смуга
ЗРВ	зенітно-ракетні війська
ЗРГК	зенітний гарматно-ракетний комплекс
ЗРК	зенітно-ракетний комплекс
зс рф	збройні сили російської федерації
ЗС України	Збройні Сили України
ІВФ	інші військові формування
ІПсО	інформаційно-психологічна операція
“лнр”	“луганська народна республіка”
МВС	Міністерство внутрішніх справ

МЗС	Міністерство закордонних справ
МО	Міністерство оборони
мрк	малий ракетний корабль
МТЗ	матеріально-технічне забезпечення (засоби)
НБ України	Національний банк України
НГ	Національна гвардія
НЗФ	не передбачені законом збройні формування
оаебр	окрема аеромобільна бригада
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОВТ	озброєння та військова техніка
огпбр	окрема гірсько-піхотна бригада
ОДКБ	Організація договору про колективну безпеку
ОЗ	операційна зона
омбр	окрема механізована бригада
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ООШ	об'єднаний оперативний штаб
ОПК	оборонно-промисловий комплекс
ОР	операційний район
ОРДЛО	окремі райони Донецької та Луганської областей
ОСУВ	оперативно-стратегічне угруповання військ
отбр	окрема танкова бригада
отр	оперативно-тактичний рівень
ОТРК	оперативно-тактичний ракетний комплекс
ОТУ	оперативно-тактичне угруповання
ОУВ	оперативне угруповання військ
КРМБ	крилаті ракети морського базування
ПвК	повітряне командування
ПДВ	повітряно-десантні війська
ПЗРК	переносний зенітно-ракетний комплекс
ПКС	повітряно-космічні сили
ПКР	протикорабельна ракета
пмр	придністровська молдовська республіка
ППО	протиповітряна оборона
ПРО	протиракетна оборона
ПРРМ	Придністровський регіон Республіки Молдова
ПС	повітряні сили
ПТКР	протитанкова керована ракета
ПТРК	протитанковий ракетний комплекс
пч	підводний човен
рб	республіка білорусь
РБ ООН	Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй
РБК	ракетний береговий комплекс

РВіА	ракетні війська і артилерія
РВК	розвідувально-вогневий комплекс
РЛС	радіолокаційна станція
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РЕР	радіоелектронна розвідка
РНБО	Рада національної безпеки і оборони
РОВ(с)	російські окупаційні війська (сили)
РПГ	ручний протитанковий гранатомет
РСЗВ	реактивна система залпового вогню
РТВ	радіотехнічні війська
ртщ	рейдовий тральщик
РТГр	ротна тактична група
РТР	радіотехнічні розвідка
рф	російська федерація
РХБЗ	радіаційний, хімічний, біологічний захист
СБУ	Служба безпеки України
СВ	Сухопутні війська
СНД	Співдружність Незалежних Держав
ТА	танкова армія
ТОТ	тимчасово окуповані території
ТРК	тактичний ракетний комплекс
УВ	угруповання військ
УСіЗО	угруповання сил і засобів оборони
фсб	федеральна служба безпеки
фр	фрегат
чф	чорноморський флот

ПЕРЕДМОВА

У черговому виданні Воєнно-історичного опису російсько-української війни Центром досліджень воєнної історії Збройних Сил України зібрано, узагальнено матеріали та проаналізовано події війни протягом грудня 2022 року.

У розділі 1 описано воєнно-політичну, воєнно-економічну та воєнно-стратегічну обстановку, ключові процеси, явища у політичній, економічній, воєнній сферах, що відбулись у грудні 2022 року.

Підрозділ 1.1 містить аналіз дій суб'єктів воєнно-політичних відносин, розкриває воєнно-політичні інтереси і цілі сторін, ключові воєнно-політичні події, процеси, явища у політичній, економічній, воєнній сферах та тенденції їх розвитку. Розглянуто воєнно-політичні рішення в інтересах захисту фундаментальних національних інтересів, міжнародні чинники прийняття та корегування воєнно-політичних рішень.

В підрозділі 1.2 проведено оцінку економічної обстановки:

У світі: досліджено темпи зростання/падіння ВВП, ріст інфляції та її вплив на валютні котирування. Розглянуто ситуацію з експортом/імпортом загалом та енергоносіїв зокрема. Висвітлено динаміку оборонних витрат і нарощування санкційних обмежень.

В російській федерації: фінансово-економічний стан підприємств ОПК через міжнародні санкції, відмову у постачанні комплектуючих, закупівлі продукції подвійного призначення тощо, стан ринків збуту продукції;

В Україні: зроблено загальну оцінку фінансово-економічного стану в державі, знищення та руйнування підприємств ОПК, вплив на економіку міжнародної фінансово-економічної допомоги. Проаналізовано можливість відновлення воєнно-економічного потенціалу України, зокрема шляхом надання нашої країні міжнародної військової, фінансової та гуманітарної допомоги.

Проаналізовано ефективність впливу міжнародних санкцій проти росії як країни-терориста зі сторони країн-партнерів та ЄС.

Підрозділ 1.3 розкриває загальну воєнно-стратегічну обстановку. Здійснено кількісну та якісну оцінку зс рф, визначено особливості положення сторін, склад угруповань військ (сил) на напрямках, завдання протидіючих сторін, напрями зосередження головних зусиль проблемні питання, притаманні зс рф.

Розділ 2 описує характер воєнних дій на всіх операційних напрямках у Північно-Західній, Східній та Південно-Західній операційних зонах. Надано загальну характеристику оперативної обстановки, завдання сторін, склад угруповань, характер бойових дій у операційних зонах та на операційних напрямках.

Висвітлено дії Військово-Морських Сил Збройних Сил України у Чорноморській операційній зоні, характеристику морської обстановки, завдання ВМС (вмф) сторін, склад угруповань ВМС (вмф), визначені особливості виконання завдань ВМС (вмф) у Чорноморській операційній зоні, результати та висновки.

Розглянуто зміни у тактиці ведення бойових дій в повітряному просторі. Дана характеристика повітряної обстановки, визначені завдання авіації та сил ППО протиборчих сторін, наведено склад угруповань авіації та ППО, проаналізовано особливості виконання завдань авіацією та силами протиповітряної оборони.

Сформульовані загальні висновки щодо перебігу російсько-української війни у грудні 2022 р., публікуються додатки.

Матеріали опису призначені для військових і цивільних фахівців у військовій галузі, оборонній та безпековій політиці, журналістів.

РОЗДІЛ 1

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА, ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ТА ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА У ГРУДНІ 2022 РОКУ

1.1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА

Суб'єкти воєнно-політичних відносин в російсько-українській війні

21 грудня 2022 року в столиці США відбулась історична для України подія: в Овальному кабінеті Білого дому американський президент Джо Байден тепло та щиро вітав українського колегу Володимира Зеленського. Це – остаточне визнання та закріплення особистої **суб'єктності** Президента Зеленського, а в його особі й України загалом. Найбільша країна Європи в ході найжорстокішої та найкривавішої за останні вісім десятиліть війни врешті виборює відповідне місце у світі, продовжуючи відстоювати й **закріплювати свою міжнародну суб'єктність** як одного з провідних центрів демократичного світу. У масштабному воєнному конфлікті наша країна успішно протистоїть агресору, який володіє незрівнянно більшими людськими та матеріальними ресурсами, але вже остаточно перетворюється на геополітичного банкрута¹.

Міжнародним визнанням того, що Україна є частиною Європи, а її народ та представники влади на чолі з Володимиром Зеленським представляють і відстоюють європейські цінності, стало присудження Президенту України і народу України містом Аахен (Федеративна Республіка Німеччина) Міжнародної премії імені Карла Великого за 2022 рік. На переконання журі, український лідер був опорою і прикладом для наслідування для свого народу, виступав проти безнадії та відчаю, за забезпечення щоденних потреб, за життєво необхідне оборонне обладнання та за впевненість, за вільну, незалежну та суверенну Україну, яка є частиною європейської сім'ї народів². Це стало міжнародним визнанням української суб'єктності, яка базується на мужності та звитязі українського народу та його лідера у боротьбі за свою незалежність, за саме право на існування української нації перед обличчям російської навали.

На фоні цього, загальне коло інших суб'єктів російсько-української війни впродовж грудня принципових змін не зазнало.

З одного боку, це партнери України (передусім США, члени НАТО та ЄС), які надавали нам всеосяжну підтримку, – від політичної та військової до фінансової та гуманітарної.

З іншого боку, суб'єктами російсько-української війни залишалися росія та її сателіти й союзники (починаючи від білорусі, яка є безпосередньою співучасницею злочину агресії проти нашої держави, до Ірану, Сирії та КНДР). Але навіть для них відносини з росією поступово перетворювалися на “токсичний актив”, який не мав серйозних перспектив на майбутнє.

¹ Романюк Р., Кравець Р. Підсумки воєнного року: український спротив, переродження Зеленського, знищення олігархів // Українська правда. – 2022, 27 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mpcsyaeb>

² Der Internationale Karlspreis zu Aachen für das Jahr 2023 wird verliehen an S.E. Wolodymyr Selenskyj, Präsident der Ukraine, und an das ukrainische Volk // Der Internationale Karlspreis zu Aachen. – 2022, Dezember 16. – URL: <https://tinyurl.com/2swcbt7b>

Окрему позицію продовжували займати такі геополітичні гравці як Китай, Індія, а також Туреччина. Ці держави не брали безпосередньої чи опосередкованої участі у війні, однак так чи інакше активно впливали на воєнно-політичну обстановку довкола російсько-українського протистояння.

Воєнно-політичні цілі протиборчих сторін

Цілі України у російсько-українській війні в грудні суттєвих змін не зазнали. Вони залишились такими, якими їх сформулював Президент Володимир Зеленський, виступаючи 15 листопада перед учасниками саміту лідерів G20 в столиці Індонезії, м. Балі. На шляху до їх реалізації, глава нашої держави під час візиту до США отримав підтримку з боку президента Дж. Байдена. Передусім, йшлося про проведення Глобального саміту миру – міжнародної конференції для фіксації ключових елементів повоєнної безпекової архітектури в євроатлантичному просторі, зокрема підписання Київського безпекового договору (Kyiv Security Compact). Конференція покликана запровадити принципово нову систему міжнародної безпеки, основою якої має стати саме запропонована Володимиром Зеленським формула миру. Поразка росії має відкрити шлях для реформи механізмів міжнародної безпеки, включно з утвердженням нових підходів у справі запобігання збройній агресії, геноциду та злочинам проти людяності. Реформа РБ ООН, а передусім реформа “права вето” його постійних членів, повинна стати одним із пріоритетних завдань нового глобального порядку денного. Винятково важливого значення набуває пошук нових підходів до забезпечення безпеки в Євразії, і в цих процесах ключову роль відіграватимуть саме НАТО та ЄС. Україна матиме унікальну можливість разом зі США стати локомотивом утворення нового світоустрою, і таким чином раз і назавжди закріпитися в клубі провідних світових демократій.

НАТО продовжував дотримуватися стратегії, спрямованої на запобігання прямої участі держав-учасниць Альянсу в російсько-українській війні та локалізацію конфлікту в межах кордонів України. Генсек Альянсу Єнс Столтенберг 9 грудня заявив, що найважливіше завдання НАТО – уникнути виходу конфлікту з-під контролю та переростання його у повномасштабну війну між НАТО і рф³. Наприкінці грудня Столтенберг наголосив, що “військова підтримка України – найшвидший шлях до миру”, а члени НАТО мають продовжувати надсилати зброю Україні, поки путін не зрозуміє, що “не може перемогти на полі бою”⁴. Зусилля держав Альянсу були спрямовані на надання військової допомоги Україні на двосторонньому рівні, а також мобілізацію внутрішніх ресурсів для забезпечення середньо- і довгострокових оборонних потреб нашої держави на фоні підготовки росії до затяжної війни та нових наступальних операцій в Україні. Відтак, держави НАТО продовжували нарощувати виробництво зброї та боєприпасів, аби поповнити

³ Jens Stoltenberg: – Fryktar storkrig mellom Russland og Nato // NRK. – 2022, December 09. – URL: <https://tinyurl.com/mwy4pxvj>

⁴ NATO's Stoltenberg calls for more weapons for Ukraine – DPA // Reuters. – 2022, December 30. – URL: <https://tinyurl.com/ajcrhe66>

власні запаси й забезпечити військову підтримку України⁵.

Попри наявність внутрішніх протиріч і розбіжностей, **Європейський Союз** зберігав єдність у наданні всебічної допомоги Україні, запровадженні нових санкцій та збільшенні тиску на рф, зміцненні стійкості до російських гібридних загроз, послабленні енергетичної залежності від росії.

Показовою щодо оцінки воєнно-політичної обстановки навколо російсько-української війни стала заява виконавчого віце-президента Єврокомісії Франса Тіммерманса, який порівняв путіна з Гітлером у 1943 році (на той час нацистський фюрер уже програв війну, але вона була ще далека від завершення). На думку Тіммерманса, яку підтримали й інші єврочиновники, росія має усвідомити, що “Захід не здається, незалежно від подій на полі бою”⁶.

Мобілізація європейських урядів і суспільств на підтримку України у боротьбі проти російської агресії стала одним із факторів посилення геополітичної суб’єктності ЄС, усвідомлення європейцями свого місця та ролі в світовій архітектурі безпеки. Найкраще цю зміну окреслив у своєму щорічному посланні до Верховної Ради України Президент України В. Зеленський 28 грудня: “Ми допомогли Євросоюзу набуті справжньої суб’єктності. Допомогли Європі відчувати себе не кількома чемпіонатами з командами різного рівня, а однією сильною командою, яка разом з усім вільним світом бореться за цю важливу перемогу. Саме Україна об’єднала Європейський Союз. Виявилося, що це можливо! І тепер Європа захищає себе. Європа долає кризи. І це – попри колосальні ресурси, кинуті росією на те, щоб зламати наш континент”⁷.

За десять місяців війни ЄС перетворився на “стратегічний тил” воюючої України. В країнах Євросоюзу отримали притулок близько 4 млн. українських громадян⁸, налагоджувалося виробництво ОВТ і боєприпасів, відбувалася підготовка особового складу ЗС України, здійснювався ремонт та обслуговування ОВТ, надавалася масштабна військова, фінансово-економічна та гуманітарна допомога нашій державі у протистоянні з рф. Водночас ЄС залишався головним цивілізаційним вибором для українців (бл. 80% українців підтримували вступ України до ЄС⁹, за даними грудневих опитувань, проведених Фондом Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва), рольовою моделлю для реформування державних інституцій України та притягальною “м’якою силою”. Зрештою, саме ЄС взяв на себе зобов’язання відіграти провідну роль у повоєнній відбудові України, що має бути нерозривно пов’язано з процесами європейської інтеграції нашої держави.

Дії політичного керівництва ЄС щодо підтримки України мали повне

⁵ Putin ‘planning for a long war’ in Ukraine: NATO chief // France 24. – 2022, December 16. – URL: <https://tinyurl.com/27dm5phx>

⁶ Eurocommissaris Frans Timmermans: “Poetin heeft al verloren, net als Hitler in 1943” // Nieuwsblad. – 2022, December 24. – URL: <https://tinyurl.com/2mm83j49>

⁷ Виступ Президента зі щорічним Посланням до Верховної Ради про внутрішнє і зовнішнє становище України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yckpexzy>.

⁸ Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of December 27, 2022, by selected country // Statista. – 2022, December 27. – URL: <https://tinyurl.com/84m442sd>

⁹ Підсумки-2022: Під синьо-жовтим прапором свободи! // Фонд Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/y492c8sx>

схвалення європейців. Зокрема, за даними “Євробарометру”, 74% громадян держав ЄС схвалювали підтримку України, а підтримка конкретних заходів (санкції проти РФ, військова, фінансова та гуманітарна допомога Україні) знаходиться на співставному рівні – 73%¹⁰.

Сполучені Штати Америки у грудні 2022 року фактично завершили перехід із категорії “стратегічних партнерів” у категорію “союзників” України. Це було зафіксовано в ході візиту Президента України В. Зеленського до Вашингтону 21 грудня. Символом формування в умовах війни американо-українського “братерства по зброї” стало рішення США про передачу Україні систем ППО “Patriot”. Крім того, візит Президента В. Зеленського дозволив Джо Байдену зміцнити свої позиції як успішного лідера демократичного світу напередодні нового виборчого циклу в США.

Після перемоги республіканців на проміжних виборах до Конгресу США у внутрішній політиці країни посилилася турбулентність. Щоб застрахуватися від можливих ризиків, Конгрес і Сенат США старого складу 22–23 грудня затвердили пропозицію адміністрації Байдена про виділення масштабного пакету допомоги Україні на суму майже 45 млрд. доларів, який має покрити кількамільярдні потреби нашої держави у військовій, фінансовій та гуманітарній сферах. Підтримка України з боку США продовжувала базуватися на двопартійній та двопалатній основі, а також широкому суспільному консенсусі, що є найкращою гарантією незмінності курсу Вашингтону щодо російсько-українського протистояння.

Велика Британія впродовж грудня 2022 року продовжувала виконувати роль загальноєвропейського лідера з мобілізації воєнно-політичної підтримки для України. Під час зустрічі у Ризі з прем’єр-міністрами країн Північної Європи та Нідерландів у форматі “Об’єднані експедиційні сили” (19 грудня 2022 р.) британський Прем’єр-міністр Ріші Сунак обговорив із партнерами зусилля для протидії російській агресії у регіоні та закликав їх зберегти або підвищити рівень підтримки України у наступному році. Очільник британського уряду переконував союзників ігнорувати будь-які заклики Москви до припинення вогню доти, доки РФ не виведе війська із окупованих територій України. Натомість, західні країни мають зосереджуватися на “зниженні здатності Росії перегрупуватися і поповнювати запаси”¹¹.

У своєму новорічному зверненні Прем’єр-міністр Сунак пообіцяв стояти разом з Україною проти Путіна, захищаючи свободу і демократію у всьому світі¹². Велика Британія заявила про готовність виділити 2,3 млрд фунтів стерлінгів на допомогу Україні у 2023 р.¹³.

¹⁰ EU citizens’ support for Ukraine is solid, Eurobarometer survey finds // European Parliament. – 2022, December 14. – URL: <https://tinyurl.com/jf5bfeev>

¹¹ Rishi Sunak urges allies to boost Ukraine support // BBC. – 2022, December 20. – URL: <https://tinyurl.com/3vb737ae>

¹² Rishi Sunak’s new year message: PM says ‘best of Britain’ needed for tough 2023 // Times. – 2022, December 31. – URL: <https://tinyurl.com/2dnsv6a>

¹³ UK’s Wallace commits 2.3 bln pounds in aid to Ukraine in 2023 // Anews. – 2022, December 30. – URL: <https://tinyurl.com/9vhwk7b>

Німеччина поступово займала лідерську роль у формуванні колективної відповіді ЄС на війну в Україні, перетворившись на другого (після США) найбільшого донора міжнародної допомоги нашій державі¹⁴. Збільшення внеску ФРН у боротьбу України з агресією РФ зумовлена як кардинальним переосмисленням Берліном своєї зовнішньої політики, зокрема його відносин із Москвою, а також усвідомленням ФРН своєї особливої ролі у забезпеченні архітектури безпеки в Європі.

Окреслюючи засади зовнішньої політики Німеччини у період “Zeitenwende”¹⁵ або “епохального тектонічного зсуву” у редакційній статті для впливового американського журналу *Foreign Affairs*, канцлер Олаф Шольц наголосив на особливій відповідальності його країни у боротьбі з “силами фашизму, авторитаризму та імперіалізму”. За його словами, війна Путіна проти України зруйнувала європейську та міжнародну архітектуру миру та призвела до кардинальної зміни оборонної політики Німеччини й початку надання військової допомоги Україні. Відтак, на переконання Шольца, ФРН доведеться відіграти вирішальну роль в якості одного із головних гарантів безпеки в Європі. На його думку, це означає збільшення інвестицій в сектор оборони, посилення присутності НАТО у Східній Європі та участі західних держав в підготовці й оснащенні українських військових. При цьому О. Шольц підкреслив, що “дії НАТО не повинні призводити до прямої конфронтації з Росією”, а Альянс має стати стримуючим фактором щодо Росії¹⁶.

Водночас, Шольц допустив ймовірність нормалізації економічних відносин із Росією після припинення Кремлем агресії проти України. Він наголосив, що мета РФ полягає в поділі Європи на сфери впливу й створенні нової російської імперії. “Саме тому Росія не повинна виграти цю війну. І Росія не виграє війну,” – резюмував він¹⁷. Канцлер публічно закликав Путіна “закінчити війну, вивести війська і цим створити можливість для взаєморозуміння”¹⁸.

Президент **Франції** Еммануель Макрон сформулював ідею “суверенної Європи”, незалежної від США й здатної самостійно розвивати свої технології й оборонний потенціал, а також відігравати більш активну роль у НАТО. На думку французького президента, сильніша Європа дозволить континенту стати більш автономним в межах Альянсу, діючи “всередині НАТО, разом з НАТО, але також не залежачи від НАТО”¹⁹.

¹⁴ Ukraine Support Tracker: Europe surpasses the U.S. in total committed aid // Kiel Institute for the World Economy. – 2022, December 07. – URL: <https://tinyurl.com/ym223nnt>

¹⁵ Шольц вперше використав фразу “Zeitenwende” у Бундестазі 27 лютого 2022 р. під час оголошення нового пакету витрат на оборону в розмірі 100 млрд. євро у світлі вторгнення Росії в Україну

¹⁶ Olaf Scholz. The Global Zeitenwende. How to Avoid a New Cold War in a Multipolar Era // *Foreign Affairs*. – 2023, January 02. – URL: <https://tinyurl.com/4kzuhjfd>; Germany's Scholz says world faces 'epochal' shift in op ed // DW. – 2022, December 05. – URL: <https://tinyurl.com/yckykpj9>

¹⁷ Scholz stellt Zusammenarbeit mit Russland nach Kriegsende in Aussicht // RND. – 2022, December 12. – URL: <https://tinyurl.com/3ctr3vjv>

¹⁸ Scholz stellt Gespräche mit Putin zur Beendigung des Ukraine-Kriegs in Aussicht // *Kölner Stadt-Anzeiger*. – 2022, December 17. – URL: <https://tinyurl.com/4euek74h>

¹⁹ France's Macron Calls on Europe to Reduce Reliance on U.S. for Security // *Wall Street Journal*. – 2022, December 22. – URL: <https://tinyurl.com/2p8njx84>

У підходах Франції щодо російсько-української війни залишалася певна двозначність. З одного боку, президент Макрон обіцяв підтримувати Україну “стільки, скільки буде потрібно до повного відновлення її суверенітету та територіальної цілісності”²⁰. А з іншого боку, – він демонстрував відданість підходу щодо підтримання стратегічного діалогу з Москвою з врахуванням її “законних інтересів” та ідей про надання їй “гарантій безпеки”²¹.

Після хвилі критики з боку України та країн Центрально-Східної Європи Макрон дещо відкоригував свої погляди на параметри повоєнного врегулювання, заявивши, що у процесі рішення про завершення війни потрібно буде надати гарантії безпеки Україні, однак таких гарантій потребувала би і сама росія. При цьому він назвав малоймовірним вступ України до НАТО, з огляду на фактор Москви²².

Фінляндія не підтримала заяву президента Франції Макрона про необхідність надання росії гарантій безпеки²³. Президент Фінляндії Саулі Нініistö не заперечував проти “нормалізації” відносин з Кремлем, але через війну РФ проти України виключив можливість співпраці з росією у найближчому майбутньому²⁴. При цьому фінське керівництво чітко усвідомлювало глобальні загрози, пов’язані з російською агресією. Зокрема, Прем’єр-міністр Фінляндії Сання Марін 2 грудня попередила, що перемога росії над Україною означатиме підризок міжнародного порядку, і закликала демократичні країни не формувати залежності від авторитарних держав, таких як Китай і посилити санкції проти Москви²⁵.

5 грудня Прем’єр-міністр **Естонії** Кая Каллас застерегла лідерів західних держав від порозуміння з росією за будь-яку ціну, зважаючи на необхідність досягнення у Європі тривалого миру. Вона окреслила кілька пунктів, виконання яких мало би наблизити перемогу України у війні, – надання систем ПРО/ППО, стійкої фінансової допомоги, запровадження нових обмежень на експорт російських енергоресурсів, притягнення винних до відповідальності, виплата репарацій Україні²⁶. 16 грудня, після чергового ракетного удару РФ по об’єктах цивільної інфраструктури України, подібну заяву зробив і очільник МЗС Естонії Урмас Рейнсалу, закликавши до збільшення поставок озброєння Україні²⁷. Прем’єрка ж

²⁰ Зеленський поговорив із Макроном про "формулу миру", співпрацю в енергетиці й обороні // Європейська правда. – 2022, 11 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bdfy3btr>

²¹ Macron on war crimes, Taiwan, and Putin’s ambitions // CBS News. – 2022, December 4. – URL: <https://tinyurl.com/4652pvhf>

²² L’entrée de l’Ukraine dans l’Otan peu «vraisemblable», estime Macron // La Figaro. – 2022, December 22. – URL: <https://tinyurl.com/3fty6en7>

²³ Ядерні погрози Лаврова, “обрізані” HIMARS для Києва, ракетний обстріл уразив Молдову: новини дня // Європейська правда. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2w5a5drj>

²⁴ Президент Фінляндії сумнівається, що відносини з РФ вдасться налагодити найближчим часом // Європейська правда. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ycy55n7x>

²⁵ Пауалішвілі З. Прем’єрка Фінляндії заявила, що перемога Росії в Україні зміцнить інших агресорів, – AP // Іb.ua. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mvuk2vuv>

²⁶ Прем’єрка Естонії – лідерам союзників: Сміливіше, нашу відповідь росії вивчатимуть усі диктатори // Лігa-новини. – 2022, 06 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/kxmdv2ux>

²⁷ Глава МЗС Естонії: терор росії сюрреалістичний, потрібно більше зброї зараз // Європейська правда. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3n6yj8zz>

Литви Інґріда Шимоніте закликала США та європейських союзників надати Україні ракети великої дальності²⁸.

Польща продовжувала принципово, активно та послідовно підтримувати Україну. У Варшаві розкритикували заяви президента Франції Еммануеля Макрона щодо необхідності надання росії “гарантій безпеки”. Глава МЗС Польщі Мартін Пшидач наголосив, що саме росія залишається “агресором” і “становить загрозу для безпеки”. За його словами, якщо хтось і потребує гарантій безпеки, то це “Україна і держави Центрально-Східної Європи перед обличчям російської агресивної політики”²⁹. У Польщі запевнили, що ніколи більше не повернуться до довоєнних відносин із росією, та закликали інші країни слідувати цьому самому підходу³⁰.

Словаччина, за словами очільника її МЗС Растіслава Качера, добре вивчила уроки історії й нагадала прихильникам перемовин з росією, що домовленості з Гітлером призвели до руйнації тодішньої Чехословаччини і Другої світової війни³¹. А допомога Україні – це моральний обов’язок і стратегічне рішення Словаччини, адже інакше вона стане наступною ціллю агресії рф³².

Важливим актом політичної підтримки нашої держави з боку **Чехії** стало визнання 14 грудня Сенатом цієї країни Голодомору злочином геноциду українського народу³³. Президент Чехії Мілош Земан відкрито визнав, що помилявся з приводу свого російського колеги путіна та підтримав надання Україні допомоги державами ЄС³⁴. 23 грудня глава МЗС Чехії Ян Ліпавський виступив за припинення деструктивного впливу рф у Європі – від маніпуляцій на ринку енергоресурсів до дезінформаційних війн та створення штучних хвиль міграції³⁵.

Угорщина, підходи якої до російсько-українського протистояння залишалися вкрай неоднозначними, виступила проти 9-го пакету санкцій ЄС проти росії. 16 грудня прозвучала заява головного радника прем’єр-міністра Угорщини Балаша Орбана про те, що Будапешт вважає за необхідне прискорити інтеграцію України в ЄС, і водночас прагне зберегти тісні зв’язки з росією³⁶. 21 грудня прем’єр-міністр Угорщини Віктор Орбан виступив за припинення вогню й мирні переговори

²⁸ Прем’єрка Литви закликала надати Україні ракети великої дальності // Європейська правда. – 2022, 5 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mhhxk8bw>.

²⁹ Ядерні погрози Лаврова, “обрізані” HIMARS для Києва, ракетний обстріл уразив Молдову: новини дня // Європейська правда. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2w5a5drj>.

³⁰ Богомаз А. У Польщі закликали Європу ніколи не повертатися до відносин із росією: величезна помилка та злочин // znaj.ua. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4d55fxd6>.

³¹ Глава МЗС Словаччини – охочим домовлятися з росією: Ми це вже проходили з Гітлером // Укрінформ. – 2022, 08 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/cnd28t48>.

³² Еґоїстам, які виступають проти допомоги Україні, можу відповісти лише лайкою – глава МЗС Словаччини // Укрінформ. – 2022, 08 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/884pjrs9>.

³³ Сенат Чехії визнав Голодомор геноцидом українського народу // Європейська правда. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/35mprkah>.

³⁴ Президент Чехії Мілош Земан признав, что ошибался в путине // Эксперт. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mud48y4t>.

³⁵ Глава МЗС Чехії: росія не повинна мати такого впливу на події в Європі, як сьогодні // Європейська правда. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/rd8kmaxw>.

³⁶ Угорщина хоче пришвидшити рух України в ЄС і зберегти зв’язки з рф – радник Орбана // Європейська правда. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5xhwz6hu>.

з росією за умови збереження територіальної цілісності України. Ініціатором таких перемовин прем'єр-міністр Угорщини бачив США. Разом з тим, Орбан вважав, що одним із визначних “досягнень” Угорщини у 2022 р. стало те, що уряд зміг “триматись подалі” від війни в Україні³⁷.

Доволі знаковою подією став поворот праворадикальної угорської партії “Йоббік” (Jobbik) у бік підтримки України. Її президент Мартон Дьондьоші, якому в 2015 р. заборонили в'їзд в Україну через участь в якості “спостерігача” на “виборах” в окупованому Донецьку, вибачився перед Україною за цей візит та запевнив, що нині він повністю підтримує Україну у війні проти рф³⁸.

У **Молдові** враховували небезпеку вторгнення росії і на її територію³⁹. Зважаючи на це, президентка Молдови Мая Санду заперечувала можливість ведення переговорів із москвою⁴⁰, періодично засуджувала російські удари по об'єктах цивільної інфраструктури України та закликала міжнародну спільноту посилити тиск на рф⁴¹.

Сербія продовжувала підтримувати росію, незважаючи на тиск з боку ЄС.

Довгострокові цілі **росії** у її агресії проти України були й залишаються принципово незмінними – знищення України як незалежної держави та відновлення імперського впливу рф на пострадянському просторі. Так, 22 грудня путін на прес-конференції після засідання держради, вперше публічно використав слово “війна” на означення російської інтервенції в Україні. 25 грудня у телеінтерв'ю президент рф відкрито заявив, що мета керівництва росії – “об'єднання російського народу” у складі єдиної держави⁴², вкладаючи саме політико-територіальний, а не (лише) соціально-культурний зміст в свої слова.

20 грудня путін розпорядився створити робочу групу щодо взаємодії органів влади з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації, а 21 грудня у москві відбулося розширене засідання колегії міноборони росії за участі путіна⁴³. Очільник кремля вчергове звинуватив увесь світ в агресії і заявив, що проти росії активно використовується військовий потенціал практично всіх головних країн НАТО. Міністр оборони рф шойгу в своїй доповіді запропонував такі структурні зміни у зс рф⁴⁴: 1) довести чисельність збройних сил до 1,5 млн. військовослужбовців, у тому числі до 695 тис. контрактників; 2) поетапно підвищувати призовний вік громадян

³⁷ Орбан заявив, що Україні необхідні перемир'я й кордони 1991 року // Букви. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/wfhcdkce>.

³⁸ Президент угорської партії “Йоббік” приніс вибачення Україні за поїздки на окупований Донбас у 2015 році // Європейська правда. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/47a76b7e>.

³⁹ Глава спецслужби Молдови: існує “дуже високий” ризик вторгнення Росії у 2023 році // Європейська правда. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/42dd94fy>.

⁴⁰ Санду про росію – Які відносини можуть бути з державою, яка вбиває своїх сусідів // Укрінформ. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/uxudch6h>.

⁴¹ Президентка Молдови після ракетної атаки на Україну закликала посилити тиск на рф // Європейська правда. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4t7japxh>.

⁴² Соколенко О. Путин обвинил Запад в стремлении “растащить россию” // Deutsche Welle – 2022, 25 декабрі – URL: <https://tinyurl.com/52admsuc>

⁴³ Путін пообіцяв російській армії фінансування без обмежень // Дзеркало тижня. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yu8b6yph>

⁴⁴ “Спецоперація”, кількість контрактників і мобілізованих та звинувачення Заходу. Про що говорили на колегії Міноборони рф // Суспільне мовлення України, – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3h7xphf9>

із 18 до 21 року, а граничний – до 30 років; 3) забезпечити для військовослужбовців можливість вибору способу проходження служби. На 1 січня 2023 р. штатну чисельність зс рф визначено у 1 млн. 150 тис. 626 військовослужбовців. Таким чином, чисельність збройних сил рф має зрости на 350 тис. вояків. Погодившись з цими пропозиціями, путін доручив шойгу імплементувати їх.

Реалізація цих амбітних планів потребуватиме немало часу та значних людських, фінансово-економічних і технологічних ресурсів. Однак рішення путіна свідчило про готовність кремля до довготривалого протистояння з Україною й державами Заходу.

Водночас, росія не полишала спроб втягнути **білорусь** у війну проти України. 19 грудня в Мінську відбулася зустріч путіна та лукашенка (це була їх восьма зустріч у 2022 р. і перший візит путіна до білорусі, починаючи з червня 2019 р.), головною темою якої стало зміцнення обороноздатності та розвиток економічного співробітництва між обома державами. На зустрічі також були присутні міністри оборони рф і рб шойгу та хренін⁴⁵. За підсумками переговорів, сторони заявили про посилення інтеграційних процесів в межах союзної держави білорусі та рф, розширення співробітництва у безпековій, енергетичній та економічній сферах, прискореного впровадження імпортозаміщення. Було досягнуто домовленості про зміцнення співпраці у військовій сфері, зокрема щодо підготовки російських військ на білоруській території, а також використання підприємств ОПК білорусі для розробки і виготовлення ОВТ в інтересах зс рф⁴⁶.

Питання посилення інтеграційних процесів в межах союзної держави і розширення співробітництва у безпековій сфері обговорювалися під час чергової зустрічі лукашенка з путіним на неформальному саміті лідерів держав-учасниць СНД 26–27 грудня 2022 року в Санкт-Петербурзі. У своїй промові путін наголосив, що члени співдружності прагнуть вирішувати проблеми, “надаючи один одному допомогу”, а також був змушений визнати, що серед держав-учасниць СНД існують суттєві розбіжності⁴⁷.

Показово, що 26 грудня в ефірі японського телеканалу NHK міністр закордонних справ республіки **Казахстан** Мухтар Тлеуберді заявив, що Казахстан не допомагатиме росії обійти західні санкції. За його словами, Астана також не мала намірів приєднуватися до антиросійських обмежувальних заходів. Казахстан не приєднувався до санкцій проти росії, але при цьому дотримувався принципу невикористання казахських компаній для обходу санкцій. Казахський міністр назвав цей принцип одним із основних в економічній політиці країни.

Для **Ірану**, який вже тривалий час залишається осередком регіональної напруги на всьому Середньому Сході, грудень 2022 року пройшов під знаком поглиблення військово-технічної та політичної співпраці з рф. Тегеран прагнув

⁴⁵ Мазуренко А. Кремль переконує, що путін не буде схилити лукашенка до участі у війні // Українська правда. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3bpri54j>

⁴⁶ Зустріч путіна і лукашенка: росія та білорусь будуть разом виробляти зброю і проводити військові навчання // Лівий берег. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4m8t835y>

⁴⁷ Володар перстнів: навіщо путін зібрав саміт СНД // Корреспондент.net, – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bde3t7bt>

отримати доступ до ядерних технологій рф, які б дозволили перетворити Іран на “ядерну державу”. Відносини між Іраном та рф поступово трансформувалися у “повноцінне партнерство у сфері оборони”. За оцінкою США, росія надавала “безпрецедентний рівень військової та технічної підтримки Ірану” в обмін на постачання до рф зброї для ведення воєнних дій проти України. Зокрема, москва налагодила тісну співпрацю з Тегераном у розробці систем озброєння, що включало створення на території рф спільної лінії з виробництва безпілотників.

“Це партнерство становить загрозу не тільки для України, а й для сусідів Ірану у регіоні,” – заявили в адміністрації президента США Байдена⁴⁸. США посилили співпрацю з іншими країнами, аби запобігти транспортуванню через їхню територію російської та іранської зброї. У Вашингтоні прагнули виключити можливість використання фінансових систем західних держав для переказу грошей ОПЕК росії та Ірану. США звернулися до Ради Безпеки ООН із запитом щодо проведення перевірки фактів постачання Іраном БпЛА до росії у порушення резолюції РБ ООН 2231, яка обмежувала здійснення таких поставок⁴⁹. Зважаючи на те, що збільшення потоку іранської зброї до росії могло допомогти компенсувати “величезні втрати російської військової техніки та високоточних боєприпасів, що швидко зменшуються через їх масштабне використання під час масованих ударів по українських містах”, США ухвалили рішення “зосередитися на спробі змінити існуючу ситуацію, стримати і зірвати постачання зброї до росії та підтримати сподівання іранського народу (який четвертий місяць проводить акції непокори, спрямовані на зміну внутрішньої ситуації в Ірані)”⁵⁰.

Офіційний представник МЗС Ірану Насер Канаані відкинув звинувачення щодо постачання Іраном безпілотників росії й зауважив, що “співпраця між Іраном та росією в різних галузях, включно з обороною, розширюється в межах спільних інтересів і не спрямована проти будь-якої третьої країни”, а Тегеран “незалежний у своїй зовнішній політиці й не запитує ні в кого дозволу”⁵¹.

На тлі спроб Ірану шляхом розширення військової співпраці з росією досягти умов для створення ядерної зброї, керівництво **Ізраїлю** в особі голови ізраїльського розвідувального агентства “Моссад” Давида Барнеа 22 грудня застерегло, що “Тегеран має далекосяжні плани щодо розширення поставок передових систем озброєння росії”⁵².

Туреччина намагалася підтримувати активний посередницький діалог зі сторонами російсько-українського конфлікту та регулярно здійснювала спроби схилити Київ і москву до переговорів. У своїх зусиллях Анкара намагалася спиратися на дипломатичний успіх, досягнутий турецькою владою у липні

⁴⁸ Russia is providing ‘unprecedented’ military support to Iran in exchange for drones, officials say // NBC. News. – 2022, December 09. – URL: <https://tinyurl.com/3ewpkh9b>

⁴⁹ ООН вивчає інформацію щодо постачання Іраном безпілотників до рф // Цензор.нет – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/98vfkasf>

⁵⁰ Вашингтон зосередиться на перешкоджанні поставкам іранської зброї росії – посланець // Радіо Свобода – 2022, 04 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2u9aahwn>

⁵¹ МІД Ірана: “Нам не требуется разрешение для сотрудничества с Россией” // Newsru.co.il – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/k2dramty>

⁵² Іран планує нарощувати постачання передових озброєнь росії – голова Моссаду // Українська правда — 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4ew42n65>

2022 року під час укладення Чорноморської зернової ініціативи (“зернової угоди”). Водночас, незважаючи на війну рф проти України та міжнародні санкції щодо країни-агресора, Туреччина поглиблювала свої економічні відносини з росією.

12 грудня президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган в ході телефонної розмови з путіним в черговий раз запропонував “посередницькі послуги в організації українсько-російських переговорів”, закликав до дипломатичного завершення війни та заявив, що “дипломатичні зусилля Туреччини по Україні ґрунтуються на думці про те, що у війні не може бути переможців, а у світі – тих, хто програв”⁵³. При цьому Ердоган звинуватив Захід у тому, що той начебто “займався лише провокаціями й не зміг докласти зусиль, щоб стати посередником в українсько-російській війні”⁵⁴.

В унісон із заявами президента Туреччини прозвучали і висловлювання представника президента Туреччини Ібрагіма Каліна, який заявив, що війна рф проти України стала початком нової холодної війни і запропонував укласти нову угоду між росією та Заходом для її завершення⁵⁵.

Цілі та стратегія **Китаю** щодо “української кризи” (зворот, який використовується в офіційних ЗМІ КНР) не зазнали суттєвих змін і характеризувалися намаганнями втриматися в межах партнерства з росією, але водночас не давати приводу для конфлікту із Заходом. Попри значну динаміку контактів на найвищому рівні з москвою, Пекін не зробив конкретних кроків як на підтримку москви у війні, так і задля мирного врегулювання конфлікту.

15 грудня 2022 р. китайська делегація проголосувала проти резолюції ГА ООН про порушення прав людини в Криму, разом з 13 іншими державами (зокрема, росією та білоруссю). В документі йшлося про підтримку суверенітету та територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаних кордонів, а також констатувалося порушення прав людини в Криму⁵⁶.

21 грудня лідер КНР Сі Цзіньпін під час зустрічі з заступником секретаря ради безпеки рф д. медведевим заявив про необхідність врегулювання “української кризи” політичними методами і висловив занепокоєння з приводу воєнної ескалації. Водночас, сторони заявили про продовження та поглиблення двостороннього стратегічного партнерства⁵⁷. Візит медведева співпав з початком російсько-китайських військових навчань (22-27 грудня 2022 р.), які стали демонстрацією зміцнення неформального альянсу двох держав.

⁵³ Ердоган анонсував нові переговори з Зеленським і путіним // Рубрика: все по полицях. – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/pkjpsafn>

⁵⁴ Ердоган заявив, що Захід займався “тільки провокаціями” у війні росії проти України // Європейська правда. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/55rcmrt5>

⁵⁵ Нова холодна війна. У Ердогана закликали до угоди між росією та Заходом // РБК-Україна. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/y4h9zr58>

⁵⁶ Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly // United Nations. Digital Library. – 2022, December 15. – URL: <https://tinyurl.com/3xwxs3mf>

⁵⁷ Xi Jinping Meets with Chairman of the United Russia Party of Russia Dmitry Medvedev // Xinhua. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/36j6x5aw>

24 грудня міністр закордонних справ Китаю Ван Ї заявив, що КНР буде поглиблювати відносини з росією⁵⁸. А 30 грудня у режимі відео-конференції відбулася підсумкова зустріч глави КНР Сі Цзіньпін та путіна. В той час як очільник кремля висловив сподівання на поглиблення двостороннього військово-технічного співробітництва, лідер КНР ухилився від будь-яких обіцянок, зазначивши, що “шлях до мирних переговорів в Україні не буде легким...”⁵⁹.

Пекін неодноразово відкидав звинувачення у наданні військової допомоги росії. Так, під час зустрічі з головою Європейської ради Шарлем Мішелем у Пекіні 1 грудня лідер КНР Сі Цзіньпін дав зрозуміти, що його країна не постачала зброю росії, а також підкреслив неприйнятність ядерного шантажу з боку москви⁶⁰. За інформацією ГУР МО України, на кінець 2022 р. Китай дійсно не постачав до росії зброї⁶¹.

Звичні вже заклики Китаю до мирних переговорів можна розцінювати як підігрування державі-агресору. Життєву необхідність України захищати себе від агресії китайська сторона нерозривно й алогічно пов'язувала з тезою про доцільність лише дипломатичних засобів протидії агресору, що може вказувати на зацікавленість Пекіна у збереженні статус-кво. Очевидно, керівництво КНР прагнуло використовувати росію як інструмент впливу на Захід.

Перебіг російської війни проти України знаходився від значним, а подекуди й визначальним впливом відносин між США та КНР – ключових двосторонніх відносин глобального рівня. До взаємодії з США Китай спонукала необхідність вирішення таких нагальних питань, як статус Тайваню, торговельна та технологічна співпраця тощо. Зустріч 15 листопада 2022 р. на Балі Сі Цзіньпіна та Джо Байдена започаткувала новий виток дипломатичних комбінацій Пекіна у намаганні перевести відносини між двома державами “в правильне, безконфліктне русло”. Сигналом готовності Пекіна до нового діалогу стало призначення наприкінці грудня 2022 р. колишнього посла КНР в США Цінь Гана міністром закордонних справ. Водночас, необхідність постійної комунікації, про яку неодноразово заявляв Байден, була обумовлена побоюваннями Вашингтону щодо можливості постачання Китаєм озброєнь та військової техніки до росії. Розігруючи “російську карту”, офіційний пекін продовжував публічно рекламувати поглиблення стратегічного партнерства КНР з рф.

Ключові воєнно-політичні події, процеси, їх сутність

Грудень був насичений подіями та заходами, які мали безпосередній чи відкладений вплив як на внутрішню ситуацію в Україні, її зовнішньополітичне становище, так і на динаміку процесів в Європі та світі. Характерними

⁵⁸ Moore M. Chinese Foreign Minister Wang Yi proposes deeper ties with Russia // The New York Post. – 2022, December 25. – URL: <https://tinyurl.com/4fbv6ntb>

⁵⁹ Xi tells Putin that road to peace talks on Ukraine will not be smooth // Reuters. – 2022, December 30. – URL: <https://tinyurl.com/35knxcme>

⁶⁰ Троценко Л. Китай не постачає зброю рф – голова Європарламенту // Korrespondent.net. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2ah2fz23>

⁶¹ Китай не передавав росії нічого, окрім величезної кількості пральних машин та телевізорів – Буданов // Ліґа. Новини. – 2022, 06 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mtjc5kdw>

особливостями цих подій були: спрямованість дій української влади на подолання наслідків ракетного терору росії, забезпечення військової та фінансової допомоги, просування національних інтересів у різних регіонах світу; консолідація зусиль міжнародної спільноти для засудження російської агресії та ізоляції путінського режиму, чітка політико-правова кваліфікація рф, як держави-спонсора тероризму; продовження руху України до ЄС і НАТО.



Візит президента Франції у США.

На глобальному рівні знаковою подією місяця став державний візит президента Франції Еммануеля Макрона до США (1–3 грудня). На порядку денному переговорів у Вашингтоні був широкий спектр питань, серед яких важливе місце займало узгодження політики Вашингтону і Парижа щодо агресії рф проти України та вирішення трансатлантичних торговельних суперечок.

За підсумками зустрічі з президентом Байденом, французький лідер заявив, що США і Франція мають знову стати “братями по зброї” для об’єднання зусиль у відповідь на війну росії проти України та інші міжнародні виклики. Лідери обох держав пообіцяли “невтомно” працювати над зміцненням захисту Європи від загроз військового та невійськового характеру. “Це передбачає підтримку колективної оборони та безпеки наших націй, у тому числі через НАТО; дотримуючись більш надійного, інтегрованого та узгодженого підходу до створення національної та колективної стійкості,” – йшлося у спільній заяві⁶².

Окрему увагу було приділено розгляду можливих сценаріїв завершення російсько-української війни. Зокрема, президент США не виключив переговорів з путіним за умови виведення російських військ із території України та після попередніх консультацій із союзниками по НАТО. У свою чергу, Макрон підкреслив, що Захід не підштовхуватиме Україну до таких компромісів у війні з росією, які наша держава вважатиме неприйнятними для себе. При цьому, президент Франції підтримав ідею діалогу з росією в майбутньому, запропонувавши повернутися до довоєнної ідеї надання “гарантій безпеки” для росії (що було лейтмотивом переговорів рф з США та НАТО наприкінці 2021–на початку 2022 рр.)⁶³. Байден і Макрон також торкнулися “виклику міжнародному порядку з боку Китаю” й домовилися поглиблювати міждержавну співпрацю в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Пропозиція французького лідера щодо надання “гарантій безпеки” рф викликала гостру критику з боку України та країн Центрально-Східної Європи. Очільники та суспільство цих держав сприйняли таку ідею як повернення до

⁶² Joint Statement Following the Meeting Between President Biden and President Macron // White House. – 2022, December 01. – URL: <https://tinyurl.com/f7vk3kd9>

⁶³ Remarks by President Biden and President Macron of France in Joint Press Conference // White House. – 2022, December 01. – URL: <https://tinyurl.com/5n97ecx6>.

сумнозвісної політики умиротворення рф з боку Франції. Голова МЗС Литви Габріелюс Ландсбергіс назвав політику Франції в російському питанні “токсичною”⁶⁴. Група східноєвропейських держав офіційно оголосила демарш проти ініціативи Макрона⁶⁵.

Таким чином, візит Макрона у США став демонстрацією єдності західних союзників на тлі російської агресії проти України. Зустріч лідерів США та Франції дала нагоду врегулювати існуючі трансатлантичні протиріччя у сфері торгівлі, а також скоординувати стратегію країн Заходу щодо російсько-українського



протистояння та майбутні кроки у сфері допомоги Україні. Окрім координації зовнішньої політики на європейському напрямку, не менш важливе значення мало також узгодження підходів Парижа та Вашингтону до протидії Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Група семи (G7) продовжувала відігравати роль важливого міжнародного майданчика для координації політики семи високорозвинених країн західного світу щодо надання допомоги Україні та протидії російській агресії на глобальному рівні. Так, за підсумками зустрічі лідерів G7 у відео-форматі 12 грудня за участю Президента України В. Зеленського G7 вперше відкрито заявила про намір притягти до відповідальності лідера рф путіна за вторгнення в Україну, згідно з міжнародним правом. Сім країн попередили росію, що застосування хімічної, біологічної або ядерної зброї матиме серйозні наслідки для рф. У підсумковій заяві також відзначалось, що росія буде зобов’язана відшкодувати Україні вартість відновлення критично важливої інфраструктури, пошкодженої або зруйнованої в результаті війни. Лідери держав заявили про всебічну підтримку України, “так довго, як це буде необхідно”, і наголосили, що війна має скінчитись лише після того, як росія виведе свої війська з усієї території України. “Група семи” зобов’язалася й надалі координувати зусилля щодо забезпечення нагальних потреб України в озброєнні та військовій техніці. Особливу увагу учасники групи приділили постачанню до України засобів ППО. З метою підтримки відбудови України, лідери “Групи семи” домовилися створити багатосторонню донорську платформу для координації механізмів із надання короткострокової та довгострокової допомоги Україні. Окрім цього, Група офіційно підтримала 10 пунктів формули миру Президента України⁶⁶. У своєму зверненні В. Зеленський запропонував скликати Глобальний саміт миру для реалізації цієї формули. Він також закликав росію розпочати виведення своїх військ із території України на Різдво і таким чином продемонструвати готовність

⁶⁴ "Гарантії безпеки" для росії. Нова ідея Макрона обурила Україну // BBC News Україна. – 2022, 04 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yc64a67r>; Ukraine, Baltics rebuke Macron for suggesting ‘security guarantees’ for Russia // Reuters. – 2022, December 04. – URL: <https://tinyurl.com/3pjxbhsz>.

⁶⁵ Some EU states formally express concerns to France over Macron Russia comments – diplomats // Reuters. – 2022, December 12. – URL: <https://tinyurl.com/54szpbwz>.

⁶⁶ G7 Leaders’ Statement: 12 December 2022 // Gov.uk. – 2022, December 12. – URL: <https://tinyurl.com/48cduryt>.

відмовитися від агресії⁶⁷.

Мирні пропозиції України опинилися в центрі обговорення на зустрічі міністрів закордонних справ країн Групи семи 22 грудня. Зокрема, міністри обговорили підсумки візиту Президента України Володимира Зеленського до США⁶⁸. У свою чергу, міністри фінансів країн G7 за результатами окремої зустрічі 22 грудня оголосили про намір виділити до 32 млрд доларів бюджетної підтримки Україні та, за необхідності, збільшити цю суму в 2023 році. До цієї суми входять, серед іншого, затверджена ЄС програма макрофінансової допомоги в розмірі 18 млрд. євро, бюджетна допомога США, а також кредит Світового банку під гарантії Великої Британії⁶⁹. Загалом упродовж 2022 року “Група семи” залучила для бюджетних потреб України 32,7 млрд. доларів.

Таким чином, в межах G7 відбувалася тісна координація провідних західних країн щодо надання Україні всебічної допомоги, забезпечення її військових, фінансових і гуманітарних потреб у 2023 р. Учасниками групи було схвалено 10 пунктів формули миру Президента України, яка визначає базові підходи України до врегулювання конфлікту з росією та облаштування повоєнного устрою. Важливим досягненням стало також узгодження позиції високорозвинених країн західного світу щодо притягнення очільника рф путіна до міжнародної відповідальності.

Стратегію повоєнної відбудови України було розглянуто учасниками міжнародної донорської конференції “Солідарні з українським народом”, що відбулася 13 грудня у Парижі за участі 46 країн і 24 міжнародних організацій. Відкриваючи конференцію, президент Франції Еммануель Макрон назвав бомбардування об’єктів цивільної інфраструктури України воєнним злочином і зазначив, що кремль атакував цивільну інфраструктуру, оскільки російські війська продовжували зазнавати невдач на полі бою. Президент України В. Зеленський звернувся до учасників конференції з проханням про допомогу Україні упродовж зими 2022 – 2023 рр. у подоланні енергетичної кризи, спровокованої бомбардуваннями росії. При цьому він зазначив, що 12 млн. українців постраждали від знеструмлення. Глава держави визначив шість пріоритетних напрямків допомоги Україні: 1) надання трансформаторів, обладнання для відновлення високовольтних мереж, газотурбінних та газопоршневих енергоблоків; 2) підтримка з боку європейської енергосистеми на період опалювального сезону; 3) відправка спеціальної місії ЄС на об’єкти критичної енергетичної інфраструктури; 4) допомога в закупівлі близько 2 млрд кубометрів газу; 5) фінансування проекту із закупівлі LED-ламп для України; 6) запровадження спеціального постійного механізму координації донорської допомоги Україні в енергетичній сфері – т.зв.

⁶⁷ Пропоную скликати Global Peace Formula Summit, щоб визначитись, як ми зможемо реалізувати українську формулу миру – звернення Президента до лідерів країн – учасниць G7 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/334jmpxe>.

⁶⁸ US secretary of state says he discussed Ukrainian peace proposal with G7 leaders and it's "a good start" // CNN. – 2022, December 22. – URL: <https://tinyurl.com/2sjcr433>.

⁶⁹ G7 Finance Ministers' Statement on support to Ukraine // G7. Germany. – 2022, December 22. – URL: <https://tinyurl.com/4vc7yxx9>.

“паризький механізм”. За словами Президента України, генератори електроенергії так само терміново потрібні нашій державі, як бронетехніка та бронежилети для військ⁷⁰.

За підсумками конференції було оголошено про виділення майже 1 млрд євро для допомоги Україні на зимовий період 2022 – 2023 рр. Єврокомісія зобов’язалася профінансувати закупівлю близько 30 млн. світлодіодних ламп для українських підприємств і домогосподарств, що має заощадити 1 ГВт (це річний обсяг виробництва атомної електростанції). Про наміри надати Києву допомогу оголосили також Швеція, Швейцарія, Норвегія, Іспанія та Німеччина. На тлі російських ракетних ударів по енергосистемі України, конференція надіслала кремлю чітке повідомлення про те, що міжнародна спільнота підтримує Україну. Під час конференції було запроваджено систему координації міжнародної допомоги, що мала функціонувати за тим самим принципом, що і формат надання військової допомоги в межах Контактної групи з питань оборони України (формат “Рамштайн”)⁷¹.



Таким чином, у Парижі було завершено формування “енергетичної коаліції”, здатної забезпечити надходження до України необхідного обладнання для підтримання функціонування постраждалої через обстріли рф енергетичної інфраструктури, збереження її стійкості та керованості у зимовий період. Утворення згаданої коаліції стало відповіддю цивілізованого світу на руйнівні ракетно-авіаційні удари рф по території України. Конференція у Парижі стала логічним продовженням зусиль міжнародної спільноти з відбудови України, започаткованих на конференції у Лугано (4–5 липня 2022 р.) і експертній конференції у Берліні (25 жовтня 2022 р.).

Зовнішньополітична діяльність України була зосереджена на забезпеченні ресурсів для опору російській агресії, просуванні власних ініціатив на світовій арені, розширенні контактів з країнами світу. У грудні 2022 року продовжувалася традиційно висока інтенсивність політико-дипломатичного діалогу з іноземними партнерами.

5 грудня Президент України В. Зеленський провів переговори з головою уряду Чорногорії Дрітаном Абазовичем. Глава держави закликав парламент Чорногорії долучитися до законодавчих органів інших держав у питанні визнання росії країною – спонсором тероризму. За результатами переговорів, лідери підписали Спільну декларацію, що визначала пріоритетні напрями співпраці між Україною та Чорногорією в межах стратегічного курсу нашої держави на набуття

⁷⁰ Нам потрібен Паризький механізм, який допоможе давати вчасні відповіді на виклики російського енерготерору – звернення Президента України до учасників конференції “Солідарні з українським народом” // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2p84ef37>

⁷¹ Donors meet in Paris to get Ukraine through winter, bombing // Associated Press. – 2022, December 13. – URL: <https://tinyurl.com/mxsmjexn> Guerre en Ukraine : la France va fournir rails, ponts et semences // La Monde. – 2022, Novembre 13. – URL: <https://tinyurl.com/4k93n4b5>

повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору⁷².

8 грудня до Києва прибула з візитом делегація Словацької Республіки: міністр закордонних та європейських справ Растислав Качер, міністр оборони Ярослав Надь і міністр економіки Карел Гірман. Під час зустрічі з Президентом України було обговорено напрямки подальшої співпраці Словаччини з Україною з метою зміцнення обороноздатності України, підготовки українських військовослужбовців та підтримки в розмінуванні деокупованих територій⁷³.

9 грудня глава нашої держави провів телефонну розмову з Прем'єр-міністром Великої Британії Ріші Сунаком, в ході якої обговорив імплементацію української формули миру, поглиблення співпраці з метою зміцнення обороноздатності й енергетичної стабільності України, узгодження позицій перед онлайн-самітом лідерів G7⁷⁴. Цим питанням також була присвячена телефонна розмова В. Зеленського з Президентом Франції Еммануелем Макроном (11 грудня 2022 р.)⁷⁵.

12 грудня Президент України Володимир Зеленський провів телефонну розмову з Президентом Сполучених Штатів Америки Джоозефом Байденом, під час якої окреслив бачення української сторони щодо подальшої роботи у досягненні результатів формули миру. Президент України також виступив з ініціативою скликання Глобального саміту миру. Український лідер закликав свого американського колегу зробити все можливе, щоб допомогти захистити мирне населення України та її критичну інфраструктуру⁷⁶.

15 грудня Президент України Володимир Зеленський на запрошення Голови Європейської ради Шарля Мішеля виступив на підсумковому засіданні Європейської Ради у 2022 р. У своєму зверненні В. Зеленський закликав лідерів Євросоюзу збільшити поставки до України сучасного озброєння, здатного пришвидшити закінчення війни, особливо систем ППО та ПРО, а також сучасні танки та далекобійну зброю. Президент також наголосив на необхідності обмеження вартості російської нафти й газу, з метою позбавити РФ здатності фінансувати війну проти України. Також Володимир Зеленський закликав ЄС прискорити оцінку виконання Україною рекомендацій, отриманих у процесі набуття статусу кандидата на вступ до ЄС⁷⁷.

21 грудня відбувся візит Президента України В. Зеленського до Вашингтону на запрошення Президента США Джо Байдена. Це була перша закордонна поїздка глави держави від початку широкомасштабної агресії РФ.

⁷² Глава держави та Прем'єр-міністр Чорногорії підписали Спільну декларацію щодо євроатлантичної інтеграції України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4zhyrvtf>

⁷³ Президент України зустрівся з делегацією Словацької Республіки на чолі з головою МЗС Словаччини // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 08 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/y9e4mh4c>

⁷⁴ Залучити світ до реалізації формули миру – зараз одне з ключових завдань для України – звернення Президента Володимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/j6xytzc>

⁷⁵ Зеленський поговорив із Макроном про "формулу миру", співпрацю в енергетиці й обороні // Українська правда. – 2022, 11 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/c3smvjbf>

⁷⁶ Володимир Зеленський провів телефонну розмову з Джоозефом Байденом // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yxu38b53>

⁷⁷ Макрофінансова підтримка України та посилення санкцій ЄС проти росії – це також зброя в захисті свободи – виступ Президента на засіданні Європейської Ради // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/jammy38>

Напередодні візиту Президент Зеленський відвідав найгарячішу точку на лінії фронту у Бахмуті, звідки взяв з собою у подорож державний прапор України, який передали воїни однієї з частин.



Своїм візитом Президент Зеленський не просто нагадав, що насправді відбувається в нашій державі, але й показав наочно, чому підтримка є вкрай необхідною. Він відзначив важливість лідерства США у реалізації української формули миру.

Переговори у Білому домі були сконцентровані на продовженні військової та фінансової допомоги Україні з боку США у 2023 р., посиленні санкцій проти росії та ширшій стратегії протидії російському вторгненню. Президент Байден пообіцяв, що Вашингтон і союзники США продовжуватимуть надавати допомогу Україні у 2023 р., задовольняючи її військові, фінансові та гуманітарні потреби. Дж. Байден нагадав, що з часів Другої світової війни світ досі не був свідками масштабного вторгнення однієї країни в іншу, “і нема ознак того, що путін змінить свою поведінку, якщо ми не чинитимемо спротив і не допомагатимемо Україні чинити опір так довго, як це буде необхідно”.



Лідери обох держав узгодили бачення своїх подальших кроків на геополітичній арені й обговорили сценарії закінчення війни. За словами Президента Зеленського, лідер США підтримав українську формулу миру, що передбачала деокупацію усієї території України, та ідею провести Глобальний саміт миру. На прес-конференції після завершення зустрічі глава нашої держави заявив, що для досягнення справедливого миру не може бути компромісів щодо територіальної цілісності і суверенітету України і наголосив на необхідності компенсації всіх збитків, яких завдала рф. У свою чергу, Президент Байден підтвердив, що США підтримують ті обриси перемоги, яких прагне Україна. “путін програє. Ми з Зеленським разом зробимо все, щоби цей хлопець не переміг,” – наголосив він⁷⁸.

Вкотре була озвучена позиція – важливо, що озвучив її саме Джо Байден – США й надалі виступатимуть на боці України, якій самій належить вирішувати, коли і в який спосіб сідати за стіл перемовин з росією. Публічно було оголошено, що підтримка України Сполученими Штатами лише зростатиме⁷⁹.

Виступ Володимира Зеленського в Конгресі США став квінтесенцією його

⁷⁸ Remarks by President Biden and President Zelenskyy of Ukraine in Joint Press Conference // White House. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/ydxywee>; Комплекс Patriot – це важливий крок у створенні дієвого повітряного щита для України – Володимир Зеленський за результатами переговорів із Президентом США // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3pjvz6s2>.

⁷⁹ Україна та Сполучені Штати розпочали новий етап у двосторонніх відносинах – Володимир Зеленський за результатами переговорів із Джоозефом Байденом у Вашингтоні // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 22 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2wmkydmf>



візиту до Сполучених Штатів. З високої трибуни Президент нашої держави наголосив, що Україна, США та весь вільний світ єдині у своєму намірі завдати поразки путінській росії, підкреслив необхідність надання Україні наступальної зброї, а також притягнення до міжнародно-правової і кримінальної відповідальності кремлівських керівників та усіх, хто вчиняв в Україні воєнні злочини. “Наші дві нації є союзниками в цій битві. І наступний, 2023 рік – вирішальний час у ній. Це час, коли українська сміливість і американська рішучість мають гарантувати майбутнє нашої з вами свободи. Свободи людей, які стоять за свої цінності”, – зазначив глава держави. “Ваші гроші – це не благодійність. Це інвестиція у глобальну безпеку та демократію, до якої ми ставимося найвідповідальніше”⁸⁰. Під час виступу конгресмени 21 раз аплодували стоячи.

Під час візиту до США Президент України В. Зеленський провів також зустрічі зі спікером Палати представників Конгресу Ненсі Пелосі, лідером республіканської меншості в Сенаті Мітчем Макконнеллом, лідером демократичної більшості Сенату Чаком Шумером і лідером меншості в Палаті представників Кевіном Маккарті. Під час розмови з представниками Сенату Зеленський акцентував, що надзвичайно важливою є підтримка української ініціативи щодо створення спеціального міжнародного трибуналу стосовно злочину агресії РФ проти України, запровадження дієвого механізму компенсації росією завданих Україні збитків, а також визнання групи “Вагнер” терористичною організацією⁸¹.

Візит В. Зеленського до США не лише продемонстрував глибоку ціннісну основу партнерства Україна-США, побудованого навколо захисту демократії та міжнародного правопорядку, але і сприяв досягненню конкретних воєнно-політичних цілей. Зокрема, було досягнуто домовленості про надання США Україні військової, фінансової та гуманітарної допомоги у 2023 р. на суму майже 45 млрд доларів. А 21 грудня 2022 року державний секретар США Ентоні Блінкен офіційно оголосив про новий пакет військової допомоги для України на суму 1,85 млрд доларів. Уперше йшлося про передачу Україні батареї ЗРК Patriot із боєприпасами, що здатний збивати балістичні та крилаті ракети. Пентагон заявив, що мета цього кроку – посилити багаторівневий інтегрований підхід до протиповітряної оборони України⁸². Тим самим, військова допомога Україні з боку США вийшла на якісно новий рівень, що, в свою чергу, відкрило шлях для постачання аналогічних систем з боку інших країн НАТО (Німеччини та Нідерландів).

⁸⁰ Ми стоїмо, боремось і виграємо, бо ми разом – Україна, Америка й увесь вільний світ – виступ Володимира Зеленського на спільному засіданні обох палат Конгресу США // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ycxcr9dp>

⁸¹ У Вашингтоні Президент України зустрівся зі спікером Палати представників та сенаторами від Республіканської та Демократичної партій // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2un4yara>

⁸² \$1.85 Billion in Additional U.S. Military Assistance, Including the First Transfer of Patriot Air Defense System // Department of State. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/228cp7zx>; Ukraine Getting Patriot Battery, Other Defense Weapons // U.S. Department of Defense. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/y82aawrw>

Але водночас, візит Президента Зеленського не зміг зрушити “червоні лінії” адміністрації Байдена на постачання Україні далекобійних ракетних систем АТАСМС. Вашингтон продовжував вважати, що постачання даних систем несе як загрозу ескалації конфлікту з росією, так і ризики для єдності у таборі союзників по НАТО щодо надання допомоги Україні.

Підсумовуючи результати свого візиту до США на щорічній нараді послів у Києві 23 грудня, Президент Зеленський заявив про досягнення стратегічних домовленостей з США на найближчі місяці, які мали посилити спроможності Сил оборони України на ключових напрямках⁸³.



На зворотному шляху зі США до України, Президент Володимир Зеленський зустрівся з Президентом Республіки Польща Анджеєм Дудою в місті Жешуві. Глави держав підбили підсумки 2022 р. та обговорили стратегічні плани на майбутнє, порядок денний двосторонніх відносин та взаємодії на міжнародному рівні в наступному році⁸⁴.

6-7 грудня відбулася XII сесія Міжпарламентської асамблеї України, Литви та Польщі. У підписаному Головою Верховної Ради України Русланом Стефанчуком, спікеркою Сейму Литовської Республіки Вікторією Чміліте-Нільсен та маршалком Сенату Республіки Польща Томашем Гродзьким документі задекларовано, що “Люблінський трикутник” є важливою частиною європейської та регіональної співпраці, а перемога України у війні, розв’язаній росією, має життєве значення для України та Європи в цілому⁸⁵.

Таким чином, у грудні 2022 р. військово-політичне керівництво України проводило активну зовнішню політику, спрямовану на зміцнення міжнародної солідарності з Україною як на двосторонньому рівні, так і в межах міжнародних інституцій. Український “порядок денний” постійно лунав на глобальному рівні, відбувалося поглиблення співпраці з країнами ЄС та НАТО щодо надання всебічної допомоги Україні у протистоянні з рф. Як і в попередні місяці, пріоритетними темами у зовнішньополітичних контактах були: енергетика, поставки ОВТ, фінансово-економічна підтримка, зміцнення антиросійських санкцій, просування спільних ініціатив на світовій арені тощо. Кульмінацією зовнішньополітичної діяльності України у 2022 р. став історичний візит Президента України В. Зеленського до США.

⁸³ Щодня ви маєте відчувати, що від вашої роботи залежить життя людей і ситуація в нашій країні – виступ Президента на Конференції послів України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/36haxmwk>

⁸⁴ Дорогою до України Володимир Зеленський зустрівся з Анджеєм Дудою в місті-рятівнику Жешуві // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 22 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3dz8j3ab>

⁸⁵ Голова ВРУ Руслан Стефанчук поінформував про підсумок роботи 12-ї сесії Міжпарламентської асамблеї України, Литви та Польщі // Вінницька обласна військова адміністрація. – URL: <https://tinyurl.com/774xfcfw>.

Ядерний шантаж. У грудні 2022 року вперше з початку широкомасштабного вторгнення було завдано ударів по російським стратегічним військовим аеродромам у глибокому тилу, що продемонструвало як спроможності ЗС України, так і вразливість росії до подібних атак. Удари по російським військовим об'єктам, що належать до стратегічних ядерних сил, спричинили чергову хвилю занепокоєнь західних партнерів стосовно масштабів потенційної реакції путіна, насамперед – ризику застосування тактичної ядерної зброї.

7 грудня очільник кремля заявив, що ризик ядерної війни зростає. При цьому путін додав, що росія “не збожеволіла” і не має наміру вдаватись до нерозважного застосування такої зброї. За його словами, москва розглядала ядерний арсенал як суто оборонний засіб стримування⁸⁶. Водночас путін виступив за включення концепції превентивного ядерного удару у воєнну доктрину рф⁸⁷.

Натомість Канцлер Німеччини Олаф Шольц заявив, що міжнародний тиск на росію та позначення “червоних ліній” у відносинах із кремлем зменшили ризик застосування ядерної зброї у війні в Україні⁸⁸. 16 грудня директор ЦРУ США Вільям Бернс зазначив, що його відомство не бачило жодних доказів щодо планів росії застосувати тактичну ядерну зброю. За його словами, Вашингтон достатньо чітко дав зрозуміти москві, які серйозні ризики матиме застосування ядерної зброї. Окрім цього, відповідний вплив на москву справили заяви лідерів Китаю та Індії, які висловили свою стурбованість щодо можливості використання ядерної зброї⁸⁹. Зокрема, в якості демаршу проти ядерної риторики рф прем'єр-міністр Індії Нарендра Моді показово відмовився від щорічної зустрічі з очільником кремля⁹⁰.

Росія продовжувала зберігати контроль над найбільшою атомною електростанцією у Європі – Запорізькою АЕС. Окупанти ігнорували вимоги України та міжнародної спільноти відмовитися від методів ядерного шантажу і терору. Зокрема, 5 грудня росія заявила, що не поступиться контролем над Запорізькою АЕС в межах угоди про створення зони ядерної безпеки довкола станції. У відповідь міністр енергетики України Герман Галущенко 6 грудня закликав позбавити рф статусу держави-члена Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) через грубе порушення нею правил ядерної безпеки й розміщення на території станції особового складу зс рф, важкої техніки та вибухівки⁹¹.

Важливу роль у стримуванні дій рф на ЗАЕС та в моніторингу ядерної безпеки в Україні виконувала МАГАТЕ. Команди фахівців організації упродовж 29 листопада – 9 грудня здійснили оцінку стану ядерної та радіаційної безпеки й захищеності на Південноукраїнській, Рівненській та Хмельницькій АЕС в умовах

⁸⁶ Путін заявив, що загроза ядерної війни зростає // ТСН. – 2022, 07 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4uxm7ah5>.

⁸⁷ Путін допустив, що у воєнній доктрині рф з'явиться превентивний ядерний удар // Європейська правда. – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ycktxmbj>.

⁸⁸ Laura Gozzi. Risk of Russia using nuclear weapons has lessened, says Germany's Scholz // BBC. – 2022, December 08. – URL: <https://tinyurl.com/4u3t2d9y>.

⁸⁹ ЦРУ не бачить доказів, що путін хоче застосувати ядерну зброю // Європейська правда. – 2022, 17 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yckemfmj>.

⁹⁰ Modi to Skip Annual Putin Summit Over Ukraine Nuke Threats // Bloomberg. – 2022, December 09. – URL: <https://tinyurl.com/yey532hc>.

⁹¹ Росію треба позбавити статусу країни-члена МАГАТЕ – Герман Галущенко // Міністерство енергетики України. – 2022, 06 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3zhrbcca>

збройної агресії рф⁹².

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль 13 грудня під час свого робочого візиту до Франції обговорив із керівником МАГАТЕ Рафаелем Гроссі подальші кроки, необхідні для демілітаризації Запорізької АЕС. Прем'єр підкреслив, що демілітаризація Запорізької АЕС – пункт №1 мирного плану Президента В. Зеленського. Гроссі повідомив про наміри МАГАТЕ найближчим часом направити технічні постійні місії на всі атомні станції в Україні⁹³. Разом з тим, за підсумками переговорів Прем'єр-міністр нашої держави заявив, що міжнародні партнери України наразі не мають конкретної інформації щодо намірів росії вивести війська з території Запорізької АЕС⁹⁴.

Отже, суворі попередження США та їхніх союзників, підкріплені заявами Китаю й Індії про неприпустимість застосування росією ядерної зброї, справили вирішальний вплив на зниження ядерної риторики москви та її відмови (можливо тимчасово) від методів наступального ядерного шантажу. Загалом, своїми ядерними погрозами москві не вдалося досягнути стратегічної цілі – припинення, або зменшення військової допомоги з боку країн Заходу Україні. При цьому, москва зазнала значних репутаційних втрат серед країн, які до цього часу “не визначилися” в російсько-українському протистоянні. Та навіть попри це, зберігалася загроза використання росією ЗАЕС для провокування масштабної ядерної катастрофи.

Воєнно-політичні рішення щодо забезпечення національної безпеки

У грудні 2022 року Україна та її партнери ухвалили ряд рішень, спрямованих на зміцнення обороноздатності та забезпечення національної безпеки держави, підвищення спроможностей Сил оборони України, посилення міжнародної ізоляції рф та її покарання за злочини проти України, формування правової бази для притягнення керівництва росії до відповідальності.

Президент України у грудні регулярно проводив засідання **Ставки Верховного Головнокомандувача** для обговорення та прийняття рішень щодо:

оперативної ситуації на фронті, зокрема на найгарячіших ділянках;

чисельності, озброєння та ймовірних дій військових угруповань ворога, планування заходів з метою зменшення бойових можливостей його військ, а також ситуації в білорусі;

відновлення пошкодженого озброєння та військової техніки, забезпечення Сил оборони озброєнням, військовою технікою та боєприпасами;

посилення протиповітряної та протиракетної оборони держави, захисту енергетичної інфраструктури;

забезпечення безпеки на державному кордоні України;

відновлення енергетичної системи України, реалізації заходів із забезпечення автономної роботи об'єктів критичної інфраструктури та підключення споживачів

⁹² Експерти МАГАТЕ завершили роботу на Південноукраїнській, Рівненській та Хмельницькій АЕС // ДП “НАЕК “Енергоатом”. – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ysar9yt2>

⁹³ Шмигаль обговорив з керівником МАГАТЕ кроки щодо демілітаризації Запорізької АЕС // Укрінформ. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/a28pu7en>

⁹⁴ У міжнародних партнерів поки немає конкретики, коли росіяни можуть піти з ЗАЕС – Шмигаль // Укрінформ. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yu3pmp5z>

до електро- й теплопостачання;

реалізації заходів із забезпечення духовної незалежності України.

Президент Володимир Зеленський своїм Указом від 1 грудня ввів у дію рішення **Ради національної безпеки і оборони** “Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”.

РНБО доручила Кабінету Міністрів у двомісячний строк внести на розгляд Верховної Ради законопроект щодо унеможливлення діяльності в Україні афілійованих із центрами впливу в РФ релігійних організацій відповідно до норм міжнародного права у сфері свободи совісті та зобов’язань України у зв’язку зі вступом до Ради Європи. Окрім цього, Кабінет Міністрів мав здійснити у двомісячний строк перевірку наявності правових підстав та дотримання умов користування релігійними організаціями майном, яке перебувало на території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника.

Водночас Державній службі з етнополітики та свободи совісті було доручено забезпечити у двомісячний строк відповідно до Закону “Про свободу совісті та релігійні організації” проведення релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української православної церкви на наявність церковно-канонічного зв’язку з московським патріархатом, за потреби вжити передбачених законом заходів. Службі безпеки України разом з Національною поліцією та іншими державними органами, до компетенції яких належать питання у сфері забезпечення національної безпеки, було доручено активізувати заходи з виявлення та протидії підривної діяльності російських спеціальних служб у релігійному середовищі України⁹⁵.

У грудні Верховна Рада України виконала свої зобов’язання до кінця року **ухвалити євроінтеграційні закони**, які містились в семи основних рекомендаціях Єврокомісії Україні, як країні-кандидату на вступ до ЄС⁹⁶. Парламентом було здійснено наступні кроки, необхідні для початку переговорів України про вступ в ЄС:



1. Реформа Конституційного суду. Верховна Рада України ухвалила в цілому Закон “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах” (13 грудня).

2. Узгодження аудіовізуального законодавства з європейським. Верховна Рада України ухвалила в цілому Закон “Про медіа” (13 грудня).

3. Удосконалення законодавства про національні меншини. Верховна Рада

⁹⁵ Указ Президента України №820/2022 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2p897pv6>

⁹⁶ Віцеспікерка Олена Кондратюк: Верховна Рада відкрила шлях до початку переговорів на вступ України до ЄС у 2023 році // Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3667y6ty>

України ухвалила Закон “Про національні меншини (спільноти)” (13 грудня).

4. Боротьба з “відмиванням” коштів. З цією метою, парламентом було ухвалено: Закон “Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення порядку інформації, необхідної для проведення фінансового моніторингу” (13 грудня); Закон “Про ратифікацію Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму” (20 вересня); Закон “Про внесення змін до Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” щодо захисту фінансової системи України від держави, яка здійснює збройну агресію проти України, та адаптації законодавства до окремих стандартів FATF і вимог Директиви ЄС 2018/843” (4 листопада).

5. Продовження судової реформи. Верховна Рада України обрала за своєю квотою членами Вищої ради правосуддя двох кандидатів⁹⁷.

За результатами **підсумкового саміту ЄС** 15 грудня лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили низку важливих рішень в контексті російсько-української війни:

затвердили 9-й пакет санкцій проти росії, який включав нові обмеження проти ОПК, телеканалів, банків і сфери послуг рф, а також представників російської еліти; узгодили надання Україні 18 млрд. євро макрофінансової допомоги у 2023 році;

збільшили на 2 млрд. євро внески в міжурядовий Європейський фонд миру на військову допомогу Україні та домовилися про надання пріоритетної підтримки у сфері протиповітряної оборони та розмінування;

закликали до ухвалення рішень, необхідних для налагодження спільної закупівлі озброєнь у межах ЄС та зміцнення сфери оборони у світлі російської агресії проти України;

узгодили збільшити зусилля з притягнення росії до відповідальності за воєнні злочини;

підтримали ініціативу України щодо досягнення справедливого миру, наголосивши, що “на сьогоднішній день росія не продемонструвала жодної справжньої готовності щодо справедливого та сталого миру”⁹⁸.

Під час обговорення виявилися розходження між окремими країнами-членами ЄС щодо ухвалення пакетного рішення. Зокрема, на початковому етапі виникли труднощі у погодженні фінансової допомоги Києву через позицію Будапешта, який шляхом накладання вето намагався розморозити частину коштів, які Брюссель відмовлявся виплатити угорському уряду через проблеми з верховенством права та боротьбою з корупцією⁹⁹.

⁹⁷ Верховна Рада України виконала свою частину роботи та прийняла усі необхідні законопроекти для виконання рекомендацій Єврокомісії, — Руслан Стефанчук // Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. — 2022, 13 грудня. — URL: <https://tinyurl.com/mwskw9nw>

⁹⁸ European Council, 15 December 2022 // European Council. — 2022, December 15. — URL: <https://tinyurl.com/fcftktypx>

⁹⁹ Сидоренко С. Шантаж ціною України: як сварка Польщі та Угорщини з ЄС могла коштувати Києву 18 млрд євро // Європейська правда. — 2022, 17 грудня. — URL: <https://tinyurl.com/yckstn27>

23 грудня під час свого виступу на **Конференції послів України** Президент В. Зеленський окреслив пріоритетні напрями роботи українських дипломатів на наступний рік. Президент визначив основні завдання України на міжнародній арені: початок переговорів про вступ України до ЄС; підготовка до запланованого саміту НАТО й забезпечення конкретних результатів цього саміту для України; задоволення оновлених оборонних і безпекових потреб для ЗС України; максимальне сприяння задоволенню потреб України у відновленні енергетики після російських ударів; робота над наповненням конкретним змістом домовленостей у межах реалізації Плану швидкого відновлення (Fast Recovery Plan); забезпечення ухвалення нових потужних санкційних пакетів проти росії; створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії та відповідальності воєнних злочинців; надання допомоги у розшуку та блокуванні активів росії, які пов'язані не лише з представниками держави-агресора, а й з російським бізнесом, який підтримує війну; підтримка українців у країнах їхнього перебування, забезпечення потреб в збереженні українській ідентичності, задоволенні культурних, освітніх, інформаційних та соціальних потреб наших громадян¹⁰⁰.

28 грудня Президент В. Зеленський виступив зі щорічним Посланням до Верховної Ради про внутрішнє і зовнішнє становище України. Головні тези його промови:

закликав зберігати єдність суспільства, попри труднощі війни;

виступив за звільнення всіх українців, утримуваних у російському полоні чи силоміць депортованих з України;

виступив за повернення в Україну мільйонів громадян, які знайшли прихисток від війни за кордоном;

наголосив на необхідності пошуку нових партнерів на міжнародній арені;

виступив за початок переговорів про вступ України до ЄС;

заявив, що Україна має стати лідером глобальних зусиль із гарантування продовольчої безпеки світу;

виступив за створення трибуналу щодо злочину агресії, розробку та реалізацію міжнародного компенсаційного механізму¹⁰¹.

Таким чином, діяльність органів державної влади у сфері безпеки характеризувалася високим рівнем активності, наслідком чого стало ухвалення вагомих рішень, спрямованих на посилення обороноздатності й внутрішньої безпеки України, зокрема у соціально-гуманітарній сфері. Відбувалося поступове переосмислення загальної ролі та конкретних завдань української дипломатії в



¹⁰⁰ Щодня ви маєте відчувати, що від вашої роботи залежить життя людей і ситуація в нашій країні – виступ Президента на Конференції послів України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/34xjdztd>

¹⁰¹ Президент України виступив зі щорічним Посланням до Верховної Ради та вручив державні нагороди українським захисникам // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yeyuv8kp>

умовах війни. Крім цього, у грудні Україна досягнула помітного прогресу на євроінтеграційному напрямку, створивши умови для наближення переговорного процесу про вступ України до ЄС. В свою чергу, держави-члени ЄС, попри значні внутрішні розбіжності, продовжували демонструвати єдність в ухваленні важливих рішень, спрямованих на посилення підтримки України у війні з рф.

Міжнародне правосуддя. Важливою складовою міжнародних процесів навколо російсько-української війни в грудні 2022 року стало порушення питання про притягнення росії до відповідальності за її злочини проти України. У цій сфері упродовж грудня були ухвалені важливі рішення на глобальному, регіональному та державному рівнях.

Верховна Рада України 1 грудня ухваленням Постанови “Про Заяву Верховної Ради України щодо визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування російської федерації в ООН і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію” зафіксувала факт незаконного перебування росії в ООН і звернулася до інших парламентів із вимогою визнати це або принаймні доручити своїм делегаціям в ООН звернутися до керівництва Організації з вимогою надати документи, на підставі яких рф перебуває в ООН¹⁰².

Також український парламент проголосував за аналогічну Постанову про Заяву щодо енергетичного тероризму рф, яка містила заклик до ООН, парламентів і урядів її держав-членів, ЄС, Ради Європи, міжнародних організацій і міжпарламентських асамблей, усіх цивілізованих держав світу щодо засудження актів енергетичного тероризму з боку рф та вжиття відповідних заходів проти агресора¹⁰³.

1 грудня Національна асамблея Франції ухвалила резолюцію на підтримку України й наголосила на необхідності притягнення до відповідальності винних у скоєних на території України воєнних злочинах Міжнародним кримінальним судом або спецтрибуналом¹⁰⁴. Тоді ж у МЗС Франції заявили, що Париж спільно з європейськими та українськими партнерами розпочав роботу щодо створення міжнародного спецтрибуналу для розслідування злочину агресії росії проти України та притягненні винних до відповідальності¹⁰⁵.

Крім того, із закликом створити спеціальний трибунал до прем’єр-міністра Великої Британії звернулися члени британського парламенту. Проекти резолюцій на підтримку спеціального трибуналу були подані також до Палати представників США та до Бундестагу Німеччини¹⁰⁶.

¹⁰² Дмитро Наталуха: Верховна Рада офіційно зафіксувала, що перебування росії в ООН – це найбільший обман в історії міжнародної політики та міжнародної дипломатії // Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5n6kd2e8>

¹⁰³ Постанова Верховної Ради України. Про Заяву Верховної Ради України щодо енергетичного тероризму російської федерації // Верховна Рада України. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2rjebt9n>

¹⁰⁴ Національна асамблея Франції ухвалила резолюцію на підтримку України // Укрінформ. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yjbp996>.

¹⁰⁵ Війна рф проти України. Франція заявила про початок роботи зі створення спецтрибуналу // Радіо Свобода. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/29j9aanr>

¹⁰⁶ Україна провела road show щодо створення спеціального трибуналу, який судитиме найвище керівництво росії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/hfhmdc8u>

Польський Сейм 14 грудня ухвалив резолюцію про визнання росії державою-спонсором тероризму разом із поправкою, запропонованою владною партією “Право і справедливість”, про Смоленську катастрофу 2010 року¹⁰⁷.

Більшість держав-членів ООН продовжували підтримувати суверенітет та територіальну цілісність України у межах її міжнародно визнаних кордонів. 15 грудня **Генеральна Асамблея ООН** ухвалила резолюцію “Ситуація з правами людини в тимчасово окупованих АР Крим та м. Севастополь, Україна”. Посилаючись на резолюцію ГА ООН 68/262 “Територіальна цілісність України” від 28 березня 2014 р., Генеральна Асамблея підтвердила статус тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим і м. Севастополь та інших тимчасово окупованих рф територій як невід’ємних частин території України. ГА ООН висунула вимогу до рф негайно припинити агресію проти України та вивести всі свої збройні сили з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів¹⁰⁸.

21 грудня Сенат Сполучених Штатів ухвалив закон “Про правосуддя для жертв воєнних злочинів”, який дозволяв переслідувати воєнних злочинців у Сполучених Штатах незалежно від місця, де були скоєні воєнні злочини, та їхніх жертв. Закон розширював юрисдикцію щодо воєнних злочинів, включаючи будь-якого воєнного злочинця, який опинявся на території США, а також подовжував термін давності для воєнних злочинів, виявлених через роки після їх скоєння. Документ не лише виправив наявні прогалини в американському законодавстві, але й заклав правову основу для притягнення до відповідальності усіх причетних до скоєння воєнних злочинів проти українського народу¹⁰⁹.

Окрім цього, 22 грудня Сенат ухвалив поправку до закону сенатора від Республіканської партії Ліндсі Грема про конфіскацію активів російських олігархів та їхню передачу на користь України. Законопроект наділив президента США надзвичайними повноваженнями у сфері конфіскації активів і запровадив нові процедури, які дозволяли вилучити активи, набуті злочинним шляхом, і спрямувати їх на допомогу Україні, строком до 2025 р.¹¹⁰.

26 грудня Україна ініціювала питання про подальше перебування росії в Раді Безпеки ООН, опублікувавши офіційну заяву МЗС України щодо нелегітимності перебування рф в складі Ради Безпеки ООН зокрема та в ООН загалом. Україна закликала держави-члени ООН відновити дію Статуту ООН у питанні легітимності перебування рф в ООН, позбавити рф статусу постійного члена РБ ООН та виключити її з лав Організації. Керуючись принципом рівноправності членів ООН, рф має пройти той же міжнародно-правовий шлях набуття членства в Організації, що й інші країни. При цьому, повернення рф до ООН у майбутньому може розглядатися лише за умови дотримання нею критеріїв членства ООН.

¹⁰⁷ Сейм Польщі ухвалив резолюцію про терористичний статус рф у редакції влади, опозиція не голосувала // Європейська правда. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/84remyjr>

¹⁰⁸ Коментар МЗС України щодо ухвалення Генеральною Асамблеєю ООН резолюції “Ситуація з правами людини в тимчасово окупованих Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна” // Міністерство закордонних справ України. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/hmw95fks>

¹⁰⁹ Senate Passes Grassley, Durbin Proposal To Broaden War Crimes Jurisdiction // Chuck Grassley. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/2dfvekwe>

¹¹⁰ Amendment to transfer seized assets of Russian oligarchs to the people of Ukraine approved in US Congress // CNN. – 2022, December 22. – URL: <https://tinyurl.com/49naze2r>

Дотримання визначеної Статутом процедури, на думку МЗС України, відновить право кожної держави-члена проголосувати у Генеральній Асамблеї щодо доцільності прийняття РФ до складу ООН – статутне право, якого вони були позбавлені 31 рік тому. Лише після виконання Росією умов членства в Організації, що містяться в пункті 1 Статті 4 Статуту ООН, можна було б розглядати прийняття Росії в члени через рішення Генеральної Асамблеї ООН за рекомендацією Ради Безпеки ООН, як це передбачено пунктом 2 Статті 4 Статуту ООН. Україна ініціювала комплексний процес, спрямований на досягнення цілей своєї заяви, та у цьому контексті готова до взаємодії з іншими країнами для спільного захисту Статуту ООН і міжнародного права від руйнівного впливу РФ¹¹¹.

Таким чином, на міжнародному рівні продовжувалося формування нормативно-правової бази для притягнення військово-політичного керівництва Росії до відповідальності за злочин агресії, покарання військовослужбовців РФ за воєнні злочини, визнання Росії державою-спонсором тероризму, створення механізму для компенсації збитків, завданих агресією. У грудні 2022 року Україна ініціювала комплексний процес виключення Росії з ООН для “спільного захисту Статуту ООН і міжнародного права від руйнівного впливу РФ”.

Міжнародна військова допомога. З огляду на скорочення запасів озброєння, військової техніки та боєприпасів у державах-членах НАТО, міжнародні партнери України продовжували пошук альтернативних джерел для надання військово-технічної допомоги нашій державі й вживали нагальні заходи для нарощування власного військово-промислового виробництва.

У грудні адміністрація Джо Байдена в межах програми Presidential Drawdown Authority (PDA) та ініціативи Ukraine Security Assistance Initiative надала Україні два пакети військової допомоги на загальну суму понад 2 млрд. (275 млн. доларів – 9 грудня та 1,8 млрд. доларів – 21 грудня)¹¹². Вони зокрема включали наступне озброєння та військову техніку: ЗРК Patriot, обладнання для протидії БпЛА, ракети AGM-88 HARM, високомобільні багатоцільові колісні транспортні засоби (HMMWV), 2700 од. гранатометів і стрілецької зброї, боєприпаси для реактивної та ствольної артилерії. Загалом, з початку широкомасштабного вторгнення адміністрація Джо Байдена надала Україні безпрецедентний обсяг безпекової допомоги вартістю 21,9 млрд доларів.

7 грудня Конгрес США ухвалив Закон про повноваження в галузі національної оборони на 2023 фінансовий рік (NDAA), який виділив 800 млн. доларів на додаткову безпекову допомогу для України у 2023 р. Компромісний варіант закону, який визначає політику Пентагону, став результатом багатомісячних перемовин між республіканцями та демократами в Сенаті та Палаті представників¹¹³.

¹¹¹ Заява МЗС України щодо нелегітимності перебування російської федерації в Раді Безпеки ООН та Організації Об'єднаних Націй у цілому // Міністерство закордонних справ України. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/47zmyxdp>

¹¹² Biden authorizes new \$275 mln in military aid for Ukraine – White House // Reuters. – 2022, December 9. – URL: <https://tinyurl.com/4nffcmrj>; \$1.85 Billion in Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/mt6f52ww>

¹¹³ U.S. lawmakers authorize \$800 million more for Ukraine in defense bill // Reuters. – 2022, December 07. – URL: <https://tinyurl.com/2aw4ssvn>.

9 грудня Народні збори (парламент) Болгарії більшістю голосів схвалив проєкт рішення про надання Україні військової та військово-технічної допомоги. Хоча обсяг та інші параметри допомоги засекречено, міністр економіки та промисловості Болгарії Нікола Стоянов заявив, що йдеться про стрілецьку зброю і боєприпаси. Також парламент своїм рішенням схвалив участь болгарських військовослужбовців у місії ЄС із тренування українських військових EUMAM на території Бельгії, Польщі та Німеччини, а також підготовку українських бойових медиків на болгарській території¹¹⁴.

Військова тренувальна місія ЄС для підтримки України (Military Assistance Mission in support of Ukraine, EUMAM Ukraine) практично завершила організаційний етап і набула оперативної спроможності. Завданням EUMAM є підготовка українських військових і координація зусиль держав-членів ЄС у цій сфері. 12 грудня Рада ЄС досягла політичної згоди щодо збільшення Європейського фонду миру, з якого ЄС відшкодовує державам-членам поставки озброєння Україні, до 5,5 млрд євро до 2027 р. Це рішення надіслало чіткий політичний сигнал про незмінну відданість ЄС військовій підтримці України та інших партнерів. Завдяки Європейському фонду миру ЄС вже підтримав Збройні Сили України шістьма послідовними пакетами підтримки на 3,1 млрд євро¹¹⁵.

Група з 10 країн Північної Європи під час зустрічі у форматі **“Об’єднані експедиційні сили”** (JEF – Данія, Естонія, Фінляндія та Ісландія, Латвія, Литва, Нідерланди, Норвегія та Швеція), яка відбулася у Ризі 19 грудня, пообіцяла продовжувати надавати Україні необхідну допомогу для захисту від російської агресії. Під час зустрічі Прем’єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак анонсував поставку сотень тисяч снарядів для артилерії за контрактом на 250 млн фунтів стерлінгів, що мало забезпечити постійне надходження ЗС України артилерійських боєприпасів упродовж 2023 р.¹¹⁶ У своєму виступі Президент України В. Зеленський закликав партнерів “зробити все задля прискорення поразки окупантів”. Він назвав зиму “вирішальним часом”, коли можна ухвалити рішення, “результати якого вже навесні дадуть змогу окреслити відновлення нашої територіальної цілісності та гарантувати, що російський реваншизм ніколи більше не подолає кордон України, а отже – Європи”¹¹⁷.



¹¹⁴ Parliament votes in favour of rendering Ukraine military assistance // BGNES. – 2022, December 09. – URL: <https://tinyurl.com/bpa6z8fv>

¹¹⁵ European Peace Facility: Council agrees €2 billion increase of the financial ceiling in 2023 // European Council. – 2022, December 12. – URL: <https://tinyurl.com/2d9ppvhy>.

¹¹⁶ Rishi Sunak urges allies to boost Ukraine support // BBC. – 2022, December 20. – URL: <https://tinyurl.com/3vb737ae>

¹¹⁷ Зеленський закликав лідерів країн групи "Об’єднані експедиційні сили" надати озброєння Україні // Інтерфакс Україна. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yeyu5vym>.

22-23 грудня Сенат і Конгрес Сполучених Штатів переважною більшість голосів схвалили законопроект про фінансування уряду у 2023 р. на суму 1,7 трлн доларів, який, серед іншого, містить “Акт про додаткові асигнування для України”, що передбачає 44,9 млрд доларів додаткової екстреної допомоги Україні та союзникам по НАТО. Ключові статті витрат передбачають до 14,5 млрд доларів на передання Україні засобів із запасів Пентагону рішенням президента США, 9 млрд доларів на закупівлю військової допомоги для України та 13,37 млрд доларів фінансової підтримки¹¹⁸.

Франція передала ЗС України ЗРК Crotale малого радіусу дії та пообіцяла додаткові САУ Caesar та іншу зброю на початку 2023 р.¹¹⁹. Міністр оборони Франції Себастьєн Лекорню під час візиту до Києва (28 грудня 2022 року) заявив, що створений Парижем інноваційний фонд у розмірі 200 мільйонів євро дозволить Україні закуповувати обладнання безпосередньо у французьких виробників відповідно до пріоритетів Києва. Міністр підтвердив, що Франція розглядала можливість надання Україні більшої кількості зенітно-ракетних комплексів для протидії російським ракетно-дроновим атакам¹²⁰.

Про нові військові пакети допомоги Україні у грудні оголосили також Канада, Німеччина, Італія, Швеція, Фінляндія, Польща, Словаччина, Литва, Латвія, Естонія, Марокко (див. додаток).

У грудні Німеччина розпочала переговори з Вашингтоном та іншими партнерами щодо постачання танків Україні¹²¹. На тлі цих повідомлень Канцлер Олаф Шольц підтвердив свою попередню позицію: Німеччина не буде в односторонньому порядку передавати Україні танки західного зразка і ця умова збережеться і 2023 р.¹²². Голова комітету з оборони в Бундестазі Марі-Агнес Штрак-Ціммерманн з правлячої Вільної демократичної партії розкритикувала уряд за це рішення¹²³. Натомість Україна закликала Берлін сформувати “європейський танковий альянс”, якщо німецький уряд не хоче ухвалювати односторонні рішення¹²⁴.

Згідно з дослідженням Кільського інституту світової економіки (IfW), станом на початок грудня, держави-члени ЄС вперше з початку війни обігнали США у зобов'язаннях щодо допомоги Україні. Країни та інституції ЄС зобов'язалися

¹¹⁸ House passes \$1.7 trillion spending bill with Ukraine aid // AP. – 2022, December 23. – URL: <https://tinyurl.com/497pm36u> Chairman Patrick Leahy (D-Vt.) Releases Fiscal Year 2023 Omnibus Appropriations Bill // United States Senate Committee on Appropriations. – 2022, December 20. – URL: <https://tinyurl.com/yxf6nsyu>

¹¹⁹ France sends Ukraine more rocket systems, Macron says // France 24. – 2022, December 20. – URL: <https://tinyurl.com/5n7ktnd2>.

¹²⁰ Франція розглядає можливість передачі ЗРК Mistral Україні // Zaxid.net. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2atd2tky>.

¹²¹ Німеччина ще думає, чи давати Україні “Леопарди” // Укрінформ. – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4v672f2s>.

¹²² „Putin, beenden Sie diesen Krieg!“ // Süddeutsche Zeitung. – 2022, 16 Dezember. – URL: <https://tinyurl.com/3c67acha>.

¹²³ „Wir haben keine Strategie“: Strack-Zimmermann kritisiert Regierung für verfehlte Ukraine-Politik // RND. – 2022, December 27. – URL: <https://tinyurl.com/yuhr2jww>.

¹²⁴ Waffen für die Ukraine: Vizeaußenminister Melnyk für „europäische Panzerallianz“ unter Führung Berlins // Redaktionsnetzwerk Deutschland. – 2022, December 23. – URL: <https://tinyurl.com/42ybn5cs>.

надати майже 52 млрд. євро військової, фінансової та гуманітарної допомоги. Зобов'язання США складають трохи менше 48 млрд євро. Згідно з оприлюдненими даними, Німеччина стала найбільшою країною-донором у Європі. Вперше ФРН обігнала Велику Британію із загальною сумою обіцяної підтримки Україні у 12,6 млрд. євро, з них 2,3 млрд. на військову допомогу¹²⁵.

Рішення міжнародних партнерів України упродовж грудня 2022 року свідчили про незмінність домінуючої позиції у готовності до надання комплексної та довгострокової підтримки Україні у відсічі російської агресії. Одним із знакових кроків стало рішення Вашингтону про передачу Україні перших комплексів ППО/ПРО Patriot. Крім суто військового значення для посилення спроможностей ППО, вказане рішення свідчило про зростаючу готовність партнерів до поступової відмови від штучних обмежень у передачі Україні важких озброєнь.

Висновки

Впродовж грудня 2022 р. воєнно-політична обстановка навколо російсько-української війни розвивалася на тлі геополітичної турбулентності, обумовленої агресією росії проти України, так і більш глобальним протистоянням демократичного і авторитарного світу.

Разом із тим, загальне коло ключових воєнно-політичних суб'єктів залишалося незмінним. Аналогічно, незмінними залишалися їхні стратегічні цілі, що змушувало сторони протистояння готуватися до подальшої ескалації у війні.

Ключовою подією грудня став візит Президента України Володимира Зеленського до Вашингтону 21 грудня 2022 р., який вивів стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами на якісно новий рівень. Формування американсько-українського союзництва ("братерства по зброї") в умовах війни було закріплено на воєнно-політичному рівні. Візит глави держави остаточно утвердив геополітичну суб'єктність України та відкрив нову сторінку у глобальному протистоянні з путінським режимом. Цей візит продемонстрував міцність військово-політичного союзу США і України, найвищий рівень двосторонніх стосунків за весь час їх історії. Він вирішив два головних завдання. По-перше, забезпечення політичної та ресурсної підтримки України з боку США на новому етапі війни з росією. По-друге, узгодження стратегії й тактики подальшого протистояння рф як на фронті, так і в політико-дипломатичній сфері. Найголовнішим підсумком візиту стало підтвердження двопартійної підтримки України.

Натомість у відносинах росії з її союзниками та партнерами, зокрема з білоруссю та іншими державами-учасницями снд, продовжувала зростати напруженість. Від рф впродовж грудня продовжував дистанціюватися Китай, який водночас активізував діалог із США.

¹²⁵ Ukraine Support Tracker: Europe surpasses the U.S. in total committed aid // Kiel Institute for the World Economy. – 2022, December 07. – URL: <https://tinyurl.com/ym223nnt>.

У грудні спостерігалася висока інтенсивність політико-дипломатичних контактів України. Керівництво нашої держави фокусувалося на забезпеченні підтримки відновлення енергосистеми, активізації військового та економічного співробітництва, зміцненні оборони країни проти ракетного терору росії, просуванні ініціатив на світовій арені.

Спостерігалися чіткі тенденції, з одного боку, зміцнення міжнародної солідарності з Україною і посилення її позицій на міжнародних майданчиках, а з іншого – активізації стратегічно важливого процесу політико-правового визнання росії державою-спонсором тероризму. Це матиме довгострокові масштабні наслідки для подальшої політико-економічної ізоляції путінського режиму та покарання його очільників рф за скоєні злочини. Активна міжнародна діяльність України сприяла зміцненню її позицій у світі, розвитку двосторонніх відносин у різних сферах, акумуляції міжнародної допомоги, посиленню впливу в міжнародних організаціях.

1.2. ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА

Економічна ситуація у світі.

У грудні 2022 року продовжувався спад у світовій економіці. Війна росії проти України залишалась основним чинником, що впливав на світову економіку.

5 грудня 2022 року згідно з 6-м пакетом санкцій ЄС вступило в дію нафтове ембарго, яке дало потужний поштовх до зміни кон'юнктури нафтового ринку. Розпочалась переорієнтація поставок нафти, з метою заміщення російської нафти на ринках ЄС.

В той же час, кінець року, традиційно, це час для затвердження бюджетів на наступний рік, тож в грудні міжнародними партнерами України було сформовано та затверджено бюджети, в яких передбачена фінансова допомога Україні у 2023 році. Затверджена фінансова допомога Україні мала позитивний вплив на макрофінансову стабільність, як України так і ЄС.

Загальна динаміка економічних процесів. У 2022 році світові ринки акцій та облігацій втратили понад 30 трлн дол. США, спостерігалось значне падіння американських зведених фондових індексів S&P 500 і Nasdaq на 19% і 33% відповідно, що стало найгіршим показником з часів світової фінансової кризи 2008 року.

В середині грудня спостерігалось незначне пожвавлення на фінансових ринках США та ЄС. Так, було зафіксоване зростання цін на акції американських технологічних компаній. Лідером зростання стала Tesla (8%), також зросли акції Apple та Microsoft. Серед європейських компаній незначне зростання 1-3% показали німецькі компанії, проте справжнього відновлення фінансових ринків не відбулось.

Упродовж грудня 2022 року, близько 250 млн громадян Китаю було інфіковано COVID-19. Високий рівень захворюваності населення Китаю мав негативний вплив на його економіку. Так, внаслідок поширення COVID-19 спостерігалось значне скорочення виробництва¹²⁶. Як приклад, 24 грудня 2022 року, автомобільним гігантом Tesla було призупинено виробництво на шанхайському заводі¹²⁷.

Скорочення виробництва в Китаї безпосередньо вплинуло на падіння індексів фінансових та сировинних ринків, зокрема, сформувало тенденції щодо зниження світової ціни на нафту.

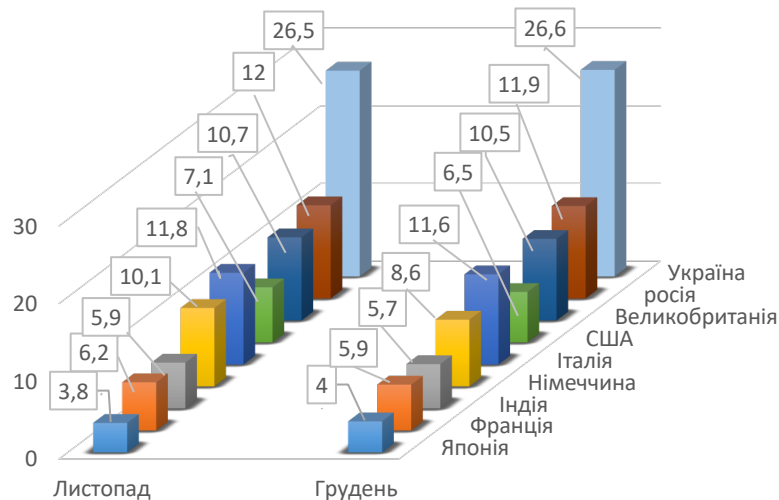
Інфляційні процеси. У грудні 2022 року більшість держав світу продовжували боротьбу з високою інфляцією, яка була спричинена енергетичною кризою та російсько-українською війною. Частково інфляційні процеси вдалось зупинити завдяки своєчасним жорстким заходам національних банків та регуляторів фінансових ринків, що мало позитивний вплив на стабілізацію інфляції та зменшення ціни газу до довоєнного рівня¹²⁸.

¹²⁶ Куницький О. У Китаї понад 200 мільйонів людей інфіковані COVID-19 – ЗМІ. // DW.com. Made for minds. Дорослий погляд на світ. – 2022, 24 грудня. – URL: <https://bit.ly/3ZgWNPD>

¹²⁷ Tesla призупинила виробництво на заводі в Шанхаї. // Mind.ua. – 2022, 25 грудня. – URL: <https://bit.ly/3ing551>

¹²⁸ Data explorer: consumer price inflation. // Financial Times. – 2022, 13 January. – URL: – 2022. – URL: <https://on.ft.com/3QJPA6D>

Графік 1. Інфляція в світі



Світовий ринок енергоносіїв. Зазнавши невдачі в енергетичній війні з ЄС росія почала пошук шляхів повернення на енергетичні ринки європейських країн. В межах такої роботи, зокрема оператор газопроводу “Північний потік” компанією Nord Stream AG було проведено оцінку ремонту трубопроводу після вибухів у вересні 2022 року, яка склала приблизно 500 млн дол. США.

Природний газ. У грудні 2022 року відбулось зменшення цін на енергоносії. Зокрема, ціна на газ на газовому хабі TTF (Нідерланди) 1 грудня 2022 року складала 138 Євро за МВт·год, проте в кінці грудня вона вже була 76 Євро за МВт·год¹²⁹.

Європа збільшила свої інфраструктурні потужності з імпорту СПГ (скапленого природного газу), завдяки чому вдалося збільшити обсяги його постачання. Так, Фінляндією було введено в експлуатацію важливий плаваючий термінал СПГ, що надало можливість забезпечити постачання СПГ в країну, враховуючи відповідні зміни у джерелах та логістиці поставок газу в Європу. При повному завантаженні термінал може прийняти близько 68 тис. т СПГ¹³⁰. Таким чином, у грудні газосховища ЄС були майже на 100% заповнені, чим забезпечено запас газу до весни 2023 року.

У зв'язку зі зміною джерел постачання газу в ЄС, виникли умови для виходу на європейський ринок нових постачальників. Так, президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган оголосив про відкриття нового родовища газу в Чорному морі обсягом 58 млрд куб. м., очікується, що це родовище почне подавати газ в турецьку мережу з першого кварталу 2023 року.

Користуючись глобальною зміною правил на ринку енергоносіїв та реагуючи на початок дії ембарго на російську нафту, очільник КНР Сі Цзіньпін на саміті держав Перської затоки заявив лідерам арабських країн, що Китай працюватиме над купівлею нафти та газу в юанях для реалізації мети – становлення своєї валюти на міжнародному рівні та послаблення впливу долара на світову торгівлю¹³¹.

¹²⁹ Analytics/ Markets/ commodities. // Tradingeconomics. – 2022. – URL: <https://bit.ly/2vsgF52>

¹³⁰ До Фінляндії прибув плаваючий LNG-термінал, покликаний зменшити залежність від Росії. // Європейська правда. Міжнародна безпека та інтеграція України. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://bit.ly/3ioyE9e>

¹³¹ China's Xi calls for oil trade in yuan at Gulf summit in Riyadh. // Reuters. – 2022, 10 December. – URL: <https://reut.rs/3GVNZqX>

Нафта. Незважаючи на наміри нафтовидобувних країн підняти ціни на нафту, вони залишились на рівні минулого місяця і на кінець грудня 2022 року складали на нафту марки Brent близько 85 дол. США за барель, на марку WTI – 79 дол. США за барель¹³². Ціни на російських ринках на нафту Urals впали до 47 дол. США за барель у грудні¹³³.

В межах політичного рішення щодо відмови від постачання нафти з РФ Німеччина шукала альтернативні джерела нафти. Зокрема, казахстанським нафтопровідним оператором “КазТрансОйл” було направлено російській “Транснефті” запит щодо транспортування своєї нафти нафтопроводом “Дружба” до Німеччини у 2023 році. Це може стати першим кроком для постачання казахстанської нафти до німецьких нафтопереробних заводів. Незважаючи на те, що трубопровідні поставки нафти звільнено від європейських санкцій, Німеччиною було надано обіцянку щодо відмови від імпорту російської нафти до кінця 2022 року¹³⁴. Також, польський нафтовий концерн Orlen повідомив, що не буде пролонгувати контракт щодо постачання російської нафти, який закінчується у січні 2023 року. Таким чином, 70% сировини для всіх нафтопереробних заводів (НПЗ) у Польщі, Чехії та Литві надходило не з росії¹³⁵.

Італією було запроваджено тимчасову адміністрацію на підприємстві “Лукойла”, що знаходиться на Сицилії та на який припадало приблизно 20% італійських нафтопереробних потужностей. Зазначений НПЗ використовував виключно російську нафту. В результаті чого банками було призупинено його фінансування та надання гарантій, необхідних для закупівлі нафти в інших країнах. Таке рішення було прийнято фінансовими установами через можливість потрапити під міжнародні санкції за зв’язок з російською компанією¹³⁶.

У грудні 2022 року спостерігалось ускладнення з морськими перевезеннями РФ нафти внаслідок впровадження нафтового ембарго, а її транспортування з Балтійського моря в Індію подорожчало на 30-35%¹³⁷.

У протоках Босфор і Дарданелли на початку місяця створилась черга з нафтових танкерів. Морським відомством Туреччини було заявлено, що й надалі не допускати до своїх вод нафтові танкери, які не мають відповідних страхових сертифікатів, посилаючись на обмеження, запроваджені 6-м пакетом міжнародних санкцій. Натомість страхові компанії заявили, що не можуть надати документи, які вимагає Туреччина, оскільки вона може піддати їх санкціям, якщо з’ясується, що нафтові вантажі, які вони покривають, було продано за цінами, що перевищують верхню межу. Згодом черга зникла, без оприлюднення обставин¹³⁸.

¹³² Analytics/ Markets/ commodities. // Tradingeconomics. – 2022. – URL: <https://bit.ly/2vsgF52>

¹³³ Ціна на нафту на російських біржах впала до 42 доларів за барель. // Економічна правда. – 2023, 9 січня. – URL: <https://bit.ly/3IKYFKF>

¹³⁴ Kazakhstan Seeks Capacity to Pipe Crude Oil to Germany. // Bloomberg. – 2022, 29 December. – URL: <https://bloom.bg/3k1o4W1>

¹³⁵ Польський концерн Orlen не продовжуватиме контракт на російську нафту, який скінчиться у січні. // Європейська правда. Міжнародна безпека та інтеграція України. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://bit.ly/3Xj5jfd>

¹³⁶ Італія запровадить тимчасове управління на заводі “Лукойла” для уникнення ембарго ЄС. // УкрІнформ. – 2022, 2 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GTGe51>

¹³⁷ Ніхто не хоче ризикувати: що відбувається з перевезенням нафти РФ за три дні до ембарго. // Фокус. – 2022, 2 грудня. – URL: <https://bit.ly/3k7Fa4B>

¹³⁸ Тарасовський Ю. Туреччина розблокувала проходження нафтових танкерів через протоки Босфор і Дарданелли. // Forbes. – 2022, 14 грудня. – URL: <https://bit.ly/3X56Wxh>

Світовий ринок технологій. Внаслідок зростання попиту на чіпи та напівпровідники на теренах ЄС, Німеччина в грудні 2022 року почала роботу зі створення власного виробництва цієї продукції на своїй території. Створення виробництва в Німеччині, це частина заходів ЄС з метою зменшення залежності промисловості від напівпровідників та чіпів з третіх країн та Китаю. Кампанією “Taiwan Semiconductor Manufacturing Co.” було проведено перемовини з ключовими постачальниками зазначеної продукції стосовно будівництва першого європейського заводу в Дрездені. Запуск підприємства дозволить найбільшому в світі виробнику мікросхем заробляти на активному попиті з боку автомобільної промисловості Німеччини. Рішення щодо будівництва заводу стало важливим кроком на шляху зменшення залежності ЄС від імпорту напівпровідників та чіпів з Азії¹³⁹.

Компанією Samsung Electronics, також заплановано збільшення потужностей з виробництва мікросхем на своєму найбільшому заводі з виробництва напівпровідників (у Пхентхеку, Південна Корея) у 2023 році¹⁴⁰.

Результати від запроваджених санкційних обмежень. 5 грудня 2022 року вступило в дію нафтове ембарго (6-й пакет санкцій) проти рф. Країнами ЄС, G7 та Австралії було погоджено ліміт на рівні 60 дол. США за барель (Price Cap Coalition)¹⁴¹.

16 грудня 2022 року було прийнято 9-й пакет санкцій ЄС. Згідно з яким було запроваджено наступні заборони та обмеження:

нові заходи експортного контролю та обмеження щодо товарів і технологій подвійного призначення, а також товарів і технологій, які можуть сприяти технологічному вдосконаленню російського сектору оборони та безпеки, шляхом значного розширення списку суб'єктів, пов'язаних з російським військово-промисловим комплексом (додатково 168 суб'єктів). Це забезпечить заборону на вільну торгівлю ключовими хімікатами, нервово-паралітичними речовинами, приладами нічного бачення та радіонавігації, електронікою та компонентами ІТ, які можуть бути використані рф. З метою уникнення обходу санкцій, до списку також було внесено деякі підконтрольні росії організації, які розташовані на території окупованого Криму;

розширена заборона на експорт товарів і технологій, пов'язаних з авіацією та космонавтикою, санкції накладені на авіаційні двигуни та їх частини. Заборона стосуватиметься пілотованих та безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Заборона діє на прямий експорт двигунів для БПЛА до росії та будь-якої третьої країни, яка може постачати БПЛА росії;

заблоковано активи ще двох російських банків та додано до списку державних або контрольованих організацій на які поширюється повна заборона на операції – російський банк розвитку регіонів;

¹³⁹ Прасад А. TSMC розпочинає масове виробництво передових чіпів на Тайвані. // Forbes. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://bit.ly/3CBY6yI>

¹⁴⁰ Samsung Elec to expand chip production at largest plant next year – media. // Reuters. – 2022, 26 December. – URL: <https://reut.rs/3Xk6bjw>

¹⁴¹ Запрацювало ембарго на імпорт російської нафти, посилене “ціновою стелею”. Не всі згодні, що ці заходи – дієві. // Mind.ua. – 2022, 5 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GYnt04>

ініційовано процес призупинення дії ліцензій на мовлення чотирьох ЗМІ: НТВ/НТВ“Мир”, Росія 1, Рен ТВ і Перший канал. Зазначені ЗМІ і далі використовувались рф для безперервної та узгодженої дезінформації та пропаганди війни;

введено заборону на надання рф в ЄС послуг з реклами, маркетингових досліджень і опитувань громадської думки, а також послуг з випробувань та технічної перевірки продукції фізичних та юридичних осіб, активи яких підлягають блокуванню (серед яких представники збройних сил росії, підприємства ВПК, депутати держдуми та ради федерації, міністри, представники російської влади на окупованих територіях України тощо); впроваджено заборону на нові інвестиції у російський гірничодобувний сектор¹⁴².

Висновок. Після впорядкування основних засад нового газового ринку, у світовій економіці настала черга змін на нафтовому ринку. Вступ у дію нафтового ембарго стало початком перерозподілу обсягів постачання нафти між основними світовими гравцями енергетичного ринку. В той же час, в світовій економіці і далі спостерігались тенденції щодо зниження цін на енергоресурси.

Негативний вплив на глобальний економічний розвиток посилюється через сповільнення економічного зростання в Китаї, яке в четвертому кварталі 2022 року внаслідок надто жорстких обмежень пов'язаних із COVID впало до одного з найгірших рівнів майже за півстоліття.

Продовжувалась рецесія світової економіки, а більшість держав світу реалізовували політику щодо подолання наслідків енергетичної кризи, спричиненої російсько-українською війною.

Між провідними економіками світу і далі тривала глобальна конкуренція в напрямках впровадження сучасних інноваційних виробництв та технологій.

Економічна ситуація в росії.

Вплив міжнародних санкцій на рф сповільнив її соціально-економічний розвиток. Мобілізація населення спричинила дефіцит кваліфікованих кадрів в системі російського ринку праці. У середньо- та довгостроковій перспективі більш глибоко мають проявитися негативні наслідки для російської економіки через втрату росією статусу країни з ринковою економікою, підтягнувши за собою негативні соціальні процеси в російському суспільстві.

Огляд економіки рф. Враховуючи економічний спад та запроваджені санкції, рф зможе досягти довоєнного рівня розвитку економіки лише через 10 років. За повідомленням Центробанку рф (ЦБ рф), зниження ВВП рф у 2022 році буде найбільшим з-поміж країн “G20”.

Декларується, що у 2022 році додаткове навантаження на бюджет склало 1,2 трлн руб., або 18-20 млрд дол. США¹⁴³. Загальні витрати на воєнні потреби рф у 2022 році склали 4,679 трлн руб., що було спричинено веденням війни в Україні.

¹⁴² Russia's war of aggression against Ukraine: EU adopts 9th package of economic and individual sanctions. // European Council. Council of the European Union. – 2022, 16 December. – URL: <https://bit.ly/3Zugrru>

¹⁴³ Расходы на национальную оборону в этом году вырастут на треть. // ведомости. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3ZnIRD9>

5 грудня 2022 року президентом рф в.путіним підписано закон про федеральний бюджет росії на 2023 рік та плановий період 2024-2025 роки. Бюджетом рф передбачено значне збільшення витрат на силовий блок. Так, у 2023 році вони становитимуть понад 9 трлн руб., або 32% від усіх витрат федерального бюджету.

Основні показники федерального бюджету на 2023 рік: ВВП – 149,94 трлн руб., рівень інфляції – 5,5%, доходи федерального бюджету складуть 26,13 трлн руб., видатки складуть 29,05 трлн рублів, дефіцит федерального бюджету складе – 2,92 трлн руб.¹⁴⁴.

За словами Першого віце-прем'єра-міністра економіки України Юлії Свириденко, росія почала використовувати кошти Фонду національного добробуту (ФНД), для поповнення федерального бюджету в розмірі 4-5 млрд дол. США щомісячно¹⁴⁵. Це є найкращим свідченням проблем в економіці рф.

Згідно з відкритими даними, росія внаслідок санкцій втратила: 40% ринкової капіталізації; 300 млрд дол. США резервів ЦБ рф; 4,6 трлн руб. у вигляді заморожених євробондів; 10% капіталу банківської системи; 563 млрд руб. заморожених роздрібних активів¹⁴⁶.

Фінансові санкції, проблеми з логістикою та оплатою нових імпорتنих поставок вплинули на зростання інфляції в рф., яка за рік становить 11,9%¹⁴⁷.

Російський фінансовий ринок. Російський фондовий ринок став найгіршим у світі за підсумками 2022 року. Фондовий індекс МосБіржі впав на 44%, втративши 8 трлн руб. капіталізації. Ціна акцій компаній “Лукойл” і “Газпром” з початку року впали на 30% і 54% відповідно. Ціна на акції “Сбербанку” зменшилась на 54%¹⁴⁸. Приблизно 36 млрд дол. США вивезли з собою росіяни, що виїхали за кордон¹⁴⁹.

Відбулося зменшення капіталізації банківської системи рф. Сукупні активи та зобов'язання банків щонайменше скоротились на 0,9 трлн руб. у порівнянні з даними на початок 2022 року¹⁵⁰. Тому, враховуючи загальну економічну ситуацію в росії, в її банківському секторі упродовж наступних двох років очікується значне падіння.

Вплив санкцій на економіку росії. У 2022 році в 33% російських компаніях відбулося скорочення штату, причому в основному зі зменшенням кількості співробітників зіткнулися великі компанії. Для великих компаній 2022 рік виявився

¹⁴⁴ Подписан закон о федеральном бюджете на 2023 год и на плановый период 2024 и 2025 годов. // президент росии. – 2022, 5 декабря. – URL: <http://kremlin.ru/acts/news/70001>; <http://kremlin.ru/acts/bank/48642>

¹⁴⁵ Санкційний тиск змушує росію вилучати з фонду національного добробуту по 4,5 мільярдів доларів щомісячно, – Юлія Свириденко. // Міністерство економіки України. – 2022, 27 грудня. – URL: <https://bit.ly/3Qyfk5R>

¹⁴⁶ Russia Quietly Adds Up ‘Direct Losses’ From Financial Sanctions. // Bloomberg. – 2022. – URL: <https://bloom.bg/3GMugJl>

¹⁴⁷ Черноокый В. Инфляционная развилка: разгонит ли глобальная рецессия рост цен в России. // Forbes. – 2022, 1 декабря. – URL: <https://bit.ly/3jQtKSv>

¹⁴⁸ Російські акції показали найгірший результат у світі в 2022 році – Bloomberg. // Mind.ua. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GqAQFa>

¹⁴⁹ Російський фондовий ринок став найгіршим у світі за підсумками року. / Лачен Пише // Telegram. – 2022, 19 грудня. – <https://t.me/lachentyt>

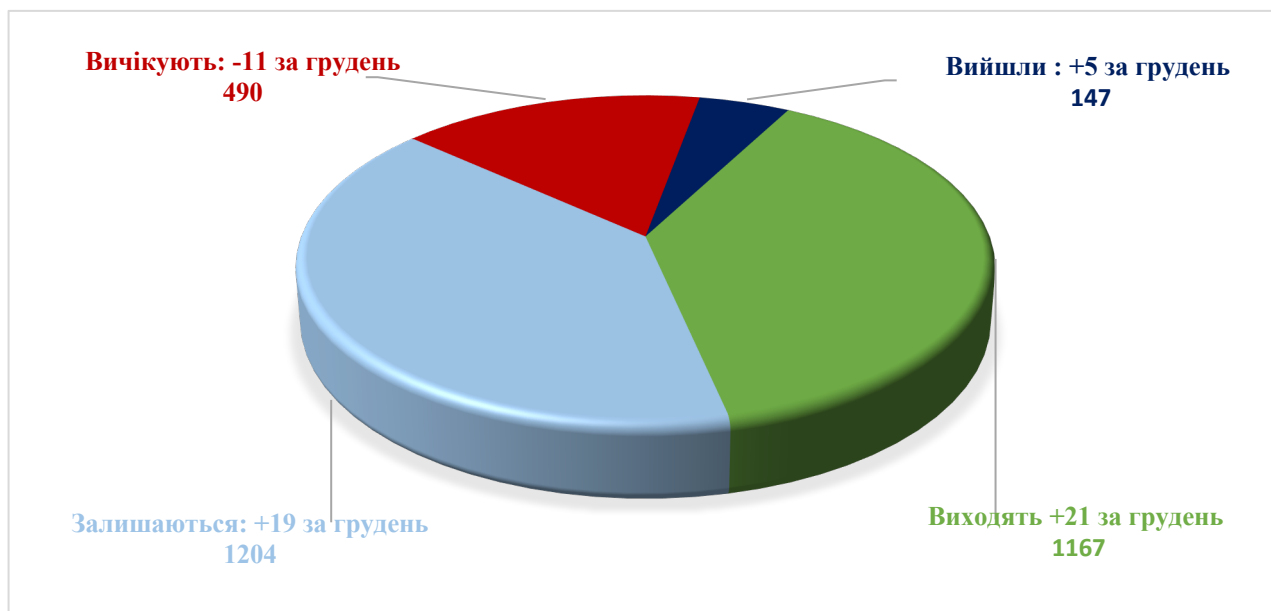
¹⁵⁰ Громова Н. Стимулы и потери: чем Россия похожа на США накануне финансового кризиса 2008 года. // Forbes. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3CVCYIO>

більш невдалим, ніж для середніх і малих підприємств. Основними негативними чинниками стали: вплив санкцій, війна та часткова мобілізація¹⁵¹.

Станом на 31 грудня 2022 року Київська школа економіки (KSE) ідентифікувала близько 3008 (+34 за грудень) компаній, організацій та їх брендів з 86 країн та 56 галузей які працюють на ринку рф¹⁵².

Графік 2. Кількість іноземних компаній, що працюють/працювали на території рф

Таблиця 1. Інформаційні дані, для ~1 300 публічних компаній, що



працюють/працювали на території рф

Статус компанії	Кількість персоналу, осіб	Дохід, млрд дол. США	Капітал, млрд дол. США	Активи, млрд дол. США
Вийшли	284240	36,18	14,9	31,7
Виходять	516879	91,58	85,3	120,3
Вичікують	292841	99,43	46,4	54,4
Залишаються	297036	67,67	30,8	74,6

Ринок енергоносіїв. У звіті Міжнародного енергетичного агентства (ІЕА) зазначено, що росія ніколи не зможе повернутися до тих обсягів експорту викопного палива, які вона мала до 24 лютого 2022 року, а до 2030 року, частка росії у світовому експорті нафти та газу може скоротитися вдвічі¹⁵³.

Природний газ. “Газпром” у 2022р. видобув 412,6 млрд куб. м. природного газу, що на 20% або 102,2 млрд куб. м. менше, ніж у 2021р. – 514,8 млрд куб. м.

Скорочення видобутку в першу чергу пов’язано зі зниженням поставок в ЄС, внаслідок відмови європейських країн від купівлі російського газу після вторгнення рф в Україну 24 лютого 2022 року. Росія неодноразово запевняла, що санкції та

¹⁵¹ В 2022 году в 33% российских компаниях произошло сокращение штата, причем больше других с уменьшением количества сотрудников столкнулись крупные компании. / Санкции РФ // Telegram. – 2023, 6 січня. – @RUSanctions

¹⁵² 34-й випуск щотижневого дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ. // Kyiv School of Economics. – 2023, 2 січня. – URL: <https://bit.ly/3Q7IPw1>

¹⁵³ Worl Energy Outlook 2022. // Internation Energy Agency. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3vNPGR8>

відмова європейських країн від російського газу не вплинуть на економічну ситуацію в країні, а більше того, нашкодять самим європейцям, однак дані щодо видобутку газу та обсягів його продажу показують іншу картину. Так, експорт природного газу “Газпрому” до ЄС також обвалився до 100,9 млрд куб. м., що на 45% або 84,2 млрд куб. м. менше, ніж у 2021 році. Це найнижчий показник, який спостерігався упродовж 1990-2021 років.

У 2023 році в росії очікується значне скорочення видобутку газу, а також зменшення обсягів його експорту до європейських країн.

В той же час, рф вдалося частково перенаправити експорт газу до країн Азії, де основними партнерами є Китай та Індія. Так, “Газпром” пішов назустріч запиту китайської сторони щодо збільшення добових поставок газу в грудні відносно раніше затвердженого графіка на 2022 рік. З 20 грудня спостерігалось значне зростання добових поставок газу газопроводом “Сила Сибіру” до Китаю¹⁵⁴.

Нафта. 5 грудня 2022 року вступили в дію санкції (визначені в 6-му пакеті санкцій ЄС) на купівлю російської нафти, що постачається морським шляхом. Вже у грудні експорт російської нафти морським шляхом зменшився на 22%, порівняно із середнім показником за 11 місяців 2022 року¹⁵⁵. Необхідно зазначити, що росія ще має можливість постачати нафту через нафтопроводи. Одночасно із заборонаю постачання нафти морським шляхом, держави G7, 27 держав ЄС та Австралія визначили максимальну ціну на російську нафту, що постачається морським шляхом. Згідно з домовленостями вона становить 60 дол. США. Максимальна ціна на нафту може періодично переглядатися з метою адаптації до ринкової ситуації.

З метою зменшення економічних втрат від запровадженого нафтового ембарго росія скуповувала старі нафтові танкери для подальшого продажу сировини по всьому світу, незважаючи на міжнародні санкції. Так, відповідно до даних суднового брокера Braemar та енергетичної консалтингової компанії Rystad, впродовж 2022 року рф було створено “тіньовий флот” із більш ніж сотні старих танкерів, вік яких здебільшого становить 12-15 років.¹⁵⁶

У відповідь на впровадження максимальної ціни на російську нафту, Президентом рф в. путіним 27 грудня 2022 року підписано указ щодо впровадження спеціальних заходів у паливно-енергетичній сфері у зв’язку з встановленням деякими іноземними державами граничних цін на російську нафту та нафтопродукти. Зазначеним документом заборонено продавати нафту та нафтопродукти, якщо контракти передбачають максимальну фіксовану ціну¹⁵⁷.

Також необхідно зазначити, що ЦБ рф та мінфін рф потрапили під американські санкції, які забороняють будь-яку взаємодію з ФНД (Фонд національного добробуту). Приблизно половина золотовалютних резервів ЦБ рф

¹⁵⁴ “Газпром” скоротив видобуток та експорт газу до Європи до найнижчого в історії Росії рівня. // ExPro Consulting. – 2023, 2 січня. – URL: <https://bit.ly/3VXeIb1>

¹⁵⁵ Павлиш О. Російський експорт енергоносіїв ніколи не повернеться до довоєнних рівнів – MEA. // Економічна правда. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3CDcaYS>

¹⁵⁶ Росія збирає “тіньовий флот” зі старих танкерів, щоб продавати нафту попри санкції – ЗМІ. // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. – 2022, 4 грудня. – URL: <https://bit.ly/3W7bBNW>

¹⁵⁷ Прищепа Я. Путін заборонив продаж нафти країнам, які підтримують запроваджену Заходом межу цін. // Суспільне. Новини. – 2022, 27 грудня. – URL: <https://bit.ly/3D8TXCT>

(близько 300 млрд дол. США), що зберігались у доларах США, було заблоковано, а транзакції між ФНД та федеральним бюджетом стали не можливими. Нафтогазові доходи рф за 10 місяців 2022 року становили 4,8 трлн руб. та були спрямовані на фінансування поточних бюджетних видатків.

У зв'язку зі зміною обстановки на нафтовому ринку були змінені правила наповнення ФНД та обчислення нафтогазових доходів.

У межах бюджетних вимог, що діяли у 2017 році та на початку 2022 року, нафтогазовими доходами бюджету вважалися надходження від експортних мит та оподаткування нафтогазового сектора. Надходження формувалися у випадку ціни на нафту марки Urals в 40 дол. США за барель (ціна індексувалася на 2% щороку). Усі нафтогазові доходи бюджету рф понад цю ціну спрямовувалися на закупівлю іноземної валюти з метою нівелювання впливу коливань ціни нафти на курс рубля та не допущення його надмірного зміцнення, а валюта спрямовувалася до ФНД.

21 листопада 2022 року в. путіним було підписано поправки до Бюджетного кодексу, які передбачають створення нової конструкції бюджетного правила, згідно з яким, обсяг нафтогазових доходів у найближчі три роки буде зафіксовано на рівні 8 трлн руб. щорічно. Ця сума буде індексуватися на 4% щороку починаючи з 2026-го. Крім того, у 2023–2024 роках буде знято обмеження щодо використання коштів ФНД на покриття дефіциту федерального бюджету.

Принципова зміна нових бюджетних вимог – “відв’язування” базових доходів федерального бюджету від прогнозованих обсягів видобутку, експорту, ціни нафти та валютного курсу. Основною причиною модифікації бюджетних підходів є складна економічна ситуація в якій опинилася рф, після початку війни в Україні, а також блокування її золотовалютних резервів¹⁵⁸.

Завдяки цим змінам росія визначила можливість витратити упродовж 2023–2025 років, як мінімум 8 трлн руб. щорічних нафтогазових доходів та всі кошти ФНД без обмежень на фінансування необхідних поточних видатків.

Оборонно промисловий комплекс. 9-й пакет санкцій, схвалений ЄС проти рф посилить тиск на обмежені можливості російського ОПК. Пакетом передбачено нові заходи експортного контролю та обмеження на товари і технології подвійного призначення, а також товари та технології, які можуть сприяти технологічному вдосконаленню російського сектору оборони та безпеки.

В той же час, станом на грудень 2022 року, російська компанія “Спеціальний технологічний центр”, яка виробляє БпАК, отримувала західні комплектуючі для БпЛА “Орлан-10”. Нажаль посередники продовжували допомагати країні-агресору обходити санкційні обмеження¹⁵⁹.

23 грудня 2022 року на виставці в національному центрі управління оборони рф було продемонстровано новий безпілотник, відомий як “Ланцет- 3М” або “Виріб 52”. Цей БпЛА розроблено російською компанією ZALA Aero Group, який входить до концерну “Калашников”.

¹⁵⁸ Терентьев А. Покрыть финансовые дыры: что нового в новом бюджетном правиле. // Forbes. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3ZmtuuN>

¹⁵⁹ War Speeches. Росія готується до тривалої війни та вважає цивільну інфраструктуру "законними військовими цілями". // Українська правда. – 2022, 19 грудня– URL: <https://bit.ly/3vSWKM8>

Також, промисловість ворога ще здатне виробляти високоточне ракетне озброєння: “Искандер”, “Калибр”, Х-101. За словами представника ГУР МО України Вадима Скибіцького росія здатна щомісяця виробляти близько 50 нових високоточних ракет, серед яких “Калибр” (15-20 шт.) та Х-101 (30 шт.).¹⁶⁰

Щодо броньованої техніки, рф ще не завершила державні випробування дослідного зразка танка Т-14 “Армата” та знаходилась на етапі початку серійного виробництва цієї бойової машини. З однієї сторони це вказує, на те що країна-агресор навряд чи в найближчий час зможе відправити на фронт певну кількість “Армат”. З іншої сторони, не варто виключати варіант, що рф може відправити на фронт два дослідних зразки Т-14, з пропагандистською метою¹⁶¹. Перші танки мають надійти у війська рф після 2023 року, а орієнтовний обсяг виробництва у першій партії – 40 одиниць.

Вплив санкцій на економіку рф. У грудні 2022 року США було запроваджено додаткові санкції проти юридичних осіб росії та деяких її громадян. Так, під обмеження потрапили: президент гірничо-металургійної компанії “Норнікель” В. Потанін та його родичі, перший віце-прем’єр-міністр рф А. Білоусов, віце-прем’єр-міністр рф Д. Чернишенко, компанія “Інтеррос”, 17 дочірніх структур “ВТБ” та “Росбанк”¹⁶².

16 грудня 2022 року ЄС було запроваджено 9-й пакет санкцій.

Технології. Іноземні виробники, які випускають процесори за документацією російських розробників у грудні 2022 року відмовилися виконувати замовлення, зокрема відвантажувати вже вироблені чіпи, про що зазначив глава Мінцифри росії М. Шадаєв¹⁶³.

Уряд Китаю заборонив поставки процесорів Loongson на власній архітектурі LoongArch в росію, оскільки технологія є стратегічно важливою та використовується у військово-промисловому комплексі Китаю¹⁶⁴.

Apple не дозволила адаптувати iPhone 14 під російські мережі зв’язку. Російські оператори мобільного зв’язку не змогли домовитись з Apple про підтримку функцій, що покращують якість зв’язку та забезпечують високоякісну передачу голосу, а роздача інтернету з телефону тепер потребує ручного налаштування VoLTE та VoWiFi на своїх мережах для телефонів лінійки iPhone 14¹⁶⁵.

Глава “Роскосмосу” Ю. Борисов, підводячи підсумки діяльності корпорації у 2022 року зазначив, що збитки перевищують 50 млрд руб. та на 60% більше, ніж у

¹⁶⁰ Небезпека не зникла: У ГУР розповіли, скільки ракет Х-101 і “Калібрів” може виготовляти Росія за місяць. // Патріоти України. – 2022, 6 січня – URL: <https://bit.ly/3іраWcZ>

¹⁶¹ Рашисти за рік хочуть виготовити хоча б 40 танків Т-14 “Армата”, коли дойдуть на фронт – невідомо. // Defense Express. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://bit.ly/3QvdnqO>

¹⁶² Russia’s war of aggression against Ukraine: EU adopts 9th package of economic and individual sanctions. // European Council. Council of the European Union. – 2022, 16 December. – URL: <https://bit.ly/3Zugrru>

¹⁶³ Західні санкції призупинили випуск продукції на “російських” процесорах, визнав уряд РФ. // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://bit.ly/3XoCuOs>

¹⁶⁴ Китай заборонив експорт чіпів Loongson, які можуть використовуватись в ВПК, в росію. // Банкрутство & Ліквідація. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://bit.ly/3IBuaGR>

¹⁶⁵ Коваленко О. Apple заборонила адаптувати iPhone 14 під російські мережі. // Уніан. Інформаційне агенство. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://bit.ly/3QwPQpu>

минулому році (31 млрд руб.). В нових економічних умовах, корпорація здатна випустити всього 15 супутників на рік. В той час, Китай незважаючи на значні економічні втрати держави, які пов'язані з COVID-19, здатний виробляти понад 500 апаратів на рік ¹⁶⁶.

Висновок. Міжнародні санкції поки не спричинили колапсу російської економіки, проте можна констатувати, що в державі відбувається спад у всіх галузях виробництва. Вся міжнародна економічна діяльність РФ була спрямована на пошук шляхів щодо зняття санкцій або їх уникнення. Росія намагалася вирішити проблему з морським постачанням нафти, проте план мав відверто авантюрний характер, а його реалізація практично не вплинуло на зростання обсягів продажу російських енергоресурсів. Стабілізувати свою економіку країни-агресору не вдалося. Результативним показником початку впливу санкцій на РФ, стало використання нею коштів Фонду національного добробуту. Економіка Росії не розвивається та вимушена нести додаткові витрати.

Економічна ситуація в Україні

Економіка України стабілізувалась та працювала, проте на її функціонування негативно впливав комплекс факторів: війна, руйнація виробничого потенціалу, високий рівень безробіття, низький та деформований споживчий попит, втрата трудового потенціалу. Очікувані витрати на відновлення України вже становили приблизно 350 млрд дол. США. Зазначена сума продовжувала зростати через постійні російські обстріли та руйнування енергосистеми та іншої інфраструктури нашої держави внаслідок ведення бойових дій. Зберігався дефіцит генеруючих потужностей енергосистеми України, а аварійні відключення спричиняли суттєві збитки бізнесу, унеможливаючи функціонування підприємств.

Загальна економічна ситуація. Попри війну, 99% компаній планують продовжувати працювати на ринку України у 2023 році, а 63% планують інвестувати в Україну навіть у воєнний час¹⁶⁷.

Унаслідок масштабних російських ракетних обстрілів, що тривали у грудні 2022 року, українська енергетична інфраструктура зазнала значного руйнування. Ракетний терор країни-агресора погіршив соціальну та гуманітарну ситуацію в Україні, мільйони людей не мали доступу до водопостачання та опалення. Для подолання кризової ситуації в енергетиці урядом України було прийнято рішення щодо імпорту генераторів та інших подібних товарів без оподаткування.

В свою чергу упродовж грудня 2022 року Україна отримала від міжнародних партнерів допомогу в межах плану "Генератори надії". Для захисту та підтримці життєдіяльності цивільного населення в зимових умовах, державами партнерами було надано генератори, обігрівачі та інша гуманітарна допомога від таких держав, як Швейцарія, ОАЕ, Німеччина, Франція, Словаччина, Норвегія, Бельгія, Азербайджан, Австрія та ін.

¹⁶⁶ Коваленко О. Путін остаточно добив космічну галузь РФ: у "Роскосмосі" визнали рекордні збитки. // Уніан. Інформаційне агенство. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://bit.ly/3CESIAi>

¹⁶⁷ Індекс інвестиційної привабливості України відновився до "ковідного" значення. // Юридична Газета Online. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GBLFUT>

В межах продовження євроінтеграції та співпраці в грудні 2022 року Європейською комісією (ЄК) було схвалено чотири нові програми за участю 10 держав-членів ЄС з одного боку та Україною і Молдовою з іншого боку. На виконання програм, що сприяють євроінтеграційним процесам України, ЄК було виділено 456 млн євро. Кошти спрямовані на сприяння транскордонному та транснаціональному співробітництву, стимулювання розвитку “зеленої” енергетики та підтримки охорони здоров’я та освіти у 2021-2027 роках. Йдеться про чотири транскордонні регіони: Дунайський регіон, Україна-Польща, Україна-Румунія, Молдова-Румунія¹⁶⁸.

Національний банк України (НБУ) продовжував відігравати провідну роль в стабілізації економіки України та фінансуванні видатків державного бюджету. В межах необхідності забезпечення виконання бюджетних зобов’язань НБУ упродовж грудня було здійснено емісію додаткових 30 млрд грн шляхом придбання ОВДП в уряду України. В цілому, НБУ було профінансовано бюджет на 400 млрд грн – це максимум, який був передбачений на 2022 рік. Портфель ОВДП НБУ тепер становить 704,57 млрд грн¹⁶⁹¹⁷⁰.

Міжнародні резерви України за грудень збільшилися на 1,9% і, за даними НБУ, сягнули 28,49 млрд дол. США, що більше, ніж перед початком повномасштабної війни.

У грудні на рахунки НБУ надійшло 4,47 млрд дол. США за такими зовнішніми джерелами фінансування: 2,03 млрд дол. США від США; 598,7 млн дол. США від Європейського Союзу; 540,7 млн дол. США від розміщення валютних ОВДП; 402,0 млн дол. США від Світового банку; 367,8 млн дол. США від уряду Канади; 528,9 млн дол. США від інших міжнародних кредиторів¹⁷¹.

Державний бюджет України. У бюджеті на 2023 рік доходи передбачені в обсязі 1 329,3 млрд грн, що на 14,4% менше, ніж у 2022 році. Витрати заплановано зменшити на 15%, що становить 2 580,7 млрд грн, а граничний дефіцит бюджету в 2023 році знизити на 13,4%¹⁷².

Головним пріоритетом Державного бюджету України 2023 року були – витрати на безпеку та оборону. У зв’язку з цим 43% всіх витрат визначених в бюджеті було віднесено на фінансування витрат на безпеку та оборону України. Сукупні витрати на безпеку та оборону склали понад 1 трлн грн.

Другим пріоритетом було фінансування соціального забезпечення. Пенсії, допомога ВПО, субсидії, медицина й освіта, разом складали близько 30% бюджету.

¹⁶⁸ Політика згуртованості ЄС: понад 530 мільйонів євро для територіальної співпраці, зокрема з Україною і Молдовою, у 2021-2027 роках. // An official website of the European Union Finbalance. – 2022, 2 грудня. – URL: <https://bit.ly/3H5Rhbk>

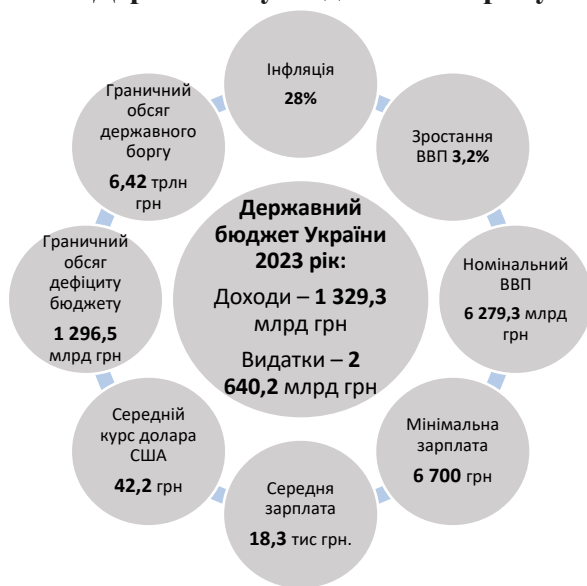
¹⁶⁹ Нацбанк викупив військові облігації ще на 15 млрд грн. // Finbalance. Фінанси та економіка. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://bit.ly/3X5mS2z>

¹⁷⁰ Бюджет – 2022: дефіцит 911 млрд грн, міжнародні гранти – 481 млрд грн, емісія НБУ – 400 млрд грн. // Finbalance. Фінанси та економіка. – 2022, 3 січня. – URL: <https://bit.ly/3VXNMtP>

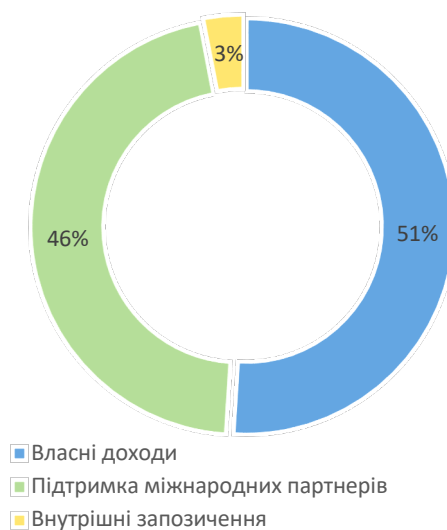
¹⁷¹ Міжнародні резерви. // НБУ. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3ZqSEsm>

¹⁷² Бюджет-2023: Шмигаль оприлюднив основні показники. // Слово і діло. Аналітичний портал. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3QwWf47>

Схема 1. Основні показники економічних показників закладені у Державному бюджеті 2023 року

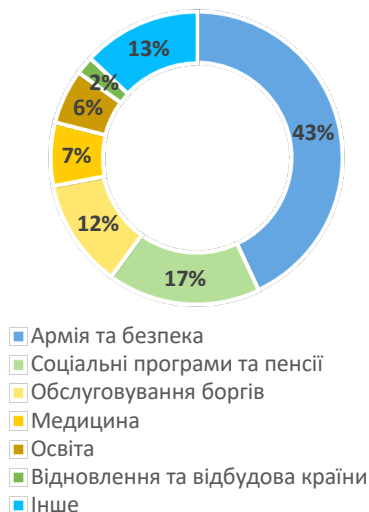


Графік 3. Джерела фінансування державних видатків України в 2023 році

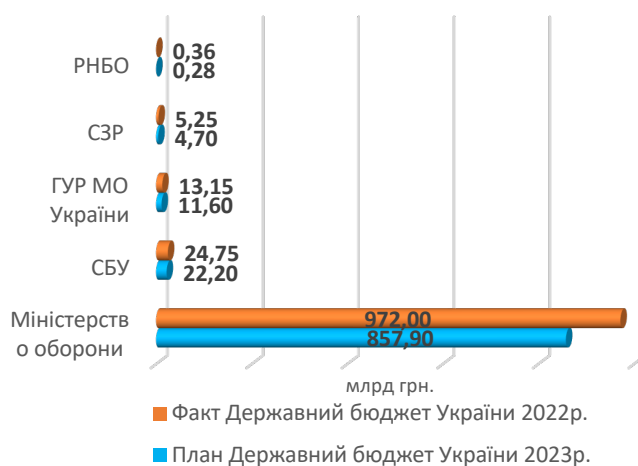


Власні доходи України у 2023 році складуть близько 1,3 трлн грн. Натомість видатки вдвічі більші – 2,6 трлн грн. Дефіцит Державного бюджету України буде фінансуватись завдяки підтримці наших міжнародних партнерів (близько 38 млрд дол. США). Зокрема ЄС, США, Великої Британії та МВФ¹⁷³.

Графік 4. Основні державні видатки 2023 році



Графік 5. Порівняння видатків дежбюджету на оборону 2022 та 2023 року

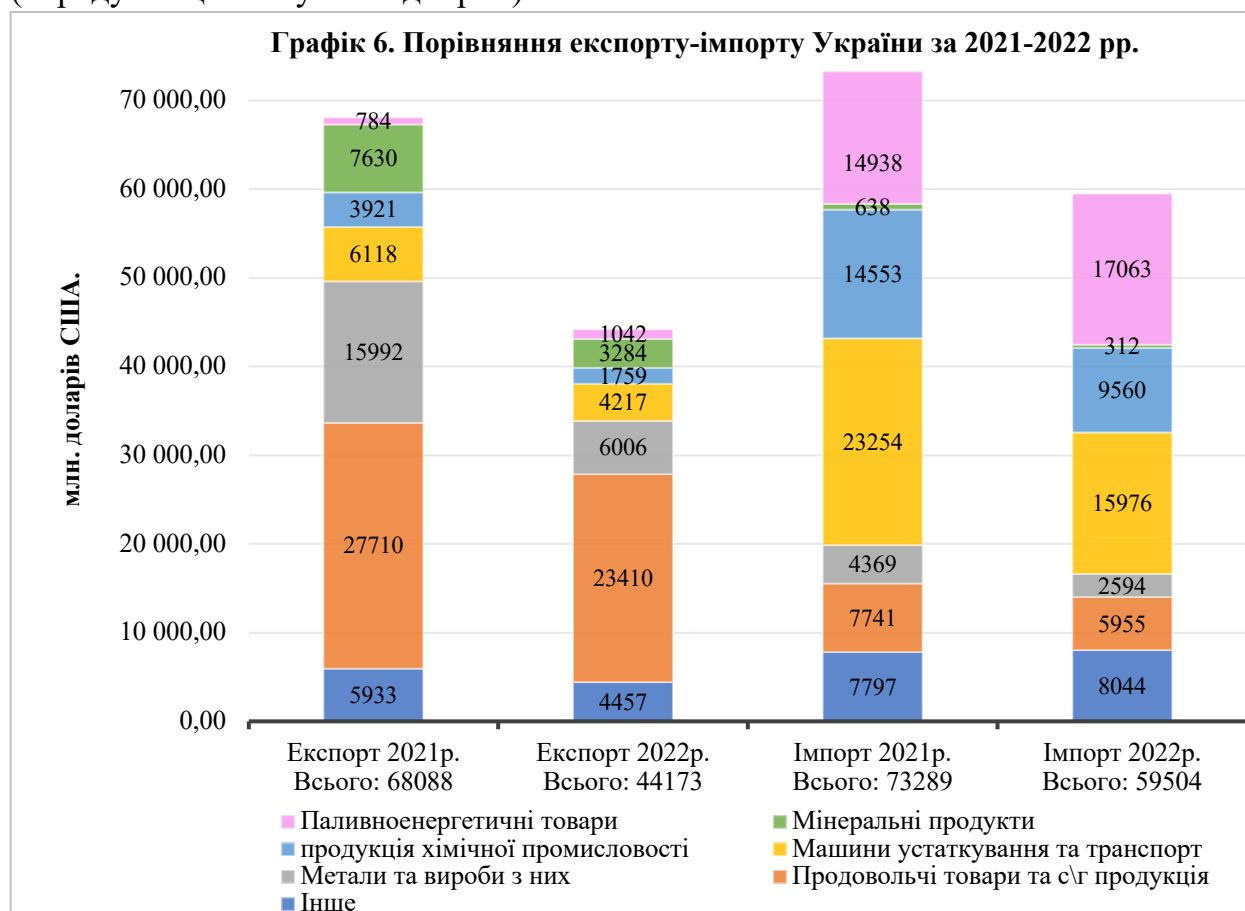


На 2023 рік Урядом встановлено видатки на сектор оборони та безпеки у розмірі 1141,1 млрд грн (або 18,2% ВВП), з них 857,9 млрд грн передбачено на фінансування Міністерства оборони України.

¹⁷³ Все про бюджет-2023: які основні показники закладено, як змінилися витрати та як голосували в Раді. – 2022. – URL: <https://bit.ly/3XrQtTq>

Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. Сукупний експорт становив близько 44 млрд дол. США, що на 35% менше, ніж у 2021 році, при цьому частка ЄС становила 63% від цього обсягу. Фундаментом українського експорту, як і раніше, залишалось сільське господарство. Чималу частку все ще займала металургія, але її обсяги в експорті 2022 року порівняно з 2021 роком впали втричі. Вдвічі скоротився експорт продукції хімічної промисловості, на 28% впало постачання машин (не транспортних засобів) та обладнання.

Сукупний імпорт становив близько 59 млрд дол. США, що на 19% менше, ніж за 2021 рік, при цьому частка ЄС становила 50% цього об'єму. В імпорті лідируюче місце, займало паливо всіх видів. Практично все паливо було придбане в країнах Західної Європи, Туреччини та Індії. На 40% впали імпортні поставки машин та різного обладнання, на 34% – закупівля продукції хімічної промисловості (передусім це стосується добрив)¹⁷⁴.



Зернова угода. З 1 серпня 2022 року по 25 грудня 2022 року з портів України вийшло 585 суховантажів, завантажених агропродукцією українських виробників. Так, завдяки “зерновій ініціативі” було транспортовано 15 млн 80 тис. т, різних видів української агропродукції. За інформацією міністра транспорту та інфраструктури Туреччини Аділя Караїсмаїлоглу у державу було поставлено 15% усієї вивезеної завдяки “зерновій ініціативі” продукції. До країн Африки було

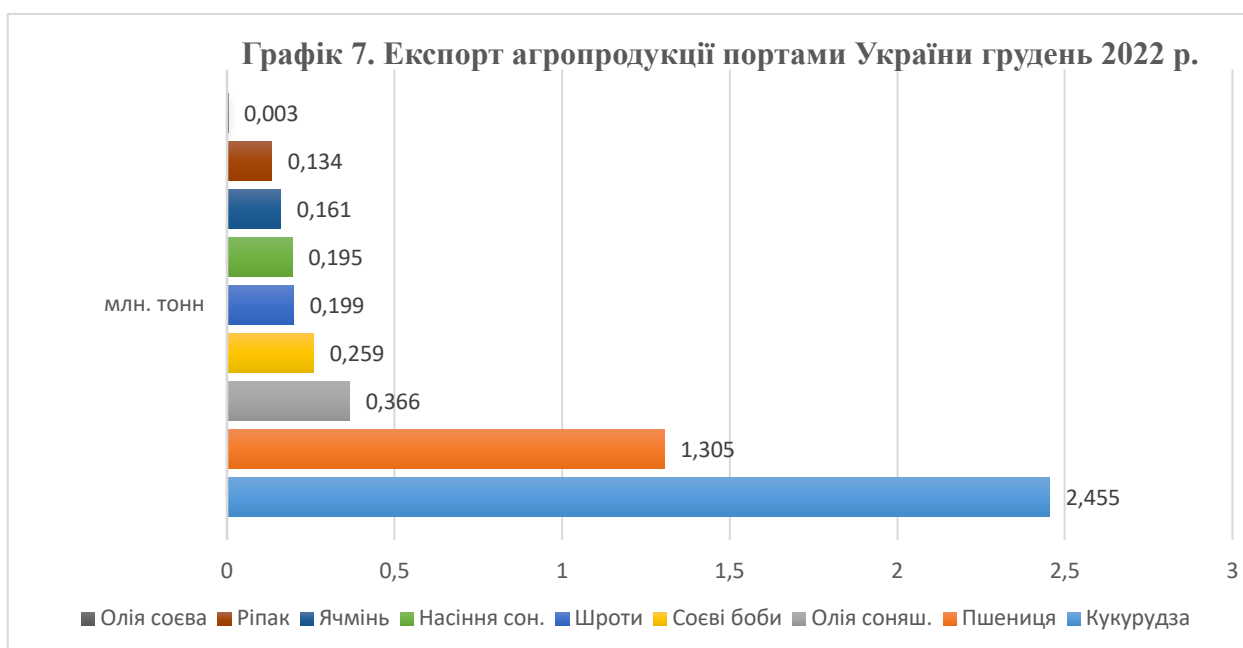
¹⁷⁴ Пшеничний П. Зерно, паливо та товари для армії. Як зовнішня торгівля пережила 2022 рік. // delo.ua. – 2023, 18 січня. – URL: <https://bit.ly/3XhRCNZ>

відправлено 12%, Азії – 29%, Європи – 44%¹⁷⁵.

Упродовж всього часу дії “зернової ініціативи” рф чинила спротив та заважала реалізації програми з подолання продовольчої кризи в світі. Для оптимізації роботи “зернової ініціативи” було введено електронну чергу, яка дозволила оптимізувати та зробити прозорим планування заходу та виходу суден із портів Великої Одеси, але це не вирішило проблемних питань в системі інспектування суден в Босфорі. Так, через деструктивну позицію рф майже в 10 разів зменшилась пропускна здатність проходу суден через протоку Босфор (в середньому лише 3,5 суден на вхід та 3 – на вихід). В грудні 2022 року знову, як і минулого місяця, спостерігалась черга з 96 суден¹⁷⁶.

10 грудня 2022 року з метою перешкоджання “зерновій ініціативі” рф було здійснено ракетні удари на об’єкти критичної інфраструктури Одеської області. Внаслідок чого порти “Одеса” та “Південний” втратили можливість виконувати вантажні роботи, а порт “Чорноморськ” працював лише частково. 12 грудня 2022 року, енергетиками було відновлено стабільне постачання електроенергії в порти “Чорноморськ” та “Південний”, які здійснювали вантажні операції. Пізніше було відновлено роботу Одеського порту¹⁷⁷.

У грудні 2022 року через морські порти було перевезено 5,07 млн т агропродукції¹⁷⁸.



Допомога міжнародних партнерів. Міжнародними партнерами, не зважаючи на деструктивну роль Угорщини, внутрішні та зовнішні економічні виклики, було узгоджено та внесено в свої національні бюджети безпрецедентну

¹⁷⁵ Прищепа Я. З України вивезено 15 мільйонів тонн агропродукції — Мінтранс Туреччини. // Суспільні новини. – 2022, 25 грудня. – URL: <https://bit.ly/3X3уcw2>

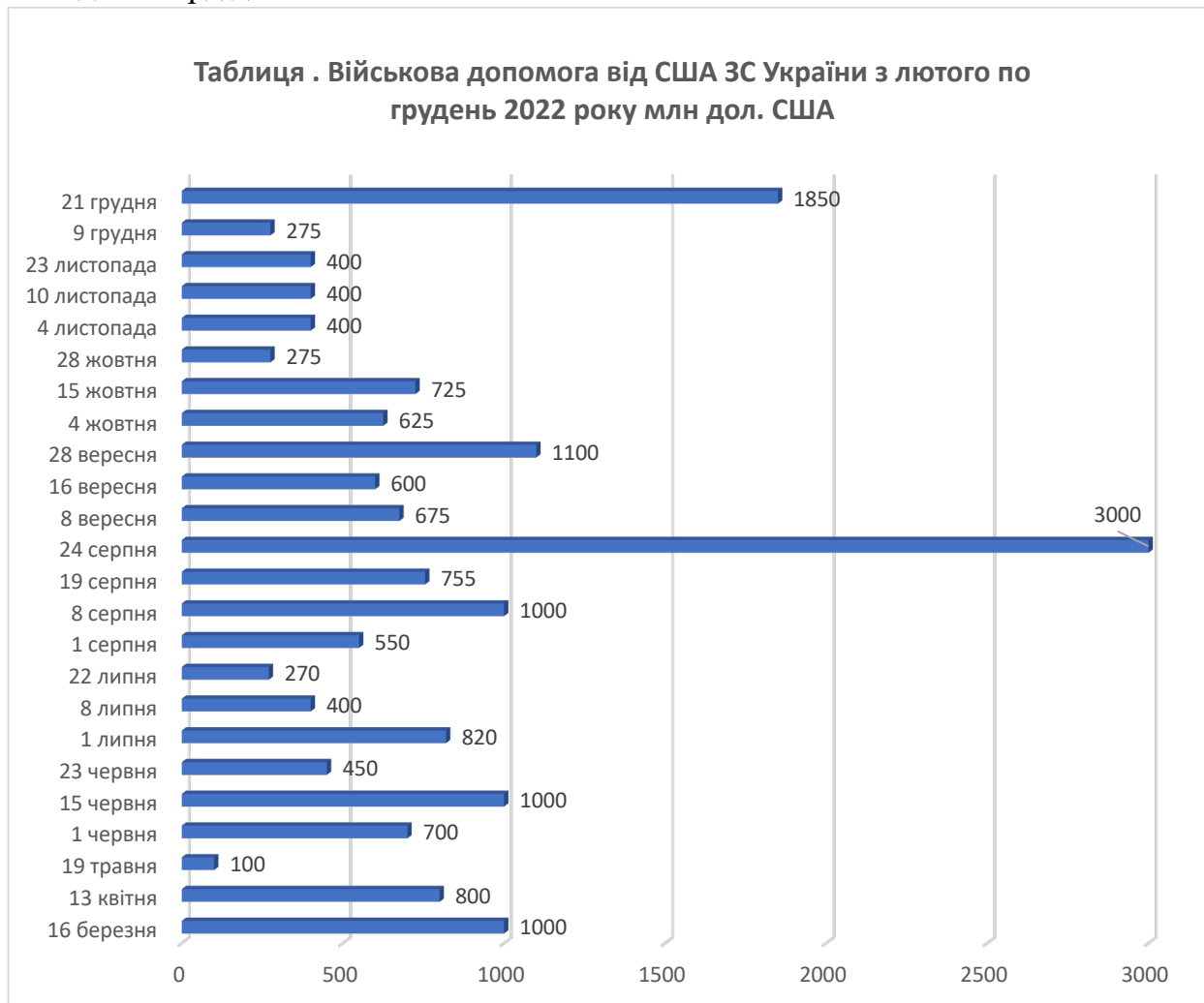
¹⁷⁶ Зерновий коридор, як формується черга. // АМПУ. – 2022, 2 грудня. – URL: <https://bit.ly/3IG15da>

¹⁷⁷ Порти “Південний” та “Чорноморськ” відновлюють роботу після знеструмлення Одещини. // mind.ua. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://bit.ly/3X2RUip>

¹⁷⁸ Стан зовнішньої торгівлі продуктами АПК. // public.tableau.com. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://bit.ly/3X2RUip>

міжнародну фінансову допомогу для України на 2023 рік.

Провідним міжнародним партнером України та найбільшим надавачем безповоротної військової допомоги для нашої держави залишаються США. Так, від початку широкомасштабної загальна сума міжнародної військової допомоги, яка надійшла до бюджету України з 24 лютого 2022 року, перевищила 28 млрд дол. США. Зокрема, США надали ЗС України озброєння та військової техніки на суму понад 20 млрд дол. США¹⁷⁹.



Військова допомога США, яка була надана Україні з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2022 року включала наступні види озброєння та військової техніки¹⁸⁰:

1. *ББМ, танки та інше*: танки Т-72Б – 45 од.; бронетранспортери М113 – 300 од.; бронемашини М1117 – 250 од.; машини з захистом від мін і засідок (MRAP) – 527 од.; машини бойового управління – 4 од.; бойові машини піхоти М2А2 Bradley – 45 од.;

2. *Артилерія та ракетне озброєння*: 155 мм гаубиці (М777) – 160 од.; 105 мм гаубиці – 72 од.; високо мобільні ракетні системи (РСЗВ) М142 HIMARS та ракети до них – 38 од.; контр батареїні радары – понад 50 од.; мінометні системи калібру

¹⁷⁹ Скільки грошей Україна отримала в 2022 році від США та міжнародних союзників. // Суспільне новини – 2022, 30 грудня. – URL: <https://bit.ly/3DdJiqg>

¹⁸⁰ Вся американська військова допомога станом на 6 січня. // ukrmilitary.com. – 2023, 8 січня. – URL: <https://bit.ly/3R3gLcT>

120 мм (самохідні) – 30 од.; мінометні системи калібру 82 мм – 10 од.; мінометні системи калібру 60 мм – 10 од.; контр мінометні радары – 4 од.; протикорабельні ракетні комплекси Harpoon – 2 од.

3. *Засоби ППО*: переносні зенітно ракетні комплекси Stinger – понад 1600 од.; ЗРК MIM-104 Patriot та зенітні ракети – 1 батарея; ЗРК NASAMS і ракети до них – 8 од.; мобільні ЗРК AN/TWQ-1 Avenger – 4 од.; радары повітряного спостереження (AN/MPQ-64 Sentinel) – 10 од.; багатофункціональні РЛС – 20 од.; засоби РЕБ, засоби протидії БПЛА.

4. *Вертольоти, БПЛА, роботизована техніка*: гелікоптерів Mi-17 – 20 од.; безпілотні повітряні системи Puma; безпілотні авіаційні системи Scan Eagle – 15 од.; радары для безпілотних літальних систем – 2 од.; тактичні безпілотні авіа системи Phoenix Ghost – близько 1800 од.; тактичні БПЛС Switchblade – понад 700 од.; ракетні системи з лазерним наведенням (APKWS); обладнання та системи для розмінування; безпілотні судна берегової оборони.

5. *Автомобілі та спецтехніка*: тактичні вантажівки (тягачі) для буксирування озброєння – 276 од.; тактичні ремонтно-евакуаційні машини – 22 од.; автомобілі забезпечення боєприпасами – 18 од.; багатоцільові автомобілі HMMWV – понад 1300 од.; легка тактична техніка – понад 100 од.; вантажівки – 44 од.; причепи для перевезення важкої техніки – 88 од.; броньовані легкові автомобілі – 6 од.; медичні броньовані машини – 100 од.

6. *Боєприпаси*: снаряди калібру 155 мм – 1074 тис. од.; високоточні артснаряди калібру 155 мм (M982 Excalibur) – 5200 од.; снаряди дистанційного мінування RAAM калібру 155 мм – 10200 од.; танкові снаряди калібру 125 мм – 100 тис. од.; артилерійські снаряди калібру 152 мм – 45 тис. од.; артилерійські снаряди калібру 122 мм – 20 тис. од.; 122 мм ракети для РСЗВ “Град” – 50 тис. од.; артилерійські снаряди калібру 105 мм – 275 тис. од.; 120 мм міни – 155 тис. од.; протитанкові ракети (TOW) – 2000 од.; снаряди калібру 25 мм (для БМП Bradley) – 250 тис. од.; авіаційні ракети Zuni – 4000 од.; ракети для ЗРК MIM-23 HAWK; ракети RIM-7 для інтеграції на українські ЗРК; високоточні авіаційні боєприпаси; високошвидкісні протирадіолокаційні ракети HARM.

7. *Інше озброєння та техніка*: протитанкові ракетні системи Javelin – понад 8500 од.; інші протитанкові системи (гранатомети) – понад 48 тис. од.; берегові та річкові патрульні катери – 58 од.; протипіхотні міни M18A1 Claymore; вибухівка C-4 та підривне обладнання для розчищення перешкод; обладнання для встановлення перешкод; тактичні захищені системи зв’язку; антени супутникового зв’язку – 4 од.; термінали та послуги SATCOM; тисячі приладів нічного бачення; тепловізійні системи, оптичні прилади та лазерні далекоміри; послуги надання зображень комерційних супутників; понад 13 тис. од. автоматичних гранатометів стрілецької зброї; понад 108 млн набоїв; понад 75 тис. од. комплектів бронежилетів та шоломів.

Крім того, США передали на потреби ЗС України: обладнання для знешкодження вибухонебезпечних предметів та захисне спорядження; засоби захисту від хімічної, біологічної та атомної зброї; понад 350 генераторів; медичні засоби, включаючи аптечки першої допомоги, перев’язувальні матеріали, монітори

та інше обладнання; польове обладнання, спорядження для холодної погоди та запасні частини; здійснювалось фінансування навчань, обслуговування і ремонт техніки та озброєння.

29 грудня 2022 року Президент США Джо Байден підписав бюджет США на 2023 фінансовий рік, що передбачає допомогу Україні в розмірі 45 млрд дол. США, ця сума на 7,3 млрд дол. США більше, ніж містив первинний бюджетний запит Адміністрації Президента США до Конгресу. 45 млрд дол. США допомоги Україні мають бути спрямовані на такі напрями:

Оборонна допомога (28,4 млрд доларів США):

9 млрд дол. США у межах Ініціативи надання безпекової допомоги Україні (Ukraine Security Assistance Initiative). Програма надасть можливість міністру оборони США приймати внески від країн-партнерів на підтримку України;

11,88 млрд дол. США на поповнення американських запасів обладнання, що було надіслано до України через президентський “drawdown”;

6,98 млрд дол. США на європейське командування операцій та пов’язану діяльність – для підтримки місій, розвідувальну підтримку, оплата праці, обладнання тощо;

6 млн дол. США для генерального інспектора Міністерства оборони США. Закон вимагає звіту генерального інспектора щодо використання передбачених у законі коштів, а також вимагає звіту від Міністерства оборони США щодо вжитих заходів для забезпечення посиленого контролю за кінцевим використанням обладнання, наданого Україні.

Збільшення граничної суми оборонного обладнання для України, яке президент США має повноваження передавати Україні, до 14,5 млрд дол. США та надання 560 млн дол. США Державному департаменту США для безпекової допомоги Україні та іншим союзникам.

Економічна допомога (13,37 млрд дол. США):

13,37 млрд дол. США економічної та бюджетної підтримки для уряду України, що включає підтримку енергетичної безпеки України та інших критичних інфраструктурних потреб, а також для допомоги іншим країнам, на які вплинула ситуація в Україні.

Гуманітарна допомога (4,92 млрд дол. США):

2,47 млрд дол. США у вигляді гуманітарної допомоги для забезпечення гуманітарних потреб України, українських біженців та інших незахищених верств населення.

2,4 млрд дол. США Міністерству охорони здоров’я і соціальних служб США для допомоги українцям, які прибувають до США як біженці, зокрема на житло, мовні курси, перекваліфікацію тощо;

50 млн дол. США на гранти за програмою “Food for Peace”;

5 млн дол. США на програму “McGovern-Dole” (Продовольство для освіти та дитячого харчування).

Інші видатки (600 млн дол. США):

166 млн дол. США для Державного департаменту та USAID для реагування на ситуацію в Україні, включаючи 13,5 млн дол. США для офісів Генеральних інспекторів Держдепартаменту та USAID для нагляду за виконанням заходів з допомоги Україні;

300 млн дол. США Міністерству енергетики США для просунутих ядерних реакторів та ядерного палива для підвищення енергетичної безпеки та незалежності;

126,3 млн дол. США Національній Адміністрації ядерної безпеки для підготовки до реагування на потенційний ядерні та радіологічні інциденти в Україні;

7,5 млн дол. США для Офісу з підзвітності уряду з метою забезпечення нагляду за наданою американською допомогою Україні.

1 млн дол. США РНБ США для підтримки операційних потреб Білого дому, пов'язаних з Україною¹⁸¹.

Також було затверджено допомогу ЄС Україні: Рада ЄС попри угорське вето досягла згоди щодо законодавчого пакету, який дозволить ЄС надати Україні фінансову допомогу у розмірі 18 млрд євро упродовж 2023 року. Кредити матимуть 10-річний пільговий період¹⁸².

Крім того, Міністром оборони Великої Британії Беном Воллесом було заявлено, що Британія виділить 2,3 млрд фунтів стерлінгів на допомогу Україні у 2023 році¹⁸³.

Оборонні витрати. Стан вітчизняного ОПК. У межах надання військової допомоги Україні від Чехії, на заводі Excalibur Army було збільшено штат на 150 осіб та працевлаштовано значну кількість біженців з України. Одним із головних виробничих завдань на заводі у Штернберку є модернізація танків. Для ЗС України модернізовано близько 90 танків Т-72¹⁸⁴.

У грудні Укроборонпром було проведено консультації з представниками провідної Центрально- та Східноєвропейської суспільно-аналітичної організації GLOBSEC партнерство в оборонній сфері з країнами НАТО. Метою консультацій було – збільшення виробництва боєприпасів, зокрема “радянських” калібрів, ремонт і обслуговування вітчизняної та закордонної військової техніки тощо. *Довідково:* GLOBSEC – незалежна, позапартійна та неурядова аналітична організація глобального спрямування зі штаб-квартирою у Братиславі, яка віддана ідеям поширення демократії, безпеки, процвітання та сталого розвитку в Європі та по всьому світу¹⁸⁵.

¹⁸¹ \$45 млрд допомоги Україні затвердять в США 23 грудня. // Financial Club. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://bit.ly/3IELkDq>

¹⁸² Рада ЄС ухвалила рішення про 18-мільярдний пакет для України попри вето Угорщини. // Європейська правда. – 2022, 10 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GB4pUf>

¹⁸³ Британія в 2023 році виділить 2,3 млрд фунтів на підтримку України. // Економічна правда. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://bit.ly/3IGdXQF>

¹⁸⁴ Як чеська Excalibur Army модернізує танки для України. // Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. – 2022, 4 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GGzeqX>

¹⁸⁵ Укроборонпром зміцнює співпрацю з країнами НАТО. // Укроборонпром. – 2022, 14 грудня. – URL: <https://bit.ly/3Iryak>

Зміцнення військово-технічного партнерства з країнами Північноатлантичного альянсу має велике значення для посилення Сил безпеки та оборони України. Укроборонпром спільно вироблятиме, ремонтуватиме та розроблятиме важке озброєння та військову техніку щонайменше з шістьма країнами-членами Альянсу.

15 грудня 2022 року, Укроборонпром та Шведська асоціація безпеки та оборонної промисловості “SOFF” було укладено угоду про співпрацю. До складу Асоціації входить 180 компаній-членів, які спеціалізуються на кіберзахисті, цивільному захисті та оборонних проектах. Предметом угоди є співробітництво у галузі оборонного виробництва, досліджень та розробок. Асоціація підтримує тісний діалог і широко співпрацює з урядом Швеції, а також зі Збройними силами Швеції, що сприятиме залученню урядових структур до налагодження між нашими країнами двостороннього співробітництва та торгівлі в оборонній сфері¹⁸⁶.

Завершений перший етап програми з пошуку та впровадження інновацій у гуманітарну протимінну діяльність в Україні, яку започаткували Укроборонпром і Київська школа економіки (KSE), Крім протимінної розробки – “олівця” SF-1, який швидко та ефективно пропалює металеві оболонки вибухонебезпечних предметів та спричиняє вигорання вибухової речовини. Були надані пропозиції в яких йшлося про повітряні та наземні дрони, які виявляють, ідентифікують і знешкоджують вибухівку, міношукач, який керується зі смартфона, мобільний застосунок для школярів, в якому пес Патрон навчає поводженню з вибухонебезпечними предметами, тощо. Найкращі інновації отримують фінансування та можуть бути реалізовані як самостійно, так і в кооперації з партнерами, зокрема іноземними. Авторам ідей надаватимуть підтримку представники Концерну, KSE, Міноборони та ДСНС. Організатори мають намір провести другий та третій етапи програми у першому півріччі 2023 року¹⁸⁷.

Українськими волонтерами було розроблено та передано в ССО ЗС України БПЛА Punisher (укр. “Каратель”) – легкий ударно-розвідувальний безпілотний комплекс. БПЛА був створений компанією UA Dynamics. Комплекс “Punisher” також може мати медично-рятувальне призначення і нести контейнер з медикаментами, який скидається для надання допомоги пораненим. Вартість комплексу становить близько 50 тис. дол. США, безпосередньо літальний апарат – близько 10 тис. дол. США.

У грудні до ЗС України продовжували надходити зразки вітчизняної техніки, зокрема, комплекс радіоелектронної боротьби “Буковель AD” розроблений українською компанією Proximus. Система призначена для раннього виявлення БПЛА противника та повного блокування каналів передачі даних і управління GPS/ГЛОНАСС. Ключовим елементом цього рішення стала наземна станція, яка

¹⁸⁶ Укроборонпром уклав 27-му міжнародну угоду, цього разу зі Швецією. // Укроборонпром. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://bit.ly/3X8U60T>

¹⁸⁷ Дрони, SMART-міношукач і дитячий мобільний застосунок – учасники першого етапу програми з розмінування запропонували ідеї. // Укроборонпром. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://bit.ly/3GYH5Be>

складається з модулів виявлення та управління. Крім глушіння каналів керування GPS та ГЛОНАСС, система також генерує серію помилкових сигналів, що значно збільшує загальну продуктивність. Виробником заявлено, що ефективна дальність дії РЕБ “Буковель” сягає 10-15 км¹⁸⁸.

Висновок. Економіка України зазнавала збитків у зв’язку з наслідками атак на енергетичну систему, проте адаптувалася до умов війни, блекаутів та високої волатильності економічних процесів. Важливу роль в стабілізації економіки відігравала фінансова допомога міжнародних партнерів, завдяки якій було вчасно забезпечено фінансування державних видатків. Незважаючи на деструктивну роль рф, продовжувала працювати “зернова ініціатива”. Ситуація в Україні контролювалася військово-політичним керівництвом держави, яке проводило зважену та результативну економічну політику.

Висновки

У грудні 2022 року світова економіка продовжила перебувати в стадії рецесії. Більшість країн світу проводили політику подолання наслідків світової енергетичної кризи, яка була спричинена військовою агресією росії проти України.

На світовому ринку енергоносіїв спостерігалась тенденція щодо зниження світових цін на них. Держави, яких зачепила енергетична криза знаходились у пошуку інших джерел енергопостачання з метою зменшення ресурсної залежності від росії. В результаті чого більшості європейських держав вдалося збільшили свої інфраструктурні потужності по імпорту зрідженого природного газу. Загальне скорочення виробництва у світі значно вплинуло на сировинні ринки більшості країн світу. В той же час, зниження світових цін на газ сприяло стабілізації рівня інфляції.

В глобальній економіці спостерігалась значна втрата вартості світового ринку акцій та облігацій, а основними причинами їх втрат стало підняття центробанками більшості країн світу відсоткових ставок та інфляція.

У грудні було впроваджено черговий 9-й пакет санкцій ЄС проти росії, спрямований на посилення експортного контролю та обмежень щодо товарів і технологій подвійного призначення, пов’язаних з російським військово-промисловим комплексом. Важливим індикатором щодо впливу міжнародних санкцій на російську економіку був показник обсягу експорту природного газу “Газпромом” до ЄС, який обвалився на 45% або 84,2 млрд куб. м. менше, ніж у 2021 році.

Складна ситуація спостерігалась на російському фондовому ринку, який став найгіршим у світі за підсумками 2022 року. Ціна акцій компаній “Лукойл” і

¹⁸⁸ 59-тій бригаді придбають РЕБ “Буковель”. // Мілітарний. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://bit.ly/3vVpFiJ>

“Газпром” станом на кінець грудня 2022 року впали на 30% і 54% відповідно, а ціна на акції “Сбербанку” зменшилась на 54%.

В результаті значного зменшення надходжень до федерального бюджету від експорту енергоносіїв та неможливості в повному обсязі забезпечити поточні пріоритетні державні видатки, росія була вимушена залучати кошти Фонду національного добробуту не за призначенням.

Таким чином, міжнародні санкції негативно вплинули на економічний та соціальний розвиток країни-агресора та її можливостей щодо фінансування війни в Україні.

В умовах складної економічної, соціальної та гуманітарної ситуації в Україні, що пов’язано з військовою агресією РФ, керівництву нашої держави за підтримки міжнародних донорів вдалося утримати та стабілізувати національну економіку. Україна продовжувала отримувати міжнародну допомогу від союзників на військові та гуманітарні потреби. У грудні на рахунки НБУ надійшло 4,47 млрд дол. США за зовнішніми джерелами фінансування.

Продовжувались євроінтеграційні процеси та співпраця України з ЄС. У грудні Європейською комісією було схвалено чотири нові програми за участю 10 держав-членів ЄС з одного боку та Україною і Молдовою з іншого боку. На виконання програм, що сприяють євроінтеграційним процесам України, ЄК було виділено 456 млн євро, а кошти спрямовано на сприяння транскордонному та транснаціональному співробітництву, стимулювання розвитку “зеленої” енергетики та підтримки охорони здоров’я та освіти в нашій державі.

1.3. ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА

Воєнно-стратегічна обстановка навколо України упродовж грудня 2022 року залишалася напруженою але контрольованою. У російсько-українській війні Сили оборони України продовжували утримувати стратегічну ініціативу, ефективно вибудовували оборону з максимальним збереженням власних сил і виснаженням противника та створювали умови для наступу.



Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний в інтерв'ю виданню The Economist зазначив, що “Через низку операцій ми вже зрозуміли, що головне – не боятися цього ворога. З ним можна боротися, з ним треба боротися сьогодні, тут і зараз. І ні в якому разі не можна відкладати це на завтра, бо будуть проблеми. Щоб цього досягти, потрібні ресурси. Як і росіяни, коли ми щось плануємо, ми повинні мати для цього ресурси. Тоді, якщо ваша позиція правильна і ви приймаєте правильні рішення, ви можете очікувати правильного результату”. Саме тому основними стратегічними цілями на найближчу перспективу було визначено: утримання рубежів і позицій, накопичення ресурсів та підготовку резервів, зокрема для бойових дій на нових напрямках, а також посилення протиракетної і протиповітряної оборони¹⁸⁹.

Обстановка навколо України

Співробітництво у межах НАТО демонструвало солідарність і надавало змогу державам-членам вирішувати нагальні завдання у сфері колективної безпеки. Зокрема, 6 грудня в Норфолку (США) пройшла конференція під гаслом “Кращі сьогодні, найсильніші завтра”, яка зібрала 150 представників НАТО для обговорення механізмів реагування на безпекове середовище яке постійно змінюється. Генеральний директор Міжнародного військового штабу НАТО генерал-лейтенант Януш Адамчак наголосив: “Структурам командування та управління необхідно адаптуватися, щоб забезпечити можливість ведення війни в кількох доменах, менш географічно прив’язаних. Роль Командування НАТО з питань трансформації є ключовою для того, щоб Альянс завжди був на крок попереду”¹⁹⁰.

8 грудня у Кишиневі (Молдова) відбулася конференція з питань розвитку партнерства НАТО у мінливому середовищі безпеки. Заступник Генерального секретаря НАТО Мірча Джоане відмітив, що: “Одним із уроків героїчного спротиву України російському вторгненню є те, що допомога нашим партнерам змінює ситуацію. І що треба робити більше задля підтримки інших партнерів, які зазнають російського тиску”¹⁹¹.

¹⁸⁹ Інтерв'ю з керівником ЗС України генералом Валерієм Залужним // www.economist.com. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://www.economist.com/zaluzhny-transcript>

¹⁹⁰ Як мить ока, виклики завтрашнього дня // www.nato.int. – 2022, 6 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ky59fzh7>

¹⁹¹ Заступник Генерального секретаря НАТО Молдови: “Наше партнерство допомагає надати вам більше безпеки і допомагає бути більше захищеними” // www.nato.int. – 2022, 8 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/y38yad27>



12 грудня делегація Військового комітету НАТО з робочим візитом відвідала Агентство зв'язку та інформації НАТО (NCI Agency) у Гаазі (Нідерланди), де відбулися брифінги з основних проєктів агентства та викликів сьогодення. NCI сприяє реалізації ключових військових стратегій НАТО (Концепції стримування і оборони євроатлантичного регіону та Концепції НАТО Warfighting Capstone), захищає мережі Альянсу, надає технології для повітряного командування та захисту від балістичних ракет, а також допомагає досліджувати передові технології¹⁹².

14 грудня на засіданні Північноатлантичної ради члени НАТО узгодили бюджет на 2023 рік, який зріс на чверть у порівнянні з попереднім роком. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, підтримуючи рішення ради, наголосив: “Ми повинні сьогодні інвестувати більше і краще в НАТО. Лише Північна Америка і Європа, діючи разом в потужній НАТО, можуть підтримувати безпеку одного мільярда наших людей у небезпечному світі”¹⁹³.

Серед інших важливих подій слід відмітити проведення в Таллінні (Естонія) одного з найбільших у світі навчань з кіберзахисту Cyber Coalition 2022¹⁹⁴ (30.11–02.12.2022), в яких взяли участь понад тисячу учасників з 26 держав-членів НАТО та держав-партнерів. У Польщі Верховний представник ЄС із закордонних справ та політики безпеки Жозеп Боррель відвідав центр підготовки українських військовослужбовців, де висловив захоплення ЗС України: “Вони довели, що в реальній боротьбі є однією з найкращих армій світу. Місія ЄС з надання військової допомоги Україні – дуже відчутний доказ та ілюстрація загальної європейської підтримки України: військово, фінансово, економічно і політично”¹⁹⁵.

У грудні 2022 року було досягнуто цілковитої оперативної готовності складом багатонаціональної бойової групи НАТО в Болгарії, яку створено на початку повномасштабного російського вторгнення в Україну. Її чисельний склад становить понад одну тисячу військовослужбовців (Болгарія, Албанія, Греція, Італія, Республіка Північна Македонія, Туреччина, США). Всього у відповідь на агресію РФ проти України НАТО створило 8 таких груп від Балтійського до Чорного морів (Болгарія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Румунія і Словаччина).

¹⁹² Військовий комітет НАТО відвідує Агентство зв'язку та інформації НАТО // www.nato.int. – 2022, 12 грудня. – URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210058.htm

¹⁹³ НАТО приймає на 2023 рік бюджети, які відображають більші амбіції у зв'язку з новою реальністю безпеки – 2022, 14 грудня. – URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_210091.htm?selectedLocale=uk

¹⁹⁴ В Естонії завершилися навчання Cyber Coalition 2022 // act.nato.int. – 2022, 5 грудня. – URL: <https://act.nato.int/articles/exercise-cyber-coalition-2022-concludes-estonia>

¹⁹⁵ Захоплений хоробрістю: Боррель у Польщі зустрівся з військовими ЗСУ // www.ukrinform.ua. – 2022, 2 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/39ewcrek>

Загальна обстановка в Україні

Російські війська у грудні 2022 року продовжували стратегічну наступальну операцію, зосереджуючи основні зусилля на західній частині Луганської (в межах ділянки фронту Сватове – Кремінна) і Донецької (в межах ділянки фронту Бахмут – Соледар) областей, а також нанесені ракетних ударів по критичній інфраструктурі України.



В ході стратегічної наступальної операції противник намагався досягнути наступних цілей:

вийти на адміністративні кордони Луганської та Донецької обл.;

утримати ТОТ Запорізької та Херсонської обл.

Станом на початок грудня 2022 року, противник зосередив в Україні понад 130 БТГр та підрозділи 1, 2 АК. Угрупування противника нараховувало понад 200 тис. військовослужбовців, до 930 танків, близько 2500 ББМ, до 1350 артилерійських систем, до 660 РСЗВ, до 40 ОТРК.

Угрупування Сил оборони України, з метою відбиття збройної агресії рф, позбавлення противника наступального потенціалу та відновлення контролю над ТОТ, продовжувало вести:

оборонну операцію у межах Східної ОЗ силами ОСУВ “Хортиця”;

оборонну операцію у межах Південно-Західної ОЗ силами ОСУВ “Херсон” з постійним нанесенням вогневого ураження противнику по всій лінії фронту;

стабілізаційні дії у межах Північно-Західної ОЗ силами ОСУВ “Північ”.

Сили оборони України проводили успішні наступальні дії, поступово звільняючи ТОТ у Харківській та Луганській обл., на Бахмутському та Авдіївському напрямках здійснювали нарощення угруповань і проводили оборонні операції для недопущення просування противника в глибину території України.

Часткова обстановка (положення, завдання, угруповання військ (сил) сторін на напрямках, способи ведення, напрями зосередження зусиль, результати воєнних дій)

У Східній операційній зоні:

Упродовж грудня 2022 року Східна ОЗ залишалася основним районом ведення бойових дій.

Противник угрупованням військ (до 88 БТГр зі складу 8, 58 А Південного ВО; 1 ТА, 6, 20 А Західного ВО; 2, 41 А, 90 тд Центрального ВО; 5, 29, 35, 68 АК, ТОФ Східного ВО; ПДВ; ПФ, БФ; 3 АК; а також частини 1, 2 АК та ТрВ) вів активні бойові дії по рубежу Нескучне, Новодонецьке, Новомайорське, Павлівка, Микільське, Володимирівка, Солодке, Степне, Славне, Олександрівка, Старомихайлівка, Піски, Опитне, Спартак, Крута Балка, Василівка, Новоселівка друга, Новоселівка, Широка Балка, Залізна балка, Південне, Шуми, Майорськ,

Зайцеве, Озарянівка, Курдюмівка, Андріївка, Зайцеве, Іванград, Бахмут-Покровське, Покровське, Бахмутське, Соледар, Берестове, Спирне, Верхньокам'янка, Золотарівка, вздовж лівого берегу р. Сіверський Донець, Кременна, Кузьмине, Діброва, Макіївка, Нововодяне, Ковалівка, Райгородка, Джерельне, Куземівка, Ягідне, Орлянка, Першотравневе, Вільшана, Тавільжанка, Богданівське, Миколаївка, Тополі, ДКУ.

Після успішних наступальних операцій ЗС України на Слобожанщині та правобережній Херсонщині, основні зусилля противник зосередив на перехопленні стратегічної ініціативи та виході на адміністративний кордон Луганської та Донецької обл. Основними завданнями були:



- проведення наступальних дій на Бахмутському напрямку;
- відбиття контрударів підрозділів ЗС України;
- стабілізація ділянки фронту Сватово-Кременна;
- утримання ТОТ;
- дезорганізація систем управління військами і зброєю, ППО, розвідки та логістики ЗС України;
- створення багатовещелюваної лінії оборони на ТОТ.

Окупаційні війська наростили чисельний склад свого угруповання, що дозволило активізувати наступальні дії в Донецькому ОР та проводити стримуючі й контрнаступальні дії у Слобожанському ОР. Головні сили ворог спрямував на захоплення Бахмуту, при цьому намагався накопичувати резерви для формування наступального угруповання. З цією метою з РФ та ТОТ АРК переміщувалися колони з особовим складом, переважно мобілізованими і найманцями ПВК, а також ОВТ.

Противник здійснював обстріли позицій Сил оборони України вздовж усієї лінії фронту з танків, мінометів та всього спектру артилерії. Поряд з цим, продовжував обстріли об'єктів критичної інфраструктури прифронтових та прикордонних населених пунктів. Зокрема, по Харкову, Запоріжжю, Миколаєву, Херсону практично щодня здійснювалися удари ракетами С-300.

Сили оборони України у Східній ОЗ упродовж грудня 2022 року продовжували виконувати завдання силами ОСУВ “Хортиця”, до складу якого входили ОУВ “Харків”, ОТУ “Лиман”, “Соледар” та “Донецьк”.

Головні зусилля зосереджувалися на веденні локальних наступальних дій та забезпеченні стійкої оборони на визначених рубежах, формуванні умов для продовження стратегічної наступальної операції зі звільнення ТОТ.

Основними завданнями були:

- стримування наступу противника та недопущення його виходу на адміністративний кордон Донецької обл.;
- проведення наступальних дій на ділянці Сватове – Кременна;

ураження угруповань військ противника, що вклинилися або прорвалися, і відновлення втраченого положення проведенням контрударів (контратак);
дезорганізація системи управління військами і зброєю, ППО, розвідки, РЕБ та логістики противника;
порушення системи матеріально-технічного забезпечення противника у оперативно-тактичній глибині;
відбиття засобів повітряного нападу зс рф.

Тривалий час противник намагався вести наступальні дії в межах Донецького ОР (Бахмутський і Авдіївський напрямки) та покращити тактичне положення у Слобожанському ОР (Куп'янський і Лиманський напрямки). Однак, його просування були незначними і носили локальний характер. На Новопавлівському та Запорізькому напрямках ворог займав позиційну оборону.

Запеклі довготривалі бої на східному фронті демонстрували неспроможність командування зс рф проводити масштабні наступальні операції та досягати намічених стратегічних цілей. Черговим підтвердженням тому став Бахмутський укріпрайон.

Ще у березні 2022 року Бахмут, як важливий транспортний вузол, був одним із напрямків наступу російської армії. З часом ЗС України змусили відступити північне угруповання противника у районі Лиману та Ізюму, а на півдні витіснили окупаційні війська з правобережної Херсонщини. В результаті у ворога залишився один напрямок просування на Слов'янськ та Краматорськ – Бахмутський.

“У військовому плані Бахмут не має стратегічного значення. Але поруч із цим він має значення психологічне. Тому що після низки втрат, які ворог поніс в Херсоні, Херсонській обл., а перед цим була Харківська обл., для нього це буде символічно. Тому він намагається у будь-який спосіб оволодіти цим містом, прорвати оборону і таким чином мотивувати свій особовий склад, підняти рівень його морально-психологічного стану. ... Призначалось уже шість чи сім термінів, коли вони [росіяни] мали оволодіти цим містом, але кожного разу наші воїни своєю героїчною працею зривали плани. І за весь цей час він [противник] просунувся максимум до 5 кілометрів” – так пояснив дії зс рф командувач СВ ЗС України генерал-полковник Олександр Сирський¹⁹⁶.



Нав'язуючи противнику довготривалі бої, відбиваючи його чисельні атаки на відносно невеликих ділянках фронту, вміло використовуючи західне озброєння, зокрема для знищення його логістики у тилових районах, Сили оборони України завдали великих втрат та суттєво виснажили наступальний потенціал ворога. Поряд з цим, вдавалося покращувати

¹⁹⁶ Командувач Сухопутних військ Сирський пояснив, для чого армії РФ Бахмут // radiosvoboda – 2023, 5 грудня.
– URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-syrskiyi-pro-bakhmut/32162300.html>

тактичне положення окремих підрозділів та проводити підготовку до наступальних операцій. Посилення української системи ППО дало змогу ефективно протидіяти авіації противника в районах ведення бойових дій.

У Південно-Західній операційній зоні:

Противник угрупованням військ (до 44 БТГр зі складу 8, 49, 58 А, 22 АК, БВ КФ, ЧФ Південного ВО, 35 А Східного ВО, 41 А Центрального ВО, ПДВ, ПФ, 3 АК, а також підрозділів зі складу з'єднань і частин 1 АК та ТрВ) вів бойові дії по рубежу Покровське, Стара Збур'ївка, Олешки, вздовж р. Дніпро, Василівка, Лугове, Щербакі, Нестерянка, Новоданилівка, Новопокровка, Мирне, Дорожнянка, Марфопіль, Малинівка, Вишневе, Новодарівка, Рівнопіль, Нескучне.

З метою утримання ТОТ Миколаївської, Херсонської та Запорізької обл. ворог виконував наступні завдання:

недопущення просування ЗС України на лівий берег р. Дніпро та виходу на адміністративний кордон з ТОТ АРК;

утримання контролю над акваторіями Азовського та північно-східної частини Чорного морів;

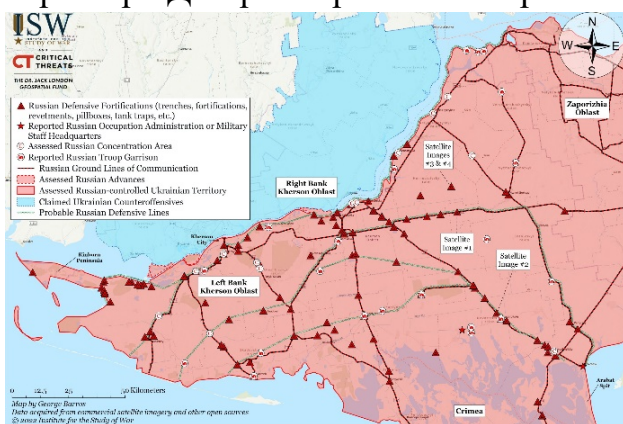
формування резерву для наступу на Запорізькому напрямку;

налагодження безперебійного логістичного забезпечення військ.

Після виведення угруповання на лівий берег р. Дніпро, російське командування організувало перегруповання військ та відновлення боєздатності підрозділів, які зазнали втрат. Поповнення особовим складом здійснювалося переважно завдяки мобілізованим та найманцям ПВК. Частину боєздатних підрозділів було перекинуто на загрозові ділянки фронту.

На кінець грудня 2022 року на ТОТ Херсонської та Запорізької обл. противник завершив створення ешелонованої оборони, пристосованої для ведення тривалих оборонних дій. При цьому особливу увагу приділив розгортанню вздовж берега р. Дніпро мережі спостережних постів, облаштуванню фортифікаційних споруд і загороджень на всій глибині ТОТ, а також мінуванню загрозових ділянок. Вздовж основних транспортних комунікацій встановлювалися бетонні вогневі позиції, на танконебезпечних напрямках – протитанкові надолби¹⁹⁷.

Окупаційна влада Криму також долучилася до зведення інженерних та фортифікаційних укріплень. З метою протидії висадці українських десантів противник перерив окопами і траншеями більшість морських пляжів, а також дообладнав укріпрайони в районі Армянська та Чонгара. Суттєво було посилено оборону військових частин і стратегічних об'єктів на території ТОТ АРК.



¹⁹⁷ Протитанковий надобб. // uk.wikipedia.org. – 2023, 15 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2bcbka29>

Зручна транспортна розв'язка і віддаленість від фронту перетворила Генічеськ та Кирилівку, разом із Маріуполем та Бердянськом, в логістичні хаби угруповання російської армії на півдні. Для компенсування порушеного логістичного трафіку через пошкоджений Кримський міст, були задіяні десантні кораблі чф рф та цивільні пороми. Поряд з цим, ворог активно проводив повітряну розвідку та ПсО, спрямовану на виправдання виходу зс рф із правобережної Херсонщини та введення в оману ЗС України щодо перегруповання військ і підготовки резервів до майбутнього наступу. Майже по всій лінії фронту велися позиційні бої. Ворог продовжував цинічно обстрілювати цивільну інфраструктуру деокупованої Херсонської обл., і особливо місто Херсон, та у такий спосіб намагався убезпечити свої підрозділи та логістику від української далекобійної артилерії. Для посилення ППО на Південно-Бузькому напрямку було розгорнуто додаткові ЗРК “БУК” та С-300.

На більшій частині ТОТ окупанти проводили фільтраційні та режимні заходи. Місцевому населенню стало складніше користуватися альтернативними шляхами евакуації через ТОТ “днр” та АРК. В населених пунктах, особливо поблизу лінії фронту, місцеве населення потерпало від жорсткості військовослужбовців зс рф. Відмічалися чисельні факти мародерства та знущань над людьми.

Сили оборони України у складі ОСУВ “Одеса” (ОУВ “Дунай” та “Дністер”) та “Херсон” (ОУВ “Кривий Ріг”, “Миколаїв”) у межах відновлення контролю над ТОТ та акваторією Чорного моря у визначеній операційній зоні проводили оборонну операцію. У грудні 2022 року основними завданням були:



- зрив спроб противника відновити наступ у напрямку Херсону та Запоріжжя;
- утримання контролю над правим берегом р. Дніпро та північно-західною частиною акваторії Чорного моря;

- дезорганізація системи управління військами і зброєю, ППО, розвідки, РЕБ та логістики противника;

- охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури та об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення, районного у містах рад, сільських, селищних, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення;

- ліквідація наслідків бойових дій та проведення відбудовних робіт на важливих об'єктах життєзабезпечення;

- боротьба з диверсійно-розвідувальними силами противника.

Угруповання Сил оборони України утримувало лінію фронту на визначених рубежах та завдавало вогневого ураження по передовим позиціям окупантів, не даючи їм можливості покращити фортифікаційне обладнання позицій, зокрема на

Кінбурнській косі (Миколаївська обл.). З метою недопущення формування ворогом наступального угруповання пріоритетним завданням для ЗС України було знищення його пунктів управління, місць зосередження особового складу та техніки і логістичних об'єктів. Своєрідною оцінкою цієї роботи став наказ командувача об'єднаного угруповання зс рф в Україні сергія суровікіна про заборону проводити будь-які заходи на залізничному транспорті, насамперед з ОВТ, на відстані ближче ніж 100 км до лінії фронту¹⁹⁸.

За даними Центру національного супротиву, на ТОТ активізувалися Рух опору, який допомагав нищити окупантів, їх техніку та інфраструктуру¹⁹⁹.

У грудні 2022 року активність чф рф в акваторії Чорного моря залишалася низькою, перш за все через загрозу атаки українськими ударними надводними дронами та штормової погоди, що призвела до чисельних зривів з якорів російських протикорабельних мін. На бойове чергування противник виводив в море до чотирьох носіїв крилатих ракет “Калибр”.

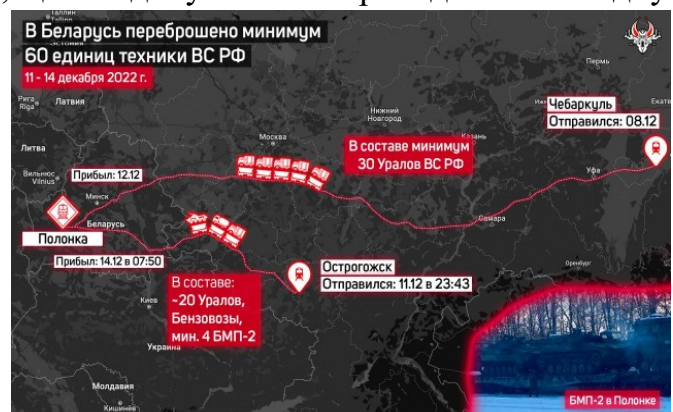
У Північно-Західній операційній зоні:

Противник упродовж грудня 2022 року демонстраційними діями регіонального угруповання військ зс рб та рф намагався скувати значну частину Сил оборони України на кордоні з білоруссю, щоб не допустити її перекидання на східну ділянку фронту.

У межах “чергового” етапу бойового злагодження військ проводилися спільні навчання та перегрупування підрозділів, зокрема із перекиданням з території рф. Російське командування активно використовувало інфраструктуру білорусі для підготовки своїх вузькопрофільних спеціалістів та мобілізованих, а також ремонту ОВТ. Завершено заходи з бойової підготовки та злагодження підрозділів 1-ї ТА зс рф (до 9 тис. військовослужбовців). За аналітикою ГУР МО України не виключалося два варіанти їх застосування: або з території рб, або ротаційне повернення на територію України, можливо, на Харківський напрямок”²⁰⁰.

Для викриття та виснаження української системи ППО у повітря періодично підіймалися російські літаки-носії балістичних ракет “Кинжал” МіГ-31К, дії яких супроводжували літаки далекого радіолокаційного виявлення та управління А-50У.

На Волинському і Поліському напрямках обстановка залишалася контрольованою, ознак формування противником наступальних угруповань не спостерігалось. За словами заступника Міністра оборони України Ганни Маляр: “Вони [росіяни] не збираються зупинятися. Для них важливо будь-якою ціною



¹⁹⁸Брифінг щодо обстановки на фронті російсько-української війни // Військове телебачення – 2022, 1 грудня. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KbdBy7arWuc>

¹⁹⁹ Центр національного супротиву // sprotyv.mod.gov.ua – 2022, 5 січня. – URL: <https://sprotyv.mod.gov.ua/>

²⁰⁰ Повідомлення // gur.gov.ua. – 2022, 1 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3shze56t>

виторгувати час на відновлення втрачених ресурсів і тиснути на нас заради якихось перемовин. ... Згідно з їхньою тактикою, це робиться для розосередження наших сил. Ми бачимо, що білорусь не дуже хоче втягуватись у війну”²⁰¹.

На Сіверському напрямку активність зс рф була невисокою, проводилася повітряна розвідка позицій ЗС України і тилівих районів, майже щодня застосовувалася артилерія і міномети для обстрілів прикордонних територій Чернігівської та Сумської областей.

Угрупування Сил оборони України продовжувало ведення стабілізаційних дій, спрямованих на посилення захищеності державного кордону.



Основними завданнями були:

посилення охорони (прикриття) ділянок державного кордону України та повітряного простору держави;

боротьба з диверсійно-розвідувальними силами противника та незаконними збройними формуваннями;

охорона та оборона важливих об’єктів і комунікацій;

забезпечення умов для надійного функціонування органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування;

ліквідації наслідків бойових дій та проведення відбудовних робіт на важливих об’єктах життєзабезпечення.

На Волинському та Поліському напрямках підрозділи ДПС України і ЗС України забезпечували контроль і прикриття ДКУ, а також виконували завдання із стабілізації обстановки у Волинській, Рівненській, Житомирській та Київській обл.

Командувач Об’єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв щодо ситуації на кордоні з білоруссю заявив: “Ми уважно стежимо за озброєнням, що перекидається з боку росії, та робимо аналіз щодня. Рівень воєнної загрози поступово зростає, але ми також вживаємо адекватних заходів. Крім цього, Генеральним штабом передбачене значне нарощування угруповань у разі істотного зростання сил та засобів з протилежного боку”²⁰².

У повітряному просторі України авіація противника упродовж грудня 2022 року не змогла здобути переваги, а її активність в районах ведення бойових дій суттєво знизилася. За добу виконувалося до 30 польотних завдань, проти кілька сотень у березні. Основна причина – висока загроза ураження з боку української системи ППО, яка нарощувалася завдяки допомозі держав-партнерів НАТО.

Для забезпечення стійкості системи зв’язку у повітряному просторі прикордонних областей рф і ТОТ України противник використовував повітряні пункти управління, літаки-ретранслятори Іл-22. Для контролю надводної і

²⁰¹ Ми повністю поінформовані про те, що відбувається у білорусі // armyinform.com.ua. – 2022, 14 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4jkk8n6u>

²⁰² Командування Об’єднаних Сил ЗС України // facebook. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=831390204600181>

повітряної обстановки у північно-західній частині акваторії Чорного моря залучалися літаки винищувальної та бомбардувальної авіації, а також вертольоти радіолокаційного дозору Ка-31Р. Управління оперативно-тактичною авіацією здійснювалося з літаків ДРЛВ А-50У.

Зважаючи на формування потужної антиросійської коаліції та надання Україні військової допомоги, зс рф конче необхідно було отримати оперативну паузу для поповнення втрат і накопичення резервів для наступальних дій.

У грудні 2022 року противник продовжував завдавати ракетних ударів по критичній інфраструктурі України, реалізуючи стратегію командувача об'єднаного угруповання військ рф в Україні генерала сергія суровікіна.

Метою терористичного бомбардування²⁰³, яке росія “випробувала” у Сирії упродовж 2015–2017 років, було максимально ускладнити управління державою, створити нестерпні умови життя для цивільного населення через руйнування енергетичної системи та логістики, що, в свою чергу, повинно деморалізувати Сили оборони на фронті та зламати волю Українського народу до спротиву. Провідним теоретиком такого бомбардування є італійський генерал ВПС Італії Джуліо Дуче²⁰⁴, який вважав, що повітряна сила здатна кардинально вплинути на хід війни. Центральним елементом його стратегії були цілі, серед яких він визначив п'ять основних типів: промисловість, логістика, зв'язок, уряд та “воля народу”.



Так, упродовж місяця, лише під час чотирьох масованих ракетних атак зс рф випустили по Україні до 236 ракет різних типів, з них 31 грудня – 20²⁰⁵. Пуски ракет здійснювалися над Каспієм і територіями Саратовської та Ростовської обл. рф – із

бомбардувальників Ту-95МС (ракети Х-22, Х-101, Х-555) та з акваторії Чорного моря – з кораблів чф рф (ракети “Калибр”) і літаків Ту-22М3 (ракети Х-22), Су-35 (ракети Х-59, Х-31П).

З початку повномасштабного вторгнення рф в Україну внаслідок ракетних ударів зруйновано 12 300 приватних і 1 900 багатоповерхових будинків, 250 об'єктів транспортної інфраструктури, 220 – енергетичної. “97% російських цілей – цивільні. Ми воюємо проти терористичної держави”, повідомив Міністр оборони України Олексій Резніков²⁰⁶.

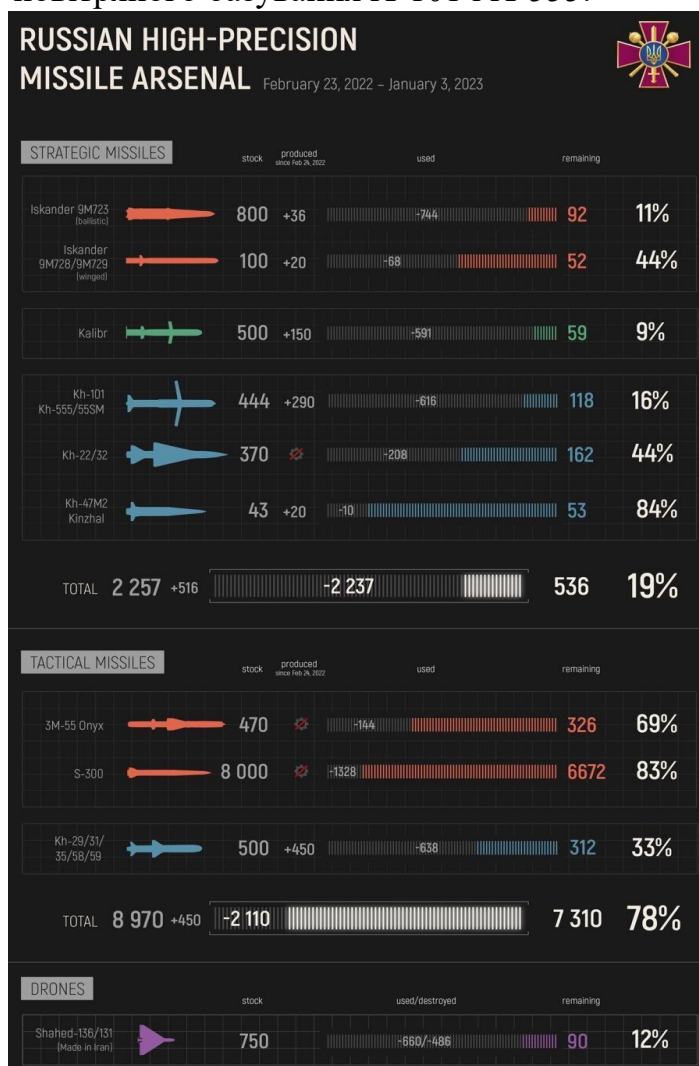
²⁰³ Стратегічне бомбардування // Wikipedia. – 2023, 3 січня. – URL: <https://tinyurl.com/bdfyubd8>

²⁰⁴ Джуліо Дуче // Wikipedia. – 2023, 3 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8d89r8>

²⁰⁵ Ракетні обстріли: // www.slovoidilo.ua. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yszubhhf>

²⁰⁶ Oleksii Reznikov. Minister of Defence of Ukraine / Офіційна сторінка Міністра оборони України // Twitter . – 2022, 28 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/5cz3e5ac>

За статистикою МО України²⁰⁷, до лютого 2022 року, рф мала 900 балістичних ракет “Искандер”, 500 крилатих ракет морського базування “Калибр”, 444 ракети повітряного базування Х-101 і Х-555.



На кінець 2022 року в арсеналах зс рф залишилося 144 ракети “Искандер”, 118 ракет Х-101/Х-555 та 59 ракет “Калибр”. Кількість стратегічних високоточних ракет зменшилася до 9%, і становила 536 од. Запаси тактичного озброєння складали 7310 ракет (типу 3М-55 “Онікс”, С-300, Х-29/31/35/58/59), БПЛА типу Shahed – майже 90 од. Багато застарілих типів ракет було модернізовано, а нові створювалися на сучасній елементній базі.

Для прикладу, у крилатій ракеті типу Х-47м “Кинжал” понад 130 іноземних комплектуючих, переважно – електроніка.

В умовах запроваджених міжнародних санкцій проти рф, її ВПК намагався виробляти певну номенклатуру ракет, переважно Х-101, “Калибр”, Х-59, Р-500. Дефіцит мікроелектроніки призвів

до виробництва високоточних ракет із значними затримками і невеликими партіями. Як наслідок, деякі їх види потрапляли на фронт одразу з конвеєра, що підтверджували виявлені уламки збитих російських ракет, виготовлених у IV кварталі 2022 року. Противник також мав певні складнощі з ракетами, що перебували на тривалому зберіганні та потребували технічного обслуговування або ремонту. Дефіцит спостерігався і в боєприпасах до РСЗВ, насамперед “Смерч” та “Ураган”, а також в артилерійських снарядах. За інформацією ГУР МО України “Велику кількість вони [росіяни] завезли з білорусі та дуже активно працюють з іншими країнами, щоб знайти запаси”²⁰⁸.

Завдяки професійній роботі української авіації та ППО вдалося збити понад 80% ворожих ракет (191 од.). Для прикриття об’єктів критичної інфраструктури почали застосовувати мобільні групи ППО, ефективність яких складала 75%.

²⁰⁷ Oleksii Reznikov. Minister of Defence of Ukraine / Офіційна сторінка Міністра оборони України // Twitter . – 2023, 6 січня. – URL: twitter.com/oleksiireznikov/status/1611449870040109058

²⁰⁸ Головне управління розвідки МО України. // Офіційний Telegram-канал ГУР МО України. – 2023, 1 січня. – URL: <https://t.me/s/diukraine?before=1842>

Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Володимир Зеленський після чергової терористичної повітряної атаки 31 грудня зазначив: “Більшість ракет збито нашими силами ППО. І це врятовані життя. Якби не ППО, рівень втрат був би іншим. Значно більшим. І це черговий доказ для світу, що підтримку України треба збільшувати. ... IRIS-T, Crotale, NASAMS, Hawk, “Перун”,



Mistral тощо. Наступного року будуть Patriot. Багато зробили С-300, які ми також отримали. Кожна з цих систем – це протидія терору, це те, що доводить силу нормальних людей і безплідність терористів. Зброя проти терору – це засіб миру”²⁰⁹.

ЗС України продовжували руйнувати міф про російську “високоточну та надійну” зброю, боєприпаси і військову техніку, про що свідчила статистика втрат противника. З лютого 2022 року зс рф втратили 283 літаків, 269 гелікоптерів та майже 1800 БПЛА оперативно-тактичного рівня²¹⁰.

Також 5 грудня відбулися події, які засвідчили спроможність наносити повітряні удари по об’єктам у глибокому тилу ворога (до 600 км від кордону з Україною). Вперше було завдано удари безпілотними засобами по авіабазам ПКС зс рф та бойовим засобам авіаційної компоненти ядерної тріади рф²¹¹.

На аеродромі “Енгельс-2” (Саратовська обл.) вдалося пошкодити два бомбардувальники Ту-95МС, на аеродромі “Дягилево” (Рязанська обл.) – один Ту-22МЗ. Легкі ударні БПЛА не змоги завдати значних руйнувань, але



продемонстрували таку можливість для більш потужних засобів, що стоять на озброєнні армій держав-членів НАТО або розробляються, зокрема вітчизняними компаніями. Виведення з ладу навіть незначної кількості ракетоносіїв є суттєвим негативним чинником для повітряного компоненту стратегічних ядерних сил та ударного потенціалу рф, який складно

усунути через втрату промислової бази з виробництва та капітального ремонту літаків такого типу.

Станом на початок грудня 2022 року росія мала до 175 бомбардувальників (Ту-22МЗ, Ту-95МС, Ту-160М), з них у робочому стані – від 30 до 50 літаків.

Удари по російським авіабазам змусили ворога розміщувати свою авіацію на

²⁰⁹ Держава-терорист не матиме прощення. // Офіційний сайт Президент України Володимира Зеленського. – 2022, 31 грудня. – URL:<https://tinyurl.com/mpjtvwp2>

²¹⁰ Зведення Генерального штабу ЗС України. // Офіційна сторінка Генерального штабу ЗС України. – 2023, 1 січня. – URL:<https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/>

²¹¹ Стратегическое ядерное вооружение России // Russianforces.org. – 2022, 30 грудня. – URL:<https://russianforces.org/rus/current/>

допоміжних аеродромах подалі від лінії фронту, а стратегічні бомбардувальники – у віддалених тилівих районах країни, які призначені для тимчасового базування і не мають необхідної інфраструктури. Збільшення дальності виходу літаків на рубежі пусків ракет і бомбометання ускладнило формування бойових порядків та управління діями авіації, призвело до перенавантаження льотно-технічного складу, зменшення ресурсу авіаційної техніки, додаткових витрат пального тощо. Поряд з цим, повідомлення у ЗМІ про прольоти невідомих БПЛА на сотні кілометрів вглиб території рф та вибухи на нафтобазах, військових складах, аеродромах та інших об'єктах критичної інфраструктури засвідчили про недоліки російської системи ППО, яка до 2022 року позиціонувалася як “найкраща у світі”. А це – радіотехнічні засоби виявлення і супроводження повітряних цілей та придушення систем управління БПЛА, ЗРК різного призначення, зокрема: “Стріла-10”, “Оса”, “Тор”, “Бук-М1/М2”, “Панцир”, С-300/400, а також винищувальна авіація.

Американський військовий експерт Майк Лайонс вважав, що напад на авіабазу в Курську на другий день після атаки на аеродроми у Саратовській обл. та Рязані, свідчить про те, що Україна надіслала сигнал, що вона має всі можливості для таких атак. Російські сили ППО виявилися значно слабшими, ніж американські військові вважали раніше, у часи “холодної війни”²¹².

Утримання стратегічної ініціативи ЗС України та ведення наступальних дій лише на декілька вузьких ділянках на східному фронті стало відображенням однієї із ключових проблем зс рф у російсько-українській війні – браку живої сили пропорційно масштабам театру воєнних дій. Опосередковано це визнав президент рф володимир путін у своєму вересневому зверненні про оголошення **часткової мобілізації**, говорячи, що лінія фронту розтягнулася більш ніж на одну тисячу кілометрів²¹³. Мобілізація 300 тисяч осіб, а також залучення до бойових дій найманців ПВК, не вирішило дану проблему. У грудні 2022 року указу президента рф про завершення часткової мобілізації так і не з'явилося. Тому одночасно з осіннім призовом продовжувалися мобілізаційні заходи. Основним стимулом для багатьох резервістів залишалося грошове забезпечення та соціальні пільги. Зокрема, для військових, зокрема мобілізованих, членів їхніх сімей та військових пенсіонерів, уряд рф запровадив пільгове автокредитування. Мобілізовані і добровольці отримали право на зберігання особистої зброї у підрозділах Росгвардії та органах внутрішніх справ²¹⁴. В окремих регіонах рф сім'ям мобілізованих із місцевих бюджетів виплачували грошову допомогу.



²¹² Пройти через російські ППО нечувано для нас // Голос Америки. – 2022, 6 грудня. – URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/experty-proimovirni-ataky-ukrajinskikh-bezpilotnytiv/6864784.html>

²¹³ Путин объявил о частичной мобилизации в России / RTVI // Youtube. – 2022, 21 вересня. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=_7ICK2zNTBE

²¹⁴ Дума освободила мобилизованных от наказания за просроченные разрешения на оружие // ТАСС. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tass.ru/obschestvo/16648895>

Водночас, через величезні втрати в Україні, російським ЗМІ все складніше було пропагувати успішність “СВО”. Тому керівництву рф довелося активізувати “вплив” на пересічних росіян через застосування каральних законів “про несанкціоновані акції”, “про дискредитацію збройних сил”, “про фейки”, а також змін до кримінального кодексу щодо дезертирства, самовільного залишення військової частини, здачі в полон тощо. Зокрема, за відмову від участі у військових діях або невиконання наказу передбачено від 3 до 10 років позбавлення волі.

21 грудня на розширеному засіданні колегії мо рф, за участі президента рф володимира путіна, главою відомства сергієм шойгу було зроблено кілька заяв, які стосувалися мобілізаційної політики. За його словами, мобілізація була необхідна для “стабілізації обстановки, захисту нових територій і проведення наступальних дій. ... Вона стала критерієм зрілості російського суспільства, серйозним випробуванням для країни і збройних сил”. Тому вкрай важливим є збільшення призовного віку росіян з 18 до 21 року та граничного – із 27 до 30 років. “Для гарантованого вирішення завдань забезпечення військової безпеки рф, чисельність збройних сил необхідно довести до 1,5 млн. військовослужбовців, зокрема за контрактом – до 695 тис. осіб”. Також було запропоновано дозволити солдатам-строковикам укладати контракт із першого дня служби. За словами сергія шойгу, підготовку проходили 150 тисяч росіян, призваних в межах часткової мобілізації, решту було направлено в райони бойових дій. Їх втрати не озвучувалися. Значного людського ресурсу потребуватиме розгортання Московського та Ленінградського військових округів, у ПДВ – двох десантно-штурмових дивізій, у берегових військах ВМФ – п’яти дивізій морської піхоти на базі бригад. Поряд з цим було відмічено і недоліки: “Система мобілізаційної підготовки виявилася не повністю адаптованою під нові економічні відносини. Тому з початком часткової мобілізації ми зіткнулися з труднощами щодо повідомлень та призову громадян, що перебувають у запасі”. Покращити цю роботу планується завдяки введенню в дію єдиної автоматизованої системи обліку і контролю військовозобов’язаних²¹⁵.

Разом з тим, як зазначив Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний в інтерв’ю виданню The Economist: “Російська мобілізація спрацювала. Це неправда, що їхні проблеми настільки серйозні, що ці люди не будуть боротися. Вони будуть. Велить їм цар воювати, і вони воюють. Я вивчав історію двох чеченських воєн – це було те саме. Можливо, вони не настільки добре оснащені, але вони все одно становлять для нас проблему. За нашими оцінками, у них є резерв 1,2-1,5 млн осіб... Росіяни готують близько 200 тис. нових військових. Я не сумніваюся, що вони знову спробують захопити Київ”²¹⁶.

Попри те, що високопоставлені чиновники рф неодноразово спростовували заяви про другу хвилю мобілізації, військові експерти, вважали, що вона

²¹⁵ Шойгу пояснив, зачем проводили частичную мобилизацию: новости СВО за 21 декабря // v1.ru. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://v1.ru/text/world/2022/12/21/71916677/>

²¹⁶ Інтерв’ю з керівником ЗС України генералом Валерієм Залужним // Economist.Com. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://www.economist.com/zaluzhny-transcript>

відбудеться, але не виправить недоліки російської армії. Тривалий час рф не вдавалося організувати стратегічне планування, а тому чергові хвилі мобілізації не будуть підкріплені відповідним навчанням персоналу і забезпеченням зброєю²¹⁷.

Висновки

Упродовж грудня 2022 року воєнно-стратегічна обстановка навколо України залишалася контрольованою та характеризувалась збереженням стратегічної ініціативи ЗС України. Переважали локальні бойові дії із мінімальним просуваннями противника та великими його втратами на окремих напрямках (ділянках), а також масовані ракетні удари по критичній інфраструктурі України. Разом з тим, незважаючи на відсутність у рф будь яких здобутків стратегічного та оперативного рівнів, її стратегічні цілі в Україні не змінилися. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг наголосив, що: “Українські війська упродовж кількох місяців вели контрнаступ, але ми також знаємо, що росія провела мобілізацію та поповнила ряди військових, багато хто з мобілізованих зараз проходить навчання. Все це говорить про те, що вони готуються до продовження війни і до можливої спроби нового наступу. ... Росія не має наміру відмовлятися від своєї головної мети – встановлення контролю над Україною”²¹⁸.

У російсько-українській війні кількість солдатів зі стрілецькою зброєю не є вирішальною. Головну роль як в активній обороні, так і в наступі відіграє сучасна важка техніка і високоточне озброєння та БПЛА. Тому відповіддю України на мобілізацію в рф та спроби загострення обстановки на фронті стане військова допомога від партнерів та максимально широке залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України.

У Східній ОЗ продовжувала зберігатися найвища інтенсивність бойових дій. Противник намагався розвинути наступ на Бахмутському напрямку для виходу на адміністративний кордон Донецької обл. Будь яких вагомих успіхів не мав, зміна лінії фронту носила виключно тактичний характер. Проте, ЗС України стійкою обороною і проведенням низки контратак нейтралізували спроби противника розвинути успіх.

У Південно-Західній ОЗ противник активних наступальних дій не проводив, нарощував систему оборони та формував резерви для наступу. Активність кораблів чф рф в акваторії Чорного моря залишалася низькою. Для ЗС України одним із пріоритетних завдань на ТОТ є формування осередків руху опору та набуття ними відповідних спроможностей.

²¹⁷ Оцінка російської наступальної кампанії // www.understandingwar.org. – 2022, 6 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/muzan2p9>

²¹⁸ Столтенберг: РФ і надалі прагне до контролю над Україною // www.dw.com. – 2023, 1 січня. – URL: <https://tinyurl.com/bd7f2usa>

У Північно-Західній ОЗ обстановка залишалася контрольованою. Розгортання регіонального угруповання військ зс рф та рб противник використовував в межах інформаційної операції, щоб скувати на кордоні з білоруссю значну частину Сил оборони України. В свою чергу, ЗС України вживали додаткових заходів для адекватної відповіді в разі можливого наступу ворога на цьому напрямку.

Російське військове керівництво, через великі втрати і небажання закінчувати війну, продовжувало **мобілізацію**. Знадобилося майже три місяці, щоб підготувати деякі з військових частин, у той час як багато не підготовлених та погано забезпечених підрозділів, сформованих з числа мобілізованих, несли суттєві втрати на передовій. В рф стало складніше мобілізувати на війну пересічних громадян, більшість з яких вже не мотивували патріотичні гасла та грошові виплати. Через 10 місяців повномасштабного вторгнення в Україну мобілізація в росії прийняла приховану форму і проводилася під примусом, рівень підготовки і забезпечення резервістів залишався низьким, проте значні обсяги мобілізованого резерву забезпечували часткове відновлення боєздатності з'єднань і військових частин, які понесли значні втрати. Також зосередження значної кількості мобілізованих на полігонах і навчальних центрах росії та білорусі свідчило про формування і підготовку противником резервів для подальших наступальних дій.

У повітряному просторі України авіація противника не спромоглась досягти переваги в повітрі та продовжувала нести втрати. Цьому сприяло формування та нарощування в Україні багато ешелонованої системи ППО завдяки отриманому сучасному західному озброєнню і підготовці спеціалістів ЗРК. Застосування рф масованих ракетних ударів в комплексі із БПЛА-камікадзе по мирним населеним пунктам та об'єктам критичної інфраструктури суттєво не змінило ситуацію на фронті. Система ППО держави-агресора виявилася не готовою до протидії авіаційним засобам, що свідчить про відсутність єдиного радіолокаційного простору та суцільної зони прикриття важливих об'єктів у глибині території росії.

РОЗДІЛ 2. ХІД БОЙОВИХ ДІЙ У ГРУДНІ 2022 РОКУ

2.1. ПІВНІЧНО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Північно-Західній операційній зоні

У грудні 2022 року оперативна обстановка у Північно-Західній операційній зоні* не зазнала суттєвих змін. Бойові дії на Волинському і Поліському напрямках не велися. На території республіки білорусь продовжувалися спільні військові навчання підрозділів зс рб та рф. На Сіверському напрямку, противник продовжував утримувати окремі підрозділи у прикордонних районах Брянської і Курської обл. рф. Ворог задіяв міномети та ствольну артилерію для обстрілів населених пунктів у прикордонних районах Чернігівської та Сумської обл.

Сили оборони України в Північно-Західній операційній зоні продовжували вести стабілізаційні дії у прикордонних районах для забезпечення безпеки цивільного населення, відновлення державного управління й функціонування об'єктів інфраструктури. Визначені підрозділи ЗС України виконували заходи з посилення охорони державного кордону України.

Упродовж грудня 2022 року вздовж лінії державного кордону з росією і білоруссю продовжувалося нарощування обладнання фортифікаційних укріплень, що суттєво покращило стійкість оборони підрозділів Сил оборони України у Північно-Західній операційній зоні. Крім того, підрозділи Сил оборони здійснювали військові навчання у прикордонних районах з метою відпрацювання комплексу заходів з протидії просуванню противника з території рб.

Завдання сторін у Північно-Західній операційній зоні

Аналіз оперативної обстановки свідчить, що російські війська на території рб у грудні 2022 року мали такі завдання:

- нанесення ракетних ударів по території України;
- нарощення інфраструктури своїх військових баз у білорусі;
- забезпечення охорони військових баз і об'єктів військової інфраструктури збройних сил республіки білорусь, наданих зс рб в розпорядження зс рф;
- ведення повітряної розвідки прикордонних регіонів України.

Війська противника в Брянській та Курській обл. рф мали завдання скоувати зосереджені на Сіверському напрямку підрозділи Сил оборони України демонстрацією готовності до наступальних дій.

Завданнями Сил оборони України у Північно-Західній операційній зоні залишались:

- стримування сил противника від вторгнення на територію України;
- нарощування обладнання фортифікаційних укріплень;
- посилення охорони державного кордону;
- ведення стабілізаційних дій у прикордонних районах, участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах.

Склад угруповань військ сторін у Північно-Західній операційній зоні

Російські війська на території республіки білорусь склалися з мотострілецьких частин Західного військового округу, а також частин пкс, військ протиповітряної та протиракетної оборони, підрозділів спеціального призначення і ракетних військ рф. За даними Генерального штабу ЗС України, станом на кінець грудня 2022 року на території рб перебували близько 11 тис. військовослужбовців та понад 400 од. військової техніки зс рф²¹⁹.

За інформацією Центру національного спротиву, наприкінці грудня 2022 року до Гомельської обл. рб прибули найманці ПВК “Ліга”, яка є структурним підрозділом ПВК “Вагнер”. Ця група найманців прибула до рб ще наприкінці вересня з метою підготовки та здійснення провокацій на українсько-білоруському кордоні. У їх розпорядженні перебувала легко броньована техніка і вантажні автомобілі, група була посилена інженерними підрозділами²²⁰.

На Сіверському напрямку, в прикордонних районах Брянської та Курської обл. рф, противник зосередив окремі підрозділи зі складу 1 ТА та 20 А Західного ВО. За інформацією Генерального штабу ЗС України, наприкінці грудня 2022 року на території Брянської й Курської обл. рф перебували близько 11 тис. військовослужбовців зс рф²²¹.

У грудні 2022 року чисельність зс рб складала близько 60 тис. військовослужбовців. За наявними даними, в прикордонних з Україною районах Брестської обл. рб відбувалося формування підрозділів територіальної оборони²²².

На території Північно-Західної операційної зони визначені завдання виконувало Оперативно-стратегічне угруповання військ (ОСУВ) “Північ”, до складу якого входили: ОУВ “Волинь”, УСіЗО м. Київ, ОУВ “Сіверськ”, ОТУ “Суми”.

Характер воєнних дій на операційних напрямках у Північно-Західній операційній зоні

У грудні 2022 року ознак створення наступальних угруповань зс рф у Північно-Західній ОЗ виявлено не було. 3 грудня командувач Об’єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант С. Наєв назвав ситуацію у Північній операційній зоні “контрольованою”²²³. 29 грудня заступник начальника Головного оперативного управління Генерального штабу ЗС України бригадний генерал О. Громов повідомив: “Уздовж державного кордону України з республікою білорусь обстановка залишається контрольованою та стабільною”²²⁴. На Сіверському

²¹⁹ Рощина О. Біля північного кордону України вдвічі менше росіян, ніж ішли на Київ у лютому – Генштаб // Українська правда. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yjwcdzbz5>

²²⁰ Росіяни готують провокації на україно-білоруському кордоні // Центр національного спротиву. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yc39safy>

²²¹ Рощина О. Біля північного кордону України вдвічі менше росіян, ніж ішли на Київ у лютому – Генштаб // Українська правда. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yjwcdzbz5>

²²² Романенко В. Генштаб оцінив ризики наступу з білорусі // Українська правда. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3zcbae4r>

²²³ Петренко Р. Наєв: ворог накопичує сили у білорусі, ми готуємося до реагування // Українська правда. – 2022, 03 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2x397pa5>

²²⁴ Рощина О. Біля північного кордону України вдвічі менше росіян, ніж ішли на Київ у лютому – Генштаб // Українська правда. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yjwcdzbz5>

напрямку обстановка також залишалася контрольованою, противник виявляв лише вогневу активність.

Підрозділи Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ продовжували нарощування обладнання фортифікаційних укріплень вздовж лінії кордону. Споруджувалися протитанкові рови, створювалася система загороджень на можливих напрямках руху військової техніки. Було розгорнуто системи спостереження для моніторингу ситуації на кордоні²²⁵.



Бійці 120-ї бригади Територіальної оборони ЗС України²²⁶

Крім того, підрозділи Сил оборони України здійснювали військові навчання, відпрацьовуючи взаємодію під час переходу до оборони, а також блокування визначених районів для недопущення просування військ агресора. Зокрема, на початку грудня 2022 року в смузі оборони поблизу ділянки державного кордону України з рб відбулося спільне штабне тренування 120-ї бригади Територіальної оборони ЗС України та підпорядкованих військових частин. В ході тренування було відпрацьовано злагоджені дії розвідки, інженерних підрозділів й артилерії, проведено тренування протитанкових підрозділів з практичним застосуванням наявного озброєння, в тому числі іноземного виробництва. При переміщенні підрозділів, відпрацьовувалось розгортання понтонно-мостових переправ, артилерійськими підрозділами проведено тренування з протидії та знищення важкої артилерії противника, а піхотними підрозділами проведена низка навчальних заходів з виявлення, зупинки і знищення колон техніки й живої сили противника²²⁷.

Наприкінці грудня 2022 року Сили оборони України на території Київської області провели навчання на одному з державних об'єктів критичної інфраструктури, відпрацювавши елементи протидії висадці повітряного десанту і ДРГ противника²²⁸.

²²⁵ Романенко В. Прикордонники розповіли про ситуацію на держрубежі з білоруссю // Українська правда. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4haj7dxj>

²²⁶ Романенко В. ЗСУ провели штабне тренування біля кордону з білоруссю // Українська правда. – 2022, 06 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5b7dyb7b>

²²⁷ На вимогу командувача угруповання Сил і засобів оборони м. Києва проведено спільне штабне тренування 120 бригади територіальної оборони ЗСУ з підпорядкованими військовими частинами / Збройні Сили України // Facebook. – 2022, 06 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2s3fwur2>

²²⁸ Командувач Об'єднаних Сил Збройних Сил України генерал-лейтенант Сергій Наєв перевіряв готовність підрозділів, які боронять північні рубежі нашої держави, до відбиття можливого нападу агресора / Міністерство оборони України // Telegram. – 2022, 24 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2mb8kr65>

В ході спільних навчань частин ЗС України, прикордонних та правоохоронних формувань у Північно-Західній операційній зоні в грудні 2022 року було відпрацьовано комплекс заходів з протидії просуванню противника, перевірені й вдосконалені практичні навички, вміння та злагодженість дій військовослужбовців під час виконання своїх функціональних обов'язків у складі структурних підрозділів.

Підвищенню рівня боєздатності Сил оборони України у Північно-Західній операційній зоні сприяли й перевірки підрозділів. У грудні 2022 року група офіцерів та генералів на чолі з командувачем Об'єднаних Сил ЗСУ генерал-лейтенантом С. Наєвим здійснила перевірку частин протиповітряної оборони, які захищали небо над об'єктами критичної інфраструктури Києва та Київської обл.²²⁹



Мобільна група ППО на Київщині²³⁰

У грудні 2022 року об'єкти цивільної й військової інфраструктури на території Північно-Західної операційної зони зазнали вогневого ураження внаслідок ракетних та авіаційних ударів з боку противника, а також використання ворогом БпЛА. Зокрема, 7 грудня від ракетних ударів й БпЛА противника постраждали житлові будинки та інші цивільні об'єкти міста Коростень Житомирської обл.²³¹ 16 грудня одна ворожа ракета була збита силами і засобами ППО над Житомирщиною, але інша влучила по території Коростенської громади²³². Унаслідок масованого ракетного обстрілу 31 грудня зазнав ушкоджень Київ, що супроводжувалися людськими жертвами в столиці України.

²²⁹ Який склад можуть мати мобільні групи ППО, що прикривають важливі об'єкти на Київщині // Defense Express. – 2022, 02 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mttk8ps6>

²³⁰ Який склад можуть мати мобільні групи ППО, що прикривають важливі об'єкти на Київщині // Defense Express. – 2022, 02 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mttk8ps6>

²³¹ Росія обстріляла Житомирщину, Запоріжжя та Курахове на Донеччині // Суспільне. Новини. – 2022, 07 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2mp94xjw>

²³² В Коростенській громаді є влучання російської ракети, електропостачання відключене // Житомир.info. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3zzdpfh9>

Війська рф продовжували здійснювати підготовку на полігонах республіки білорусь. На початку грудня 2022 року було зафіксовано збільшення кількості російських військовослужбовців у Гомелі й Мозирі²³³. При цьому, російська сторона значно розширила контроль над військовими аеродромами рб. Зокрема, відбувалися додаткові інженерно-будівельні заходи з обладнання аеродромів Мачулищі, Барановичі, Лунинець та прилеглої інфраструктури²³⁴.

Визначені підрозділи зс рб продовжували виконувати завдання у прикордонних з Україною районах. У грудні 2022 року здійснювалася перевірка бойової готовості зс рб, в ході якої перевірялися мобілізаційна та бойова готовність військових частин, а також вживалися заходи з підвищення злагодженості органів військового управління²³⁵. 13 грудня, у межах цих заходів, одній з військових частин було поставлено завдання прикрити і взяти під охорону об'єкт на кордоні з Україною. За словами представника ради національної безпеки рб, при цьому планувалося здійснити “марш на великі відстані, незнайомі ділянки місцевості, на яких буде виконуватися завдання щодо взяття під охорону різних об'єктів, зайняття вогневих рубежів, виконання вогневих завдань, тактичних завдань”²³⁶. Однак, як заявив 19 грудня речник ДПСУ А. Демченко, навіть під час проведення білоруською стороною цих заходів, у прикордонних районах білорусі не було зафіксовано збільшення особового складу та військової техніки зс рб²³⁷.

Незважаючи на військову активність зс рф і рб на території білорусі, ознак створення противником наступального угруповання на Волинському і Поліському напрямках упродовж грудня 2022 року не було зафіксовано. 13 грудня Державна прикордонна служба України заявила про відсутність на державному кордоні з білоруссю підрозділів, здатних здійснити вторгнення²³⁸. 15 грудня бригадний генерал О. Громов повідомив, що “імовірність проведення ворогом наступальної операції з території республіки білорусь залишається низькою”²³⁹. За оцінкою голови ДПС України С. Дейнеко від 28 грудня 2022 року, угруповання зс рф на території рб “неспроможне виконати завдання щодо повторного наступу на територію нашої держави”²⁴⁰. Експерти з білоруської моніторингової групи також

²³³ Роштіна О. У трьох містах білорусі побільшало російських мобілізованих // Українська правда. – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/m24cb22p>

²³⁴ Роштіна О. Біля північного кордону України вдвічі менше росіян, ніж ішли на Київ у лютому – Генштаб // Українська правда. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yjwcdzbz5>

²³⁵ Погорілов С. В білорусі перевіряють бойову готовність збройних сил // Українська правда. – 2022, 06 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5peewese>

²³⁶ Мазуренко А. Білоруси під час перевірки армії планують “взяти під охорону” об'єкт на кордоні з Україною // Українська правда. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4vphp4e8>

²³⁷ Романенко В. Прикордонники розповіли про ситуацію на держрубежі з білоруссю // Українська правда. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4haj7dxj>

²³⁸ Лозовенко А. Своїми військовими “перевірками” білорусь нагнітає ситуацію – ДПСУ // Українська правда. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ycy832mk>

²³⁹ Романенко В. Генштаб оцінив ризики наступу з білорусі // Українська правда. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3zcbae4r>

²⁴⁰ Кізілов Є. Прикордонники повідомили, скільки російських військ в білорусі // Українська правда. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/46zskw2z>. Див. також: Романенко В. Прикордонники поки не фіксують наступального угруповання в білорусі // Українська правда. – 2022, 27 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2mx6pdx5>

визнали, що зосередженої в прикордонних районах рб військової техніки недостатньо для будь-яких наступальних дій²⁴¹.

На Сіверському напрямку підрозділи зс рф в грудні 2022 року продовжували посилювати охорону російсько-українського кордону в межах Брянської та Курської обл. рф. Противник продовжував вести обстріл території Сумської та Чернігівської обл. з різних видів озброєння – стрілецької зброї, гранатометів, мінометів, ракетної й ствольної артилерії, БпЛА. Зокрема, на Чернігівщині вогневого ураження зазнали 21 населених пункти (в т.ч. центр міської громади Семенівка), на Сумщині – 45 (в т.ч. Білопіль, Ворожба, Краснопілля та ін.).

Найбільш високою залишалася інтенсивність обстрілів території Сумської обл. Найбільша кількість вогневих нальотів по Сумщині припала на 24 грудня (87 нальотів), 30 грудня (139 нальотів), 31 грудня (110 нальотів)²⁴². Внаслідок ворожих обстрілів, ушкоджень зазнали лінії електропередач та об'єкти цивільної інфраструктури.

Окрім вогневої активності, противник на Сіверському напрямку намагався здійснювати заходи розвідувально-диверсійного характеру. 20 грудня на Сумщині прикордонники знешкодили розвідувальний БпЛА противника²⁴³. 22 грудня підрозділи територіальної оборони Сумської обл. знищили російську ДРГ, яка намагалась перетнути державний кордон²⁴⁴.

Оперативна обстановка у Південно-Західній операційній зоні в грудні 2022 року залишалась контрольованою. Відзначивши зростання військової активності зс рф у прикордонних районах росії та білорусі, командувач Об'єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант С. Наєв наголосив, що військовим керівництвом нашої держави “передбачене нарощування угруповань у разі істотного зростання сил з протилежного боку”²⁴⁵.

Результати

У грудні 2022 року бойові дії на Волинському й Поліському напрямках не велися. Противник завдав ракетних ударів по об'єктах військової та цивільної інфраструктури України, в т.ч. розташованих в зоні відповідальності ОК “Північ”, здійснював заходи з формування резервів військ, підготовки особового складу на полігонах рб й нарощення інфраструктури своїх військових баз на території республіки білорусь.

²⁴¹ Мазуренко А. У білорусі рф перекидає війська і техніку до кордону з Україною // Українська правда. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/39vhkuux>

²⁴² Сумщина: ситуація на прикордонні станом на 21:30 24 грудня 2022 / Живицький Дмитро // Telegram. – 2022, 24 грудня. – URL: <https://t.me/Zhyvytskyy/6876>; Сумщина: ситуація на прикордонні станом на 21:30 30 грудня 2022 / Живицький Дмитро // Telegram. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://t.me/Zhyvytskyy/6986>; Сумщина: ситуація на прикордонні станом на 22:45 31 грудня 2022 / Живицький Дмитро // Telegram. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://t.me/Zhyvytskyy/7004>.

²⁴³ На Сумщині прикордонники приземлили ворожий дрон-розвідник // Державна прикордонна служба України. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mrx6sstu>

²⁴⁴ Тероборона Сумщини знищила російську диверсійно-розвідувальну групу / Живицький Дмитро // Telegram. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://t.me/Zhyvytskyy/6816>

²⁴⁵ Лозовенко Т. Тренування літаків рф у білорусі проводять для пошуку цілей в Україні // Українська правда. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4ytfjfp9>

На Сіверському напрямку підрозділи зс рф упродовж грудня 2022 року продовжували здійснювати вогневий вплив на населені пункти уздовж державного кордону України. Однак обстріли з боку противника не змогли завдати суттєвої шкоди позиціям військ Сил оборони України, чи дезорганізувати діяльність об'єктів критичної інфраструктури та органів державного управління у регіоні.

У грудні 2022 року основні напрямки можливого вторгнення у Північно-Західній операційній зоні були прикриті Силами оборони України, які посилили охорону державного кордону України, здійснювали спостереження за пересуванням військ противника на прилеглих до державного кордону України територіях, не допустили дестабілізації обстановки й наростили оборонні спроможності на визначених напрямках.

Висновки

Нанесення з території рб ракетних та авіаційних ударів по об'єктах військової та цивільної інфраструктури України не призвело до критичних наслідків для обороноздатності нашої держави. Водночас, відсутність ознак формування наступального угруповання зс рф на території білорусі, а також Брянської й Курської обл. рф, свідчила про відмову противника від ведення наступальних дій у Північно-Західній операційній зоні в грудні 2022 року. Ймовірно, це було викликано нестачею у зс рф живої сили й військової техніки, здатних виконувати бойові завдання на Волинському, Поліському й Сіверському операційних напрямках.

Стійкість оборони військ Сил оборони на визначених напрямках покращилася внаслідок вдосконалення фортифікаційних укріплень. Проведення військових навчань і тренувань сприяло підвищенню боєздатності та покращенню рівня злагодженості підрозділів. Зростання оборонних спроможностей Сил оборони України у Північно-Західній операційній зоні стало вагомим чинником стримування рб від вступу в війну рф проти України в грудні 2022 року.

2.2. СХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Східній операційній зоні

У грудні 2022 року Східна ОЗ* продовжувала залишатися районом воєнних дій високої інтенсивності. Упродовж місяця противник зосереджував зусилля на встановленні повного контролю над територією Донецької обл., а також на утриманні захоплених районів Луганської, Донецької, Харківської, та Запорізької обл.²⁴⁶ Сили оборони України, відбиваючи наступальні дії зс рф, одночасно вели наступальні дії на північно-східній ділянці фронту Східної ОЗ (Куп'янський і Лиманський операційні напрямки). Протяжність лінії фронту, на якій велися бойові дії в Східній ОЗ, станом на 1 грудня 2022 року складала близько 425 км. При цьому вона поділялася на три ділянки: північну (від українсько-російського державного кордону в Харківській області до н. п. Кременна, 115 км), центральну (від н. п. Кременна до н. п. Павлівка, 165 км) і південно-східну (від н. п. Павлівка до н. п. Кам'янське, 145 км)²⁴⁷.

Оцінюючи перспективу розвитку ситуації на лінії фронту на початку місяця, заступник начальника Головного оперативного управління Генерального штабу ЗС України бригадний генерал О. Громов на брифінгу 1 грудня 2022 року підкреслив, що пріоритетним завданням для зс рф залишалося утримання власних позицій у Донецькій та Луганській обл. і збереження контролю над т. зв. сухопутним коридором до тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим. Вважалося, що ворог зосереджуватиме свої зусилля на веденні наступальних дій на Бахмутському й Авдіївському напрямках, а на Куп'янському, Лиманському, Новопавлівському та Оріхівському вестиме активну оборону на захоплених рубежах²⁴⁸. Отже, передбачалося, що Східна ОЗ залишатиметься районом ведення активних бойових дій. Розвиток подій в грудні 2022 року цілком підтвердив висловлені вище припущення.

Аналізуючи ситуацію на лінії фронту в межах Східної ОЗ польський воєнний аналітик, генерал В. Скшипчак підкреслював, що центральною подією грудня стала битва за Бахмут, який польський експерт назвав “воротами” до центральної і західної частини Донеччини²⁴⁹. При цьому генерал В. Скшипчак відзначив високу інтенсивність боїв за місто, залучення великої кількості сил та засобів, а також зростання рівня втрат з обох боків. Він окреслив ситуацію на лінії фронту від Сватового до Авдіївки, як “коливання фронту”, коли, не володіючи вирішальною

* Загальну характеристику територій, які входять до складу Східної операційної зони (площа, кількість і густота населення, наявність залізниць та автомобільних доріг, географічні зони тощо), див.: Опис воєнних дій за червень 2022 року. С.78 і далі).

²⁴⁶ Кремль прагне перевести конфлікт у тривале збройне протистояння — Генштаб ЗСУ // Армія-inform. — 2022, 15 грудня. — URL: <https://tinyurl.com/4hbsrn6e>

²⁴⁷ Lawrence C. The Russo-Ukrainian War – Day 282 // The Dupuy Institute. — 2022, December 02. — URL: <https://tinyurl.com/mpzrjzdt>

²⁴⁸ Генштаб: пріоритет для військ рф – утримання позицій на сході та сухопутного коридору в Крим // Укрінформ. — 2022, 01 грудня. — URL: <https://tinyurl.com/3969vf4y>

²⁴⁹ Gen. Waldemar Skrzypczak: Czy Rosjanie zaatakują Ukrainę od północy? Trwa bitwa o Bachmut / Układ otwarty // Youtube. — 2022, 16 stycznia. — URL: <https://tinyurl.com/y4azb5dz>

перевагою в силах і засобах, кожна з протиборчих сторін намагалася прорвати лінію фронту в тому чи іншому місці з метою вийти на оперативний простір й заволодіти ініціативою. Проте, через контратаки противника змушена відходити на вихідні позиції²⁵⁰.

Бої на Бахмутському напрямку мали тенденцію до інтенсифікації, зокрема в другій половині грудня, коли росіянам, за словами Командувача Сухопутних військ Збройних сил України генерал-полковника О. Сирського, було поставлено завдання до 26 грудня оволодіти Соледаром і оточити Бахмут: “Нам вдалось зірвати плани ворога. Навіть в умовах переваги противника в силах і засобах, вони не змогли виконати поставлену їхнім командуванням задачу – захопити Соледар та оточити Бахмут до 26 грудня,” – наголосив О. Сирський²⁵¹.

Важливою особливістю боїв за Бахмут у грудні 2022 року стало масове застосування на цьому напрямку штурмовиків ПВК “Вагнер” (до 25 тис. осіб, за оцінками МО України)²⁵² з метою зберегти особовий склад регулярних підрозділів ЗС РФ та провести заходи з підготовки і злагодження нових частин, створених з мобілізованих резервістів. ГУР МО України в грудні 2022 року підготувало звіт про тактику “вагнерівців” у якому, зокрема, відзначалось: “найманці мають наказ штурмувати до останнього, без права залишити поле бою в разі поранення (...) без команди штурмові групи не відходять... Самовільний відхід команди або без поранення карається розстрілом на місці. (...) Штурмова піхота не має права самостійно виносити поранених з поля бою, оскільки її основне завдання – продовжувати штурм до досягнення мети. У разі невдачі штурму відступ також дозволяється тільки вночі”. При цьому надмірно високі втрати серед бойовиків т. зв. ПВК “Вагнер”, за словами розвідників “не має значення для російського суспільства”, оскільки перша хвиля наступаючих штурмовиків, на яких припадало до 80% втрат, складалась з колишніх ув’язнених²⁵³.

Підкреслюючи важливе значення Бахмуту для утримування рубежу оборони в Східній операційній зоні, 20 грудня 2022 року це місто відвідав Президент України Володимир Зеленський. Після зустрічі з військовослужбовцями Сил оборони, він у своєму відеозверненні наголосив: “Повернувся з Донеччини, з нашої Бахмутської фортеці.



Був там сьогодні, щоб підтримати наших бійців, вручити державні нагороди, подякувати їм. Усім нашим героям – тим, хто обороняє там не лише Бахмут, і не

²⁵⁰ Ibidem.

²⁵¹ Нам вдалося зірвати план ворога, – Сирський про ситуацію біля Соледаря і Бахмута // 24 канал. – 2023, 04 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3jszuw8u>

²⁵² Рощина В. “Оркестр” вбивць. Хто воює в ПВК “Вагнер”/ Українська правда, 21 грудня 2022 року. – URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/12/21/7379589/>

²⁵³ Tim Lister, Frederik Pleitgen, and Victoria Butenko. Deadly and disposable: Wagner’s brutal tactics in Ukraine revealed by intelligence report/ CNN, January 26, 2023 – URL: <https://edition.cnn.com/2023/01/23/europe/russia-wagner-tactics-report-ukraine-intl/index.html>

лише наш Донбас, але й усю Україну”²⁵⁴. Отже, слід констатувати, що в грудні н.п. Бахмут з важливого вузла оборони перетворився на “фортецю”, тривале утримання якої набуло символічного значення.

Підбиваючи підсумки місяця боїв, бригадний генерал О. Громов на брифінгу 29 грудня підкреслив, що найбільш складна оперативна обстановка склалася у Східній ОЗ, де противник продовжував намагатися вийти на адміністративні кордони Донецької та Луганської обл. Всього лише за 6 діб (23 – 28 грудня 2022 року) Сили оборони України мали 259 бойових зіткнень на лінії фронту в межах відповідальності ОСУВ “Хортиця”, агресор здійснив понад 4 тис. обстрілів позицій підрозділів ЗС України²⁵⁵. Аналогічну оцінку ситуації на фронті дав Головнокомандувач ЗС України генерал В. Залужний у телефонній розмові з генералом Марком Міллі, Головою об’єднаного комітету начальників штабів США, яка мала місце 3 січня 2023 року.



Головнокомандувач, зокрема, зазначив: “Важкі бої ведуться на рубежі Сватове-Кремінна, а також у напрямку Лисичанська. Найскладнішою ситуація залишається на ділянці Соледар-Бахмут-Майорськ. Там ворог фактично по трупах своїх намагається просуватися вперед, але підрозділи Сил оборони ціною надзусиль стримують ворожий наступ. На Донецькому напрямку нам вдалося утримати позиції навколо Авдіївки та продовжити контрнаступальні дії”²⁵⁶.

Варто також наголосити на тому, що високий рівень інтенсивності бойових дій у Східній операційній зоні спростував прогнози іноземних розвідок щодо “уповільнення” протистояння на лінії фронту в умовах зимового періоду. Наприклад, наприкінці осені 2022 року директорка Національної розвідки США Авріл Гейнс стверджувала, що “розвідка США очікує на зниження темпів бойових дій в Україні в наступні кілька місяців”²⁵⁷. Натомість, активізація наступальних дій противника на північній і центральній ділянках фронту в Східній ОЗ продемонструвала, що росія не вичерпала свого потенціалу в особовому складі, озброєнні та військовій техніці²⁵⁸.

²⁵⁴ Підтримуйте наш нескорений Бахмут і його захисників – звернення Президента України // Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/265892rk>

²⁵⁵ “З 23 грудня у ході ведення операції Сил оборони відбулось 259 бойових зіткнень із противником” // Укрінформ. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3969vf4y>

²⁵⁶ Головнокомандувач ЗС України поспілкувався телефоном із Головою об’єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі / Головнокомандувач ЗС України // Facebook. – 2023, 03 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2bdhp9h6>

²⁵⁷ Якою буде активність на фронті взимку? // BBC NEW Україна. – 2022, 04 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5caunhya>

²⁵⁸ Прищепа Я. Путін продовжує заперечувати право України на існування // Суспільне медіа. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5t2jp65h>

На тлі активних бойових дій на Куп'янському, Лиманському, Бахмутському й Авдіївському напрямках, ситуація на Новопавлівському напрямку у грудні 2022 року характеризувалася позиційним протистоянням, у ході якого обидві протиборчі сторони здійснювали вогневе ураження позицій і тилових районів один одного з допомогою артилерії, ракетних систем та авіації.

Підсумовуючи загальну характеристику оперативної обстановки в Східній ОЗ, у грудні 2022 року слід констатувати, що в її межах, як і в попередні місяці, виділились три ділянки лінії фронту – північна (від українсько-російського кордону до Кремінної), де протиборчі сторони намагались здійснювати наступальні дії для покращення свого тактичного становища й накопичення сил для подальших наступальних дій; центральна (від Кремінної до Мар'їнки), де противник вів активні наступальні дії на позиції Сил оборони України; південна (від Мар'їнки до адміністративної межі Донецької та Запорізької обл.), де обидві протиборчі сторони вели позиційні бої. Характерною особливістю бойових дій у Східній ОЗ в грудні 2022 року було масове застосування противником найманців ПВК “Вагнер” для ведення штурмових дій на Бахмутському операційному напрямку, що дозволило командуванню зс рф “виграти час” для підготовки і злагодження підрозділів, сформованих з мобілізованих у вересні – жовтні 2022 року резервів.

Завдання сторін в Східній операційній зоні

Аналіз дій російських окупаційних військ у Східній ОЗ у грудні 2022 року засвідчив, що перед ними, як і в попередні місяці, стояли такі основні завдання:

вийти і закріпитись на адміністративній межі Донецької обл., оволодівши населеними пунктами північної і західної частини Донеччини (Сіверськ, Соледар Бахмут, Слов'янськ, Краматорськ, Костянтинівка тощо);

не допустити прориву українських військ і стабілізувати північну ділянку фронту західніше від автомобільної дороги Сватове – Кремінна;

витіснити війська оперативно-тактичних угруповань “Лиман”, “Соледар”, “Донецьк” ЗС України за адміністративні межі Донецької та Луганської обл.;

дезорганізувати оборону ЗС України шляхом здійснення постійного вогневого впливу на позиції їхніх підрозділів уздовж всієї лінії фронту;

утримувати раніше окуповані частини Харківської, Луганської та Донецької обл.

Як впливає з характеру воєнних дій, Сили оборони України у Східній ОЗ в грудні 2022 року мали такі основні завдання:

відбиття наступу противника та недопущення ним виходу на адміністративну межу Луганської і Донецької областей;

оволодіти районами н.п. Діброва, Червонопопівка, Макіївка, Нововодяне, Кармазинівка, Новоселівське, Коломийчиха, Крохмальне щоб створити сприятливі умови для розвитку наступу на території Луганської обл.;

утримати свої рубежі і не допустити захоплення противником нових ділянок на Новопавлівському і Запорізькому операційних напрямках;

зірвати створення противником наступальних угруповань, уражаючи місця зосередження його особового складу, військової техніки, пунктів управління й логістичних вузлів.

Склад угруповань військ сторін у Східній операційній зоні

збройні сили російської федерації

Угруповання військ противника, які виконували завдання у Східній ОЗ в грудні 2022 року, включали 82 БТГр і 29 об, окремої понтонної бригади на лінії фронту, а також 12 – 15 БТГр в резерві на території росії. На ТОТ України сили противника були зосереджені у складі таких угруповань військ:

Краматорське: 29 БТГр (зі складу 1 ГТА, 6 ЗВА, 20 ГЗВА, 14 АК, 1 АК “днр”, 2 АК “лнр”); об “БАРС”; окрема понтонна бригада. Утримували лінію фронту 110 км;

Лугансько-Донецьке: 35 БТГр зі складу 1 ГТА, 2, 20 ГЗВА, 8, 41 ЗВА, 11 АК, 68 АК, 1 АК “днр”, 2 АК “лнр”, ПВК “Вагнер”; 14 об зі складу повітряно-десантних військ, морської піхоти, ГРУ. Утримували лінію фронту 100 км;

Південно-Донецьке: 10 БТГр (зі складу 2 ГЗВА, 41 ЗВА); 14 об (зі складу 1 і 2 АК “л/днр”); 8 БТГр зі складу морської піхоти ВМФ. Утримують лінію фронту 70 км.

Сили оборони України

В грудні 2022 року в Східній операційній зоні бойові дії вели з’єднання і частини Оперативно-стратегічного угруповання військ “Хортиця”, до складу якого входили:

ОУВ “Харків” (зона відповідальності Слобожанський напрямок);

ОТУ “Лиман” (зона відповідальності Краматорський напрямок);

ОТУ “Соледар” (зона відповідальності Бахмутський напрямок);

ОТУ “Донецьк” (зона відповідальності Авдіївський і Новопавлівський напрямки).

Характер воєнних дій на операційних напрямках Східної операційної зони

У грудні 2022 року в офіційних повідомлення Генерального штабу ЗС України в межах Східної операційної зони виділялися шість операційних напрямків: Слобожанський (від адміністративної межі Сумської та Харківської обл. до Тополь), Куп’янський (від Тополь до Кармазинівки), Лиманський (від Кармазинівки до Білогорівки), Бахмутський (від Білогорівки до Юр’ївки), Авдіївський (від Юр’ївки до Новомихайлівки), Новопавлівський (від Новомихайлівки до Новосілок).

На всіх зазначених напрямках війська противника здійснювали постійне вогневе ураження позицій Сил оборони України, об’єктів військової та цивільної інфраструктури. Найбільш складною в оперативному плані в грудні 2022 року була ситуація на Бахмутському й Авдіївському напрямках, де в районі Бахмуту, Курдюмівки, Григорівки, Виїмки, Білогорівки, Яковлівки, Кліщіївки, Авдіївки, Опитного, Озарянівки, Соледару та ін. противник, шляхом ведення наступальних і штурмових дій, намагався просунутись вперед і оволодіти ними, і тим самим створити умови для подальшого виходу на адміністративний кордон Донецької обл.

Саме на центральній ділянці фронту в Східній операційній зоні противник регулярно наносив авіаційні та ракетні удари по позиціях Сил оборони України.

Підрозділи Сил оборони України на Бахмутському й Авдіївському, операційних напрямках вживали заходів в межах ведення стратегічної оборонної операції, застосовуючи в окремих випадках тактику обмежених наступальних дій. На Куп'янському й Лиманському операційних напрямках Сили оборони України проводили обмежені наступальні дії з метою покращити власне тактичне становище і вийти на підступи до Сватового та Кременної, взявши під вогневий контроль важливі лінії постачання російських окупаційних військ автодорогою та залізницею Сватове – Кременна. У свою чергу, противник на цих напрямках здійснював власні наступальні дії з метою покращити власне тактичне становище. На Новопавлівському напрямку Сили оборони України проводили оборонну операцію з окремими наступальними діями тактичного рівня.

Воєнні дії на Слобожанському операційному напрямку в грудні 2022 року характеризувалися систематичним вогневим ураженням підрозділів Сил оборони України, військової та цивільної інфраструктури вздовж усього українсько-російського державного кордону (в межах Харківської обл.). Згідно інформаційних повідомлень Генерального штабу ЗС України, у прикордонних районах Белгородської обл. рф, противник продовжував утримувати угруповання своїх військ для проведення демонстраційних дій. Ворог завдавав вогневе ураження з артилерії усіх типів та ударних БПЛА у районах населених пунктів: Амбарне (15 разів), Богданівське (1 раз), Бологівка (2 рази), Бочкове (5 разів), Бударки (5 разів), Варварівка (5 разів), Висока Яруга (4 раз), Ветеринарне (4 рази), Веселе (15 разів), Вовчанськ (1 раз), Вільхуватка (2 рази), Вільча (1 раз), Вовчанські Хутори (1 раз), Волохівка (1 раз), Глибоке (7 разів), Гоптівка (2 рази), Гур'їв (4 рази), Гур'їв Козачок (2 рази), Дворічна (21 раз), Западне (6 разів), Зелене (2 рази), Зибине (3 рази), Козача Лопань (6 разів), Красне (7 разів), Мала Вовча (3 рази), Нескучне (10 разів), Новомлинськ (13 разів), Новоселівське (15 разів), Огірцеве (13 разів), Одноробівка (2 рази), Слобожанське (2 рази), Стариця (19 разів), Стрілеча (18 разів), Строївка (2 рази), Тавільжанка (2 рази), Тернова (7 разів), Тимофіївка (1 раз), Червона Зоря (3 рази), Черняків (5 разів), Чугунівка (9 разів), Фиголівка (2 рази). Слід наголосити, що перераховані населені пункти лежать в десятикілометровій смузі від державного кордону з росією або в десятикілометровій смузі від лінії фронту. Бойові зіткнення на Слобожанському напрямку впродовж грудня не фіксувалися. У відповідь на обстріли українських територій, Сили оборони України (за даними відкритих джерел) здійснювали вогневе ураження об'єктів військової інфраструктури противника, складів боєприпасів і паливно-мастильних матеріалів, військових аеродромів у Белгородській області рф 8, 17, 18, 19, 20, 29, 30 грудня²⁵⁹.

²⁵⁹ “Бавовна” у Белгородській області: місцеві повідомляють про “приліт” // Главком. – 2022, 08 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4xrxb6ze>; В Белгороді потужно "забавовнило". Вікна вилітають у квартирах та машинах // Газета.уа. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4txf2ddk>; У Белгородській області бавовна: подробиці // UA.News. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yck96pk9>; На Белгородщині знову не все за планом: чути вибухи і видно дим // 24 канал. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bdh6sm5y>

Куп'янський і Лиманський операційні напрямки у грудні 2022 року залишалися територією інтенсивних артилерійських обстрілів та активних бойових зіткнень з військами противника. Щоденно в інформаційних зведеннях Генерального штабу ЗС України фігурували населені пункти на території та в околицях яких відбулись місце вогневі ураження з танків та усіх типів ствольної і реактивної артилерії, по яким наносились удари ракетами, БПЛА та армійською авіацією: Берестове, Білогорівка, Вишневе, Дворічна, Дружелюбівка, Кислівка, Котлярівка, Крохмальне, Куп'янськ, Макіївка, М'ясожарівка, Новоселівське, Площанка, Синьківка, Стельмахівка, Табаївка, Торське та ін.

Початок грудня на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках характеризувався локальними наступальними діями обох протиборчих сторін з метою покращити власне тактичне становище й створити передумови для подальших масштабних наступальних дій. Зокрема, 1–2 грудня противник безуспішно намагався атакувати позиції Сил оборони України в напрямку Новоселівського і Стельмахівки (14-15 км на північний захід від Сватового) та Білогорівки (на стику адміністративної межі Луганської і Донецької обл.). У той же час, Сили оборони України вели наступальні дії в напрямку Червонопопівки та в лісовому масиві неподалік Діброви, маючи намір блокувати Кременну з півночі й півдня відповідно²⁶⁰. 4–5 грудня підрозділам Сил Оборони України вдалося оволодіти Кислівкою на Харківщині, відтіснивши підрозділи противника на північ від автомобільної дороги Куп'янськ – Сватове²⁶¹. Упродовж наступних чотирьох днів обстановка на ділянці фронту від українсько-російського державного кордону до Білогорівки не зазнала суттєвих змін, за винятком постійного нарощування противником оборонних інженерних укріплень на лінії Сватове – Кременна, створення ним резервної лінії оборони в районі Старобільська і передислокації на Куп'янський та Лиманський операційні напрямки найбільш боєздатних підрозділів повітряно-десантних військ РФ²⁶². Протидіючи нарощуванню противником кількості особового складу й озброєння і військової техніки, Сили оборони України 9–10 грудня застосували на Куп'янському та Лиманському напрямках тактику знищення живої сили й ушкодження логістики противника шляхом нанесення вогневих уражень високоточною зброєю, а також з використанням високомобільних диверсійно-розвідувальних груп, які оперували в тилі російських військ²⁶³.

²⁶⁰ Bailey R., Mappes G., Klepachuk Y., Stepanenko K., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 01 // Institute for the Study of War. – 2022, December 01. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Bailey R., Stepanenko K., Mappes G., Klepachuk Y., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 02 // Institute for the Study of War. – 2022, December 02. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>;

²⁶¹ Howard A., Stepanenko K., Hird K., Mappes G., Williams M., Klepachuk Y., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 05 // Institute for the Study of War. – 2022, December 05. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>;

²⁶² Ibid; Stepanenko K., Barros G., Mappes G., Bailey R., Klepachuk Y., Williams M., W.F. Kagan Russian Offensive Campaign Assessment, December 08 // Institute for the Study of War. – 2022, December 08. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Hird K., Stepanenko K., Bailey R., Mappes G., Philipson L., Klepachuk Y., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 09 // Institute for the Study of War. – 2022, December 09. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>;

²⁶³ Ibidem; Hird K., Bailey R., Howard A., Stepanenko K., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 10 // Institute for the Study of War. – 2022, December 10. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

11–16 грудня противник зробив чергову спробу покращити власне тактичне становище і відновити втрачені позиції в околицях Новоселівського, Стельмахівки, Андріївки, Площанки, Червонопопівки, Житлівки²⁶⁴, Новоєгорівки, Макіївки, Білогорівки²⁶⁵. Однак всі його спроби просунутись вперед були зупинені підрозділами військ ЗС України, які, в свою чергу, 13 грудня оволоділи Табаївкою, закріпивши свій контроль над черговою ділянкою автомобільної дороги Куп'янськ – Сватове.

14–19 грудня відзначалася активізація боїв навколо Кременної, де українські підрозділи проводили обмежені наступальні дії з метою виявити місця розташування позицій противника. Остерігаючись масштабного наступу військ Сил оборони України, противник оперативно збільшив кількість особового складу на позиціях на підступах до Кременної завдяки мобілізованим резервістам. Передислокація значної кількості військовослужбовців, у свою чергу, дозволила підрозділам ЗС України виявити й уразити низку місць зосередження російських військ у Луганській обл. ракетами системи HIMARS²⁶⁶. 20 грудня повідомлялося, що після запеклих боїв підрозділам ЗС України вдалося дещо просунутись від Діброви в бік Кременної²⁶⁷.

Упродовж 21–22 грудня спостерігалась картина певної дзеркальної активності – російські сили безуспішно намагалися вести наступальні дії на Куп'янському операційному напрямку з метою повернути собі втрачені раніше позиції, а Сили оборони України, проводили локальні наступальні дії на південний і на північний захід від н.п. Кременна на Лиманському операційному напрямку з метою зайняти вигідні позиції для подальшого оперативного оточення російського угруповання в Кременній²⁶⁸. 23–27 грудня Сили оборони України зуміли не лише зупинити атаки зс рф на Куп'янському напрямку, але й вмілими діями звільнити три населені пункти в Харківській обл.: Дворічну, Новомлинськ і Тавільжанку (очистивши від окупаційних військ 46 км²)²⁶⁹.

²⁶⁴ Ibidem. Hird K., Stepanenko K., Mappes G., Philipson L., Barros G., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 12 // Institute for the Study of War. – 2022, December 12. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Stepanenko K., Barros G., Bailey R., Philipson L., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 16 // Institute for the Study of War. – 2022, December 16. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁶⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 13.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

²⁶⁶ Stepanenko K., Hird K., Barros G., Bailey R., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 14 // Institute for the Study of War. – 2022, December 14. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Hird K., Barros G., Bailey R., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 15 // Institute for the Study of War. – 2022, December 15. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Bailey R., Hird K., Mappes G., Stepanenko K., Philipson L., Klepachuk Y., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 17 // Institute for the Study of War. – 2022, December 17. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Hird K., Stepanenko K., Mappes G., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 19 // Institute for the Study of War. – 2022, December 19. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁶⁷ Телеграмканал Голови Луганської ОДА С. Гайдая // Telegram. – 2022, 20 грудня. – URL: https://t.me/serhiy_hayday/8959

²⁶⁸ Stepanenko K., Bailey R., Barros G., Williams M., Philipson L., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 22 // Institute for the Study of War. – 2022, December 22. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁶⁹ Ibidem. Bailey R., Stepanenko K., Barros G., Williams M., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 27 // Institute for the Study of War. – 2022, December 27. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

Останні дні грудня 2022 року були позначені позиційними боями вздовж лінії фронту в Харківській та Луганській обл. і нанесенням Силами оборони України чергових влучних ударів з допомогою ракетних систем HIMARS по місцях зосередження військ противника на Луганщині²⁷⁰.

Найскладнішою в грудні 2022 року залишалася ситуація на Бахмутському й Авдіївському операційних напрямках, де противник здійснював інтенсивне вогневе ураження позицій Сил оборони України, об'єктів військової та цивільної інфраструктури, вів наступальні дії на ділянці лінії фронту від Спільного на півночі до Мар'їнки на півдні. Населені пункти Спільне, Яковлівка, Соледар, Підгородне, Бахмутівка, Бахмутське, Нью-Йорк, Новобахмутка, Бахмут, Кліщіївка, Андріївка, Озарянівка, Курдюмівка, Олександропіль, Кам'янка, Опитне, Авдіївка, Невельське, Водяне, Мар'їнка упродовж всього грудня залишалися районами найбільшого зосередження наступальних зусиль противника.

Генеральний штаб ЗС України щоденно повідомляв про бойові зіткнення в околицях 5-10 населених пунктів на кожному операційному напрямку. Противник наполегливо проводив наступальні дії на позиції ЗС України з метою оволодіти укріпленими районами в районі населених пунктів Соледар, Бахмут, Авдіївка, Мар'їнка. Характерним для першої половини грудня були повідомлення ГШ ЗС України на кшталт: “На Авдіївському та Бахмутському напрямках противник продовжує вести наступальні дії. (...) Підрозділи Сил оборони України відбили атаки російських загартників в районах населених пунктів (...) Соледар, Опитне, Невельське, Красногорівка і Мар'їнка на Донеччині”²⁷¹. Ситуація в цьому районі була критично напруженою, а ЗС України, за словами Головнокомандувача, докладали “всіх зусиль для стабілізації ситуації на сході”²⁷², що дозволило стримати натиск противника й не дозволити йому витіснити підрозділи ЗС України з ключових вузлів оборони. Незважаючи на це, до 14 грудня противнику (насамперед, силами ПВК “Вагнер”) вдалось вийти до східних околиць Соледара й Бахмута²⁷³.

У другій половині грудня наступальна активність противника найбільш виразно зосередилася на вузькій ділянці фронту від Яковлівки до Дружби (близько 40 км), де основну роль у наступальних і штурмових діях, як і раніше відігравали “вагнерівці”. На вказаній ділянці фронту війська противника під час наступів і штурмів позицій підрозділів Сил оборони України застосували тактику т. зв. російської “трислойки”, яка характеризується наступними ознаками: “Спочатку на рубіж висувається перша група, як правило до 8 осіб. Вся група максимально завантажена БК, в кожного вогнемёт “Шмель”. Їхня задача дійти

²⁷⁰ Ibidem. Bailey R., Hird K., Williams M., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 31 // Institute for the Study of War. – 2022, December 31. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁷¹ Оперативна інформація станом на 06.00 03.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2022, 03 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

²⁷² Головнокомандувач ЗС України поспілкувався телефоном із Верховним головнокомандувачем Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі та командувачем ЗС США в Європі генералом Крістофером Каволі / Головнокомандувач ЗС України // Facebook. – 2022, 14 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2bdhp9h6>

²⁷³ Stepanenko K., Hird K., Barros G., Bailey R., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 14 // Institute for the Study of War. – 2022, December 14. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

до точки та закріпитися. Вони майже смертники. Їхній БК в разі невдачі призначений для наступних груп. Група максимально зближується з українцями та максимально швидко закопується. На дереві залишають білу ганчірку або інший знак, щоб наступна група орієнтувалась у випадку загибелі попередників і знайшла, де вже викопані укриття і де є зброя з БК. Під час вогневого контакту “вагнерівці” виявляють українські вогневі позиції та передають їх своїй артилерії. Як правило, в них працюють 120 мм та 82 мм міномети. До 10 мінометів одночасно починає подавлювати виявлену українську позицію. Артилерійська підготовка може тривати кілька годин поспіль. За цей час за 500 метрів від першої групи зосереджується друга група. Вона має легше екіпірування. І під прикриттям артилерії ця група починає штурм української позиції. Якщо другій групі не вдається взяти позицію, за нею йде третя і навіть четверта. Тобто, чотири хвили по вісім людей на одну українську позицію. В одній з груп є оператор БпЛА. Він координує вогонь артилерії прямо з поля бою. Якщо їм вдається подавити українську позицію, вони її “зачищають”, використовуючи дрони, гранати, стрілецьку зброю”²⁷⁴.

Таку безжальну до власного особового складу тактику російських найманців описували й фахівці з британської розвідки і аналітики з американського Інституту вивчення війни. Вони, зокрема, підкреслювали: “Міністерство оборони Великої Британії повідомило 19 грудня, що “група Вагнера” продовжує відігравати важливу роль у протистоянні українським силам навколо Бахмута. Група розробила свій набір чітких тактик, виходячи з того факту, що основа її особового складу це колишні ув’язнені, які майже не отримали військової підготовки. Міністерство оборони Великої Британії зазначило, що командування “групи Вагнера” використовує схильність новобранців до жорстокої поведінки. Використовуючи погано навчених колишніх ув’язнених, керівництво “групи Вагнера” зберігає свої цінні командні кадри завдяки малоцінним новобранцям. Інститут вивчення війни неодноразово повідомляв про те, що “група Вагнера” використовує засуджених для нарощування своїх бойових спроможностей, а завдання “групи Вагнера” – виснажувати українські війська в операціях поблизу Бахмута. Їм досі не вдавалося зайняти важливих пунктів оборони, але вони ефективно сковують українські сили”²⁷⁵.

Вище описана тактика, попри високі втрати особового складу, принесла противнику в грудні 2022 року лише обмежений успіх в околицях Курдюмівки, Підгородного, Бахмутського, Яковлівки, Соледара, Бахмуту, де впродовж грудня відбулось просування російських підрозділів на відстань від одного до семи кілометрів. На Авдіївському операційному напрямку, де основу військ противника складали регулярні підрозділи зс рф і армійські корпуси “лнр”/“днр”, які застосовували традиційну тактику бою, успіхи ворога були набагато скромнішими,

²⁷⁴ “Розпаковка” тактики “вагнерівців на північ від Соледара очима дуже грамотного українського офіцера, одного з учасників оборони // Цаплинко / Ukraine Fights. – 2023, 13 січня. – URL: <https://t.me/Tsaplienko>

²⁷⁵ Hird K., Stepanenko K., Mappes G., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 19 // Institute for the Study of War. – 2022, December 19. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

дозволивши йому упродовж місяця просунутись на відстань від 100 м до 1,7 км в околицях п'яти населених пунктів: Олександропіль, Кам'янка, Водяне і Невельське, Мар'янка. Так звані російські воєнкори нерідко скаржились, що на Авдіївському операційному напрямку противнику не вдається вести фронтальні наступальні дії з огляду на брак особового складу та добре обладнані в інженерному відношенні позиції підрозділів ЗС України²⁷⁶.

Слід також наголосити, що ПВК “Вагнер” на Бахмутському напрямку в останні два тижні грудня отримала суттєве поповнення особового складу і допомогу від регулярних армійських частин зс рф, які поспіхом передислокували з околиць Вугледару (Новопавлівський операційний напрямок) до Бахмуту й Соледару²⁷⁷. Очевидно, активізація наступальних дій і нарощування військової техніки, озброєння та особового складу військ противника на фронті коло Бахмуту і Соледара пояснювалася цілями військово-політичного керівництва росії: захопити або оточити обидва міста до 26 грудня²⁷⁸. Однак, початок третьої декади грудня 2022 року позначився потужними контрнаступальними діями підрозділів ЗС України, яким упродовж 21–23 грудня вдалося вибити противника зі східних околиць Бахмуту, відкинути його позиції на 700 метрів біля Озарянівки, стабілізувати фронт в околицях Кліщіївки й одночасно відбити всі атаки противника на Авдіївському операційному напрямку²⁷⁹.

24 грудня ворог знову намагався перехопити ініціативу на Бахмутському та Авдіївському напрямках, але “підрозділи Сил оборони України відбили атаки окупантів в районах населених пунктів (...) Ямполівка, Роздолівка, Бахмутське, Бахмут, Північне, Нью-Йорк, Красногорівка, Водяне і Мар'їнка”²⁸⁰.

Після численних невдалих спроб штурмувати м. Бахмут, упродовж 26–27 грудня противник змістив основний напрям своїх наступальних дій на 10-13 км північніше у район Соледару, куди були передислоковані основні сили ПВК “Вагнер”²⁸¹. Наступні два дні були позначені відчайдушними спробами противника оволодіти Соледаром і Бахмутом. У районі цих населених пунктів російські підрозділи здійснювали по 20 штурмових атак на добу, зосередивши на вказаній ділянці фронту основні засоби вогневого ураження, навіть завдяки тимчасовому послабленню інтенсивності артилерійського вогню на інших ділянках фронту²⁸².

²⁷⁶ Barros G., Stepanenko K., Bailey R., Howard A., Williams M., Philipson L., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 21 // Institute for the Study of War. – 2022, December 21. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁷⁷ Bailey R., Hird K., Mappes G., Stepanenko K., Philipson L., Klepanchuk Y., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 17 // Institute for the Study of War. – 2022, December 17. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁷⁸ Нам вдалося зірвати план ворога, – Сирський про ситуацію біля Соледара і Бахмута // 24 канал. – 2023, 04 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3jszuw8u>

²⁷⁹ Stepanenko K., Barros G., Philipson L., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 23 // Institute for the Study of War. – 2022, December 23. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁸⁰ Оперативна інформація станом на 06.00 24.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2022, 24 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

²⁸¹ Bailey R., Stepanenko K., Barros G., Williams M., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 27 // Institute for the Study of War. – 2022, December 27. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁸² “З 23 грудня у ході ведення операції Сил оборони відбулось 259 бойових зіткнень із противником” // Укрінформ. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3969vf4y>

30–31 грудня противник намагався продовжувати наступ на Соледар і Бахмут, атакуючи позиції підрозділів ЗС України в Соледарі, Іванівському, Кліщіївці, Підгородному, Білогорівці, Опитному. Сили Оборони України, зі свого боку, провели в ці дні вдалі наступальні дії в Курдюмівці, закріпившись на її околицях²⁸³. Разом з тим, на Авдіївському операційному напрямку підрозділи ЗС РФ в останній день року зробили чергову безуспішну спробу оволодіти Авдіївкою, Красногорівкою, Кам'янкою і Мар'янкою²⁸⁴.

На Новопавлівському операційному напрямку воєнні дії в грудні 2022 року характеризувалися постійним вогневим ураженням позицій Сил оборони України, військової й цивільної інфраструктури. Особливо інтенсивними були обстріли з артилерії усіх типів по Богоявленці, Великій Новосілці, Вугледару, Золотій Ниві, Павлівці, Парасковіївці, Пречистівці тощо. Всі вказані населені пункти лежать в межах 5-10 км від лінії фронту, тобто перебувають в зоні вогню більшості типів ствольної артилерії противника. Найбільша кількість уражень була зафіксована у Вугледарі (23 рази), Великій Новосілці і Пречистівці (по 20 разів), Золота Нива (12 разів). Інші прифронтові населені пункти на Новопавлівському операційному напрямку упродовж грудня обстрілювалися противником з артилерії від 1 до 7 разів.

Типовим для Новопавлівського напрямку в інформаційних донесеннях ГШ ЗС України у грудні було формулювання: “На Новопавлівському напрямку ворог активних дій не проводив. Для уточнення положення наших військ задіяв БПЛА...”²⁸⁵. Очевидно, що після невдалих спроб захопити Вугледар у листопаді, противник змінив свої наступальні пріоритети, зосередивши основні зусилля на північніших ділянках фронту Східної операційної зони і передислокувавши туди найбільш боєздатні підрозділи своїх військ.

Результати

Упродовж грудня 2022 року обстановка у Східній ОЗ зоні залишалася найбільш напруженою. Противник проводив масштабні наступальні дії на центральній ділянці лінії фронту (Донецький операційний район), здійснював вогневе ураження позицій Сил оборони України по всій лінії фронту, а також проводив локальні наступальні дії на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках з метою покращити своє тактичне становище. В результаті інтенсивних наступальних дій у напрямку Соледара, Бахмутського, Бахмуту противнику вдалося досягнути часткового успіху, захопивши 84 км² території (у листопаді було захоплено 39 км², у жовтні – 160 км², у вересні – 106 км², у серпні – 460 км²). При цьому, війська противника не зуміли прорвати оборонні позиції ЗС України і вийти до західної адміністративної межі Донецької обл.

²⁸³ Bailey R., Hird K., Williams M., Philipson L., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 30 // Institute for the Study of War. – 2022, December 30. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Bailey R., Howard A., Williams M., Barros G., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, December 31 // Institute for the Study of War. – 2022, December 31. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

²⁸⁴ Оперативна інформація станом на 06.00 32.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

²⁸⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 18.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

Зс рф також вживалися заходи з посилення оборонних позицій на зайнятій території і формувались резерви військ на окупованій території Луганської, Донецької й Запорізької обл. Завдяки вказаним діям противник створив резервну лінію оборони на Куп'янському й Лиманському операційних напрямках на захід від Старобільська Луганської обл., не допустив виходу підрозділів ЗС України на оперативний простір на північ від водного рубежу р. Сіверський Донець.

На Куп'янському та Лиманському напрямках Сили оборони України у грудні 2022 року проводили локальні наступальні дії з метою поліпшення власного тактичного становища в районі Миколаївки, Червонопопівки, Куземівки, Стельмахівки, Ягідного, Орлянки, не дозволили противнику повернути втрачені раніше позиції і закріпитися вздовж бар'єрного рубежу р. Жеребець.

На Бахмутському операційному напрямку ЗС України не допустили масштабного прориву військ противника, скували його основні сили, не дозволили захопити або оточити вузлові пункти оборони – Бахмут і Соледар.

На Авдіївському операційному напрямку Сили оборони України не допустили суттєвого просування противника і не втратили жодного стратегічно важливого населеного пункту. На Новопавлівському операційному напрямку, незважаючи на високу інтенсивність вогневого ураження з боку противника, підрозділи ЗС України продовжували утримувати займані позиції, наносячи ракетні й авіаційні удари по місцях зосередження особового складу і військової техніки противника.

Упродовж грудня орієнтовні втрати противника становили близько 16,5 тис. військовослужбовців убитими, понад сто танків і понад 150 артилерійських систем. Зважаючи на те, що основні воєнні дії в грудні 2022 року велися в Східній операційній зоні, можна констатувати, що практично всі вказані вище втрати ворог поніс саме в цьому регіоні.

Висновки

Воєнні дії у Східній ОЗ у грудні 2022 року продемонстрували здатність противника завдяки кратній перевазі в живій силі та використанню специфічної тактики бою найманцями ПВК “Вагнер”, досягнути тактичних успіхів на окремих ділянках фронту. Проте, ці успіхи ворог не зміг розвинути до оперативного рівня, що не дозволило йому завдати поразки угрупованням Сил Оборони України в Донецькому операційному районі. Внаслідок стійкої оборони ЗС України противник не зумів провести одночасні, скоординовані наступальні дії на Соледар і Бахмут, здійснити їхнє оточення або захоплення.

В ході бойових дій на Авдіївському й Новопавлівському операційних напрямках, противник не зумів досягнути жодного помітного успіху за відсутності кратної переваги в силах і засобах над підрозділами ЗС України.

В Слобожанському операційному районі угруповання зс рф до кінця грудня 2022 року суттєво наростили свій потенціал завдяки мобілізованим громадянам рф і не допустили подальшого суттєвого просування Сил оборони України вглиб Луганської обл. Помітне накопичення сил зс рф на Куп'янському та Лиманському

операційних напрямках ймовірно свідчить про підготовку противником наступальної операції в цьому районі.

Упродовж грудня 2022 року Збройним Силам України в Східній операційній зоні вдалося завдяки стійкій обороні в основному утримати лінію фронту від Соледару до Великої Новосілки, одночасно проводячи локальні наступальні дії на території західної частини Луганської обл. Сповільнення просування підрозділів Сил оборони України на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках обумовлювалося погіршенням погодних умов, посиленням військ противника завдяки мобілізованим та передислокованим частинам з інших ділянок фронту, необхідністю провести перегрупування своїх військ, здійснити нарощення власних наступальних спроможностей і відновленням матеріально-технічної бази Сил оборони на вказаних напрямках.

2.3. ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Південно-Західній операційній зоні

У Південно-Західній ОЗ дії зс рф у грудні 2022 року були зосереджені на перегрупованні виведених із західної Херсонщини військ, зміцнення лінії оборони з метою утримання сухопутного коридору до ТОТ АР Крим та створення “сірої” смуги на правобережжі р. Дніпро. На Запорізькому напрямку противник не формував ударних угруповань. На Херсонському напрямку ворог здійснював інженерне обладнання оборонних рубежів уздовж важливих комунікацій.

У грудні російські війська продовжували терористичні обстріли прифронтових населених пунктів і тилової енергетичної інфраструктури півдня України. 15 грудня 2022 року Президент України Володимир Зеленський, звертаючись до українського народу, наголосив: “Під час чергового російського обстрілу Херсона сьогодні снаряд поцілив у пункт допомоги Червоного Хреста. Загинула жінка – парамедик, волонтерка. Мої співчуття рідним... Лише від початку цієї доби Росія вже понад 16 разів обстріляла Херсон! Лише за один день! І так – щодня. ... Єдиний шлях, як це припинити, – це витіснити крок за кроком російських терористів з нашої української землі”²⁸⁶.

У грудні 2022 року Сили оборони України, здійснивши перегруповання сил і засобів, посилили вогневі удари по районах зосередження військ противника та вузлах логістичних комунікацій. Окремі військові експерти відзначали, що український наступ дозволить вирішити головні виклики у південній смузі російсько-українського фронту, при цьому наголошували на необхідності ретельного планування та глибокого вивчення оперативної обстановки. Так колишній командувач сухопутних військ Республіки Польща, экс-заступник міністра оборони Польської Республіки генерал Вальдемар Скішипчак зауважив, що ЗС України знищували війська рф ударами ракетно-артилерійських підрозділів, але росіяни концентрували у Приазов’ї ще більше своїх військ. Тому потрібно відрізати росію від сухопутного зв’язку з Кримом. “Варто бути дуже розважливими й знати, коли вдарити. Розбити російські війська, дійти до Азовського моря, щоб перерізати сухопутний коридор росія – Крим. І тоді можна думати про те, щоб оточити війська між Каховським водосховищем та Херсоном – розбити їх там, і підійти до Криму” – пояснив Скішипчак²⁸⁷.

Тимчасово окупована територія АР Крим у грудні 2022 року стала місцем концентрації додаткових резервів і основною логістичною та ремонтною базою ворога в Південно-Західній ОЗ.

²⁸⁶ Зеленський В. Окупанти не можуть здолати нашу армію, а тому знищують кожне місто й село; єдиний шлях це припинити – витіснити їх із нашої землі – звернення Президента України / Президент України // Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yc68b9e9>

²⁸⁷ ЗС України потрібно вдарити так, щоб дійти до Азовського моря та перерізати сухопутний коридор з Росії до Криму, – генерал Скішипчак // Еспресо. – 2022, 17 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3d7kfd4y>

Завдання сторін у Південно-Західній операційній зоні. Склад угруповань військ сторін.

Аналіз дій протиборчих сторін дозволив встановити, що у грудні 2022 року зс рф у Південно-Західній ОЗ мали такі завдання:

перегрупування військ та відновлення резервів;

створення контрольованої ракетно-артилерійськими підрозділами “сірої” зони вздовж лінії фронту;

утримання захоплених територій та захист важливих логістичних комунікацій у Запорізькій та Херсонській обл.;

збереження сухопутного коридору між ТОТ Донецької обл. і АР Крим.

Угрупування військ Сил оборони України у Південно-Західній операційній зоні, у грудні 2022 року мали такі завдання:

проведення перегрупування військ (сил);

утримання оборонних рубежів вздовж правого берега р. Дніпро в Дніпропетровській і Херсонській обл. та в степовій частині Запорізької обл. на лівому березі річки;

нанесення вогневих ударів по пунктах управління, районах оборони, місцях зосередження сил і засобів противника, вздовж наземних комунікацій на півдні України.

Склад угруповань військ сторін у Південно-Західній операційній зоні збройні сили російської федерації:

Угрупування зс рф на Херсонському напрямку складалось з БТГр 98-ї повітряно-десантної і 7-ї гвардійської десантно-штурмової дивізій, двох окремих мотострілецьких бригад, 140-го артилерійського полку. В другій половині грудня було виявлено прибуття підрозділів легкої піхоти сформованих з мобілізованих військовослужбовців для відновлення боєздатності 205-ї та 34 окремих мотострілецьких бригад 49-ї ЗА.

На Запорізькому напрямку діяли БТГр 19 і 42 мотострілецьких дивізій зі складу 58-ї ЗА (пункт управління – м. Мелітополь). В другій половині грудня на цей напрямок прибули підрозділи 1-го армійського корпусу “народної міліції” “днр” і 37-ї окремої гвардійської мотострілецької бригади 36-ї ЗА (перекинута з Херсонського напрямку). На півночі ТОТ Крим дислокувались підрозділи 42-ї мотострілецької дивізії.

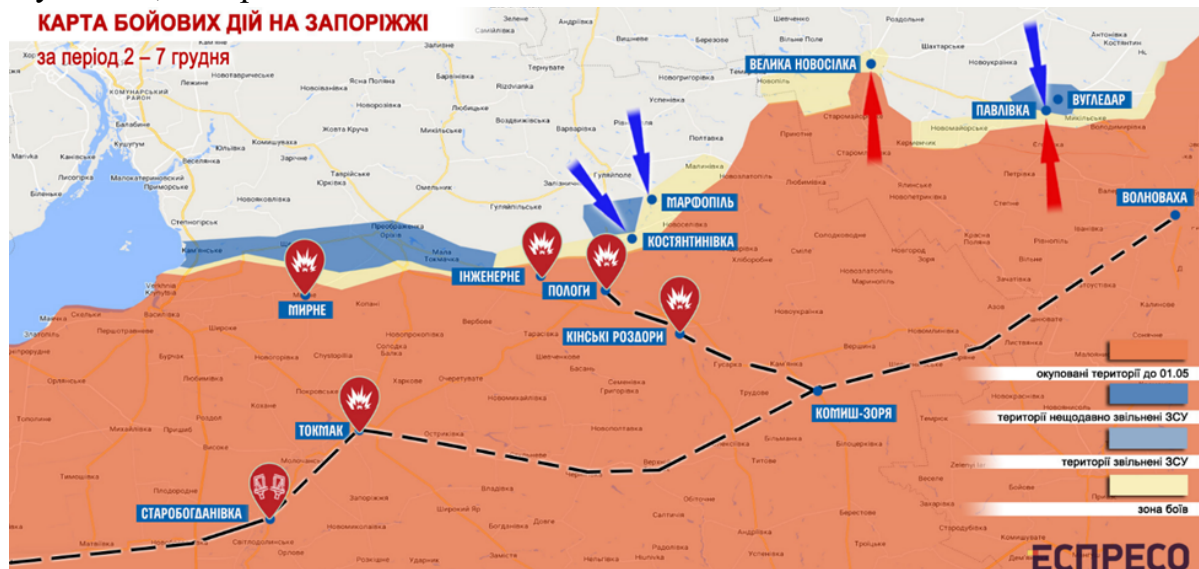
Сили оборони України:

У Південно-Західній ОЗ Сили оборони України у грудні 2022 року були об’єднані в Оперативно-стратегічне угруповання військ “Херсон” у складі Оперативних угруповань військ “Миколаїв” (Херсонський напрямок) і “Кривий Ріг” (Запорізький напрямок) та Оперативно-стратегічне угруповання військ “Одеса” у складі Оперативних угруповань військ “Дунай”, “Дністер” та Угрупування різнорідних сил.

Характер воєнних дій у Південно-Західній операційній зоні

У першій декаді грудня 2022 року на Херсонському та Запорізькому напрямках противник вів оборонні дії, проводив інженерне обладнання позицій, здійснював перегрупування та розосередження військ вздовж ключових автошляхів, посилював “фільтраційні заходи” щодо мирного населення на захоплених територіях. Ворог намагався захопити ряд островів в гирлі р. Дніпро. Здійснював вогневе ураження українських військ, прифронтових населених пунктів і тилової енергетичної інфраструктури в Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Херсонській та Одеській обл. Так, 1–4 грудня з реактивної і ствольної артилерії російські війська обстрілювали Херсон, Дудчани, Тягинку, Іванівку та Дніпровське Херсонської обл., на Запорізькому напрямку – райони Гуляйполя, Загірного, Кам’янського, Оріхова, Новоандріївки, Малих Щербаків і Плавнів Запорізької обл. та Нікополь на Дніпропетровщині. 5–6 грудня російські війська вели обстріл Запоріжжя, Кривого Рогу, Марганцю, Миколаєва, Нікополя, Одеси, Очакова і Херсону, 7–10 грудня завдали ракетних, артилерійських та ударів БпЛА по більш як 20 населених пунктах у прифронтовій смузі та на правому березі р. Дніпро, а в ніч з 9 на 10 грудня – по енергетичній інфраструктурі в Одеській обл.²⁸⁸

Противник посилював адміністративно-поліцейський режим на тимчасово захоплених територіях Запорізької та Херсонської обл. Зокрема, мирним жителям було заборонено пересування між населеними пунктами, а в самих населених пунктах пересування дозволено тільки вдень. В тимчасово окупованих районах не припинялися акти мародерства і грабунків російськими військовослужбовцями майна установ, підприємств і місцевого населення.



У першій декаді грудня 2022 року Сили оборони України у Південно-Західній ОЗ проводили перегрупування сил і засобів. Підрозділи ракетних військ і артилерії здійснювали вогневе ураження районів зосередження особового складу та військової техніки, складів і позицій артилерії противника. Так, 1–6 грудня були завдані удари по пунктах тилового забезпечення російських військ поблизу

²⁸⁸ Інформація узагальнена на основі оперативних зведень Генерального Штабу Збройних Сил України упродовж 01–10 грудня 2022 року. Див.: Генеральний штаб ЗСУ / Facebook. – URL: <https://tinyurl.com/57s6xt8r>

Чаплинки, Голої Пристані, Таврійська Херсонської обл., Першотравневого та позиціях в Якимівському районі Запорізької обл. 7 грудня українські війська продовжували завдавати ударів по російських позиціях і лініях матеріально-технічного забезпечення в районах Голої Пристані, Нової Каховки, Хопрів Херсонської обл., Бердянська, Токмака, Мелітополя, Енергодара, Дніпрорудного, Пологів та Василівки Запорізької обл. Результатом бойових дій стало знищення трьох складів боєприпасів і 20 одиниць військової техніки та ураження 240 військовослужбовців зс рф. Розгорнутий на базі “Токмацького протитуберкульозного диспансеру” військовий шпиталь був заповнений пораненими військовослужбовцями противника²⁸⁹.

9–10 грудня українські війська продовжили завдавати удари по районах зосередження російських військ поблизу Бердянська, Енергодара, Молочанська і Токмака Запорізької обл. та на сході Херсонської обл. Було уражено командний пункт, ЗРК “Бук-М3”, поранень зазнали до 150 військовослужбовців зс рф²⁹⁰.

У другій декаді грудня російські війська у Південно-Західній ОЗ продовжували зміцнювати оборонні позиції, проводили розвідувально-диверсійні дії на островах у дельті р. Дніпро, обстрілювати позиції українських військ та цивільну інфраструктуру населених пунктів вздовж лінії фронту. Зокрема, 11–12 грудня на Херсонському напрямку противник здійснив мінометні та артилерійські обстріли в районах Антонівки, Інженерного, Львового, Червоного Маяка, Чорнобаївки та Херсону. На Дніпропетровщині удари ворогом завдавались по містах Марганець і Нікополь, на Миколаївському напрямку – по Очакову. 13–16 грудня кількість та інтенсивність обстрілів почала зростати. Якщо 13–14 грудня удари завдавались по 14 населеним пунктам, 15 грудня уражень зазнали понад 20 населених пунктів то 16 грудня противником було обстріляно 35 населених пунктів. Крім того, окупанти замінували узбережжя р. Конка і Чайка в межах Олешківської міської територіальної громади Херсонської обл²⁹¹.

Інтенсивність та направленість вогневих ударів свідчили про намір противника змусити українські війська і цивільне населення залишити берегову смугу вздовж правого берега р. Дніпро. Ворог прагнув розширити власну зону контролю берегової лінії і не допустити створення районів для проведення десантних дій українських військ на лівобережжі річки. 17–20 грудня на Запорізькому та Херсонському напрямках зс рф продовжували наносити вогневе ураження з танків, мінометів, ствольної та реактивної артилерії по позиціях українських військ та цивільній інфраструктурі вздовж правого берега р. Дніпро в районах населених пунктів:

Нікополь і Червоногригорівка Дніпропетровської обл.;

Білогір'я, Кам'янське, Новоандріївка, Малі Щербакі, Темирівка, Червоне і Плавні Запорізької обл.;

²⁸⁹ Там само.

²⁹⁰ Там само.

²⁹¹ Інформація узагальнена на основі оперативних зведень Генерального Штабу Збройних Сил України упродовж 11–16 грудня 2022 року. Див.: Генеральний штаб ЗСУ / Facebook. – URL: <https://tinyurl.com/4wu2rbmk>

Антонівка, Дніпровське, Новодмитрівка, Кізомис, Комишани, Микільське, Милове, Новоберислав, Понятівка, Республіканець, Садове, Токарівка, Тягинка, Чорнобаївка та м. Херсон Херсонської обл. Постраждали мирні мешканці та зазнали руйнувань житлові будинки²⁹².

У другій декаді грудня 2022 року українські війська продовжували наносити вогневі удари по місцях зосередження сил і засобів противника вздовж наземних ліній комунікацій на півдні України. Так в ніч з 10 на 11 грудня 2022 року було завдано ракетних ударів по ресторанно-готельному комплексу в м. Мелітополь, в якому розміщувались підрозділи зс рф, а також по трьох військових базах на території Запорізької й Херсонської обл. Серед російських військовослужбовців, ліквідованих внаслідок цих ударів, були офіцери управління 58-ї ЗА. 11–12 грудня українські ракетно-артилерійські підрозділи завдали ударів по позиціях російських військ поблизу Олешок та Голої Пристані, а також по тилкових районах противника поблизу Раденська, Скадовська і Чаплинки. 14 грудня, в районі Токмака Запорізької обл., Сили оборони України знищили до 10 одиниць військової техніки різного типу, близько 180 військовослужбовців противника отримали поранення. 18–20 грудня знову було завдано ракетно-артилерійських ударів по районах зосередження російських військ на лівобережжі р. Дніпро у Херсонській обл. Внаслідок цього було знищено вісім одиниць військової техніки різного типу²⁹³. Сили оборони України на тактичному рівні продовжували формувати зручне для них поле бою, знищуючи і дезорганізуючи ракетно-артилерійськими ударами пункти управління і логістичні комунікації противника в захоплених частинах Запорізької та Херсонської обл.

У третій декаді грудня 2022 року командування російських військ зосереджувало зусилля на злагодженні підрозділів 205-ї та 34-ї омсбр 49-ї ЗА, сформованих з військовослужбовців з числа мобілізованих громадян рф. Такі підрозділи не мали важкої бронетехніки та артилерії, були придатні лише до ведення оборонних дій. На Запорізькому напрямку, на лінії Василівка – Токмак – Чернігівка, противник інтенсивно створював рубежі із окремих районів оборони, пов'язаних єдиним задумом²⁹⁴.

Противник продовжував вести ракетно-артилерійські обстріли населених пунктів вздовж лінії фронту. Так 21–24 грудня вогневого ураження зазнали понад п'ятдесят населених пунктів. Серед них – Марганець, Нікополь і Червоногригорівка Дніпропетровської обл., Білогір'я, Дорожнянка, Кам'янське, Малинівка, Малі Щербаки, Мала Токмачка, Новоданилівка, Оріхів, Степове, Червоне та Чарівне Запорізької обл., Херсон, Антонівка, Гаврилівка, Новодмитрівка, Бургунка, Інженерне і Чорнобаївка на Херсонщині. 25–28 грудня вогневі удари були завдані по 25 населеним пунктам. 29–31 грудня вогонь ракетно-артилерійських підрозділів

²⁹² Інформація узагальнена на основі оперативних зведень Генерального Штабу Збройних Сил України упродовж 17–20 грудня 2022 року. Див.: Генеральний штаб ЗСУ / Facebook. – URL: <https://tinyurl.com/yk9evydv>

²⁹³ Там само.

²⁹⁴ Barros G., Stepanenko K., Howard A., Mappes G., Philipson L., Kagan W. F. Russian offensive campaign assessment, January 2 // Institute for the Study of War. – 2023, January 02. – URL: <https://tinyurl.com/2js3fbb4>

противника вівся по населених пунктах: Нікополь і Приміське Дніпропетровської обл., Гуляйполе, Дорожнянка, Кам'янське, Мала Токмачка, Малі Щербаки, Мирне, Новоданилівка, Новоандріївка, Ольгівське, Полтавка, Степногірськ, Степове, Темирівка Запорізької обл., Херсон, Берислав, Антонівка, Іванівка, Качкарівка, Козацьке, Наддніпрянське, Чорнобаївка, Токарівка і Станіслав на Херсонщині²⁹⁵.

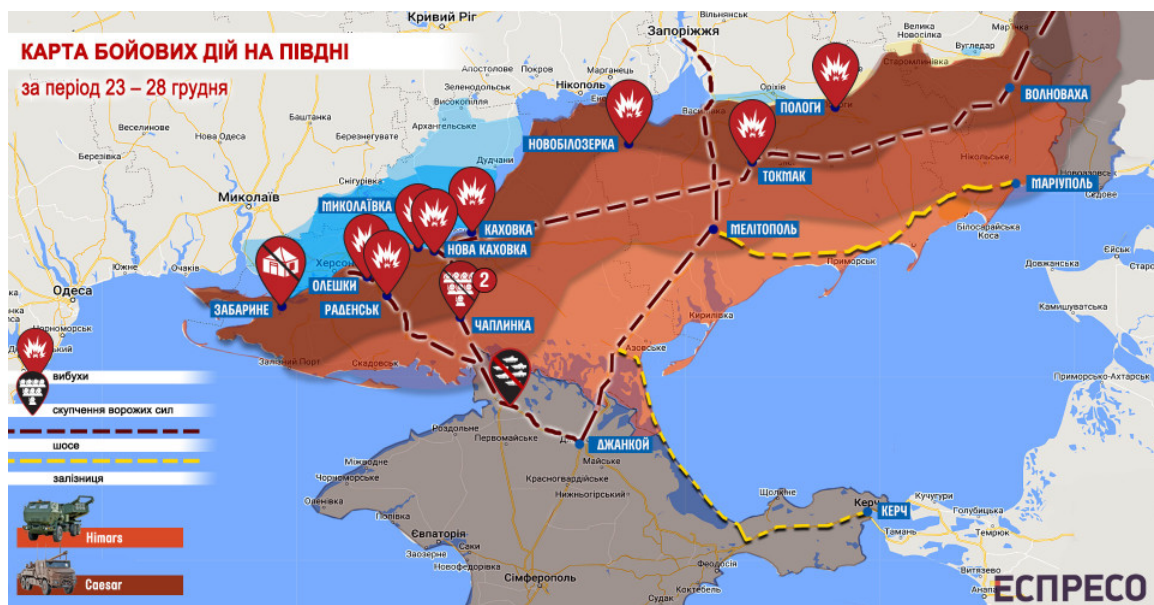
У третій декаді грудня 2022 року Сили оборони України утримували оборонні рубежі на півдні України та завдавали вогневого ураження противнику. Зокрема, українські ракетно-артилерійські підрозділи здійснили наступне:

22 грудня, в Запорізькій обл., знищили дві артилерійські системи з боєкомплектom. В результаті вогневих ударів близько 70 ворожих військовослужбовців отримали поранення;

25 грудня уразили зосередження російських військ біля н. п. Новобілозерка Василівського району Запорізької обл. Втрати противника склали до 100 військовослужбовців вбитими та пораненими (в тому числі 15 співробітників федеральної служби безпеки рф);

26 грудня знищили позиції ворога в районі Чаплинки Херсонської обл., його втрати склали близько 50 військовослужбовців вбитими. На Запорізькому напрямку було знищено ЗРК С-300, іншу військову техніку та поранено до 150 військовослужбовців противника;

27 грудня завдали вогневих ударів по позиціях зс рф в районах Токмака, Титового, Чернігівки, Пологів та Бердянська Запорізької обл. Втрати окупантів склали три одиниці військової техніки різного типу, командний пункт, вузол зв'язку, 12 вбитих та близько 230 військовослужбовців пораненими;



29 грудня поблизу Великої Білозерки та Пологів Запорізької обл. знищили п'ять одиниць військової техніки різного типу, ЗРК, склад боєприпасів, завдано поранень більш як 100 військовослужбовцям, на Херсонському напрямку в районі Федорівки було ліквідовано близько 200 загарбників;

²⁹⁵ Інформація узагальнена на основі оперативних даних Генерального Штабу Збройних Сил України упродовж 21–31 грудня 2022 року. Див.: Генеральний штаб ЗСУ // Youtube. – URL: <https://tinyurl.com/mtsf98t>

30 грудня на Запорізькому напрямку знищили десять одиниць військової техніки різних типів та поранили до 160 військовослужбовців;

31 грудня завдали вогневого удару по зосередженню російських військ на Херсонському напрямку, внаслідок чого було поранено значну кількість військовослужбовців зс рф.

У грудні 2022 року ТОТ АР Крим використовувалась російськими військами як логістична та ремонтна база на півдні України. Однак із логістичним забезпеченням у противника виникли проблеми, оскільки автомобільне сполучення мостом через Керченську протоку в повному обсязі відновити не вдалось. На території півострова підрозділи зс рф здійснювали інженерне обладнання оборонних позицій вздовж автошляху Красноперекопськ – Джанкой. Також російські війська укріплювали північні пляжі ТОТ АР Крим вздовж узбережжя Чорного моря.

Серед інших заходів слід відмітити:

проведення противником прискореної підготовки операторів іранських БпЛА типу “Mohajer-6”, що були перекинуті літаками ВТА на одну з авіаційних баз;

посилення правоохоронних та контррозвідувальних заходів в населених пунктах уздовж північно-західного узбережжя та в північній частині півострова;

здійснення військовими комісаріатами підготовки до чергової хвилі мобілізації²⁹⁶.

На Бессарабському напрямку ознак формування наступальних угруповань зс рф в самопроголошеній “ПМР” виявлено не було.

Результати

Головним результатом грудня 2022 року стало зниження інтенсивності воєнних дій на півдні України. Противник основну увагу зосереджував на зміцненні своїх оборонних позицій з метою утримання “сухопутного коридору” до ТОТ АР Крим. Окрім цього, відбувалося перегрупування та відновлення боєздатності російських військ. Командування зс рф перекидало найбільш боєздатні з’єднання і частини з півдня України до Східної операційної зони, а потрібну щільність бойових порядків надолужувало підрозділами легкої піхоти, сформованими з мобілізованих військовослужбовців. Найбільша кількість таких підрозділів була виявлена у 49-ї ЗА.

Противник у грудні 2022 року продемонстрував намір створення контрольованої своїми ракетно-артилерійськими підрозділами “сірої” зони вздовж правого берега р. Дніпро та в степових районах Запорізької обл. З цією метою здійснював систематичні обстріли з РСЗВ, ствольної артилерії, танків і мінометів прифронтових населених пунктів України.

На ТОТ АР Крим ворог здійснював інженерне обладнання оборонних позицій на загрозливих напрямках, посилював логістичну складову власного тилу та проводив підготовчі заходи для проведення чергової хвилі мобілізації.

²⁹⁶ Інформація узагальнена на основі оперативних даних Генерального Штабу Збройних Сил України упродовж 01–31 грудня 2022 року. Див.: Генеральний штаб ЗСУ // Youtube. – URL: <https://tinyurl.com/mtsx98t>; <https://tinyurl.com/2329jja4>



Українські війська у грудні 2022 року в Південно-Західній операційній зоні проводили перегрупування сил та засобів, вели оборону на зайнятих рубежах. Реалізуючи перевагу в далекобійних ракетних системах, Сили оборони України продовжували завдавати ударів по скупченням російського військ в тактичній і оперативній глибині їх бойових порядків.

Показовою у вогневому протистоянні стала третя декада грудня 2022 року, коли українські ракетно-артилерійські підрозділи вогневими ударами знищили декілька командних пунктів ворога, вивели з ладу більше 20 одиниць військової техніки різних типів, знищили та поранили більше 1000 військовослужбовців зс рф.

Висновки

У Південно-Західній операційній зоні в грудні 2022 року противник зосередив основні свої зусилля на обороні. Ворог перегрупував війська, поповнював мотострілецькі бригади мобілізованими військовослужбовцями.

Противник завдавав ракетно-артилерійських ударів по українським населеним пунктам вздовж лінії фронту, продовжуючи терор проти мирного населення.

Сили оборони України в грудні 2022 року утримували оборонні рубежі вздовж правого берега р. Дніпро в Дніпропетровській і Херсонській обл. та в степовій частині Запорізької обл. З метою дезорганізації бойових порядків противника, підрозділи Сил оборони завдавали вогневих ударів по пунктах управління, районах оборони, місцях зосередження сил і засобів в тактичній та оперативній глибині.

2.4. ДІЇ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ СТОРІН У ЧОРНОМОРСЬКІЙ ТА АЗОВСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНИХ ЗОНАХ

Характеристика морської обстановки

У грудні 2022 року у Чорноморській та Азовській операційних зонах **противник основні** намагався:

утримувати контроль над окупованими частинами південних областей та приморських і прирічкових територій України;

знижити економічні спроможності України шляхом зриву важливих економічних експортних морських перевезень;

використовувати морський напрямок, зокрема морські райони і повітряний простір над ними, для завдання ударів по важливих державних і військових об'єктах на всю глибину території України із залученням надводних і підводних носіїв крилатих ракет дальньої дії;

сковувати війська Сил оборони, розгорнуті для оборони морського узбережжя, та не допустити їх перекидання на напрямки зосередження основних зусиль противника у разі виникнення для цього сприятливих умов;

не допустити відновлення доступу України до Азовського моря та звільнення тимчасово окупованих приморських територій (частини Херсонської, Запорізької та Донецької областей).

Угруповання сил (військ) Сил оборони України, розгорнуте для боротьби з противником в Чорноморській операційній зоні, основні зусилля у грудні 2022 року зосереджувало на:

підтримці наступальних дій військ зі звільнення у приморських (лиманних, прирічкових) окупованих противником територій;

захисті економічних інтересів України, у першу чергу портової діяльності, та забезпечення безпеки морських перевезень української агропродукції до іноземних держав.

Завдання ВМС сторін

Для досягнення зазначених цілей **противник** основні зусилля на морі упродовж грудня 2022 року зосереджував зусилля на виконанні завдань:

нанесенні ракетних ударів по військових та цивільних об'єктах на всю глибину території держави;

підтримці військ, що ведуть бойові дії на узбережжі Дніпро-Бузького лиману;

веденні систематичних бойових дій зі знищення бойових кораблів (катерів, суден) у районах базування та виконання бойових завдань із застосуванням винищувально-бомбардувальної авіації і розвідувально-ударних БпАК;

перешкоджанню морським комунікаціям України, зокрема судноплавству у Дніпро-Бузькому лимані-каналі;

веденню розвідки (дорозвідки) системи оборони Сил оборони України та логістичної інфраструктури у морських районах, прилеглих до узбережжя Одеської,

Миколаївської та Херсонської областей, висвітлення повітряної та надводної обстановки;

контролю судноплавства по визначеному “зерновому коридору” з портів та в порти України;

захисту власних морських комунікацій, забезпечення перевезень морем важливих військових вантажів та забезпечення вивезення із портів України захоплених вантажів.

Упродовж грудня 2022 року угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України, виконувало такі завдання:

участь у відбитті ударів засобів повітряного нападу противника по силах, інших військових об’єктах у пунктах базування і портах та об’єктах критичної інфраструктури на території України;

підтримка військ, що діяли у приморських районах, на узбережжі лиманів та річок, зокрема у Дніпро-Бузькому лимані і на річці Дніпро, та здійснення підтримки сил (військ), що вели бойові дії зі звільнення Кінбурнського півострова;

контроль судноплавства у межах української ділянки “зернового коридору” та забезпечення безпечних умов для входу, завантаження і виходу суден, що залучалися до експорту продукції агропромислового комплексу України, із портів Чорноморськ, Одеса, Південний;

ведення протимінних дій визначених районів, фарватерів, морських шляхів, насамперед, “зернового коридору”;

нанесення ураження ударним, десантним та іншим угрупованням сил (тактичним групам) противника у північно-західній частині Чорного моря;

ведення розвідки та спостереження у визначених морських (річкових) районах;

оборона районів базування і портів з морських напрямків, захист прибережних морських комунікацій.

Склад угруповань ВМС

У грудні 2022 року противник діяв силами угруповання різнорідних ударних та морських десантних сил зс рф, створеного для дій на Чорному і Азовському морях зі складу сил Чорноморського, Балтійського і Північного флотів та Каспійської флотилії. За деякими даними, розпочата робота з формування на базі 810-ї бригади морської піхоти чф рф дивізії морської піхоти.

У північно-західній частині Чорного моря противником було розгорнуто угруповання у складі 21 бойового корабля, із них у складі ударних сил, що перебували в готовності завдати ракетних ударів по важливих державних і військових об’єктах України налічувалося чотири носії КРМБ “Калибр” із сумарним залпом 24 ракети, зокрема: фрегати типу “Буревестник” проєкту 11356Р, малі ракетні кораблі (ракетні корвети типу “Буян-М”) проєкту 21631 та підводні човни типу “Варшавянка” проєкту 636.3 (рис.1) ²⁹⁷.

²⁹⁷ ВМС ЗС України // facebook. – URL: <https://www.facebook.com/navy.mil.gov.ua>.

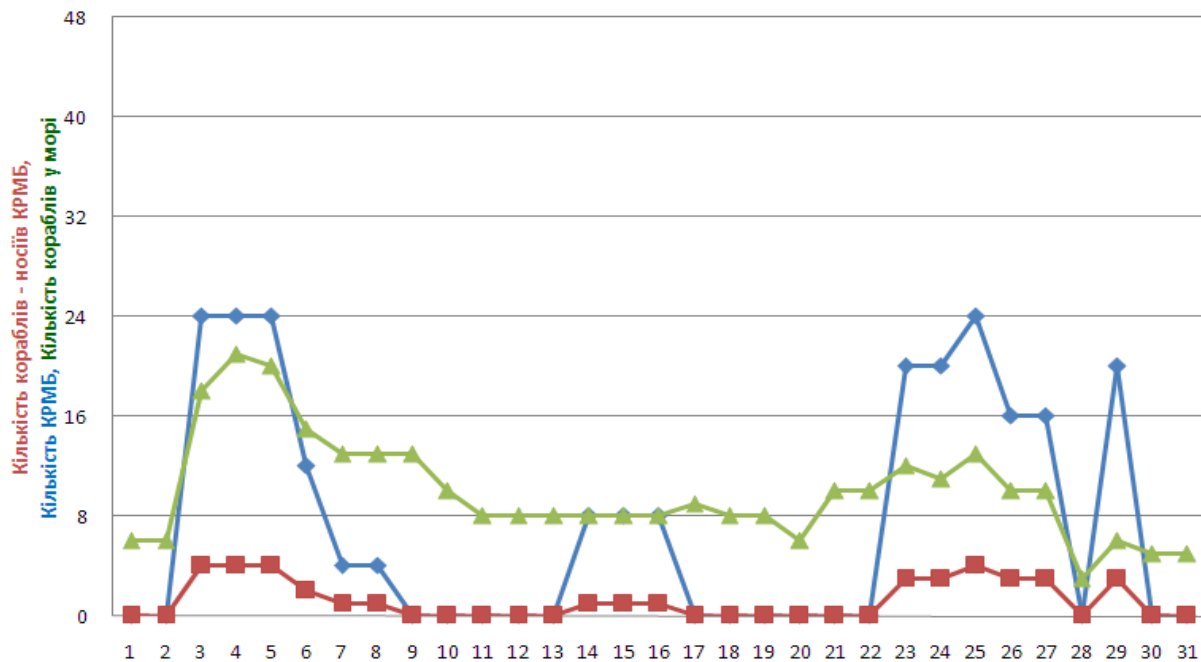


Рис. 1. Кількість кораблів чф рф, розгорнутих в акваторії Чорного моря у грудні 2022 р., зокрема носіїв КРМБ “Калибр” та чисельність ракет

Склад угруповання різнорідних сил, утвореного зі складу військових частин (підрозділів) ВМС ЗС України, Морської охорони ДПС України та підпорядкованого міжвидовому (міжвідомчому) угрупованню військ (сил), що діє на півдні України у грудні був поповнений підрозділом безекіпажних надводних комплексів.

Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській та Азовській операційних зонах

В Азовському морі противник продовжував виконувати завдання щодо захисту морських комунікацій, які використовувалися для незаконного вивезення викраденої продукції з українських портів Маріуполь та Бердянськ, шляхом здійснення патрулювання, несення дозору (рухомого та нерухомого), конвоювання суден з особливо важливими вантажами. До виконання цих завдань в Азовському морі постійно залучалося 1–2 бойових кораблі. Разом із тим, противник продовжував грубо порушувати Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі 1974 р. (SOLAS)²⁹⁸, вимикаючи на цивільних суднах прилади системи автоматичної ідентифікації (AIS), та приховано здійснював перевезення військових вантажів.

У північно-західній частині Чорного моря авіація противника продовжувала вести повітряну розвідку, здійснювати винищувальне прикриття своїх сил, чергування у повітрі в готовності до завдання ударів по надводних кораблях та катерах, контролю за судноплавством у межах “зернового коридору”. До виконання завдань залучалися безпілотні літальні апарати різних типів і літаки винищувальної, бомбардувальної та протичовнової авіації.

²⁹⁸ Там само.

Унаслідок порушення противником вимог міжнародного морського права, зокрема, VII Гаагської конвенції щодо використання морських мін під час збройних конфліктів, які після зриву з якоря чи пориву мінрепу, вільно пересувалися по поверхні моря, протягом місяця в районі узбережжя Одеської та Миколаївської областей було виявлено ворожі морські міни, які внаслідок шторму були зірвані з якорів²⁹⁹ і створили небезпеку для судноплавства та життя громадян України й іноземних держав.

Упродовж грудня противник завдавав ракетні удари по військових та цивільних об'єктах на всю глибину території України. При цьому, ударне угруповання противника з метою недопущення ураження протикорабельними ракетами “Нептун” та “Гарпун”, розгорталося у морських районах поблизу південно-західного та південного узбережжя Криму під прикриттям берегової системи ППО зс рф³⁰⁰.

5 грудня з акваторії Чорного моря упродовж доби противником було здійснено пуск 22 крилатих ракет морського базування “Калибр” 3М54 із 2-х надводних кораблів та 2-х підводних човнів.

16 грудня, під час чергового масованого ракетного удару по об'єктах на території України було застосовано 98 ракет, із них 70 крилатих ракет великої дальності (Х-101/Х-555, Х-22, “Калибр”) та 4 АСР Х-59/Х-31П, решта 28 – С-300. Було збито 61 крилату ракету. Упродовж 17 грудня противник завдав удару по цивільних об'єктах на території Одеської області двома крилатими ракетами “Оникс” берегового ракетного комплексу “Бастион” з вогневих позицій на узбережжі півострова Крим. У результаті пошкодження об'єктів енергетичної інфраструктури на території Одеської області спостерігалися “збої” у функціонуванні морського “зернового коридору” (рис.2).

29–30 грудня противник взяв участь у завданні комбінованого масованого ракетного удару 85-ма ракетами, з яких 69 – крилаті ракети великої дальності (повітряного і морського базування), з яких 54 було збито, та 25-ма дронами-камікадзе “Shahed-136”, із яких 23 було збито силами ППО. З морської акваторії було здійснено пуски 5-ма КРМБ типу “Калибр-НК” з фрегата проєкту 1135.6Р “Адмірал Макаров”, що був розгорнутий біля південного узбережжя Криму, та трьома КРМБ “Калибр-ПЛ” з пч пр. 636.3. Також було застосовано 4 літаки Ту-22М3, які здійснили пуск чотирьох крилатих ракет Х-22 з морського напрямку.

Противник, не досягнувши своїх цілей від початку широкомасштабної збройної агресії проти України, продовжував здійснювати спроби ураження військової та цивільної інфраструктури із застосуванням дронів-камікадзе “Shahed-131”, “Shahed-136” іранського виробництва та “Ланцет” виробництва російської федерації. Пуски БпЛА здійснювалися з території Криму з подальшим рухом над ділянками узбережжя між Одесою та Очаковом. Так, 10 та 14 грудня противник взяв участь в завданні масованих ударів по важливих об'єктах у глибині території

²⁹⁹Там само.

³⁰⁰Там само.

України та військах, що діють у приморських районах і застосував до 18 БпЛА камікадзе типу “Shahed-131/136” з морського напрямку по об’єктах енергетичної інфраструктури на Одещині, Миколаївщини та Херсонщини.



Рис.2. Діаграма роботи “Зернового коридору”.

Упродовж грудня РФ продовжувала затримувати проведення інспекцій у Спільному контактному центрі, унаслідок чого на входах у протоку Босфор через очікування на інспекцію затримувалися 94 судна (69 суден — порожні під завантаження, а 25 — вже завантажені агропродукцією).

У грудні противник продовжував обстріли військових об’єктів та цивільної інфраструктури м. Очаків та населених пунктів Очаківської громади. Так, протягом місяця з території тимчасово окупованого Кінбурнського півострова противником були завдані удари артилерією, реактивними системами залпового вогню по силах та цивільних суднах, причалах морського порту, адміністративних і житлових будинках у м. Очаків³⁰¹.

³⁰¹ВМС ЗС України // facebook. – URL: <https://www.facebook.com/navy.mil.gov.ua>

У грудні 2022 року в **Чорноморській операційній зоні** угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України зосереджувало основні зусилля на виконанні завдання зі сприяння військам, що вели пошуково-розвідувальні дії в районі Кінбурнського півострова, а також продовжувало виконання завдань з недопущення повернення противником панування на морі, оборони районів базування, забезпечення безпечних умов експорту аграрної продукції морським шляхом.

Упродовж грудня силами і засобами Військово-Морських Сил Збройних Сил України виконувалися завдання з ведення протимінних дій у визначених районах північно-західної частини Чорного моря в інтересах забезпечення безпечних умов експорту аграрної продукції морським шляхом із портів Одеса, Чорноморськ, Південний, а також у разі виявлення плаваючих на поверхні моря морських мін унаслідок їх зриву з якорів. Так, 4 та 6 грудня на узбережжі Одеської області фахівцями підрозділу спеціального призначення Військово-Морських Сил Збройних Сил України було виявлено та шляхом контрольованого підриву знищено морські якірні міни, що внаслідок шторму було зірвано з якорів та прибило до берега. 11 грудня – три міни було знешкоджено на узбережжі Одещини і Миколаївщини; 14 та 17 грудня – на Одещині були знешкоджені чергові міни, викинуті штормом на берег, 30 грудня – на узбережжі Миколаївської області³⁰².

Серед найбільш важливих завдань, які виконувало угруповання різнорідних сил ВМС у грудні 2022 року, залишалося виконання заходів із забезпечення безпеки руху суден “зерновим коридором”, по якому здійснюється експорт аграрної продукції морським шляхом, зокрема, заходу та виходу суден з портів Одеса, Чорноморськ і Південний, а також водолазних обстежень підхідних фарватерів, суден, причальних стінок на предмет наявності підозрілих пристроїв чи пошкоджень.

На кінець грудня експорт української агропродукції морським “зерновим коридором” перевищив 16 млн. т, перевезення якої здійснили 605 суден. Прикметно, що 04.12.2022 перше судно “NORD VIND” української ініціативи “Graine From Ukraine” прибуло до порту призначення Дорале (Ефіопія).

Висновки

Виходячи з аналізу перебігу воєнних дій на морі протягом грудня 2022 року, можна зробити наступні висновки:

противник продовжив використання морських районів Чорного моря для завдання ураження крилатими ракетами морського базування по державних та військових об’єктах на всю глибину території України, зокрема по об’єктах критичної інфраструктури, що обумовлює необхідність подальшого пошуку ефективних шляхів боротьби з надводними кораблями та підводними човнами противника, що є носіями таких ракет;

³⁰²Якимюк І. На Одещині підірвали міну, яку прибило до узбережжя // Суспільне. Новини. – 2022, 08 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/mazdcsr8>

противнику, не зважаючи на багатократну перевагу у силах і засобах на морі, не вдалося відновити панування на морі у межах північно-західної частини Чорноморської операційної зони;

пріоритетним завданням угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України залишалось завдання щодо захисту портової діяльності та судноплавства, у першу чергу із забезпечення експорту морем українського збіжжя до країн Азії, Африки та Європи;

значення угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України для звільнення окупованих приморських (прирічкових) районів зростає, що обумовлено наявністю у його складі сил і засобів для ведення дій у прибережних районах і лиманах та сприяння військам, що ведуть дії зі звільнення Кінбурнського півострова й інших приморських (прирічкових) районів;

в умовах кількісної та якісної переваги противника на морі застосування безекіпажних надводних та безпілотних повітряних комплексів для ведення асиметричних дій та завдання ефективних ударів по надводних кораблях і катерах противника значно збільшило спроможності угруповання різнорідних сил;

для утримання ініціативи у воєнних діях на морі та припинення ударів противника з моря крилатими ракетами морського базування, а також для сприяння звільненню півострова Крим та тимчасово окупованих приазовських районів України необхідно продовжити використання асиметричних способів і засобів впливу на противника, зокрема завдання наступних комплексних ударів безпілотними авіаційними та безекіпажними надводними комплексами по силах противника у прибережних районах, у пунктах базування і портах в Криму, на узбережжі Азовського моря, у Новоросійську та інших морських районах.

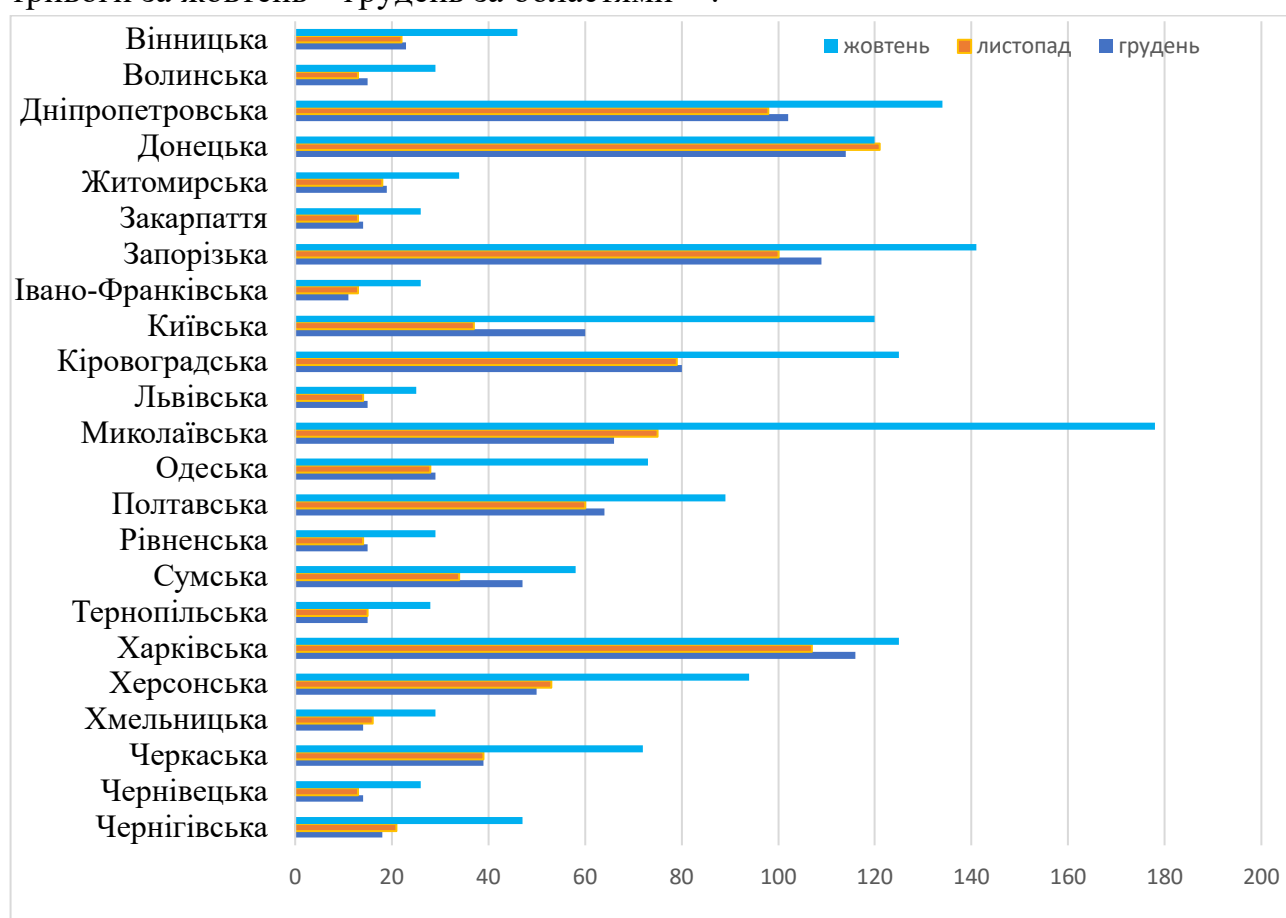
Підсумовуючи, слід зазначити, що у грудні 2022 року у веденні воєнних дій на морі між протиборчими сторонами певна перевага на користь ВМС ЗС України збереглася.

2.5. ДІЇ АВІАЦІЇ ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ

Характеристика повітряної обстановки

Загальна характеристика повітряної обстановки. Упродовж грудня 2022 року противник продовжував завдавати ракетних, авіаційних та ударів БпЛА по важливих об'єктах на території України, позиціях підрозділів Сил оборони України, продовжував зосереджувати основні зусилля на знищенні енергетичної інфраструктури.

З метою уникнення жертв серед цивільного населення, збереження життя особового складу частин і підрозділів Сил оборони України, підрозділи РТВ ПС ЗС України оголошували повітряну тривогу в разі виявлення небезпеки завдання противником ракетних або авіаційних ударів. Статистика оголошень повітряної тривоги за жовтень – грудень за областями³⁰³:



Середня тривалість повітряних тривог у грудні склала 1 годин 6 хвилин, тоді як у листопаді – 54 хвилини. Довжина світлового дня у грудні 2022 року складала в середньому 8 годин.

Організаційна структура авіації та ППО противника і Сил оборони України у грудні в цілому змін не зазнала.

Повітряна обстановка у Північно-Західній операційній зоні в грудні 2022 року визначалася відсутністю ведення бойових дій сухопутних військ.

³⁰³ За даними air-alarms.in.ua – “Статистика повітряних тривог України”.

Основні зусилля авіації протиборчих сторін були спрямовані на веденні розвідки повітряного противника, розвідки позицій сухопутних військ, недопущення розвідки позицій власних військ противником.

У повітряному просторі республіки білорусь до 3 од. МиГ-31К ПКС зс рф, що здатні нести БР Х-47М2 “Кинжал”, регулярно виконували польоти (16, 17, 21, 25 грудня³⁰⁴), а також здійснювалися польоти ДЛРВ А-50 з метою виявлення на території України цілей для завдання ракетних ударів³⁰⁵. ПКС зс рф використовували до 6 білоруських аеродромів для виконання завдань.

Повітряна обстановка у Східній операційній зоні визначалася постійним веденням загальновійськового бою вздовж усієї лінії фронту. Ворог продовжував уражати прифронтові міста зенітними керованими ракетами 5В55 (ЗРК С-300). Бойова авіація ЗС України основні зусилля зосереджувала на підтримці оборонних дій сухопутних військ

Повітряна обстановка у Південно-Західній операційній зоні визначалася відсутністю активних наступальних дій протиборчих сторін. Основні зусилля бойової авіації ЗС України, підрозділів ППО зосереджувались на розвідці повітряного противника та веденні протиповітряної оборони.

Завдання авіації та ППО сторін

Хід та особливості ведення бойових дій продемонстрували, що авіація та ППО противника виконували у грудні 2022 року такі завдання:

знищення об'єктів енергетичної інфраструктури України, на чому зосереджувались основні зусилля;

ведення військової протиповітряної оборони районів облаштування оборонних позицій на Таврійському операційному напрямку;

авіаційна підтримка наступальних дій наземних військ у Донецькому операційному районі Східної операційної зони;

протидія повітряній розвідці позицій своїх військ (сил).

Бойова авіація та ППО Сил оборони України у грудні 2022 року продовжували виконувати такі завдання:

авіаційна підтримка наступальних дій наземних військ в ході звільнення окупованих противником територій;

авіаційне прикриття наземних військ, що вели оборонні операції з метою недопущення захоплення ворогом нових територій;

відбиття ударів засобів повітряного нападу по важливих державних та воєнних об'єктах;

формування резервів та нарощування бойового потенціалу для ведення майбутніх бойових дій.

³⁰⁴ У Білорусі зайнявся двигун на російському МиГ-31К // Мілітарний. – 2022, 25 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3jb6ser6>

³⁰⁵ Повітряні Сили ЗСУ на фронті російсько-української війни / Ukrinform // YouTube. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2hmp587c>

Склад угруповань авіації та ППО сторін

Угруповання авіації та ППО ПС ЗС України у грудні в цілому змін не зазнало.

Угруповання авіації та ППО ПКС зс рф, які застосовуються у воєнних діях проти України в цілому змін не зазнало.

Особливості виконання завдань авіації та протиповітряної оборони

Ворог у грудні 2022 року наростив зусилля по ураженню критичних об'єктів на території України за допомогою БпЛА “Герань-2” (“Shahed-136”). Так, лише 19 грудня ним було застосовано 35 од. таких апаратів – 30 од. були знищені силами і засобами протиповітряної оборони України, 5 од. уразили визначені противником цілі. За період із 07 по 20 грудня протиповітряною обороною України було знищено в цілому 67 од. БпЛА “Герань-2” (“Shahed-136”)³⁰⁶.

Збільшення інтенсивності застосування противником БпЛА “Герань-2” (“Shahed-136”) свідчить про отримання нової партії дронів від Ірану в кількості 250 од.³⁰⁷

Виявлено такі характерні особливості застосування ворогом БпЛА “Герань-2” (“Shahed-136”) у грудні:

стійкість апаратів до низьких температур;

запуск апаратів зі сх. узбережжя Азовського моря (Краснодаський край, рф);

застосування БпЛА у нічний час (з 23:00 до 05:00) з метою ускладнення їх візуального виявлення³⁰⁸;

обладнання дронів акустичними фільтрами для зменшення рівня шуму під час польоту³⁰⁹.

У грудні 2022 року на аеродромах “Дягілево” (м. Рязань, Рязанська обл. рф) та “Енгельс-2” (м. Енгельс, Саратовська обл. рф) відбулася низка інцидентів. Обидва аеродроми здатні обслуговувати літаки стратегічної авіації (Ту-22МЗ, Ту-95МС, Ту-160), за допомогою яких противник здійснював пуски крилатих ракет під час масованих ударів по території України. Так, на аер. “Дягілево” базується 43 центр бойового застосування і перенавчання льотного складу (в/ч 41521), а на аер. “Енгельс-2” – 22 вбАД у складі 121 вбАП (в/ч 85927), 184 вбАП (в/ч 24755) і 52 вбАП (в/ч 33310). Варто додати, що наприкінці листопада ГУР МО України повідомляло про зосередження сил і засобів Дальньої авіації ПКС рф на вказаних аеродромах³¹⁰.

Перші інциденти трапились вранці 05 грудня 2022 року. Цивільні камери відеоспостереження зафіксували гучний вибух на аер. “Енгельс-2”, в результаті якого, за припущеннями воєнних аналітиків на основі публікацій в засобах масової інформації, було пошкоджено два літаки Ту-95МС, а двоє військовослужбовців

³⁰⁶ Повітряні Сили ЗСУ на фронті російсько-української війни / Ukrinform // YouTube. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2hmp587c>

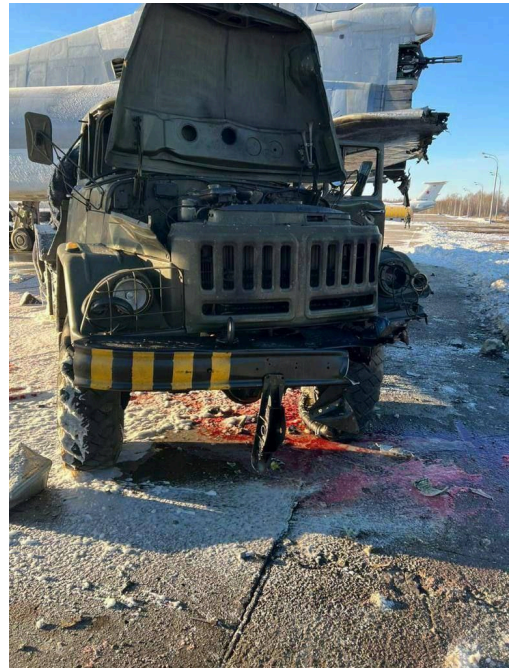
³⁰⁷ Там само.

³⁰⁸ Там само.

³⁰⁹ Очередная волна мопедов прорывается / Віталій Кім – Миколаївська ОДА // Telegram. – 2022, 14 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8a7epm>

³¹⁰ У ГУР відреагували на збільшення військової авіації армії рф на аеродромі Енгельс // Радіо Свобода. – 2022, 30 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/2vkxj3jw>

дістали поранення³¹¹. В той же час, від вибуху на аер. “Дягілево” було знищено паливозаправник, пошкоджено літак Ту-22МЗ, загинуло троє і дістали поранення п’ятеро російських військовослужбовців³¹².



Наслідки інциденту на аер. “Дягілево”, 05.12.2022. Фото – Twitter

Вже 26 грудня 2022 року інцидент на аер. “Енгельс-2” трапився повторно. Він призвів до загибелі щонайменше трьох російських військовослужбовців, допускалось також пошкодження одного зі стратегічних бомбардувальників³¹³. Після кожного інциденту ПКС рф здійснювали розосередження літаків на інші аеродроми³¹⁴.

Міністерство оборони російської федерації вже після першого інциденту 5 грудня звинуватило Україну в завданні ударів по російських аеродромах стратегічної авіації, заявивши про нібито знайдені на місці вибухів уламки БПЛА Ту-141 “Стриж”³¹⁵. Як показали уламки російського БПЛА цієї моделі, що впав у Хорватії 10 березня 2022 року, його дійсно можливо оснастити боеголовкою³¹⁶. На користь версії щодо запуску БПЛА з території України висловилося і видання *The New York Times*, посилаючись при цьому на анонімну інформацію службовця Збройних Сил України, який був свідком проведення цієї операції³¹⁷.

³¹¹ Nedwick, T. Ukraine Modified Soviet-Era Jet Drones to Hit Bomber Bases, Russia Claims // The War Zone. – 2022, December 05. – URL: <https://tinyurl.com/26d9ywkb>

³¹² Ibidem; У Росії розкрили ліквідованих на аеродромі “Дягілево” // Мілітарний. – 2022, 11 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bdjspzcu>

³¹³ Altman H. Ukraine Strikes Back at Bomber Base Deep Inside Russia // The War Zone. – 2022, December 26. – URL: <https://tinyurl.com/3pcznkrv>

³¹⁴ Повітряні Сили ЗСУ на фронті російсько-української війни / Ukrinform // YouTube. – 2022, 20 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2hmp587c>

³¹⁵ Ту-141 “Стриж” – радянський розвідувальний БПЛА оперативно-тактичного рівня з турбореактивним двигуном, здатний долати дистанцію до 1000 км та розвивати швидкість до 1100 км/год. Вироблявся до 1989 року. Станом на 2022 рік перебував на озброєнні як України, так і російської федерації.

³¹⁶ Rogoway T. Croatia Says Mysterious Crashed Tu-141 Drone Tied to the Ukraine Conflict Carried a Bomb // The War Zone. – 2022, March 14. – URL: <https://tinyurl.com/4b8hn6un>

³¹⁷ Ukraine attacks military bases hundreds of miles inside Russia // The New York Times. – 2022, December 05. – URL: <https://tinyurl.com/6r8ywj98>

Станом на початок січня 2023 року українськими посадовцями та військовослужбовцями не було зроблено жодної офіційної заяви про причетність України до вибухів на російських аеродромах стратегічної авіації.

Однак ще 17 жовтня 2022 року ДК “Укроборонпром” було зроблено заяву про завершення розробки та успішні випробування БпЛА, що має бойову частину вагою 75 кг та дальність ураження до 1000 км³¹⁸. 10 грудня 2022 року О. Болдирєв, менеджер проєктів ДК “Укроборонпром”, деталізував, що концерн створює саме ударний БпЛА (а не баражуючий боєприпас), а також підтвердив наявність в Україні й інших засобів, в тому числі – безпілотних, здатних вражати ворожі цілі на стратегічній глибині³¹⁹. Дані, які б дозволили стверджувати, що новий український БпЛА є модернізацією Ту-141 “Стриж”, відсутні.

Попри інциденти на аеродромах, ворог упродовж грудня продовжував виконувати стратегічну операцію зі знищення критично важливих цілей на території України³²⁰, уражаючи об’єкти критичної інфраструктури засобами ВТЗ – крилатими ракетами повітряного і морського базування.

Противник силами і засобами Дальньої авіації ПКС зс рф здійснював пуски КР повітряного базування Х-22, Х-101, Х-555 з літаків Ту-22М3, Ту-95МС і Ту-160. Зліт літаків відбувався з аер. “Дягілево” та “Енгельс-2”, пуски КР виконувались над водами Цимлянського водосховища та акваторією Каспійського моря відповідно. Необхідність пуску КР Х-101 і Х-555 над водоймами пояснюється характерними особливостями запуску в декілька етапів:

на висоті біля 6 км літак скидає ракету з вузла підвіски (Ту-95МС) або з барабанної пускової установки при розкритому вантажному відсіку (Ту-160);

ракета долає декілька десятків метрів у вільному падінні, в той час як з її корпусу висуваяться крила і двигун;

здійснюється запуск двигуна ракети, який дозволяє їй розвинути максимальну швидкість польоту до 270 м/с³²¹.

Таким чином, у разі відмови двигуна ракети під час пуску, вона падає у води Цимлянського водосховища або Каспійського моря, не завдаючи прямих збитків цивільній інфраструктурі та населенню.

5 грудня 2022 року противник завдав масованого ракетного удару, застосовувавши такі засоби ураження³²²:

38 КР Х-101/555, пуски здійснювались зі стратегічних бомбардувальників Ту-95МС з району Каспійського моря та Волгодонської обл.;

³¹⁸ Дальність – 1000 км, вага бойової частини – 75 кг. Завершуємо розробку / Державний концерн “Укроборонпром” // facebook. – 2022, 17 жовтня. – URL: <https://tinyurl.com/nhscmk6>; Дальність 1000 кілометрів: Укроборонпром планує завершити анонсовану розробку до кінця року // Укрінформ. – 2022, 18 жовтня. – URL: <https://tinyurl.com/emta2va6>

³¹⁹ Руководитель проектор Укроборонпрома о новом ударном дроне // Настоящее время. – 2022, 10 декабря. – URL: <https://tinyurl.com/3dkzxpza>

³²⁰ Update on Ukraine / UK Ministry of Defence // Twitter. – 2022, December 01. – URL: <https://tinyurl.com/57s2fdf6>

³²¹ Див.: ТТХ КР Х-101: Kh-101 – Kh-102 // Missile Threat. CSIS Missile Defence Project. – 2021, July 31. – URL: <https://tinyurl.com/3ypzthds>

³²² Повітряні Сили відбили масований ракетний удар по Україні / Командування Повітряних Сил ЗСУ // Facebook. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4cte8kkm>

22 КРМБ “Калибр” – з кораблів у Чорному морі;

3 КР Х-22 – зі стратегічних бомбардувальників Ту-22М3 над Чорним морем;

6 КАР Х-59, 1 КАР Х-31П – з винищувачів Су-35.

16 грудня 2022 року росіяни завдали чергового масованого удару по об’єктах критичної інфраструктури та комплексах паливно-енергетичного сектору нашої держави. Всього ворогом було здійснено понад сотню пусків крилатих і балістичних ракет наземного, повітряного та морського базування³²³.

72 КР Х-101 (носій – Ту-95МС), “Калибр” (носій – фрегат пр. 11356Р “Буревестник” “Адмірал Макаров”), Х-22 (носій – Ту-22М3);

4 КАР Х-59, Х-31П (носій – Су-35);

27 5В55 (ЗРК С-300).

Особливістю цього ракетного удару був пуск КР повітряного базування над акваторією Азовського моря. Також під час масованого удару в повітряному просторі республіки білорусь відмічалась робота літаків ДЛРВ Ил-76 А-50У та Миг-31К³²⁴.

В результаті ворожих ракетних ударів 16 грудня у Києві сталися вибухи у Деснянському, Дніпровському та Голосіївському районах, відбулася зупинка поїздів на всіх гілках метрополітену. У Київській обл. було пошкоджено об’єкт критичної інфраструктури та 9 приватних будинків мирних мешканців³²⁵. Всього було пошкоджено 9 об’єктів електрогенерації. Зокрема, це призвело до повного знеструмлення Дніпропетровської обл. Одна з ворожих ракет влучила в житловий будинок у м. Кривий Ріг, що призвело до загибелі п’ятьох цивільних осіб, серед яких – півторарічна дитина, та поранення 13 осіб. Ураження від удару зазнали 30 сусідніх будівель, школа та лікарня³²⁶. До 10 балістичних ракет 5В55 до ЗРК С-300 було випущено ворогом по Харкову та Харківській обл.³²⁷, біля 20 аналогічних ракет – по Запоріжжю та Запорізькій обл.³²⁸

В ході відбиття масованого ракетного удару на Київ 16 грудня 2022 року, ворожа ракета Х-101 була збита вогнем кулемета ПКМ одного з підрозділів 112 *обр* ТрО³²⁹.

³²³ Знищено 60 із 76 ракет російських окупантів / Командування Повітряних Сил ЗСУ // Facebook. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/vy2at5ab>; Головнокомандувач ЗС України // Facebook. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2nkbnfet>

³²⁴ Знищено 60 із 76 ракет російських окупантів / Командування Повітряних Сил ЗСУ // Facebook. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/vy2at5ab>

³²⁵ Коріновська А. Наслідки ракетного удару 16 грудня // Суспільне. Новини. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yv97xa2v>

³²⁶ Брифінг Начальника військової адміністрації Кривого Рогу Олександра Вілкула за підсумками 16.12.22 / Олександр Вілкул // Telegram. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://t.me/vilkul/2400>

³²⁷ Вранці окупанти завдали масований ракетний удар по Харківщині / Харківська обласна прокуратура. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5cmrxy79>

³²⁸ Масована ракетна атака по Запоріжжю та області / Офіс Генерального прокурора // Telegram. – 2022, 16 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yc27dtkh>

³²⁹ Віталій Кличко в ефірі телеканалу “Київ” вручив нагороду стрільцю Олег Васишині, який 16 грудня збив з ручного кулемета крилату ракету Х-101 // Офіційний портал Києва. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/y9ewa2yc>

Упродовж 29 грудня 2022 року війська російської федерації продовжували завдавати масовані ракетні та удари баражуючими боєприпасами. Зокрема, ними було застосовано такі сили і засоби³³⁰:

62 КР Х-101/555 (носій – Ту-95)

6 КР Х-22, Х-32 (носій – Ту-22М3)

2 КАР Х-31П (носій – Су-35)

13 БпЛА “Герань-1/2” (“Shahed-131/136”).

Масованому удару передували нічні пуски ворогом балістичних ракет 5В55 до ЗРК С-300 по н.п. Степне Запорізького району Запорізької обл.³³¹, а також по м. Харків³³². Силами і засобами ППО України було знищено 11 із 13 БпЛА³³³, націлених на енергетичну інфраструктуру Харкова, та 58 із 70 крилатих ракет³³⁴. Зокрема, 21 КР була збита на Одещині, 2 – на Херсонщині, 1 – на Миколаївщині³³⁵, 16 – на Київщині³³⁶, 7 – над західними областями України³³⁷.

31 грудня 2022 року противник завдав третього за місяць масованого ракетного удару. Ним було здійснено 20 пусків ракет повітряного та наземного базування з використанням стратегічних бомбардувальників Ту-95МС та ОТРК “Искандер-М”³³⁸. Також у цей день ворог здійснював пуски КРМБ “Калибр” з акваторії Каспійського моря³³⁹. Так, у складі Каспійської флотилії ВМФ рф перебували три малі ракетні катери пр. 21631 “Буян-М” (“Град Свяжск”, “Углич”, “Великий Устюг”), кожен з яких обладнаний установкою вертикального пуску на 8 ракет. Силами і засобами ППО України знищено 12 КР повітряного базування, з них 6 в межах Київської обл., 5 – Житомирської обл., 1 – Хмельницької обл.³⁴⁰

Протиповітряною обороною України 31 грудня 2022 року було знищено ворожий розвідувальний БпЛА “Орлан-10” у повітряному просторі Київської області, яким противник вів розвідку позицій ППО під час масованого ракетного

³³⁰ 29 грудня: масовану ракетну атаку відбито / Командування Повітряних Сил // Facebook. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ycy5bphe>

³³¹ Вночі російські військові обстріляли населені пункти Запорізького району / Офіс Генерального прокурора // Telegram. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2w47k2ne>

³³² Російські військові атакували Харків дронами та ракетами / Офіс Генерального прокурора // Telegram. – 2022, 29 грудня. – URL: https://t.me/pgov_gov_ua/8443

³³³ Оперативна інформація станом на 06.00 29.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/6pnpzbms>

³³⁴ Знищено 58 із 70 крилатих ракет, чотири розвідувальні БпЛА і один вертоліт Мі-8 / Командування Повітряних Сил // Facebook. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yc8y6k8p>

³³⁵ Під час масованої ракетної атаки по Україні, ворог спрямував по південних регіонах ракети... / Оперативне командування “Південь” // Facebook. – 2022, 29 грудня. – URL: https://fb.watch/i6rTBFo_Ow/

³³⁶ Знищено чергові смертоносні “подарунки” ворога / Повітряне командування “Центр” // Facebook. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4zz2uecs>

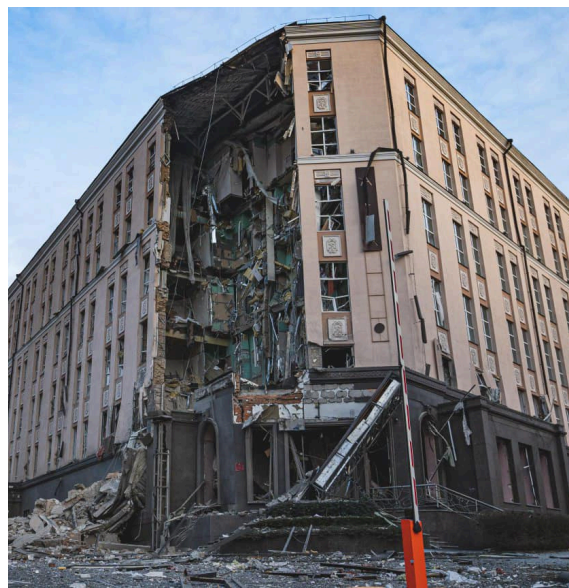
³³⁷ Масована ракетна атака / Повітряне командування “Захід” Повітряних Сил ЗС України // Facebook. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4rfyfrmx>

³³⁸ Збито 12 крилатих ракет окупантів та БпЛА “Орлан-10” / Командування Повітряних Сил ЗСУ // Facebook. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2dwcjrc2>

³³⁹ РФ атакувала Україну із акваторії Каспійського моря доволі непередсказуємо, – Гуменюк / Freedom // YouTube. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bdhhnrd>

³⁴⁰ Сьогодні держава-терорист рф знову завдала масованого ракетного удару по цивільним об’єктам нашої країни / Головнокомандувач ЗС України // Facebook. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2bstsc66>

удару³⁴¹. Це перший відомий випадок застосування противником БПЛА цього типу над Київщиною під час третього етапу широкомасштабної агресії.



Наслідки ракетних ударів 31 грудня 2022 року, Київ, фото – ДСНС України

Всього в результаті масованого ракетного удару противника 31 грудня було пошкоджено 50 об'єктів у чотирьох областях України, дістали поранення 28 цивільних осіб, одна цивільна особа загинула³⁴².



*Російський БпЛА “Ланцет”
заплутався у маскувальній сітці при
спробі ураження танка Т-72, кадр з
відео Ukraine Weapons Tracker, Twitter*



*Захисний екран-сітка над позицією
гаубиці М777 55 оабр, фото – Кром Пьер*

³⁴¹ Збито 12 крилатих ракет окупантів та БПЛА “Орлан-10” / Командування Повітряних Сил ЗСУ // Facebook. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4uf2nfrt>

³⁴² ДСНС України // Facebook. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/7xvyzh7p>

Зростання інтенсивності застосування противником баражуючих боєприпасів “Куб” і “Ланцет”, а також скидання ним гранат з малих дронів на позиції артилерійських розрахунків РВА СВ ЗС України, викликала необхідність пошуку нових способів захисту особового складу і ОВТ від ураження БпЛА. Так, особовий склад 55 *оабр* облаштував позиції артилерії захисними екранами, виготовленими зі сталевих сітки³⁴³. Такий спосіб захисту від БпЛА виник після випадку, коли ворожий БпЛА “Ланцет” заплутався у маскувальній сітці при спробі уразити український танк Т-72³⁴⁴.

Результати

В ході ведення бойових дій у грудні 2022 року авіація та ППО протиборчих сторін досягли таких результатів:

05 грудня противник завдав МРУ, застосувавши близько 70 КР повітряного та морського базування, з них понад 60 ракет було збито зенітними ракетними підрозділами, авіацією та мобільними вогневими групами ППО України, влучання в енергетичні об’єкти у Київській, Вінницькій та Одеській обл. призвели до переривання енергопостачання у деяких регіонах³⁴⁵;

16 грудня противник завдав МРУ, застосувавши не менше 76 КР повітряного та морського базування, а також 27 балістичних ракет наземного базування, силами і засобами ППО України було знищено 60 КР, ворожими ударами було пошкоджено 9 об’єктів електрогенерації в декількох областях України;

29 грудня противник завдав МРУ та ударів баражуючими боєприпасами, застосувавши не менше 70 КР та 13 БпЛА, силами і засобами ППО України було знищено 58 КР і 11 БпЛА, ворожими ударами були пошкоджені цивільні об’єкти;

31 грудня противник завдав МРУ, застосувавши 20 крилатих та балістичних ракет повітряного і наземного базування, силами і засобами України було знищено 12 КР, ворожими ударами було зруйновано або пошкоджено до 50 об’єктів цивільної та житлової забудови.

В результаті дій підрозділів ППО України противник у грудні 2022 року зазнавав втрат ОВТ, які наведені у таблиці нижче.

Втрати противником засобів авіації, ППО та крилатих ракет станом на: ³⁴⁶					
	31 серпня	30 вересня	31 жовтня	30 листопада	31 грудня
Літаки	234	262	276	280	283
Вертольоти	204	224	257	261	269
Засоби ППО	152	175	197	210	213
БпЛА ОТР	849	995	1415	1562	1746
Збиті крилаті ракети	196	246	397	531	711

Втрати цивільного населення України (за даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини) від застосування противником БпЛА, балістичних та

³⁴³ Артилеристи отримали екрани-сітки проти ударів БпЛА // Мілітарний. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/567rdtx6>

³⁴⁴ A rare look at a failed Russian attack on an Ukrainian T-72 / Ukraine Weapons Tracker // Twitter. – 2022, December 24. – URL: <https://tinyurl.com/yc69yhvp>

³⁴⁵ 05 грудня: ситуація в енергетиці // Урядовий портал. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4hjk4wxn>

³⁴⁶ Таблицю складено на основі даних Генерального штабу Збройних Сил України, оприлюднених у відкритому доступі.

крилатих ракет повітряного, морського та наземного базування у грудні 2022 року склали: 16 вбитими, 102 пораненими³⁴⁷.

Висновки

Аналіз повітряної обстановки у грудні 2022 року, завдань авіації та ППО сторін, особливостей їх виконання та досягнутих результатів дозволяє сформулювати такі висновки:

ворог отримав нову партію БпЛА типу баражуючий припас “Герань-2” (“Shahed-136”), що дозволило йому наростити динаміку ураження об’єктів критичної інфраструктури України цим видом озброєння;

попри фіксоване у попередні місяці скорочення запасів ВТЗ у противника, він не відмовився від ураження критично важливих цілей на території України, зокрема об’єктів енергетичної інфраструктури, компенсуючи витрату;

у грудні 2022 року виявилася тенденція ворога нарощувати інтенсивність ведення бойових дій під час свят та пам’ятних днів;

інциденти на аеродромах стратегічної авіації на території російської федерації не спричинили суттєвого негативного впливу на спроможності ПКС зс рф продовжувати виконання стратегічної операції зі знищення критично важливих цілей;

у грудні 2022 року противник вперше від початку широкомасштабної агресії здійснював пуски КРМБ з акваторії Каспійського моря.

³⁴⁷ Ukraine: Civilian Casualties as of 2 January 2022 // United Nations. Ukraine. – 2022, January 02. – URL: <https://tinyurl.com/3dwzppan>

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Впродовж грудня 2022 року воєнно-політична обстановка навколо російсько-української війни розвивалася на тлі продовжуваної геополітичної турбулентності, яка обумовлювалась гострою конфронтацією на рівні колективний Захід – росія, спричиненою агресією кремля проти України.

Ключовою подією грудня став візит Президента України Володимира Зеленського до Вашингтону 21 грудня 2022 року, який вивів стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами на якісно новий рівень, закріпивши формування в умовах війни американо-українського союзництва на воєнно-політичному рівні. Цей візит продемонстрував міцність військово-політичного союзу США і України, найвищий рівень двосторонніх стосунків за весь час їх історії.

У грудні спостерігалася досить висока інтенсивність політико-дипломатичних контактів України, в яких наша держава фокусувалася на забезпеченні відновлення енергосистеми, активізації військового та економічного співробітництва, зміцненні оборони країни проти ракетного терору росії, просуванні ініціатив на світовій арені.

Активна міжнародна діяльність України сприяла зміцненню її позицій у світі, розвитку двосторонніх відносин у різних сферах, акумуляції міжнародної допомоги, посиленню впливу в міжнародних організаціях і синергії глобального протистояння російській агресії.

Натомість у відносинах росії з її союзниками та партнерами, зокрема з білоруссю та іншими державами-учасницями снд, продовжувала зростати напруженість. Впродовж грудня від російсько-української війни продовжував дистанціюватися Китай, який водночас активізував діалог із США.

У грудні 2022 року світова економіка перебувала у стадії рецесії. Більшість країн світу долали наслідки світової енергетичної кризи, яка була спричинена військовою агресією росії проти України. Європейські держави, яких зачепила енергетична криза знаходились у пошуку інших джерел енергопостачання з метою зменшення залежності від росії. В результаті, ці держави збільшили свої інфраструктурні потужності по імпорту зрідженого природного газу. Таким чином, країні-агресору не вдалося використати свою нафто-газову зброю.

Загальне скорочення виробництва у світі значно вплинуло на сировинні ринки більшості країн світу. В той же час, зниження світових цін на газ сприяло стабілізації рівня інфляції.

В глобальній економіці спостерігалась значна втрата вартості світового ринку акцій та облігацій, а основними причинами їх втрат стало підняття центробанками більшості країн світу відсоткових ставок та інфляція.

У грудні було впроваджено черговий 9-й пакет санкцій ЄС проти росії, спрямований на посилення експортного контролю та обмежень щодо товарів і технологій подвійного призначення, пов'язаних з російським військово-промисловим комплексом. Важливим індикатором щодо впливу міжнародних санкцій на російську економіку став показник обсягу експорту природного газу “Газпромом” до ЄС, який обвалився на 45% за минулий рік.

В умовах складної економічної, соціальної та гуманітарної ситуації в Україні, керівництву держави за підтримки міжнародних донорів вдалося утримати та стабілізувати національну економіку.

Упродовж грудня 2022 року воєнно-стратегічна обстановка навколо України залишалася контрольованою та характеризувалась збереженням стратегічної ініціативи ЗС України. Стратегічні цілі рф не змінила. Однак, будь яких здобутків стратегічного та оперативного рівнів не досягнуто. Переважали локальні бойові дії із мінімальним просуваннями та великими втратами на одних і тих же напрямках (ділянках), а також масовані ракетні удари по критичній інфраструктурі України.

У Східній ОЗ продовжувала зберігатися найвища інтенсивність бойових дій.

Противник намагався розвинути наступ на Бахмутському напрямку для виходу на адміністративний кордон Донецької обл. Будь яких вагомих успіхів ворог не мав, зміна лінії фронту носила виключно тактичний характер. Проте ЗС України стійкою обороною і проведенням низки контрнаступальних дій створювали умови для захоплення стратегічної ініціативи.

У Південно-Західній ОЗ противник активних наступальних дій не проводив, нарощував систему оборони та формував резерви для наступу. Активність кораблів чф рф в акваторії Чорного моря залишалася низькою.

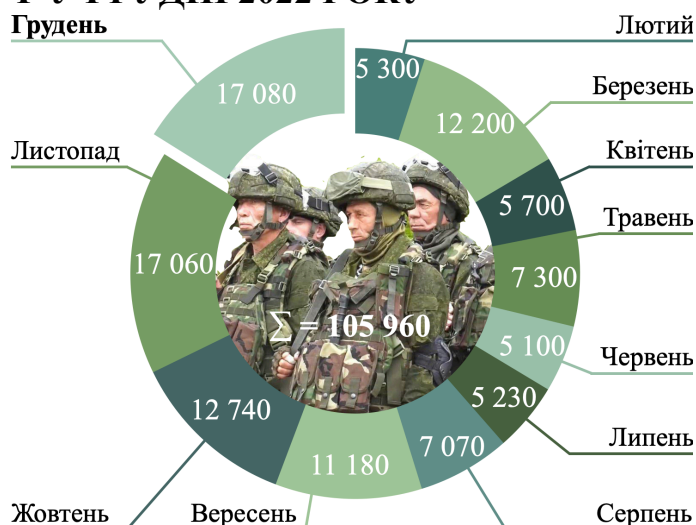
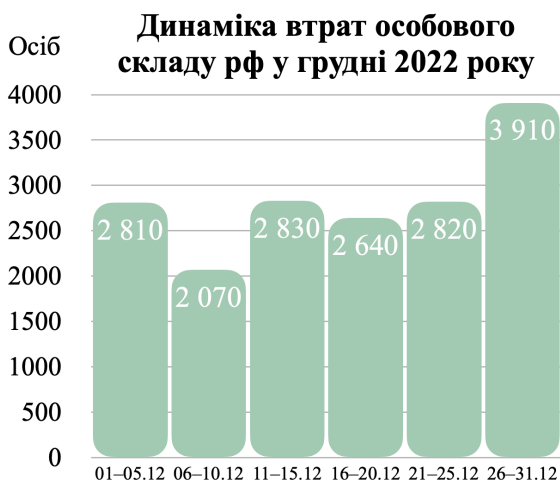
У Північно-Західній ОЗ обстановка залишалася контрольованою. Розгортання регіонального угруповання військ зс рф та рб противник використовував, перш за все як інформаційну операцію, щоб утримати на кордоні з білоруссю значну частину Сил оборони України. В свою чергу ЗС України вживали додаткових заходів для адекватної відповіді в разі можливого наступу ворога.

Російське військове керівництво, через великі втрати і небажання закінчувати війну, продовжувало **мобілізацію**. Знадобилося майже три місяці, щоб підготувати деякі з військових частин, у той час як майже не підготовлені та погано забезпечені підрозділи, сформовані з мобілізованих, були одразу відправлені на передову. В рф стало складніше мобілізувати на війну пересічних громадян, більшість з яких вже не мотивують патріотичні гасла та грошові виплати. Через 10 місяців повномасштабного вторгнення в Україну мобілізація в росії прийняла приховану форму і проводилася під примусом, рівень підготовки і забезпечення резервістів залишався низьким. Нашвидкуруч зібрані росією резерви не зможуть суттєво вплинути майбутній український наступ.

У повітряному просторі України авіація противника не спромоглась досягнути переваги в повітрі, і продовжувала нести втрати. Цьому сприяло формування в Україні багатоешелюваної системи ППО завдяки отриманому західному озброєнню і підготовці спеціалістів ЗРК. Застосування рф масованих бомбардувань мирних населених пунктів та об'єктів критичної інфраструктури виявилось неефективним. Ракетні запаси противника суттєво виснажилися. Однак, загроза масованих ракетних атак з боку рф та рб залишається високою.

Система ППО держави-агресора виявилася неспроможною забезпечити надійний захист своїх стратегічних об'єктів та бойових засобів так званої ядерної тріади, через що росія знала чергової серйозної військової та репутаційної поразки.

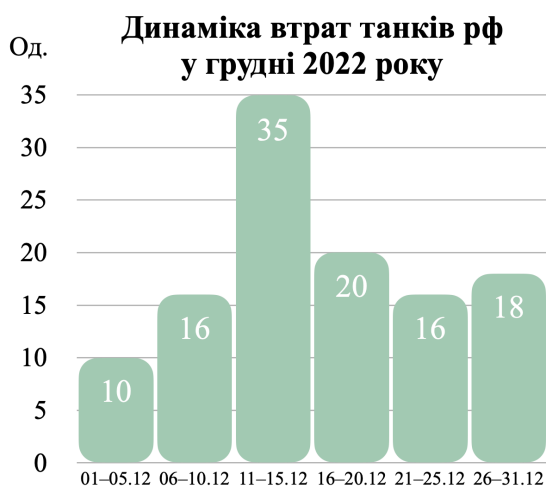
ВТРАТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ У ГРУДНІ 2022 РОКУ



Загальні втрати особового складу рф склали:

а) за грудень — **17 080** осіб

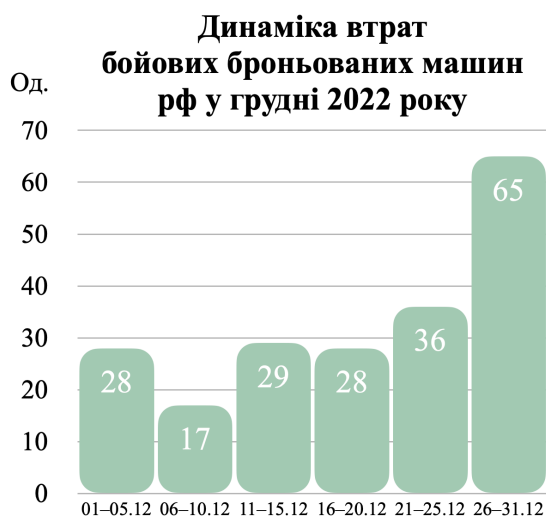
б) з 24.02 по 31.12.2022 — близько **105 960** осіб



Загальні втрати танків рф склали:

а) за грудень — **115** одиниць

б) з 24.02 по 31.12.2022 — **3 029** одиниць



Загальні втрати ББМ рф склали:

а) за грудень — **203** одиниці

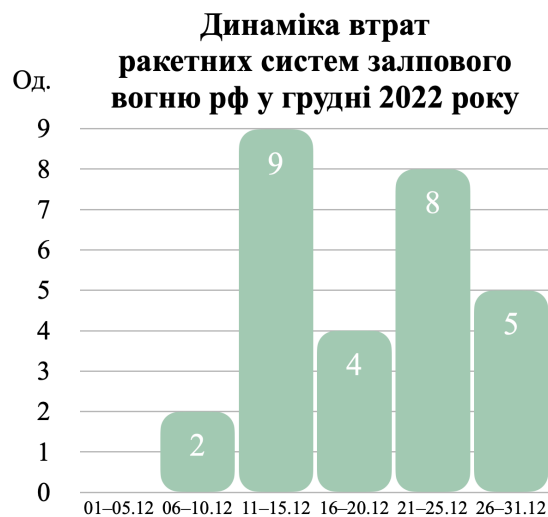
б) з 24.02 по 31.12.2022 — **6 075** одиниць



Загальні втрати артсистем рф склали:

а) за грудень — 114 одиниці

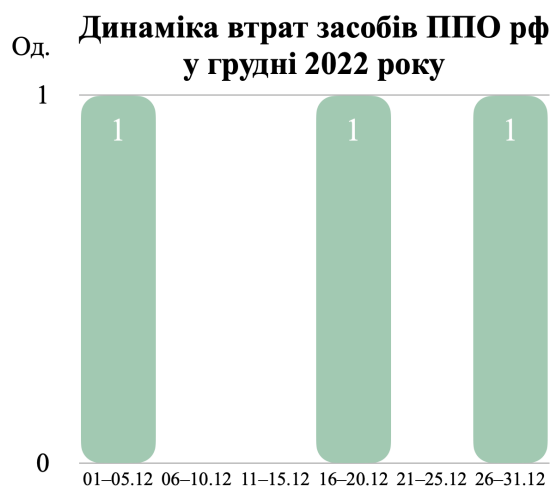
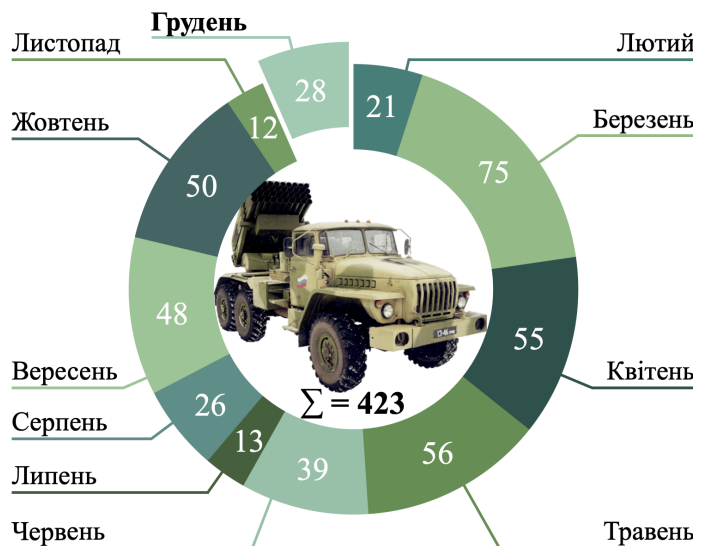
б) з 24.02 по 31.12.2022 — 2 016 одиниць



Загальні втрати РСЗВ рф склали:

а) за грудень — 28 одиниць

б) з 24.02 по 31.12.2022 — 423 одиниці

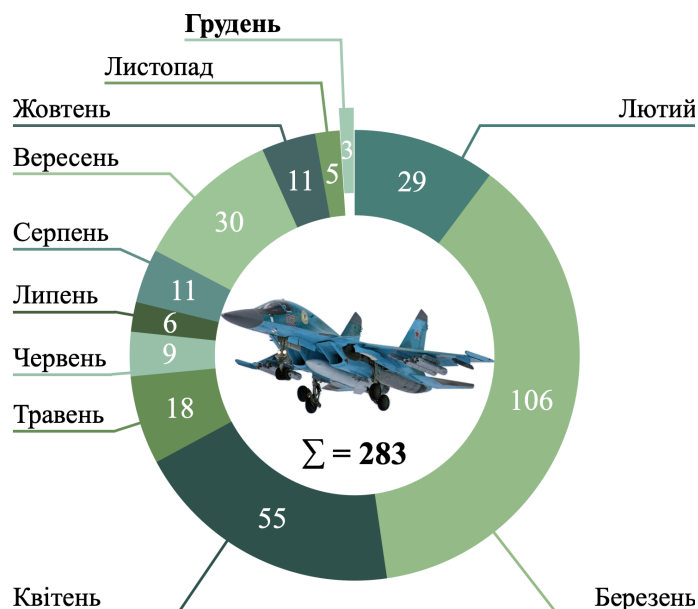
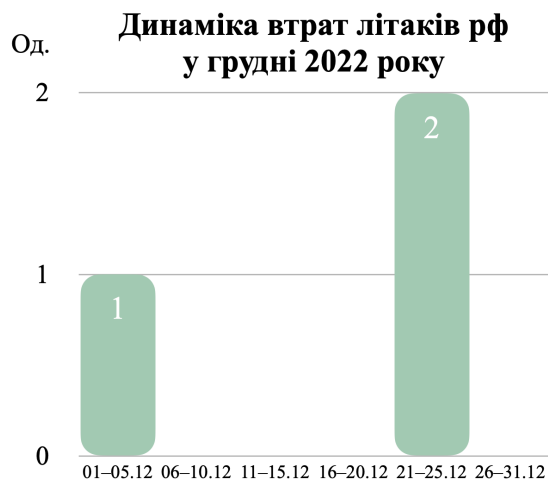


Загальні втрати засобів ППО рф склали:

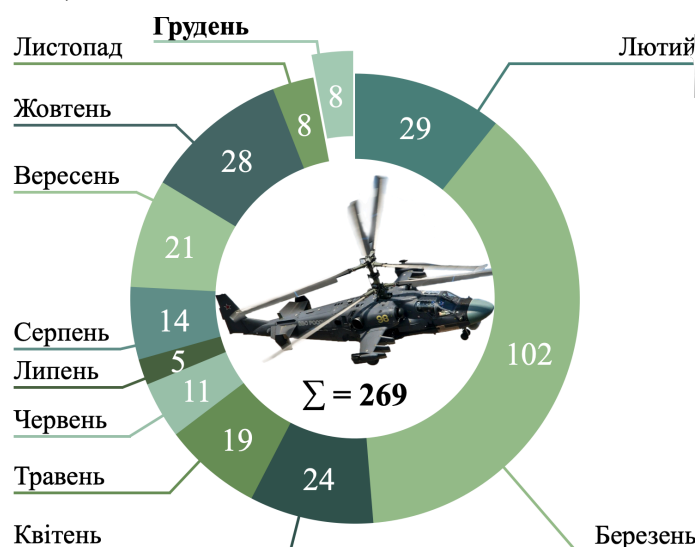
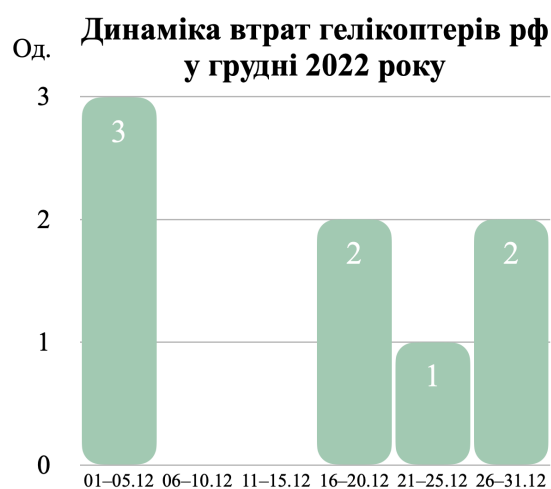
а) за грудень — 3 одиниці

б) з 24.02 по 31.12.2022 — 213 одиниці

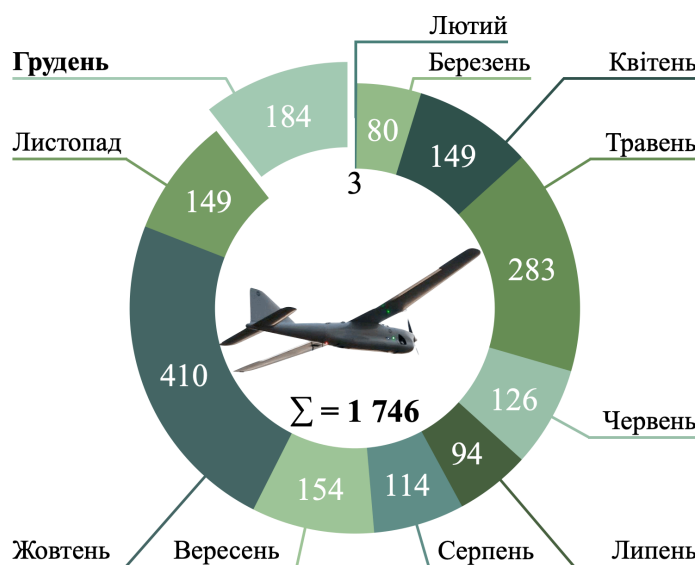
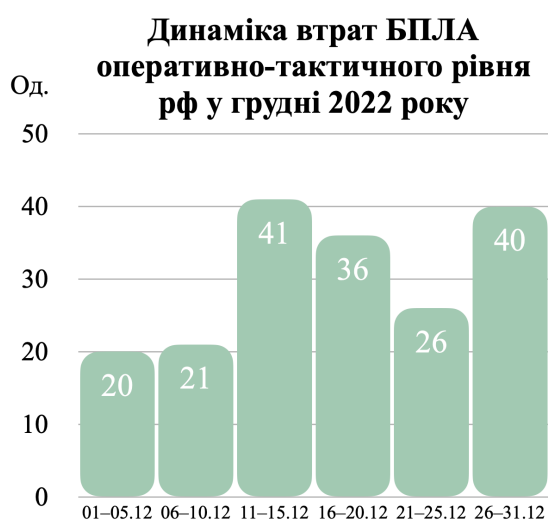




а) за грудень — 3 одиниці
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — 283 одиниці



а) за грудень — 8 одиниць
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — 269 одиниць



а) за грудень — 184 одиниці
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — 1 746 одиниць



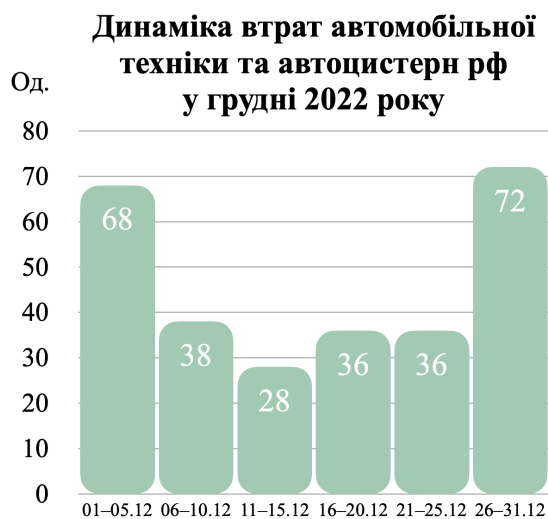
Втрати крилатих ракет рф збитими склали:

- а) за грудень — **180** одиниць
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — **711** одиниць



Втрати кораблів та катерів рф склали:

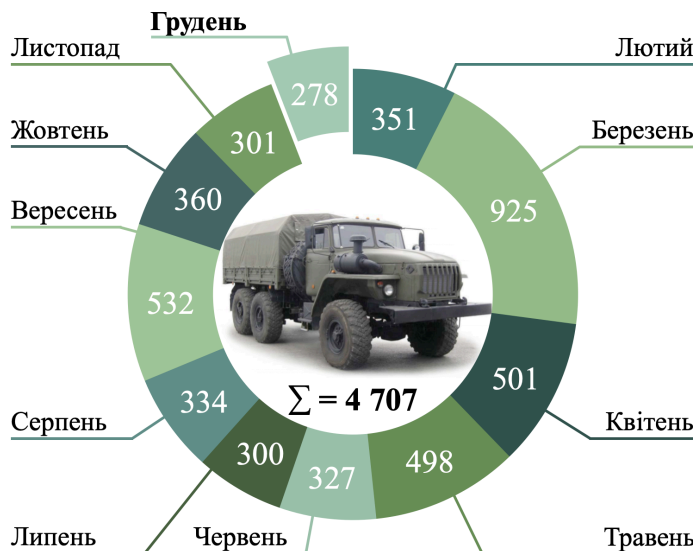
- а) за грудень втрати відсутні
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — **16** одиниць



Динаміка втрат автомобільної техніки та автоцистерн рф у грудні 2022 року

Загальні втрати автомобільної техніки та автоцистерн рф склали:

- а) за грудень — **278** одиниць
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — **4 707** одиниць



Динаміка втрат спеціальної техніки рф у грудні 2022 року

Загальні втрати спеціальної техніки рф склали:

- а) за грудень — **17** одиниць
 б) з 24.02 по 31.12.2022 — **180** одиниць



Міжнародні санкції та воєнна, економічна і політична підтримка України з боку країн-партнерів

Назва заходу, дата	Зміст воєнно-політичного заходу (рішення)	Характеристика заходу	Очікуваний результат
Заходи санкційного характеру			
Європейський Союз			
В межах дев'ятого пакету санкцій проти росії від Європейського Союзу			
Додатковий пакет санкцій, 05.12.2022 р.	Запровадження дев'ятого пакету санкцій проти близько 180 банків, у тому числі "Всеросійського банку розвитку регіонів", засобів масової інформації, технологічних фірм росії та 200 фізичних осіб.	Додатковий пакет санкцій затверджено рішенням послів країн-членів ЄС	Санкції мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем.
Додатковий пакет санкцій, 13.12.2022 р.	Запровадження заходів проти Московського кредитного банку – 7-го в росії за розміром активів, клієнтом якого є компанія "Роснафта", який потрапить до "чорних списків" поряд із Далекосхідним банком і 169 компаніями, пов'язаними з цими банками.	Додатковий пакет санкцій затверджено рішенням послів країн-членів ЄС	Санкції мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 15.12.2022 р.	Запровадження заходів проти 24 фізичних та 5 юридичних осіб з Ірану за розробку та постачання безпілотників росії. До санкційних списків потрапили компанії Design and Manufacturing of Aircraft Engines (DAMA), Oje Parvaz Mado Nafar Company (Mado) та Paravar Pars, а також Islamic Revolutionary Guard Corps Research and Self-Sufficiency Jihad Organization (IRGC SSJO).	Додатковий пакет санкцій затверджено рішенням послів країн-членів ЄС	Санкції мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Сполучені штати Америки			
Додатковий пакет санкцій, 07.12.2022 р.	Міністерство торгівлі США запровадило додаткові обмежувальні заходи до 24 компаній експортного контролю через підтримку військової або оборонно-промислової бази росії, ядерної діяльності Пакистану або постачання Ірану електроніки. До списку увійшли: латвійська Fiber Optic Solutions, яка виробляє волоконно-оптичні гіроскопи, російська АО Kraftway Corporation PSC, АТ "Науково-дослідний центр електронних обчислювальних машин", ТОВ "Фіберсенс", НВК "Оптолін", АТ ПКК "Міландр", ТОВ "Міландр ЕК", АТ "Міландр МТП", ТОВ "Мілур ІС", ТОВ "Мікроелектронний виробничий комплекс (МПК) "Міландр", АТ "Руселектроніка" та швейцарська компанія Milur SA.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.

Додатковий пакет санкцій, 09.12.2022 р.	Казначейство США запровадило заходи проти турецького енергетичного магната Сіткі Айана, довіреної особи президента Реджепа Таїпа Ердогана, причетного до незаконного продажу нафти для фінансування союзників цієї країни з терору, включно з ліванською “Хезболлою”, його сина Бахаддіна, який працює в компанії енергетичного конгломерату ASB Group та керівника компанії Касима Озтаса.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідповідним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 09.12.2022 р.	Державним департаментом США прийнято рішення щодо запровадження додаткових обмежувальних заходів проти пкс росії та 924 російський державний центр безпілотної авіації, який відправляв свій персонал до Ірану з метою навчання на іранських дронах. Крім того, до санкційних списків потрапили співробітники адміністрації російського диктатора О. Нестеров та Є. Кім, росіянка М. Середа, яка співпрацювала з фейковим “МВС ДНР” та допомагала керувати фільтраційними таборами на окупованих територіях Донецької області, росіяни Л. Зайцева та Очур-Суге Монгуш, причетні до порушень прав людини в Україні, ЦВК РФ, її голова Елла Памфілова та ще 14 членів ЦВК, за організацію фейкових “референдумів” на захоплених українських територіях та одіозний суддя Окружного адміністративного суду Києва Павло Вовк.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідповідним тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 15.12.2022 р.	Управління з контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США (OFAC) вносить 18 організацій, пов’язаних із сектором фінансових послуг рф, зокрема “Росбанк” та банк “ВТБ” разом із його дочірніми компаніями – “ВТБ Девелопмент”, “СГ-Девелопмент”, оператор велопрокату в Москві “Сітібайк” та громадян особливих категорій та заблокованих осіб, а саме: російського олігарха Володимира Потаніна та членів його сім’ї – дружину Катерину, сина Івана та доньку Анастасію. Обмеження запроваджено і проти інвестхолдингу “Інтеррос”, через який мільярдер володіє своїми активами. Усього під обмеження потрапили понад 40 громадян росії, пов’язаних з урядом росії, серед яких – перший віцепрем’єр-міністр росії Андрій Білоусов, віцепрем’єр-міністр Дмитро Чернишенко, заступник міністра фінансів Олексій Сазанов.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідповідним тягарем та мають призвести до їх припинення.

Додатковий пакет санкцій, 22.12.2022 р.	Міністерство фінансів США ввело додаткові санкції проти компаній РФ, які пов'язані з судноплавством. Серед них, НДІ суднового машинобудування, концерн Морінформсистема "Агат", АТ "Морські навігаційні системи", НДІ "Прометей" НДЦ "Курчатівський інститут", концерн "Електроприлад", Інститут океанології, АТ "Акумуляторна компанія "Рігель", ЗАТ "Обухівське", ТОВ "Технополь", науково-виробниче об'єднання "Аврора".	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 23.12.2022 р.	Державним департаментом США прийнято рішення щодо запровадження додаткових обмежувальних заходів проти російської приватної військової компанії, відомої як "група Вагнера".	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем.
Канада			
Додатковий пакет санкцій, 03.12.2022 р.	Урядом Канади запроваджено додаткові обмежувальні заходи, пов'язані з порушенням прав людини та дестабілізацією миру і безпеки. До списку включено 4 фізичні та 5 юридичних осіб, а також іранська компанія "Бахарестан Кіш", яка допомагає розробляти дрони "Шахед", іранська авіакомпанія "Сафіран", що координувала польоти російських військових літаків, якими доставлялися іранські дрони. Санкції передбачають замороження майна і коштів компаній на території Канади. Фізичним особам, щодо яких введені обмеження, заборонено в'їзд до країни.	Рішення Уряду Канади	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 09.12.2022 р.	Урядом Канади прийнято рішення щодо запровадження додаткових обмежувальних заходів до 33 нинішніх та колишніх високопоставлених російських чиновників і 6 організацій, причетних до систематичних порушень прав людини проти російських громадян, які протестували проти вторгнення Росії в Україну.	Рішення Уряду Канади	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 16.12.2022 р.	Урядом Канади прийнято рішення щодо запровадження додаткових обмежувальних заходів до компанії-виробника іранських "Шахед".	Рішення Уряду Канади	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.

Нова Зеландія			
Додатковий пакет санкцій, 13.12.2022 р.	Урядом Нової Зеландії запроваджено додаткові санкції проти 23 росіян, які підтримують вторгнення росії в Україну та проводять дезінформаційні заходи : глава міністерства цифрового розвитку, зв'язку та ЗМІ рф Максут Шадаєв, гендиректор Першого каналу Костянтин Ернст і працівники “ІнфоРос”, “Південного фронту” і “Фонду стратегічної культури”.	Рішення Уряду Нової Зеландії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Велика Британія			
Додатковий пакет санкцій, 07.12.2022 р.	Велика Британія запровадила санкції проти російських фізичних та юридичних осіб пов'язаних з корупцією та порушенням прав людини.	Рішення Уряду Великої Британії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Додатковий пакет санкцій, 08.12.2022 р.	Велика Британія запровадила додаткові санкції проти близько 200 російських фізичних та юридичних осіб, серед яких військові, представники оборонпрому, члени Держдуми і Ради Федерації, міністри, губернатори й політики та будуть спрямовані на перешкоджання ухилення від існуючих санкцій.	Рішення Уряду Великої Британії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем.
Додатковий пакет санкцій, 09.12.2022 р.	Велика Британія запровадила додаткові санкції проти 5 представників російських силових структур, винних у катуваннях, насильстві та участі у російському вторгненні в Україну, а саме: співробітника ФСБ Росії в Криму Андрія Тішеніна та старшого оперуповноваженого в АРК Крим Артура Шамбазова, причетних до катувань Олександра Костенка, майора юстиції Валентина Опаріна та керівника відділу прокуратури Ростовської області Олега Ткаченка за перешкоджання розгляду скарг щодо катувань, командира 90-ї танкової дивізії полковника Ібатулліна та молдовських проросійських політиків Ілана Шора та Владислава Плахотнюка.	Рішення Уряду Великої Британії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Швейцарія			
Додатковий пакет санкцій, 22.12.2022 р.	Федеральна рада Швейцарії схвалила рішення про запровадження санкцій проти 141 фізичної та 49 юридичних осіб, згаданих у дев'ятому санкційному пакеті Європейського Союзу, через агресію рф проти України.	Рішення Уряду Швейцарії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем.

Заходи економічної та політичної підтримки України			
Європейський Союз			
Допомога в межах підтримки України, 01.12.2022 р.	Європейська комісія ухвалила рішення щодо виділення Україні 1 млрд. євро на підтримку ДСНС та ЗСУ у розмінуванні територій України в межах програми допомоги між Україною та ЄС.	Рішення Європейського Союзу	Фінансування заходів з розмінування територій в межах програми допомоги між Україною та ЄС.
Допомога в межах підтримки України, 03.12.2022 р.	ЄС оголосив про додаткове виділення Україні 215 млн. євро , які спрямують на транснаціональну співпрацю в Дунайському регіоні в галузі інновацій та відновлюваних джерел енергії, з яких 187 млн. євро виділять на транскордонну співпрацю між Польщею та Україною у галузі охорони природи, охорони здоров'я та управління кордонами; 54 млн. євро – на прикордонну співпрацю між Румунією та Україною для покращення освіти, охорони здоров'я і охорони природи та 77 млн. євро – на прикордонну співпрацю між Румунією та Молдовою для покращення освіти, охорони здоров'я та охорони природи.	Рішення Європейського Союзу	Пакет допомоги направлений на співпрацю в Дунайському регіоні в галузі інновацій та відновлюваних джерел енергії.
Допомога в межах підтримки України, 15.12.2022 р.	ЄС виділив Україні 50 млн. євро грантових коштів на ремонт систем постачання електрики, води, тепла та управління відходами на деокупованих територіях Київщини.	Рішення Європейського Союзу	Кошти направлені на відновлення інфраструктури Ірпеня, Бучі, Гостомеля, Димера, Славутича та інших міст та сіл Київщини.
Сполучені штати Америки			
Допомога в межах підтримки України, 02.12.2022 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні 47 млн дол. США на підтримку ДСНС та ЗС України у розмінуванні територій України в межах програми допомоги між Україною та ЄС.	Рішення Державного департаменту США	Фінансування заходів з розмінування територій в межах програми допомоги між Україною та ЄС.
Допомога в межах підтримки України, 09.12.2022 р.	Державний департамент США оголосив про виділення Україні 91,5 млн. доларів для проведення заходів з розмінування території України.	Рішення Державного департаменту США	Постачання підрозділам ДСНС автомобілів, засобів бронезахисту, металодетекторів, спецобладнання.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 13.12.2022 р.	Державний департамент США оголосив про відправку в Україну першої партії обладнання для забезпечення потреб енергетичної інфраструктури країни на загальну суму 13 млн. доларів .	Рішення Державного департаменту США	Кошти будуть направлені на допомогу незахищеним групам населення в Україні в зимовий період.
Допомога в межах підтримки України, 12.12.2022 р.	Благодійна організація “CORE Response”, яку заснував голлівудський актор та режисер Шон Пенн, передали Львівській області 1 млн. доларів для вирішення питань функціонування пунктів для проживання переселенців.	Рішення благодійної організації “CORE Response”	Пакет допомоги направлено на покращення умов проживання цивільного населення.

Нова Зеландія			
Допомога в межах підтримки України, 13.12.2022 р.	Уряд Нової Зеландії оголосив про надання 3 млн. новозеландських доларів (1,8 млн. євро) Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Нової Зеландії	Передача медичного обладнання, трансформаторів та генераторів, харчових продуктів, засобів санітарії та гігієни.
Хорватія			
Допомога в межах підтримки України, 14.12.2022 р.	Уряд Хорватії оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Хорватії	Передача 232 трансформатори різної потужності.
Канада			
Допомога в межах підтримки України, 15.12.2022 р.	Уряд Канади оголосив про надання 115 млн. доларів Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Канади	Фінансування ремонтних робіт на об'єктах енергосистеми України.
Норвегія			
Допомога в межах підтримки України, 15.12.2022 р.	Уряд Норвегії оголосив про надання 30 млн. норвезьких крон (2,8 млн. доларів) Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Норвегії	Кошти будуть направлені на виготовлення та передачу на баланс Державному агентству автомобільних доріг України 10 мостів.
Грузія			
Допомога в галузі гуманітарної допомоги, 07.12.2022 р.	Громадянська ініціатива у межах акції “Поділись світлом” забезпечила збір коштів для купівлі та передачі Україні 200 невеликих генераторів.	Громадська ініціатива громадян Грузії	Пакет допомоги направлено на покращення умов проживання цивільного населення.
Данія			
Допомога в галузі гуманітарної допомоги, 07.12.2022 р.	Данська компанія ROCKWOOL надіслала до 47 територіальних громад Чернігівської області 60 генераторів.	Ініціатива Данської компанії ROCKWOOL	Пакет допомоги направлено на покращення умов проживання цивільного населення.
Допомога в галузі гуманітарної допомоги, 22.12.2022 р.	Мерія м. Оденсе передала гуманітарну допомогу м. Києву, яка включає 9 потужних генераторів.	Рішення мерії Оденсе	Генератори будуть встановлені у котельнях міста, для забезпечення теплопостачання.
Військово-технічна та гуманітарна допомога Україні			
Сполучені Штати Америки			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 07.12.2022 р.	Профільні комітети обох палат Конгресу США погодили проєкт оборонного бюджету наступного року, який становитиме 847,3 млрд. доларів , з них 800 млн. доларів направляється на воєнну допомогу Україні.	Рішення Державного департаменту США	Пакет передбачає 6 млрд. доларів на “Європейську ініціативу стримування” та п'ятирічна заборона військової співпраці з росією.

Допомога в галузі безпеки та оборони, 09.12.2022 р.	Державний департамент США в оголосив про передачу Україні 275 млн. доларів додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Передача протитанкових засобів SMAW та AT4, боєприпасів до HIMARS, 80 000 снарядів для гаубиць, 500 високоточних 155-міліметрових артилерійських снарядів, понад 1300 протитанкових систем, 125 армійських вантажівок Humvee та 4 антени супутникового зв'язку.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 13.12.2022 р.	Державний департамент США оголосив про відправку в Україну першої партії обладнання для забезпечення потреб енергетичної інфраструктури країни на загальну суму 13 млн доларів .	Рішення Державного департаменту США	Кошти будуть направлені на допомогу незахищеним групам населення в Україні в зимовий період.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 21.12.2022 р.	Державний департамент США оголосив про надання Україні 1 млрд. доларів військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет передбачає передачу системи ППО "Patriot".
Словаччина			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 08.12.2022 р.	Уряд Словаччини оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Словаччини	Передача боєприпасів, великого калібру, зимову форму одягу та інше спорядження.
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 09.12.2022 р.	Уряд Словаччини оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Словаччини	Пакет передбачає передачу близько 300 електрогенераторів.
Франція			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 07.12.2022 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Франції	Пакет передбачає передачу близько 100 електрогенераторів.
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 13.12.2022 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні 100 млн. євро кредиту на пільгових умовах від Французького агентства розвитку .	Рішення Уряду Франції	Пакет допомоги спрямований на фінансування першочергових потреб України
Азербайджан			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 10.12.2022 р.	Уряд Азербайджану оголосив про надання 850 тис. доларів Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Азербайджану	Передача промислових трансформаторів і генераторів для стабілізації енергозабезпечення.
Марокко			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 10.12.2022 р.	Урядом Марокко прийнято рішення про надання Україні військової допомоги.	Рішення Уряду Марокко	Пакет передбачає передачу запасних частин до танків Т-72.

Іспанія			
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 13.12.2022 р.	Уряд Іспанії оголосив про передачу понад 160 одиниць обладнання для відновлення ушкоджених електромереж України.	Рішення Уряду Іспанії	Компанія Red Eléctrica заявила про передачу 135 трансформаторів різного типу, 26 громовідводів та інше спецобладнання.
Японія			
Допомога в межах підтримки України, 08.12.2022 р.	Уряд Японії оголосив про надання Україні 4,5 млн. доларів США на підтримку ДСНС та ЗСУ у розмінуванні території України.	Рішення Уряду Японії	Пакетом допомоги передбачено постачання піротехнічним підрозділам ДСНС автомобілів, засобів бронезахисту, металодетекторів, спецобладнання.
Допомога в галузі енергетичної безпеки, 15.12.2022 р.	Уряд Японії оголосив про виділення Україні енергетичного обладнання для забезпечення ремонтних робіт на ушкоджених об'єктах енергопостачання.	Рішення Уряду Японії	Кошти забезпечать проведення ремонтних робіт на об'єктах енергетичної інфраструктури України та включають поставку частину з 242 генераторів, трансформаторів, вимикачів, роз'єднувачів та іншого обладнання.
Хорватія			
Допомога в межах підтримки України, 21.12.2022 р.	Уряд Хорватії оголосив про надання Україні 3 млн. доларів США для потреб України у проведенні робіт з розмінування території.	Рішення Уряду Хорватії	Постачання піротехнічним підрозділам ДСНС спеціалізованих машин механічного розмінування та іншого піротехнічного обладнання.
Нідерланди, Естонія та Норвегія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 01.12.2022 р.	Урядами Нідерландів, Естонії та Норвегії прийнято рішення щодо передачі мобільного шпиталю для потреб Збройних Сил України.	Спільне рішення Уряду Нідерландів, Естонії та Норвегії	Постачання додатково 8 військових автомашин для транспортування ранених.
Допомога в межах фонду, 09.12.2022 р.	Уряд Нідерландів оголосив про надання Україні 10 млн. євро невідкладної допомоги.	Рішення Уряду Нідерландів	Кошти буде направлено на відновлення пошкодженої системи енергопостачання України.
Німеччина			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 01.12.2022 р.	Керівництвом німецької компанії Zeppelin Mobile Systeme GmbH прийнято рішення про передачу мобільного шпиталю для потреб Збройних Сил України.	Рішення керівництва компанії	Загальна вартість мобільного шпиталю складає 9 млн. євро .

Допомога в галузі безпеки та оборони, 09.12.2022 р.	Уряди Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Передача 18-ти 155 мм САУ RCH155, 20-ти БТР Dingo, 2 танкові тягачі M1070 Oshkosh, 80-ти пікапів, 90 приладів захисту від дронів та 7-и вантажівок 8х6 зі змінною системою завантаження.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 10.12.2022 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання 1 млн. євро Україні додаткової гуманітарної допомоги, яку буде направлено на вирішення питань енергопостачання в зимовий період.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет передбачає передачу м. Одеса дев'яти потужних генераторів.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 11.12.2022 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги, яку буде направлено на цивільного населення у зимовий період.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет передбачає передачу 36,4 вонняних ковдр із запасів Бундесверу.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 12.12.2022 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання 19,5 млн. євро Україні додаткової гуманітарної допомоги, яку буде направлено на вирішення питань енергопостачання в зимовий період.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет передбачає передачу 470 електрогенераторів різної потужності.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 13.12.2022 р.	Уряди Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет передбачає передачу 24 самохідні гаубиці та 7 САУ Gepard.
Допомога в межах підтримки України, 14.12.2022 р.	Урядом Німеччини виділено 200 млн. євро гуманітарної допомоги Україні для покриття витрат загального фонду державного бюджету з виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщених осіб.	Рішення Уряду Німеччини	Фінансування першочергових потреб України в межах допомоги на проживання внутрішньо переміщених осіб.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 15.12.2022 р.	Уряд Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет передбачає передачу додаткові ракети для ЗПК IRIS-T двох броньованих ремонтно-евакуаційних машин, 30 тисяч снарядів до 40 мм гранатометів, п'яти тисяч артилерійських боєприпасів калібру 155 мм, чотири карети швидкої допомоги, 18 ваговозів 8х8 зі змінними кузовами.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 16.12.2022 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання 100 млн. євро для Фонду енергетичної підтримки України.	Рішення Уряду Німеччини	Кошти Фонду будуть використані для відновлення енергетичної інфраструктури України.

Допомога в якості гуманітарної допомоги, 17.12.2022 р.	Уряд Німеччини оголосив про виділення Україні 32,5 млн. євро кредитних коштів на ремонт і модернізацію підстанцій ушкоджених під час повітряних атак росії.	Рішення Уряду Німеччини	Кошти будуть спрямовані на модернізацію і оцифрування підстанцій та ремонт об'єктів енергетичної інфраструктури України.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 27.12.2022 р.	Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини у співпраці з німецьким державним банком розвитку KfW виділило 35 млн. євро для представництва Дитячого фонду ООН (ЮНЕСКО) в Україні.	Рішення Уряду Німеччини	Кошти буде спрямовано на захист дітей, відновлення освітнього процесу, надання доступу до послуг санітарії та гігієни, а також безперервну роботу системи соціального захисту України.
Допомога в межах підтримки України, 30.12.2022 р.	Уряд Німеччини передав 28 од. спеціальної та спеціалізованої техніки рятувальним підрозділам ДСНС України.	Рішення Уряду Німеччини	Передача 28 од. техніки, : підйомники, крани-маніпулятори, паливозаправники, самоскиди, автоцистерни.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.12.2022 р.	Уряд Німеччини прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Передача однієї БРЕМ Bergerpanzer 2 та 13 автомобілів прикордонної служби, карету швидкої допомоги, два вилкові навантажувачі та проводиться підготовка до відправки в Україну 50 польових обігрівачів та 26 змінних систем для навантажувачів.
Болгарія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 09.12.2022 р.	Уряд Болгарії затвердив додатковий пакет військової допомоги Україні.	Рішення Уряду Болгарії	Пакет передбачає передачу військової техніки та обладнання для ЗС України.
Польща			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 07.12.2022 р.	Уряд Польщі оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Польщі	Передача зенітно-ракетних комплексів С-125 "Nawa SC".
Чехія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 08.12.2022 р.	Уряд Чехії оголосив про надання Україні 2 млн. євро додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Чехії	На закупку санітарного автобуса, двох пересувних медичних блоків і медичного намету, а також для облаштування житла для переселенців у м. Знамен'янка, Кіровоградської обл.

Швеція			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 12.12.2022 р.	Уряд Швеції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Швеції	Передача засобів ППО та комплектувальні засоби для обладнання ППО та зимову форму одягу.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 12.12.2022 р.	Уряд Швеції виділив додаткові 55 млн. євро (600 млн шведських крон) на довгострокову відбудову України.	Рішення Уряду Швеції	Кошти будуть використані для відновлення зруйнованих шкіл, лікарень, інфраструктури та об'єктів сільського господарства.
Канада			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 30.12.2022 р.	Уряд Канади оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги. Станом на 30 грудня поставки складають в межах 100 автомобілів.	Рішення Уряду Італії	Пакет допомоги передбачає передачу бронеавтомобілі Roshel для ДПСУ.
Казахстан			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 26.12.2022 р.	Приватні компанії Казахстану передали 41 генератор загальною вартістю 500 тис. доларів для медичних закладів Миколаївської, Дніпропетровської, Харківської та інших областей України.	Рішення приватних компаній Казахстану	Для забезпечення функціонування лікарських закладів України в зимовий період.
Литва			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 05.12.2022 р.	Уряд Литви оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Литви	Пакет допомоги передбачає передачу 155 мм боєприпасів.
Швейцарія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 13.12.2022 р.	Уряд і парламент Швейцарії оголосив про надання Україні 100 млн. франків (97 млн. доларів) додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду Швейцарії	Виділені кошти будуть направлені на підтримку цивільного населення України у зимовий період.
Управління Верховного комісара ООН у справах біженців			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 23.12.2022 р.	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців передало Києву гуманітарну допомогу для вимушених переселенців та малозабезпечених осіб.	Рішення управління	Передача спальних мішків, ковдр, матраців, постільної білизни, гігієнічних наборів, термосів та буржуйок.
Велика Британія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 18.12.2022 р.	Уряд Великої Британії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Великої Британії	Передача високоточних ракет Brimstone 2.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 30.12.2022 р.	Уряд Великої Британії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Великої Британії	Передача 1000 металошукачів VALLON та 100 комплектів для знешкодження бомб.

Допомога в галузі безпеки та оборони, 30.12.2022 р.	Уряд Великої Британії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги в межах виділених 2,3 мільярда фунтів стерлінгів на 2022 рік.	Рішення Уряду Великої Британії	Передача 10 000 комплектів, включаючи зимовий одяг, спальні мішки та утеплені намети.
Італія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 08.12.2022 р.	Уряд Італії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Італії	Передача гаубиць FH-70 з артилерійськими тягачами Iveco Astra
Франція та Естонія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 09.12.2022 р.	Урядами Франції та Естонії прийнято рішення про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Урядів Франції та Естонії	Передача 100 генераторів середньої потужності від Франції (в Україні з 7 грудня), генератори 5 кВ до 10кВ, 12кВ до 40кВ. Естонія передала українським містам ще 11 автобусів та партію генераторів.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 12.12.2022 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Франції	Передача шести 155 мм гаубиць TRF1, 18 САУ "Caesar", 2 одиниці РСЗВ LRU і 2 ЗРК "Crotale", протитанкове та зенітне обладнання, паливо, шоломи, бронежилети, прилади нічного бачення, боєприпаси різних калібрів.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 21.12.2022 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Франції	Передача мобільних зенітних ракетних комплексів малої дальності "Crotale".
Латвія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 12.12.2022 р.	Уряд Латвії оголосив про надання 300 млн. євро Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Латвії	Передача військової техніки та обладнання серед якого: гаубиці, дрони, зимова форма одягу.
Європейський Союз			
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 17.12.2022 р.	Європейська Комісія та Уряд України підписали угоду 100 млн. євро про підтримку у відновленні шкільних закладів, зруйнованих внаслідок широкомасштабної агресії росії проти України.	Рішення Європейського Союзу	Пакет допомоги буде спрямовано на підтримку дій Уряду України.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 23.12.2022 р.	ЄС оголосив про виділення Україні додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Європейського Союзу	Пакет допомоги передбачає передачу 900 генераторів, для їх розміщення у лікарнях МОЗ України.

Допомога в межах бюджетної підтримки України, 27.12.2022 р.	ЄС перерахував 66 млн євро до бюджету України на реконструкцію зруйнованих російськими окупантами шкіл з передбачених Угодою між Європейською Комісією та Урядом України 100 млн. євро .	Рішення Європейського Союзу	Пакет допомоги буде спрямовано на підтримку дій Уряду України.
Світовий банк			
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 20.12.2022 р.	Світовий банк передав до державного бюджету України 2 млрд. доларів грантових коштів з Цільового фонду Світового банку.	Рішення Світового банку	Фінансування буде спрямовано на забезпечення пенсійних виплат та заробітних плат працівникам цивільного захисту та оплату медичних послуг.
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 23.12.2022 р.	Світовий банк прийняв рішення про надання 610 млн. доларів Україні за проєктом світового банку PEACE “Державні витрати на зміцнення адміністративного персоналу”	Рішення Світового банку	Виплати допомоги окремим категоріям соціально вразливих сімей і зарплату бюджетникам.
Європейський банк реконструкції та розвитку			
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 21.12.2022 р.	ЄБРР уклав угоду з українським “Кредобанком” на загальну суму 35 млн. доларів у межах програми підтримки продовольчої безпеки та інших критично важливих галузей економіки України, згідно якої буде прокредитовано агросектор України.	Рішення ЄБРР	Пакет допомоги передбачає кредитування підприємств агропромислового сектору України.
Офіс координації гуманітарних справ ООН			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 23.12.2022 р.	Офіс координації гуманітарних справ ООН оголосив про передачу 300 українським волонтерам та громадським організаціям України 20 млн. доларів допомоги.	Рішення Офісу координації гуманітарних справ ООН	Пакет допомоги направлений на підтримку волонтерського руху України.
Фінляндія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 24.12.2022 р.	Уряд Фінляндії оголосив про надання Україні 29 млн. євро додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Фінляндії	Додаткова передача воєнної техніки та обладнання. Сили оборони Фінляндії продовжуватимуть брати участь у навчальній підтримці ЗС України до кінця 2023 року.
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 25.12.2022 р.	Уряд Фінляндії виділив 5 млн. євро на програму Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO) “Зелене відновлення”, яка має сприяти відбудові України	Рішення Уряду Фінляндії	Пакет допомоги спрямований на фінансування першочергових потреб України.
Об’єднані Арабські Емірати			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 25.12.2022 р.	Об’єднані Арабські Емірати (ОАЕ) оголосили про надання Україні 100 млн. доларів додаткової гуманітарної допомоги.	Рішення Уряду ОАЕ	Передача 2500 побутових генераторів потужністю від 3,5 до 8 кВт для цивільного населення України.

Проектні заходи, що передбачають надання воєнної допомоги			
Координаційна платформа донорів для фінансування відновлювальних робіт і реформ в Україні			
Допомога в межах проєкту, 12.12.2022 р.	В межах проєкту платформи країнами G-7 будуть координуватися механізми надання постійної короткострокової та довгострокової підтримки та подальше міжнародне фінансування України.	Рішення країн G-7	Кошти в межах проєкту будуть спрямовані на фінансування першочергових потреб України.
Світовий банк			
Допомога в межах проєкту, 16.12.2022 р.	Світовий банк оголосив про створення багатостороннього донорського трастового фонду допомоги, відновлення, реконструкції та реформ України (URTF), який забезпечить механізм фінансування та підтримки адміністративного потенціалу української влади та її зусилля у наданні допомоги та планування і реалізації програми з відновлення та реформ у країні.	Рішення Світового банку	З урахуванням установчого внеску Швейцарії, внесків Австрії, Ісландії, Литви, Нідерландів, Норвегії та Швеції сума фонду склала 250 млн. доларів . Про приєднання до фонду оголосили уряди Канади та Японії.
Країни Великої сімки G-7			
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 23.12.2022 р.	Країни Великої сімки (G7) планують у 2023 році надати Україні бюджетну підтримку у розмірі 32 млрд. доларів .	Рішення країн Великої сімки G-7	Кошти фонду будуть спрямовані на фінансування першочергових потреб України.
Німеччина			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 08.12.2022 р.	Уряд Німеччини анонсував надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Передача 18-ти САУ RCH 155, 80 пікапів, 100 датчиків захисту від безпілотників, 7 вантажівок 8x6 зі змінною системою навантаження та 2 ангари намети.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 16.12.2022 р.	Уряд Німеччини оголосив про надання додаткових 100 млн. євро до Фонду енергетичної підтримки України.	Рішення Уряду Німеччини	Кошти будуть спрямовані на модернізацію підстанцій та ремонт об'єктів енергетичної інфраструктури України.
Європейський Союз			
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 12.12.2022 р.	У межах бюджетного процесу надання допомоги на 2023 рік, керівництвом Європейського Союзу збільшено на 2 млрд. євро збільшити розмір Європейського фонду миру (EPF).	Рішення Європейського Союзу	Кошти фонду буде спрямовано на фінансування першочергових потреб України.

Допомога в межах бюджетної підтримки України, 10.12.2022 р.	Європейський союз передбачає надати Україні у 2023 році 18 млрд. євро допомоги на ліквідацію наслідків широкомасштабного вторгнення рф.	Рішення Європейського Союзу	Наданий пакет буде спрямовано на фінансування першочергових потреб України.
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 16.12.2022 р.	Європейський Союз виділив 50 млн. євро на відновлення критичної інфраструктури України в межах дії міжнародної фінансової організації НЕФКО (Nefco — the Nordic Green Bank), заснованої урядами Данії, Ісландії, Норвегії, Фінляндії та Швеції.	Рішення Європейського Союзу	Кошти будуть направлені на ремонт систем постачання електрики, води, тепла, водовідведення у звільнених від окупації громадах Київської області.
Допомога в межах бюджетної підтримки України, 17.12.2022 р.	Європейська Комісія та Уряд України підписали угоду про пакет підтримки у обсязі 100 млн. євро для відновлення і реабілітації шкільних закладів, зруйнованих внаслідок повномасштабної агресії росії проти України	Рішення Європейського Союзу	Пакет допомоги включає: 34 млн. євро гуманітарної допомоги, з них 20 млн. євро спрямовуються через Управління ООН з обслуговування проєктів (UNOPS) і 14 млн. євро – через Програму розвитку ООН (ПРООН).
Естонія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 20.12.2022 р.	Уряд Естонії розглядає можливість передачі Україні мобільних медичних амбулаторій, які дозволять забезпечувати медичними послугами населення в постраждалих від війни регіонах.	Рішення Уряду Естонії	Пакет допомоги передбачає передачу МОЗ України мобільних медичних амбулаторій.
Швеція			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 27.12.2022 р.	Уряд Швеції оголосив про додаткове виділення Україні 200 млн. шведських крон (19,2 млн. доларів) .	Рішення Уряду Швеції	Пакет допомоги передбачає передачу 155 мм САУ “Archer”, танки “Strv 122”, БМП “CV90”, ББМ “Patgh 360”, броньовані всюдихідні машини “Bv410”.
Сполучені штати Америки			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.12.2022 р.	Державний департамент повідомив, що протягом 2023 фінансового року США передадуть Україні 45,6 млрд. доларів допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги включає зенітні ракетні комплекси Patriot, бомби JDAM (обладнані датчиками GPS), високоточні снаряди Excalibur (500 штук, для артилерії 155 мм), реактивні снаряди для систем HIMARS, снаряди для реактивної артилерії радянського типу, на кшталт “Град”.

Допомога в галузі безпеки та оборони, 30.12.2022 р.	Державний департамент США повідомив про відправку Україні бойових машин піхоти Bradley.	Рішення Державного департаменту США	Кошти будуть спрямовані на фінансування першочергових потреб ЗС України.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 30.12.2022 р.	Державний департамент США анонсував надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги передбачає передачу 18 комплектів систем управління артилерією IFADTS (International Field Artillery Tactical Data System).
Велика Британія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 23.12.2022 р.	Уряд Великої Британії повідомив, що наступного року передасть Україні 300 млн. фунтів стерлінгів військової допомоги.	Рішення Уряду Великої Британії	Передача 123 зенітних гармат, обладнання для протидії дронам-камікадзе та ракети Storm Shadow, переважно як авіаційні крилаті ракети з експортною варіацією дальності ураження 250 км, при мінімальній висоті польоту – 30 м, а також сотні тисяч боєприпасів.
Японія			
Допомога в якості гуманітарної допомоги, 24.12.2022 р.	Уряд Японії здійснить допомогу Україні з надання Україні генераторів і ламп на сонячних батареях через Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).	Рішення Уряду Японії	Пакет допомоги передбачає передачу 25 генераторів.

РІШЕННЯ
керівництва України, направлені на підтримання функціонування держави
в умовах воєнного стану

Назва документу	Зміст воєнно-політичного рішення	Очікуваний результат виконання воєнно-політичного рішення
Рішення Президента України		
Указ Президента України від 1 грудня 2022 року № 820/2022 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 грудня 2022 року "Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до фізичних осіб введені на термін до п'ять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 11 грудня 2022 року № 863/2022 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 грудня 2022 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до фізичних осіб введені на термін до п'ять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення
Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»	Вводяться в дію рішення щодо проведення МВС України огляду громадської безпеки та цивільного захисту, передбачивши внесення необхідних змін до постанови КМ України від 22 травня 2019 року № 507 “Про затвердження Порядку проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту Міністерством внутрішніх справ” в частині організації, контролю та проведення такого огляду в умовах воєнного стану, а також попереднього розгляду його результатів та Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України для внесення її до РНБО України для схвалення й подальшого затвердження Указом Президента України.	Проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту дозволить через внесення змін та доповнень до Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України опрацювати порядок організації, контролю та проведення такого огляду в умовах воєнного стану.

Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 884/2022 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року “Про заходи з розвитку та використання вітчизняних систем супутникової навігації в інтересах безпеки і оборони держави”	Вводяться в дію пропозиції ДКА України щодо запровадження на період дії воєнного стану особливого режиму роботи операторів функціональних доповнень глобальних навігаційних супутникових систем (ГНСС), які надають послуги супутникової навігації, шляхом передання управління ГНСС-станціями наземної корекції та їх мережами до Національного центру управління та випробувань космічних засобів ДКА України для узгодженого з Генеральним штабом ЗС України управління та встановлення тимчасових обмежень їх функціонування в інтересах оборони.	Введення в дію рішення РНБО щодо пропозицій Державного космічного агентства України дозволить забезпечити порядок роботи операторів функціональних доповнень глобальних навігаційних супутникових систем (ГНСС), які надають послуги супутникової навігації, шляхом передання управління ГНСС-станціями наземної корекції та їх мережами до Національного центру управління та випробувань космічних засобів ДКА України.
Законодавчі ініціативи Верховної Ради України		
Закон України від 1 грудня 2022 року № 2822-IX “Про внесення зміни до пункту 18 статті 10-1 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” щодо надання військовослужбовцям відпусток під час дії воєнного стану”	Законом передбачено внесення змін до пункту 8 Закону України, якими передбачається: “В особливий період під час дії воєнного стану військовослужбовцям можуть надаватися частина щорічної основної відпустки, а також відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення. Кожна – тривалістю не більш як 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець”.	Законом регламентується порядок надання військовослужбовцям щорічної основної відпустки, а також відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення в особливий період під час дії воєнного стану.
Постанова від 1 грудня 2022 року № 2787-IX “Про Заяву Верховної Ради України щодо визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування російської федерації в ООН і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію”	Постановою Верховної Ради України схвалено Заяву Верховної Ради України щодо визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування російської федерації в Організації Об’єднаних Націй і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію.	Заява Верховної Ради України направлена на доведення до світової спільноти нелегітимності перебування російської федерації в Організації Об’єднаних Націй і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію.
Постанова від 13 грудня 2022 року № 2829-IX “Про схвалення пропозицій щодо застосування	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до фізичної та	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних (юридичних) осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для
персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до спортсменів із російської федерації та інших держав”	юридичної осіб введені на термін до десяти років.	країни-агресора буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення
Закон України від 13 грудня 2022 року	Законом України ратифіковано Рамкову угоду між Урядом України та Урядом	Ратифікація Рамкової угоди між Урядом України та Урядом

№ 2828-IX “Про ратифікацію Рамкової угоди між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях”	Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях.	Турецької Республіки дозволить забезпечити підвищення рівня співробітництва в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях.
Закон України від 13 грудня 2022 року № 2827-IX “Про національні меншини (спільноти) України”	Законом України визначаються особливості суспільних відносин щодо забезпечення реалізації прав і свобод особами, які належать до національних меншин (спільнот) України.	Прийняття Закону України визначають особливості суспільних відносин щодо забезпечення реалізації прав і свобод особами, які належать до національних меншин (спільнот) України.
Акти Кабінету Міністрів України		
Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2022 р. № 1370 ”Про затвердження Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо гранту Франції у сфері оборони та безпеки”	Постановою затверджено Угоду між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо гранту Франції у сфері оборони та безпеки.	Положенням затвердженої Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки визначено умови гранту Франції у сфері оборони та безпеки.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1173-р “Про подання до Верховної Ради України проекту Закону України “Про зупинення у відносинах України з Російською Федерацією та Республікою Білорусь дії Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів та Протоколу про внесення змін і доповнень до Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів від 15 квітня 1994 року”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України підготовлено та подається на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України “Про зупинення у відносинах України з Російською Федерацією та Республікою Білорусь дії Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів та Протоколу про внесення змін і доповнень до Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів від 15 квітня 1994 року.	Прийняття підготовленого Кабінетом Міністрів України проекту Закону України припиняє дію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом республіки білорусь про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів та Протоколу про внесення змін і доповнень до Угоди про співробітництво в галузі трудової міграції та соціального захисту трудящих-мігрантів від 15 квітня 1994 року.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 р. №1425 “Про вихід з Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей і державне страхування військовослужбовців держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав”	Постановою КМ України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей і державне страхування військовослужбовців держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав.	Постановою проводяться заходи з денонсування (припинення) дії Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей і державне страхування військовослужбовців держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 р. №1435 “Про припинення дії деяких	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії міжнародних договорів України з	Постановою проводяться заходи з денонсування (припинення) дії міжнародних договорів України з питань оборони та співробітництва з Республікою

міжнародних договорів України з питань оборони та співробітництва з Республікою Білорусь”	питань оборони та співробітництва з Республікою Білорусь: - про взаємні поставки у 1995 році озброєння, військової техніки, інших матеріальних засобів та надання послуг для потреб оборони та безпеки; - про додаткові заходи довіри і безпеки; - про проведення спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в галузі озброєння і військової техніки; - про взаємну охорону прав на результати інтелектуальної діяльності, що створені та надані в ході двостороннього військово-технічного співробітництва.	Білорусь: - про взаємні поставки у 1995 році озброєння, військової техніки, інших матеріальних засобів та надання послуг для потреб оборони та безпеки; - про додаткові заходи безпеки; - про проведення спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в галузі озброєння і військової техніки; - про взаємну охорону прав на результати інтелектуальної діяльності, що створені та надані в ході двостороннього військово-технічного співробітництва.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 р. №1438 “Про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про повітряне сполучення”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про повітряне сполучення.	Постанова припиняє дію Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про повітряне сполучення.
Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. №1484 “Про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Кореїської Народно-Демократичної Республіки про створення міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Урядом України та Урядом Кореїської Народно-Демократичної Республіки про створення міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва.	Постанова припиняє дії Угоди між Урядом України та Урядом Кореїської Народно-Демократичної Республіки про створення міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва.
Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. №1488 “Про припинення дії Угоди між Україною та Російською Федерацією про спільне використання та охорону прикордонних водних об’єктів”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Україною та Російською Федерацією про спільне використання та охорону прикордонних водних об’єктів.	Постанова припиняє дії Угоди між Україною та Російською Федерацією про спільне використання та охорону прикордонних водних об’єктів..
Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. №1487 “Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов’язаних та резервістів”	Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов’язаних та резервістів.	Постанова Кабінету Міністрів України затверджує Порядок організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов’язаних та резервістів.

ОГЛЯД ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ І ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ РФ

У грудні 2022 року Сили оборони України продовжували ведення стратегічної оборонної операції щодо відсічі широкомасштабної агресії проти України, в ході якої повітряно-космічні сили рф не припиняли прикладати зусиль щодо масованого застосування всіх наявних типів авіаційних засобів (літаків, гелікоптерів, безпілотних літальних апаратів, крилатих ракет авіаційного базування) для завоювання і досягнення повного панування у повітрі.

Агресор мав на меті забезпечити стійку та ефективну авіаційну підтримку дій своїх військ, нанести нищівні втрати особовому складу, озброєнню і військовій техніці Сил оборони України, порушити загальнодержавну та військову системи управління, перервати роботу центрів прийняття рішень, дезорганізувати логістичне забезпечення, пошкодити або знищити “ключові” об’єкти критичної цивільної інфраструктури – все це мало негативно вплинути на морально-психологічний стан українського народу та його влади, зламати волю населення щодо організації спротиву ворогу.

Довідково: Структурно повітряно-космічні сили (пкс) рф, як окремий вид збройних сил включає в себе три окремих роди військ (сил): військово-повітряні сили (впс), війська протиповітряної та протиракетної оборони (вппо-про), космічні війська (кв).

Крім того, до складу пкс зс рф входять: окремі військові частини (підрозділи) охорони, технічного та тилового забезпечення, вищі військові навчальні заклади та науково-дослідні установи, військові частини та підрозділи спеціальних військ (радіоелектронної боротьби, зв’язку, радіотехнічного забезпечення та автоматизованих систем управління, інженерні, метеорологічні).

Для реалізації своїх завдань противник завчасно, напередодні широкомасштабного вторгнення, створив потужне авіаційне угруповання вздовж кордонів України, яке за даними Центру оборонних стратегій та розвідки налічувало близько **375-450 бойових літаків та 250 вертольотів**. До складу авіаційного угруповання ворогом були включені одні з найкращих зразків російської авіаційної техніки – винищувачі Су-30СМ, Су-35, винищувачі-бомбардувальники Су-34, штурмовики Су-25, стратегічні бомбардувальники Ту-95, Ту-160, Ту-22М3, вертольоти Ка-52 тощо.

Також, станом на лютий 2022 року, впс зс рф налічували у загальному (резервному) авіаційному парку близько 1600 “застарілих” модернізованих літаків тактичної та бомбардувальної авіації, успадкованих з часів СРСР: важкі винищувачі Су-27, легкі винищувачі МиГ-29, бомбардувальники Су-24, вертольоти Ми-24, Ми-8 та інші.³⁴⁸

³⁴⁸ Юрій Ігнат, речник командування Повітряних сил ЗСУ / Media Center Ukraine – Ukrinform // Мультимедійна платформа іномовлення України. -2022, 29 грудня. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3476559-pered-vijnou-rosia-zibrala-bila-kordoniv-ukraini-450-litakiv-ta-250-gelikopteriv.html>

Довідково: Своєю чергою впр пкс зс рф мають в своєму складі **авіацію:** дальню (стратегічну), військово-транспортну, оперативно-тактичну та армійську авіацію. Авіація поділяється на **роди авіації:** винищувальну, винищувально-бомбардувальну, штурмову, бомбардувальну, розвідувальну, транспортну та спеціальну авіацію відповідно.

Співвідношення та класифікація пілотованих авіаційних засобів на озброєнні ЗС України та зс рф згідно типів родів авіації, їх призначення та кількісного складу на початок широкомасштабної агресії рф проти України зазначені у Таблиці 1 (за даними довідника *World Air Forces 2022* від *FlightGlobal*).

Таблиця 1

**Співвідношення парку пілотованих авіаційних засобів
ЗС України і зс рф станом на 24.02.2022 р.**

Повітряне судно (ПС)		Україна		рф	
Призначення ПС	Тип ПС	моделі	к-сть	моделі	к-сть
Загалом	Літаків	Авіація ПС та СВ	198	Авіація ПКС	2346
	Гелікоптерів		113		1540
Винищувачі	Літаки	МиГ-29, Су-27	69	МиГ-29, МиГ-31, МиГ-35, Су-27, Су-30, Су-35, Су-57	722
Штурмові	Літаки	Су-25	17	Су-25	192
Бомбардувальники	Літаки	Су-24	12	Су-24, Су-34	398
Стратегічні бомбардувальники	Літаки			Ту-22М3, Ту-95, Ту-160	123
Розвідувальні	Літаки	Ан-30	3	Ан-26, Ан-30, Ан-140, Ил-20, Ил-22, Ил-76, Ил-80, Ту-22МР	47
Транспортні	Літаки	Ан-24, Ан-26, Ан-70, Ан-72, Ан-148, Ил-76	36	Ан-12, Ан-22, Ан-26, Ан-72, Ан-124, Ан-140, Ан-148, Ил-18, Ил-62М, Ил-76, L-410, Ту-134, Ту-154	416
Паливозаправники	Літаки			Ил-78	20
РЕР	Літаки			Ан-12, Ту-214	6
ДРВіУ, ПКП	Літаки			А-50, А-100, Ил-96-300ПУ	21
Тренувальні	Літаки	L-39, МиГ-29, Су-27	61	ДА42, L-39, МиГ-29, МиГ-35, Су-27, Ту-134, Як-130	401
	Гелікоптери	Ми-2	10	Ансат, Ми-2, Ми-28,	106
Транспортні та багатоцільові	Гелікоптери	Ми-8	69	AS355, AS350, AS550, Ка-27, Ка-226, Ми-2, Ми-8, Ми-17, Ми-171, Ми-26, Ми-38	883
Бойові	Гелікоптери	Ми-24	34	Ка-50, Ка-52, Ми-28, Ми-24, Ми-35	551
Загалом	Літаків	Авіація ВМС	4	Авіація ВМФ	188
	Гелікоптерів		9		125
Винищувачі	Літаки			МиГ-29, Су-27, Су-30	50
Штурмові	Літаки			Су-25	4
Бомбардувальники	Літаки			Су-24	22

Транспортні	Літаки	Ан-26	2	Ан-12, Ан-24, Ан-26, Ан-72, Ан-140, Ил-18, Ту-154	37
Транспортні та багатоцільові	Гелікоптери	Ка-27, Ка-226, Ми-14	9	Ка-27, Ка-28, Ка-29, Ка-52, Ми-8	117
РЕР	Літаки			Ил-22	2
Протичовнові	Літаки			Ту-142, Ил-38, Ил-20	46
Пошуково- рятувальні	Літаки	Бе-12	2	Ан-12, Бе-12, Бе-200,	12
Тренувальні	Літаки			Ил-20, L-39, МиГ-29, Су-27, Ту-134	15
Бойові	Гелікоптери			Ка-52, Ми-24, Ми-35	5
ДРВіУ	Гелікоптери			Ка-31	3

*349

Звертаючи увагу на те, що впр зс рф спочатку агресії мали чотирьох-п'ятикратну перевагу в загальній чисельності авіаційного парку пілотованих літаків та гелікоптерів безпосередньо задіяних для вирішення бойових завдань в ході широкомасштабного вторгнення – Повітряні Сили ЗС України абсолютно несподівано для окупантів не дали змоги ворогу захопити повну перевагу у повітряному просторі та примусили його пілотовані авіаційні засоби відмовитись від виконання спланованих завдань над контрольованою Силами оборони України територією української держави.

Ще під час битви за Київ стало зрозуміло – впр рф не змогли придушити чи знищити українську авіацію та ППО. Про це переконливо свідчить динаміка реальних бойових втрат авіації рф в ході російсько-української війни.

Довідково: Тільки за перший етап широкомасштабного вторгнення у період з 24 лютого по 30 квітня 2022 року бойові втрати пкс рф орієнтовно склали 190 літаків, 155 гелікоптерів, 35 крилатих ракет, 232 БпЛА оперативно-тактичного рівня.

У підсумку, за даними Генерального штабу ЗС України і спеціалізованого нідерландського сайту оборонної аналітики та досліджень воєнних дій “Oryx” – узагальнені бойові втрати авіаційних засобів ворога на 31 грудня 2022 року склали: 283 літаків, 269 гелікоптерів, 711 крилатих ракет, 1746 БпЛА оперативно-тактичного рівня, що в свою чергу дорівнювало **75-85 відсоткам від загальної чисельності** пілотованої авіації противника задіяної на початок агресії у лютому 2022 року.

Примітка: Для порівняння, втрати української пілотованої авіації, на жаль, були теж відчутними і фіксувались на рівні **55 літаків та 28 вертольотів, що склало біля 30%** загальної чисельності авіації Сил оборони України за той же період.³⁵⁰

Завдяки тому що впр рф, в переважній більшості, вражали саме нерухомі цілі (радары раннього радіолокаційного попередження, стаціонарні зенітно-ракетні батареї середньої дальності ЗРК С-300 тощо), ПС ЗС України змогли забезпечити ефективне прикриття ППО над Києвом і переважною частиною української

³⁴⁹ Скільки бойових літаків має Україна: новий довідник World Air Forces 2022 / Армія і війни //Defence Express. – 2022, 08 грудня. – URL: https://defence-ua.com/army_and_war/skilki_bojovih_litakiv_maje_ukrajina_novij_dovidnik_world_air_forces_2022-5558.html

³⁵⁰ Олег Данилов. За 8,5 місяців з 24 лютого 2022 р. Росія втратила в Україні більше літаків, ніж за 10 років в Афганістані. / Новини // Mezha.Media. – 2022, 04 листопада. – URL: <https://mezha.media/2022/11/04/r-rosiia-vtratyla-v-ukraini-bilshe-litakiv-nizh-v-afhanistani/>

території. Разом з тим, російські впр виявились нездатними ефективно вражати мобільні українські ЗРК середньої та малої дальності типу “Бук” та “Оса” тому, що ці ЗРК включалися на короткий час лише для поразки літаків, коли вони входили в зону дії радара, швидко вступали у бій, відключалися та переміщалися. Російським впр було складно з цим боротися і вони не могли застосовувати велику кількість авіації на середніх та великих висотах, їм доводилося використовувати низькі висоти, а на висоті до трьох кілометрів дуже ефективними були українські ПЗРК.

Примітка: Українська авіація так само, під час виконання бойових завдань для підтримки своїх військ (сил) та нанесенні вогневого ураження противнику переважно використовувала низькі висоти з метою максимального уникнення втрат авіаційних засобів від вогню систем ППО окупантів.

З 24 лютого 2022 року для відсічі агресії Сили оборони України були змушені активно застосовувати свою авіацію – одну з головних складових бойового потенціалу Повітряних Сил ЗС України, з завданнями охорони та оборони повітряного простору держави, захисту особливо важливих державних та військових об’єктів від ударів ворожої авіації, ураження з повітря об’єктів противника та його угруповань військ (сил), авіаційної підтримки дій своїх військ (сил), забезпечення висадки повітряних десантів, повітряного перевезення військ і матеріальних засобів, ведення повітряної розвідки тощо.

З першого дня широкомасштабного вторгнення рф в Україну були задіяні всі роди авіації Повітряних Сил ЗС України відповідно до свого цільового призначення:

Бомбардувальна. Основний ударний засіб Повітряних Сил ЗС України (літаки Су-24 та Су-24М). Уражала угруповання військ (сил) противника та його авіаційних засобів у місцях базування, руйнувала важливі воєнні об’єкти в оперативній глибині, затримувала просування та знищувала резерви ворога.

Штурмова. Основний засіб авіаційної підтримки військ (сил) (літак Су-25). Була задіяна для ураження військ (сил) противника, наземних військових об’єктів переважно на передньому краї у тактичній глибині бойових порядків військових формувань ворога.

Винищувальна. Має основні високоманеврені засоби боротьби з повітряним противником (літаки Су-27 та МиГ-29). Уражала авіаційні пілотовані та безпілотні авіаційні засоби агресора, крилаті ракети у повітрі, а також наземні і морські об’єкти противника.

Розвідувальна. На озброєнні літаки Су-24 МР, Ан-30. Була задіяна для ведення повітряної розвідки противника, місцевості та погоди.

Транспортна. Була залучена для десантування, перевезення військ і матеріальних засобів повітрям. На озброєнні літаки Ил-76, Ан-12, Ан-24, Ан-26, Ан-30, Ан-32, Ан-70, Ан-72, Ту-134, гелікоптери Ми-6, Ми-8, Ми-17, Ми-26.

Активно застосовувалась **армійська авіація Сухопутних військ**, як наймобільніший компонент Сухопутних військ ЗС України, представлений рядом вертольотів різного призначення (Ми-24, Ми-8, Ми-2: ударні, багатоцільові та

спеціальні вертольоти). Армійська авіація виконувала завдання безпосередньої авіаційної підтримки військ (сил) у різноманітних умовах загальновійськового бою.

Крім того були задіяні спеціалізовані літаки та вертольоти для ведення радіоелектронної боротьби, забезпечення управління та зв'язку, ведення розвідки, корегування вогню артилерії, встановлення мінних загороджень та вирішення інших додаткових завдань.

За досвідом ведення російсько-української війни з лютого 2022 року розглянуто та визначено характеристики літаків і вертольотів (з урахуванням проведення модернізації) колишнього радянського виробництва, що застосовувались ЗС України та зс рф (Таблиця 2), наданих Україні країнами-партнерами та вітчизняного виробництва (Таблиця 3), а також проведено огляд основних авіаційних зразків на озброєнні зс рф (Таблиця 4).

Розглянуто види типового озброєння та засобів ураження пілотованих авіаційних засобів, що застосовувались під час російсько-української війни Силами оборони України і військовими формуваннями рф (Таблиця 5).

Таблиця 2

Авіаційна техніка радянського виробництва що застосовувалась Силами оборони України та військовими формуваннями рф

1. Тактична авіація

1.1. Бомбардувальна авіація



1.2. Винищувальна авіація



МиГ-29



(Перший політ МиГ-29 в 1977 р.)



МиГ-29МУ2 (Перший політ 2018 р.)

(Перший політ 2003 р.) **МиГ-29ОВТ**



Максимальна швидкість: 2 500 км/год
Практична дальність: 1 430 км
Максимальна висота польоту: 18 000 м
Маса корисного навантаження: 3 500 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 7 од.



Максимальна швидкість: 2 500 км/год
Практична дальність: 2 000 км
Максимальна висота польоту: 18 000 м
Маса корисного навантаження: 4 500 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 9 од.

1.3. Штурмова авіація

Су-25



(Перший політ Су-25 в 1975 р.)



Су-25М1К (Перший політ 2015 р.)

(Перший політ 2016 р.) **Су-25СМ3**



Максимальна швидкість: 950 км/год
Практична дальність: 1950 км
Максимальна висота польоту: 7 000 м
Маса корисного навантаження: 4 340 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 10 од.



Максимальна швидкість: 1 000 км/год
Практична дальність: 1 950 км
Максимальна висота польоту: 7 000 м
Маса корисного навантаження: 4 400 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 10 од.

Надано країнами-партнерами:



(Болгарія) – 14 одиниць Су-25



(Північна Македонія) – 4 одиниці Су-25

2. Транспортна авіація

2.1. Важкі військово-транспортні літаки

Ан-124 “Руслан” (Перший політ в 1982 р.)



(Можливі модифікації: Ан-124-100, Ан-124-100М, Ан-124-100М-150)



Крейсерська швидкість: 865 км/год
Практична дальність: 16 500 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Маса корисного навантаження: 150 000 кг
Екіпаж: 7 осіб

Ан-22 “Антей” (перший політ в 1965 р.)



(Можливі модифікації: Ан-22А, Ан-22Ш, Ан-122, Ан-122-КС)



Крейсерська швидкість: 560 км/год
Практична дальність: 10 950 км
Максимальна висота польоту: 7 500 м
Маса корисного навантаження: 80 000 кг
Екіпаж: 6 осіб

Ил-76*(Перший політ Ил-76 в 1971 р.)***Ил-76МД** *(Перший політ 1981 р.)**(Перший політ 2012 р.)* **Ил-76МД-90А**

Крейсерська швидкість: 800 км/год
 Практична дальність: 5 000 км
 Максимальна висота польоту: 12 000 м
 Маса корисного навантаження: 48 000 кг
 Екіпаж: 6-7 осіб

Максимальна швидкість: 800 км/год
 Практична дальність: 5 000 км
 Максимальна висота польоту: 12 100 м
 Маса корисного навантаження: 52 000 кг
 Екіпаж: 5 осіб



2.2. Легкі військово-транспортні літаки

Ан-72 *(Перший політ в 1977 р.)**(Можливі модифікації: Ан-71, Ан-72ЛТ, Ан-72П, Ан-72ПС, Ан-72Р, Ан-72-100)*

Крейсерська швидкість: 600 км/год
 Практична дальність: 4 800 км
 Максимальна висота польоту: 11 800 м
 Маса корисного навантаження: 10 000 кг
 Екіпаж: 4 особи

**Ан-148** *(Перший політ в 2004 р.)**(Можливі модифікації: Ан-148-100А, Ан-158, Ан-178)*

Крейсерська швидкість: 870 км/год
 Практична дальність: 5 100 км
 Максимальна висота польоту: 12 500 м
 Маса корисного навантаження: 9 000 кг
 Екіпаж: 2 особи

**Ан-140** *(Перший політ в 1997 р.)**(Можливі модифікації: Ан-140-100, Ан-140Т, Ан-140ТК)*

Крейсерська швидкість: 533 км/год
 Практична дальність: 3 680 км
 Максимальна висота польоту: 7 600 м
 Маса корисного навантаження: 6 000 кг
 Екіпаж: 2 особи



Ан-26 (Перший політ в 1969 р.)



(Можливі модифікації: Ан-26 “Віта”, Ан-26-100, Ан-26 РТ, Ан-26РЕП, Ан-26С, Ан-32, Ан-26МСБ)



Крейсерська швидкість: 440 км/год

Практична дальність: 2 550 км

Максимальна висота польоту: 7 500 м

Маса корисного навантаження: 5 500 кг

Екіпаж: 5 осіб

Ан-30 (Перший політ в 1967 р.)



(Можливі модифікації: Ан-30А, Ан-30А-100, Ан-30Б, Ан-30РР)



Крейсерська швидкість: 476 км/год

Практична дальність: 2 600 км

Максимальна висота польоту: 7 500 м

Маса корисного навантаження: 2 600 кг

Екіпаж: 7 осіб

2.3. Літаки спеціальної авіації

Бе-12 “Чайка” (Перший політ в 1960 р.)



(Можливі модифікації: Бе-12Н, Бе-12П)



Крейсерська швидкість: 450 км/год

Практична дальність: 3 300 км

Максимальна висота польоту: 8 000 м

Маса корисного навантаження: 3 000 кг

Екіпаж: 4 особи

3. Навчально-тренувальні літаки

Л-39 “Альбатрос” (Перший політ в 1968 р.)



Крейсерська швидкість: 870 км/год

Практична дальність: 5 100 км

Максимальна висота польоту: 12 500 м

Маса корисного навантаження: 9 000 кг

Екіпаж: 2 особи

4. Армійська авіація

4.1. Ударні гелікоптери

Ми-24*(Перший політ Ми-24 в 1969 р.)***Ми-24ПУ1** *(Перший політ 2010 р.)**(Перший політ 2018 р.)***Ми-35П**

Максимальна швидкість: 335 км/год
 Практична дальність: 450 км
 Максимальна висота польоту: 4 500 м
 Маса корисного навантаження: 2 400 кг
 Екіпаж: 3 особи
 Кількість точок підвіски: 6 од.

Надано країнами-партнерами:

*(Чехія)* – 3 одиниці Ми-35

Максимальна швидкість: 335 км/год
 Практична дальність: 1 000 км
 Максимальна висота польоту: 4 500 м
 Маса корисного навантаження: 2 400 кг
 Екіпаж: 2 особи
 Кількість точок підвіски: 6 од.



4.2. Транспортні та багатоцільові гелікоптери

Ми-8*(Перший політ Ми-8 в 1961 р.)***Ми-8МСБ-В** *(Перший політ 2010 р.)**(Перший політ 1995 р.)***Ми-8МТВ5**

Максимальна швидкість: 260 км/год
 Практична дальність: 600 км
 Максимальна висота польоту: 9 100 м
 Маса корисного навантаження: 4 000 кг
 Екіпаж: 3 особи
 Кількість точок підвіски: 6 од.

Надано країнами-партнерами

*(США)* – 20 одиниць Ми-17В5;*(Словачія)* – 4 одиниці Ми-17;*(Хорватія)* – 4 одиниці Ми-17*(Латвія)* – 4 одиниці Ми-17*(Литва)* – 2 одиниці Ми-17

Максимальна швидкість: 250 км/год
 Практична дальність: 700 км
 Максимальна висота польоту: 6 000 м
 Маса корисного навантаження: 4 000 кг
 Екіпаж: 3 особи
 Кількість точок підвіски: 6 од.

Ка-226*(Перший політ Ка-226 в 1997 р.)*

Максимальна швидкість: 210 км/год
 Практична дальність: 600 км
 Максимальна висота польоту: 4 600 м
 Маса корисного навантаження: 1 000 кг
 Екіпаж: 2 особи



Ми-2*(Перший політ Ми-2 в 1961 р.)***Ми-2МСБ-В** *(Перший політ 2010 р.)**(Перший політ 1970 р.)***Ми-2М2**

Максимальна швидкість: 220 км/год
 Практична дальність: 450 км
 Максимальна висота польоту: 5 000 м
 Маса корисного навантаження: 1 000 кг
 Екіпаж: 2 особи

Надано країнами-партнерами:

*(Латвія) – 2 одиниці Ми-2**(Словачія) – 1 одиниця Ми-2*

Максимальна швидкість: 210 км/год
 Практична дальність: 350 км
 Максимальна висота польоту: 4 000 м
 Маса корисного навантаження: 800 кг
 Екіпаж: 1 особа



4.3. Вертольоти спеціальної авіації

Ка-27*(Перший політ Ка-27 в 1973 р.)***Ка-29** *(Перший політ 1976 р.)**(Перший політ 2015 р.)***Ка-27М**

Максимальна швидкість: 280 км/год
 Практична дальність: 460 км
 Максимальна висота польоту: 3 700 м
 Маса корисного навантаження: 3 000 кг
 Екіпаж: 2 особи

Надано країнами-партнерами:

*(Португалія) – 6 одиниць Ка-32А11ВС*

Максимальна швидкість: 291 км/год
 Практична дальність: 760 км
 Максимальна висота польоту: 5 000 м
 Маса корисного навантаження: 5 000 кг
 Екіпаж: 1 особи



Таблиця 3

Авіаційна техніка країн партнерів та вітчизняного виробництва на застосуванні Сил оборони України

1. Транспортна

1.1. Середні військово-транспортні літаки

Ан-70 *(Перший політ в 1994 р.)*

Крейсерська швидкість: 800 км/год
 Практична дальність: 7 400 км
 Максимальна висота польоту: 12 000 м
 Маса корисного навантаження: 47 000 кг
 Екіпаж: 5 осіб

1.2. Легкі військово-транспортні літаки

Ан-132 (Перший політ у 2017 р.)



Максимальна швидкість: 550 км/год
Практична дальність: 1 270 км
Максимальна висота польоту: 9 000 м
Маса корисного навантаження: 9 200 кг
Екіпаж: 2 особи

2. Армійська авіація

2.1. Вертольоти спеціальної авіації

Westland WS-61 Sea King (Перший політ у 1969 р.)



Максимальна швидкість: 210 км/год
Практична дальність: 1 230 км
Максимальна висота польоту: 4 800 м
Маса корисного навантаження: 3 152 кг
Екіпаж: 2-4 особи

Таблиця 4

Авіаційна техніка на застосуванні військових формувань рф

1. Стратегічна авіація

Ту-160М2 (Остання модифікація у 2022 р.)



(Перший політ Ту-160 в 1988 р., подальші модифікації: Ту-160В, Ту-160М)



Максимальна швидкість: 2 600 км/год
Практична дальність: 12 500 км
Максимальна висота польоту: 15 000 м
Маса корисного навантаження: 40 000 кг
Екіпаж: 4 особи

Ту-95МС (Остання модифікація у 1986 р.)



(Перший політ Ту-95 в 1956 р., подальші модифікації: Ту-95А, Ту-95М, Ту-95КМ, Ту-95К-22)



Максимальна швидкість: 830 км/год
Практична дальність: 10 500 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Маса корисного навантаження: 20 000 кг
Екіпаж: 7 осіб

Ту-22М3 (Остання модифікація у 1983 р.)



(Перший політ Ту-22М в 1969 р., подальші модифікації: Ту-22М1, Ту-22М2, Ту-22МР)



Максимальна швидкість: 2 300 км/год
Практична дальність: 5 500 км
Максимальна висота польоту: 15 000 м
Маса корисного навантаження: 27 000 кг
Екіпаж: 4 особи
Кількість точок підвіски: 3 од.

2. Тактична авіація

2.1. Бомбардувальна авіація

Су-34 (Перший політ у 1990 р.)



Максимальна швидкість: 1 900 км/год
Практична дальність: 4 500 км
Максимальна висота польоту: 14 650 м
Маса корисного навантаження: 8 000 кг
Екіпаж: 2 особи
Кількість точок підвіски: 12 од.

2.2. Винищувальна авіація

Су-30СМ2 (Остання модифікація у 2021 р.)



(Перший політ Су-24 в 1989 р., подальші модифікації: Су-30М2, Су-30СМ)



Максимальна швидкість: 2 450 км/год
Практична дальність: 3 200 км
Максимальна висота польоту: 17 500 м
Маса корисного навантаження: 6 000 кг
Екіпаж: 2 особи
Кількість точок підвіски: 12 од.

Су-35С (Перший політ у 2008 р.)



Максимальна швидкість: 2 500 км/год
Практична дальність: 3 500 км
Максимальна висота польоту: 20 000 м
Маса корисного навантаження: 8 000 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 12 од.

МиГ-31К (Остання модифікація у 2018 р.)



(Перший політ МиГ-31 в 1975 р., подальші модифікації: МиГ-31Б, МиГ-31БМ)



Максимальна швидкість: 2 800 км/год
Практична дальність: 2 500 км
Максимальна висота польоту: 20 600 м
Маса корисного навантаження: 9 000 кг
Екіпаж: 2 особи
Кількість точок підвіски: 8 од.

Су-57 (Перший політ у 2010 р.)



Максимальна швидкість: 2 600 км/год
Практична дальність: 4 300 км
Максимальна висота польоту: 20 000 м
Маса корисного навантаження: 10 000 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 8 од.

2.3. Розвідувальна авіація

Ту-22МР (Перший політ у 1985 р.)



Максимальна швидкість: 2 300 км/год
Практична дальність: 5 100 км
Максимальна висота польоту: 14 000 м
Екіпаж: 4 особи

Ка-35 (Перший політ у 2015 р.)



Максимальна швидкість: 257 км/год
Практична дальність: 680 км
Максимальна висота польоту: 5 000 м
Екіпаж: 3 особи

3. Транспортна авіація

3.1. Конвертовані військово-транспортні (пасажирські) літаки

Ил-62М (Остання модифікація у 1969 р.)



(Перший політ Ил-62 в 1963 р.)



Крейсерська швидкість: 850 км/год
Практична дальність: 9 780 км
Максимальна висота польоту: 9 780 м
Маса корисного навантаження: 23 000 кг
Екіпаж: 5 осіб

Ту-154М (Остання модифікація у 1982 р.)



(Перший політ Ту-154 в 1968 р., подальші модифікації: Ту-154А, Ту-154Б-2, Ту-154С)



Крейсерська швидкість: 950 км/год
Практична дальність: 3 740 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Маса корисного навантаження: 17 000 кг
Екіпаж: 4 особи

Ил-18Д (Остання модифікація у 1980 р.)



(Перший політ Ил-18 в 1957 р., подальші модифікації: Ил-18А, Ил-18В)



Крейсерська швидкість: 625 км/год
Практична дальність: 6 500 км
Максимальна висота польоту: 10 000 м
Маса корисного навантаження: 13 500 кг
Екіпаж: 5 осіб

Ту-134Б-3 (Остання модифікація у 1984 р.)



(Перший політ Ту-134 в 1963 р., подальші модифікації: Ту-134А, Ту-134А-3, Ту-134СХ, Ту-134Ш, Ту-134УБЛ, Ту-134АК)



Крейсерська швидкість: 870 км/год
Практична дальність: 5 100 км
Максимальна висота польоту: 12 500 м
Маса корисного навантаження: 9 000 кг
Екіпаж: 3 особи



L-410 (Перший політ у 1969 р.)



Максимальна швидкість: 457 км/год
Практична дальність: 1 380 км
Максимальна висота польоту: 6 320 м
Маса корисного навантаження: 1 615 кг
Екіпаж: 3 особи

3.3. Літаки спеціальної авіації

Ил-78М-90А (Остання модифікація у 2008 р.)



(Перший політ Ил-78 в 1983 р., подальші модифікації: Ил-78М)



Крейсерська швидкість: 800 км/год
Практична дальність: 7 300 км
Максимальна висота польоту: 12 100 м
Маса корисного навантаження:
109 500 л палива або 60 000 кг вантажу
Екіпаж: 6 осіб

А-50У (Остання модифікація у 2011 р.)



(Перший політ А-50 в 1978 р., подальші модифікації: А-50М)



Крейсерська швидкість: 750 км/год
Практична дальність: 7 500 км
Максимальна висота польоту: 10 000 м
Екіпаж: 5+10 осіб

Ил-22М (Перший політ у 1971 р.)



Крейсерська швидкість: 600 км/год
Практична дальність: 6 500 км
Максимальна висота польоту: 8 000 м
Екіпаж: 5+4 осіб

Ил-80 (Перший політ у 1971 р.)



Крейсерська швидкість: 800 км/год
Практична дальність: 3 600 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Екіпаж: 5 осіб

Ту-214ПУ-СБУС (Перший політ у 2010 р.)



Крейсерська швидкість: 850 км/год
Практична дальність: 6 500 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Екіпаж: 3 особи



Ту-214Р (Перший політ у 1996 р.)



Максимальна швидкість: 850 км/год
Практична дальність: 6 500 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Екіпаж: *невідомо*



Ил-96-300ПУ “Борт №1” (Перший політ у 1995 р.)



Крейсерська швидкість: 850 км/год
Практична дальність: 14 000 км
Максимальна висота польоту: 12 000 м
Екіпаж: 3 особи



Ил-20М (Перший політ у 1968 р.)



Максимальна швидкість: 675 км/год
Практична дальність: 6 200 км
Максимальна висота польоту: 10 000 м
Екіпаж: 5+8 осіб



Ан-12БК-ИС (Остання модифікація у 1974 р.)



(Перший політ Ан-12 в 1957 р., подальші модифікації: Ан-12А, Ан-12Б, Ан-12БК, Ан-12Т, Ан-12ПП)



Крейсерська швидкість: 560 км/год
Практична дальність: 5 700 км
Максимальна висота польоту: 10 200 м
Маса корисного навантаження: 20 000 кг
Екіпаж: 6 осіб

Бе-200ЧС (Остання модифікація у 2002 р.)



(Перший політ Бе-200 в 1998 р., подальші модифікації: Бе-200П, Бе-200ПС)



Крейсерська швидкість: 550 км/год
Практична дальність: 3 600 км
Максимальна висота польоту: 8 000 м
Маса корисного навантаження: 8 000 кг
Екіпаж: 4 особи

4. Навчально-тренувальні літаки

Ту-134УБЛ (Перший політ у 1981 р.)



Максимальна швидкість: 890 км/год
Практична дальність: 3 000 км
Максимальна висота польоту: 11 800 м
Екіпаж: 3 особи

Як-130 (Перший політ у 1996 р.)



Максимальна швидкість: 1 000 км/год
Практична дальність: 3 000 км
Максимальна висота польоту: 12 500 м
Маса корисного навантаження: 3 000 кг
Екіпаж: 2 особи
Кількість точок підвіски: 8 од.

5. Армійська авіація

5.1. Ударні гелікоптери

Ми-28Н “Ночной охотник” (Остання модифікація у 1996 р.)



(Перший політ Ми-28 в 1982 р., подальші модифікації: Ми-28А, Ми-28Л)



Максимальна швидкість: 282 км/год
Практична дальність: 460 км
Максимальна висота польоту: 5 750 м
Маса корисного навантаження: 1 605 кг
Екіпаж: 2+2 особи
Кількість точок підвіски: 4 од.

Ка-50 “Чёрная акула” (Остання модифікація у 1996 р.)



(Перший політ В-80 в 1982 р., подальші модифікації: Ка-50, Ка-50Н)



Максимальна швидкість: 300 км/год
Практична дальність: 460 км
Максимальна висота польоту: 5 500 м
Маса корисного навантаження: 1 811 кг
Екіпаж: 1 особа
Кількість точок підвіски: 4 од.

Ка-52М “Аллигатор” (Перший політ у 1997 р.)



Максимальна швидкість: 300 км/год
Практична дальність: 520 км
Максимальна висота польоту: 5 500 м
Маса корисного навантаження: 2 800 кг
Екіпаж: 2 особи
Кількість точок підвіски: 6 од.

5.2. Транспортні гелікоптери

Ми-26Т2В (Остання модифікація у 2018 р.)



(Перший політ Ми-26 в 1977 р., подальші модифікації: Ми-26Т, Ми-26ТЗ, Ми-26Т2)



Максимальна швидкість: 295 км/год
Практична дальність: 2 000 км
Максимальна висота польоту: 6 500 м
Маса корисного навантаження: 20 000 кг
Екіпаж: 5 осіб

“АНСАТ-У” (Остання модифікація у 2018 р.)



(Перший політ “АНСАТ” в 1999 р., подальші модифікації: “АНСАТ-М”)



Максимальна швидкість: 295 км/год
Практична дальність: 2 000 км
Максимальна висота польоту: 6 500 м
Маса корисного навантаження: 1 235 кг
Екіпаж: 5 осіб

Порівняльна таблиця
типового озброєння пілотованих авіаційних засобів які застосовувались
Силами оборони України і військовими формуваннями рф

Модель (тип літака)	Су-27			МиГ-29		Су-25		Л-39	Ми-24		Ми-8		Ка-27		Ту-160М2	Ту-95МС	Ту-22М3	Су-34	Су-30СМ2	Су-35С	МиГ-31К	Су-57	Су-39	Ту-22МР	Як-130	Ми-28Н	Ка-50	Ка-52М
	Су-24М2	Су-27—ІМ	Су-27СМ3	МиГ-29МУ2	МиГ-29ОВТ	Су-25МІК	Су-25СМ3		Ми-24ПУ1	Ми-35П	Ми-8МСБ-В	Ми-8МТБ5	Ка-29	Ка-27М														
Тип озброєння																												
Гарматне	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Стрілецьке									✓	✓	✓	✓	✓												✓	✓	✓	✓
Керовані ракети									✓	✓	✓	✓	✓	✓									✓		✓	✓	✓	✓
Ракети повітря-повітря	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓						✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ракети повітря-поверхня	✓		✓	✓	✓	✓	✓								✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓
Некеровані ракети	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓
Протичовнові ракети													✓															
Авіаційні бомби	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Підвісні контейнери						✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓			✓			✓	✓	✓	✓

Військовим керівництвом зс рф планувалось, під час широкомасштабного вторгнення, застосувати концепцію блискавичної війни. На авіацію (наймобільніший компонент угруповання військ (сил) агресора) покладалась важлива задача – завоювання панування в повітрі. Передбачалось упродовж перших трьох діб стратегічної повітряної наступальної операції знищити українську ППО, а упродовж тижня – залишків української бойової авіації. Для цього, упродовж кількох попередніх років, ворожа авіація активно готувалась і здобувала бойовий досвід в Сирії.

Військове командування ЗС України, використовуючи розвідувальні данні, в тому числі і від міжнародних партнерів, зуміло вчасно вивести сили і засоби своєї авіації з під ударів, здійснити маневр і розосередження, ввести противника в оману, організувати постійну зміну місць дислокації та графіків чергування бойової авіації і засобів ППО.

Завчасно проведені заходи дозволили зберегти основний бойовий потенціал української авіації, внаслідок чого вона зуміла зберегти бойові спроможності та чинити активний спротив діям авіаційних засобів ворожого нападу. Недооцінивши рівень живучості української авіації, а також стійкість, відвагу й цілеспрямованість українських льотчиків, ворог помилково списав її з розрахунків. Агресор вирішив, що завоював панування в повітрі та приступив до виконання свого головного завдання – авіаційної підтримки сухопутних угруповань. Цей прорахунок ворога надав вкрай необхідний для української авіації час на перегрупування, що в свою чергу призвело до інтенсивних повітряних боїв, під час яких українська авіація здійснювала ураження російських авіаційних засобів, наносячи пкс зс рф відчутні втрати. Це дозволило зірвати задум російського командування щодо завоювання панування в повітрі, внаслідок чого ефективність нанесення уражень наземному компоненту угруповання військ (сил) рф виявилась несподівано високою для нього.

Українська авіація витримала перші потужні, масовані удари агресора та продовжила виконувати завдання за призначенням. Досвід російських “асів”, який вони набули, бомбардуючи беззахисні міста і селища Сирії, виявився невідповідним

реаліям сучасної війни в Україні, а кількість збитих літаків і вертольотів зс рф, втрати особового складу підготовлених авіаційних екіпажів впс рф стрімко збільшувались.

На подив багатьох світових військових експертів, попри невтішні прогнози, зс рф не вдалося досягнути переваги в небі. Часті випадки збиття російських бойових машин з часом призвели до більш виваженого їх використання та зменшення активності в українському повітряному просторі.

Росіяни були змушені переносити райони базування своїх літаків і вертольотів на безпечні відстані для уникнення впливу на них вогневого ураження від ЗС України та виводити з під дії засобів ППО свої авіаційні засоби в повітрі, застосовуючи їх на відстанях недосяжних для засобів української ППО. Внаслідок чого рф почала застосовувати свою авіацію для ураження українських військ (сил) та наземних військових об'єктів переважно на передньому краї у тактичній глибині.

Не маючи переваги у повітрі, російські впс йшли на великий ризик, щоб забезпечити підтримку з повітря своїх наземних військ, які перебували під тиском Сил оборони України на лінії зіткнення, чим і пояснюється висока кількість втрат авіаційного компоненту російського угруповання військ (сил). В багатьох випадках ситуаційна поінформованість російських пілотів була недостатньою. Оскільки лінія фронту швидко змінювалась, певна кількість російських літаків відхилялась від території контрольованої противником і потрапляла до зон які контролювали Сили оборони та прикривали українські засоби ППО та авіація.

Однак ця тенденція зовсім не означає, що зс рф відмовились від масованих атак з повітря. Хоча окупанти зазнали серйозних втрат в авіаційній складовій, що змусило їх змінити тактику і вже не залітати на підконтрольну Силам оборони територію, натомість вони вдалися до обстрілів ракетним озброєнням повітряного базування з літаків дальньої (стратегічної) авіації — Ту-160, Ту-95, Ту-22М3, які діяли далеко з-за меж України, з Каспійського регіону та з Чорного моря завдавали ракетних ударів по всій території України. Ці ракети агресор більше застосовував по об'єктах цивільної критичної інфраструктури з метою завдання найбільшої шкоди та не заходити в повітряний простір України, який перебував під контролем Сил оборони.

В ході бойових дій щодо знищення російських авіаційних засобів, успішно застосовувалися ПЗРК FIM-92 “Stinger” (USA) та “Starstreak” (UK) , на середніх висотах та дальностях ефективно застосовувались радянські ЗРК “БУК-М1” (до 72 комплексів) та “С-300ПС/ПТ” (до 250 комплексів), а літаки винищувачі в повітряних боях не давали російським пілотам можливості для здійснення маневру, уражаючи їх своїм вогнем або змушуючи заходити в зони ураження засобів українських ППО та підставлялись під ураження. В результаті російські пкс зазнали тяжких втрат.

Підтвердженням цих втрат стала різка зміна тактики окупантів: на другому етапі широкомасштабної війни російська авіація практично перестала займатися безпосередньою вогневою підтримкою на полі бою (лише у виключних випадках) і взагалі перестала здійснювати польоти над контрольованою Силами оборони територією України. Здебільшого літаки почали використовуватись в якості платформ для повітряного запуску ракетних авіаційних засобів ураження.

В цілому впр зс рф показали себе нездатними проводити складні повітряні операції. З метою уникнути ураження на середніх висотах, російські військові літаки вдалися до тактики польотів на малих висотах. Ця тактика дозволяла літакам ухилятися від радіолокаційного виявлення та поразки високотехнологічними ракетами “земля-повітря”, проте вона спрямовувала їх до суцільного шару протиповітряної оборони України зі складу засобів ППО сухопутних військ і стрілецького озброєння механізованих підрозділів. Літаки та вертольоти, що здійснювали польоти на малих висотах, ставали цілями для української зенітної артилерії та переносних ЗРК, українські воїни не одноразово використовували протитанкові ракетні комплекси для ураження низьколетячих вертольотів рф.

Акцент у застосуванні авіаційних засобів на полі бою змістився у сторону масованого застосування БпЛА різних класів. Протиборчі сторони почали частіше відмовлятися від застосування дорогих пілотованих авіаційних засобів.

В серпні Сили оборони України почали отримувати американські протирадіолокаційні ракети AGM-88 HARM, які після незначного технічного доопрацювання встановлювались на українські винищувачі Су-27 і МиГ-29 та застосовувались для ураження російських радіолокаційних комплексів ППО.

Поставки протирадіолокаційних ракет AGM-88 HARM дозволили українським екіпажам МиГ-29 та Су-27 в необхідних обсягах забезпечувати винищувальне прикриття ударної української авіації та уражати вогневі позиції комплексів ППО противника. Створювались умови для бомбардувальної і штурмової авіації Сил оборони України завдавати ракетно-бомбові удари по опорних пунктах противника, позиціям артилерії та реактивних систем залпового вогню, переправах, складах боєприпасів і ПММ, скупченню живої сили та броньованої техніки окупантів.

Одним із завдань військово-політичного керівництва України, з початком широкомасштабного вторгнення стало відновлення і ремонт української авіаційної техніки та поповнення парку бойових літаків. Виконання цього завдання поступово почалось здійснюватися в межах надання міжнародної військової матеріально-технічної допомоги від країн-партнерів.

Довідково: У квітні повідомлялось, що Словаччина готова до передачі Україні винищувачів МиГ-29 радянського виробництва з оновленою авіонікою, а вже 19 квітня представник Пентагону Джон Кірбі заявляв, про одержання Україною партії літаків з 20 модернізованих МиГ-29 та Су-27 та авіаційних запчастин до них³⁵¹. Серед країн НАТО винищувачі МиГ-29 у різних модифікаціях стояли на озброєнні у Польщі та Словаччині. Крім того, військово-повітряні сили Польщі та Болгарії мали у своєму розпорядженні радянські штурмовики Су-25. 16 травня Україна отримала перші 3 з 11 вертольотів Ми-8 та Ми-17 радянського зразка, постачання яких передбачалось пакетом американської військової допомоги³⁵². В травні Чехія передала Україні ескадрилью ударних вертольотів Ми-24Д³⁵³, а польова група НАТО у Східній Європі допомогла розібрати літаки Су-25 та поставити їх в

³⁵¹ ЗСУ отримали винищувачі. Як вони допоможуть/ Війна росії з Україною // Korrespondent.net. – 2022, 27 грудня. – URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/4471227-zsu-otrymaly-vynyschuvachi-yak-vony-dopomozhut>

³⁵² Україна отримала перші три вертольоти Ми-17 від США / Foreign Policy // Fokus Media. – 2022, 16 травня. – URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/515788-ukraina-poluchila-pervye-tri-vertolety-mi-17-ot-ssha-foreign-policy>

³⁵³ Чехія передала Україні ескадрилью ударних вертольотів Ми-24Д / WSJ // Fokus Media. – 2022, 25 травня. – URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/516739-chehiya-peredala-ukraine-eskadriyu-udarnyh-vertoletov-mi-24d-wsj>

Україну³⁵⁴. Крім передавання вертольотів, Чехія разом зі Словаччиною стали для України опорною базою по ремонту трофейної та пошкодженої авіаційної техніки³⁵⁵.

Від початку широкомасштабного вторгнення Повітряні Сили ЗС України з метою збереження авіаційного парку від атак окупантів працювали в режимах вимушеної секретності. Українські бойові літаки переважно базувались на злітно-посадкових смугах розташованих у західних регіонах України та на аеродромах, які раніше піддавались бомбардуванням і ракетним ударам ворога, але зберігали потенціальні можливості для застосування авіаційних засобів, здійснення злетів та посадок. З цією метою також широко застосовувались придатні для дій української авіації автомобільні дороги підвищеної якості та автомагістралі, з виділенням державного бюджетного асигнування проведення ремонту та відповідного облаштування цієї дорожньої інфраструктури.³⁵⁶

ВИСНОВКИ:

Досвід відсічі широкомасштабного вторгнення рф на територію української держави з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2022 року переконливо підтвердив нездатність російських повітряно-космічних сил перемогти Повітряні Сили Збройних Сил України в небі та захопити перевагу у повітрі.

Нездатність пкс рф перемогти Україну в небі стала несподіванкою для багатьох світових фахівців у галузі авіації. Російська армія спочатку мала відчутну перевагу в авіації, однак при цьому зс рф не змогли встановити контроль над повітряним простором України.

У перший же день російських ракетних атак Сили оборони України вивели із з-під удару значну частину своєї авіації та комплексів ППО. До такого розвитку подій Повітряні Сили ЗС України готувалися завчасно ще з 2014 року, тому маскування та запасні позиції були обладнані заздалегідь.

Повітряні Сили ЗС України, маючи на озброєнні модернізовану техніку радянських зразків в рази менше за кількістю від агресора, змогли зберегти авіацію і сили ППО та перехопити ініціативу, що сприяло зриву планів ворога в наземних операціях.

ПС ЗС України зуміли зберегти близько 80 відсотків своїх військових літаків, які активно використовувались в повітряних боях та для нанесення повітряних ударів. Попри значну пропорційну перевагу російських літаків (приблизно 5:1) та збільшену кількість бойових вильотів (близько кількох сотень бойових вильотів на день, проти десятків українських), українські пілоти не дозволили російським окупантам домінувати у повітряному просторі.

Якісна професійна підготовка, набутий практичний досвід, особиста хоробрість та патріотична мотивація українських пілотів відігравали в даному питанні вирішальну роль, особливо під час боротьби з більш сучасними типами

³⁵⁴ Україні передали штурмовики Су-25 / Foreign Policy // Fokus Media. – 2022, 25 травня. – URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/516781-ukraine-peredali-shturmoviki-su-25-foreign-policy>

³⁵⁵ Словаччина може дати Україні 11 МиГ-29 до кінця серпня. Як це вплине на хід війни Війна з росією // BBC News Україна. – 2022, 25 липня. – URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62297771>

³⁵⁶ Так скромні українські ВПС б'ються проти російських літаків / Newsroom Infobae. The New York Times // Infobae. – 2022, 25 грудня. – URL: <https://www.infobae.com/ua/2022/03/24/this-is-how-the-modest-ukrainian-air-force-fights-against-russian-planes/>

ворожих літаків Су-30, Су-34 і Су-35. Допомогою у протистоянні з російськими пілотами, стало використання українськими екіпажами своїх літаків практично за межами технічних можливостей, застосовуючи критичне маневрування та екстремальні фігури вищого пілотажу.

У грудні 2022 року кількість вильотів російських тактичних бойових літаків над Україною значно скоротилася до десятків щодобових бойових вильотів, тоді як у березні-квітні їх кількість досягала до трьох сотень на день.

Скорочення кількості ворожих літако-вильотів, стало перш за все, результатом високої ефективності комплексної роботи українських засобів ППО та авіації. Крім того ефективність ворожої авіації яка використовувала некеровані боєприпаси залежала від візуальної ідентифікації об'єктів ураження. За несприятливих кліматичних умов в грудні, в умовах обмеженої видимості, російські пкс змушені були ще більше обмежити як кількість вильотів так і кількість атак по наземним цілям.

Більшість повітряних боїв в Україні були нічними, оскільки російські літаки атакували здебільшого у темний час доби, в умовах обмеженої видимості, коли вони були найменш помітні і вразливі для засобів ППО Сил оборони України.

***Довідково:** Майже за 10 місяців широкомасштабної агресії проти України пкс рф втратили більше літаків, ніж за 10 років війни колишнього СРСР в Афганістані у 1979–1989 роках. Силами оборони України за цей період знищено 283 російські літаки у порівнянні з втратами 118 радянських літаків в Афганістані. Суттєві втрати авіаційних засобів пкс зс рф є основною причиною того, що російські пілотовані авіаційні засоби не відіграли визначальної ролі у військових операціях російсько-української війни.*

Стратегічні цілі, які були поставлені перед пкс рф, не були досягнуті. Відмова від сучасних способів ведення війни та відчутний брак сучасної авіаційної ВТЗ змусили військово-політичне керівництво рф піти екстенсивним шляхом, звернувшись до тактики, випробуваної в минулому столітті: чисельна перевага, масовані “килимові” бомбардування та практика суцільних “вогневих валів” які призводили до руйнування переважно цивільної, а не військової інфраструктури.

З початку російсько-української війни, українська авіація використовувалась обмежено. Основними завданнями були: швидке перекидання авіацією військ, їх логістичне забезпечення, фото та візуальна повітряна розвідка, демонстраційні дії.

Разом з тим, по мірі набуття досвіду бойового застосування, починаючи з кінця лютого 2022 року, тактична авіація Повітряних сил ЗС України (переважно штурмовики Су-25, в меншому обсязі МиГ-29, Су-27 та Су-24М) почала активно знищувати наземні цілі, логістичні бази, бойову техніку та живу силу ворога з використанням всього діапазону висот та удосконалених тактичних прийомів.

В той же час, східний фланг НАТО став опорною базою для України в питаннях логістичного забезпечення та ремонтно-відновлювальних робіт української авіації. Україна зуміла підвищити бойовий потенціал своєї авіації за допомогою західних країн-партнерів, які надавали необхідні для відновлення авіаційних засобів запчастини і матеріали та окремі зразки літальних апаратів, що в свою чергу допомогло збільшити авіаційний парк Сил оборони України і посилити бойові спроможності української авіації.



ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ ОПИС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(грудень 2022 року)

Міністерство оборони України, 2023
Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023

Надруковано:
Київ, вул. Шолуденка, 27/6
Свідоцтво про реєстрацію № 38 від 29.04.2016 р.
e-mail: v.a.bidnyi@mil.gov.ua; тел.: (044) 271-34-37

Наклад 120 прим.

www.mil.gov.ua